

Broj 2/2017.

SLUŽBENI VJESNIK

BISKUPIJÂ
MOSTARSKO-DUVANJSKE
I TREBINJSKO-MRKANSKE

SLUŽBENI VJESNIK

Biskupijâ
Mostarsko-duvanjske i
Trebinjsko-mrkanske

Nakladnik
Biskupski ordinarijat Mostar
Ulica nadbiskupa Čule b.b., 88000 Mostar

Glavni urednik
Don Željko Majić
generalni vikar

Grafička obrada
Crkva na kamenu

Tisak
Suton, Široki Brijeg

Slika na naslovnici
Katedrala i Biskupski ordinarijat u Mostaru

Slika na zaslovnici
Katedrala u Trebinju

Sadržaj

I. DOKUMENTI SVETE STOLICE	127
Poruka <i>Urbi et orbi</i> pape Franje	129
Poruka pape Franje za Svjetski misijski dan 2017.	130
Papina poruka za 1. Svjetski dan siromašnih, 19. studenoga 2017.	132
<i>Magnum principium</i>	135
II. BISKUPSKA KONFERENCIJA BOSNE I HERCEGOVINE	137
Priopćenje sa 70. redovitog zasjedanja Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine	139
III. MOSTARSKO-DUVANJSKA I TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA	141
Imenovanja i razrješenja	143
OKRUŽNICE	145
Okružnica za otvaranje "Godine biskupa Žanića"	145
Okružnica o kruhu i vinu za Euharistiju	146
Prezbitersko ređenje	148
VELIKI ILI SVETI TJEDAN	151
Proslava Cvjetne nedjelje	151
Veliki četvrtak - Misa posvete ulja	152
Misa Večere gospodnje	154
Obredi Velikoga petka	157
Bdjenje Velike subote	159
Uskrs u katedrali	161
25. OBLJETNICA BISKUPSKOGA REĐENJA MSGR. RATKA PERIĆA	163
Svečana akademija	163
Čestitarski autograf pape Franje	164
Pozdravni govor generalnoga vikara	166
Pozdrav msgr. Tome Vukšića, vojnoga ordinarija	170
Pozdrav msgr. Želimira Puljića, zadarskoga nadbiskupa	171
Provincijalov pozdrav i čestitka	173
Čestitka biskupu u ime vjernika laika	174
Predstavljanje knjige: <i>Sjeti me se kada u raj dođeš!</i>	175
Biskupova zahvala na akademiji	177
Pozdrav msgr. Luke Pavlovića, katedralnoga župnika i dekana na početku sv. Mise zahvalnice	180
Uvodne misli biskupa Ratka na početku Euharistijskoga slavlja	180
Propovijed kardinala Puljića na svečanoj Misi zahvalnici	181
Zahvala generalnoga vikara na završetku Misnoga slavlja	183

SLAVLJA I OBLJETNICE	185
Inauguracija "Godine biskupa Žanića"	185
Zlatna Misa don Bariše Čarapine	188
Zlatna Misa don Stanka Lasića	190
Zlatna Misa don Frane Markića	192
Stoljetnica župe Izbično	196
Četrdeseta obljetnica svetišta Kraljice mira na Hrasnu	197
Majka Crkve - svetkovina Katedrale	200
Biskupijska svetkovina Srca Isusova	202
Sv. Ana i sv. Joakim u Ulogu	204
Vjerom u Boga nadvladati ljudske tragedije	208
Stoljetnica župe Kongora	211
Obnovljena nevesinjska crkva blagoslovljena, oltar posvećen	213
Propovijed biskupa Ratka	215
Blagoslovljen budi Bog	215
Blagoslov "Doma Božjega milosrđa"	217
Stota obljetnica župe Jablanica	218
Blagoslov Križnoga puta i sv. Misa za poginule vjernike	220
Zlatni jubilej sestara Milosrdnica u Stocu	222
 DUHOVNOST	224
Misa zahvalnica mostarskih maturanata	224
O četrdesetoj obljetnici svećeničkoga ređenja	226
 PREDSTAVLJANJE KNJIGA	233
Monografija o župi Nevesinje	233
 ZAVRŠILI STUDIJE	235
Magistrirao don Pero Miličević	235
Diplomirao bogoslov Josip Radoš	236
 OSVRTI NA KLEVETE PROTIV MOSTARSKIH BISKUPA	238
"Suradnici" UDB-e I KGB-a	238
Filmske klevete	239
Sedlarove klevete	245
Generalove tvrdokorne klevete	249
 USNUŠE U NADI USKRSNUĆA	253
Fra Vinko Dragičević	253
Don Aleksandar Boras	254
 Biskupova kratka kronika	257

I.
DOKUMENTI SVETE STOLICE

PORUKA URBI ET ORBI PAPE FRANJE

Draga braćo i sestre, sretan Uskrs!

Danas u cijelom svijetu Crkva ponavlja navještaj prvih učenikâ ispunjen čuđenjem: "Uskrsnu Isus doista!" - "Uskrsnu kako je rekao!"

Drevni blagdan Pashe, spomen oslobođenja židovskog naroda iz ropstva, dostiže ovdje svoje ispunjenje: svojim uskrsnućem Isus Krist nas je oslobođio od ropstva grijeha i smrti i otvorio nam prolaz u život vječni.

Svi mi, kad pustimo grijehu da ovlada nama, gubimo pravi put i lutamo poput izgubljenih ovaca. Ali sâm Bog, naš Pastir, je došao potražiti nas i, da bi nas spasio, ponizio se sve do poniženja križa. Danas možemo svečano proglašiti: "Uskrsnu Pastir dobri koji život svoj položi za ovce svoje. Aleluja!" (Rimski misal, Četvrta vazmena nedjelja, Pričesna pjesma).

Kroz povijest, Uskrsli Pastir ne umara se tražiti nas, svoju braću koji lutaju pustinjama svijeta. Znakovima Muke - ranama svoje milosrdne ljubavi - privlači nas na svoj put, put života. I danas on uzima na svoja ramena toliku našu braću i sestre ophrvane zlom u njegovim različitim oblicima.

Uskrsli Pastir ide tražiti one koji su se izgubili u labirintima samoće i marginaliziranosti; ide im ususret po braći i sestrama koji se znaju približiti s poštivanjem i nježnošću i pomažu tim osobama čuti njegov glas, glas koji se ne može zaboraviti, koji ih podsjeća na prijateljstvo s Bogom.

Uzima na svoja ramena one koji su žrtve drevnih i novih ropstava: neljudskih poslova, nezakonitih trgovina, izrabljivanja i diskriminacije, teških ovisnosti. Uzima na svoja ramena djecu i mlade kojima je izrabljivanjem oduzeta bezbjednost; i one čije je srce ranjeno nasiljima kojima su izloženi unutar četiri zida vlastitoga doma.

Uskrsli Pastir postaje suputnik onih koji su prisiljeni napustiti svoju domovinu zbog oružanih sukoba, terorističkih napada, gladi, tlačiteljskih režima. Tim prisilnim migrantima On daje susresti braću pod svakim nebom, da bi dijelio kruh i nadu na zajedničkom putu.

Neka u složenim i katkad dramatičnim zbivanjima narodâ Uskrsli Gospodin vodi korake onih

koji traže pravednost i mir i dadne vođama narodâ hrabrosti da izbjegavaju širiti sukobe i zaustavljaju trgovinu oružjem.

Neka u ovim vremenima na osobit način potpomogne napore onih koji se aktivno zalažu da donesu utjehu i potporu civilnom stanovništvu Sirije, ljubljene i izmučene Sirije, žrtvi rata koji ne prestaje širiti užas i smrt. Baš jučer se dogodio posljednji podmukli napad na izbjeglice koje su bile u bijegu u kojem je poginulo i ranjeno mnogo osoba. Neka podari mir cijelom Bliskom istoku, u prvom redu Svetoj zemlji, kao i Iraku i Jemu.

Neka blizinu Dobrog Pastira osjete narodi Južnog Sudana, Sudana, Somalije i Demokratske Republike Kongo, koji trpe zbog neprekidnih sukoba, koje dodatno pogoršava preteška glad koja pogađa neke dijelove Afrike.

Neka uskrsli Isus podupre napore onih koji, napose u Latinskoj Americi, ulažu napore da se osigura opće dobro društava, katkad označenih političkim i društvenim napetostima koje su u nekim slučajevima prerasli u nasilje. Neka se u tim društвимa grade mostovi dijaloga, ustraje u borbi protiv rane korupcije i traže ispravna miroljubiva rješenja sporova, za napredak i jačanje demokratskih institucija, u punom poštovanju pravne države.

Neka Dobri Pastir bude na pomoć Ukrajini, koja i dalje trpi krvavi sukob, da ponovno pronađe sklad i neka prati inicijative koje imaju za cilj ublažiti drame onih koji trpe njegove posljedice.

Neka uskrsli Gospodin, koji ne prestaje ispunjavati europski kontinent svojim blagoslovom, dadne nadu onima koji prolaze kroz trenutke križe i teškoće, osobito zbog velike nezaposlenosti, kojom su posebno pogodjeni mladi.

Draga braćo i sestre, ove godine kao kršćani svih vjeroispovijesti slavimo zajedno Uskrs. Tako u svim dijelovima kugle zemaljske jednim glasom odzvanja najljepši navještaj: "Uskrsnu Isus doista! Uskrsnu kako je rekao!" Neka On, koji je pobijedio tmine grijeha i smrti, udijeli mir našim danima.

Sretan Uskrs!

PORUKA PAPE FRANJE ZA SVJETSKI MISIJSKI DAN 2017.

MISIJA U SRCU KRŠĆANSKE VJERE

Draga braćo i sestre!

I ove nas godine Svjetski misijski dan okuplja oko Isusove osobe "prvog i najvećeg blagovjesnika" (Pavao VI., Evangelii nuntiandi, 7), koji nas neprestano šalje da naviještamo Evandelje ljubavi Boga Oca u snazi Duha Svetoga. Ovaj nas dan poziva da ponovno razmišljamo o misiji u srcu kršćanske vjere. Naime, Crkva je misijska po svojoj naravi; u protivnom ne bi više bila Kristova Crkva, nego tek jedna od zajednica koja bi brzo prestala služiti svojoj svrsi te bi nestala. Stoga smo pozvani postaviti si određena pitanja o našem kršćanskom identitetu i odgovornostima nas kao vjernika, u svijetu obilježenom zbumjenostima, razočaranjem i frustracijom i rastrganom brojnim bratoubilačkim ratovima, koji nepravedno poguđaju poglavito nedužne. Koji je temelj našega poslanja? Što je središte našega poslanja? Koji su temeljni pristupi koje trebamo poduzeti u obavljanju svojeg poslanja?

Misija i preobražavajuća snaga Evandelja Krista, Puta, Istine i Života

1. Misija Crkve, namijenjena svim ljudima dobre volje, temelji se na snazi preobraženja koju ima evandelje. Evandelje je Radosna vijest koja u sebi sadrži zaraznu radost i nudi novi život: život uskrsloga Krista koji, darujući nam svoga životvornoga Duha, postaje za nas Put, Istina i Život (usp. Iv 14,6). On je onaj koji nas poziva da ga slijedimo s povjerenjem i hrabrošću. U nasljedovanju Isusa kao našeg Puta, doživljavamo njegovu Istinu i primamo njegov Život, koji je punina zajedništva s Bogom Ocem, u sili Duha Svetoga. Taj nas život oslobađa od svake sebičnosti i izvor je kreativnosti u ljubavi.

2. Bog Otac želi ovu egzistencijalnu preobrazbu svojih sinova i kćeri. Ta preobrazba nalazi svoj

izraz u klanjanju u duhu i istini (usp. Iv 4,23-24), po životu oživotvoreniem Duhom Svetim u nasljedovanju Isusa Sina na slavu Boga Oca. "Božja slava je živi čovjek" (Irenej, Adversus haereses IV, 20,7). Navještanje Evandelja postaje tako živa i djelotvorna riječ koja ostvaruje ono što razglašava (usp. Iz 55,10-11), to jest Isusa Krista, koji se neprestano utjelovljuje u svakoj ljudskoj situaciji (usp. Iv 1,14).

Misija i Kristov kairos

3. Misija Crkve, dakle, nije širenje neke vjerske ideologije, a još manje predlaganje nekog uzvišenog etičkog nauka. Mnogi su pokreti u svijetu sposobni pobuditi uzvišene ideale ili načine življenja smislenog života. No, kroz misiju Crkve sám Isus Krist nastavlja evangelizirati i djelovati. Njegova misija tako u povijesti uprisutnjuje kairos, pogodno vrijeme spasenja u povijesti. Propovijedanjem evandelja, Uskrslji Isus postaje uvijek iznova naš suvremenik, tako da oni koji ga prihvate s vjerom i ljubavlju doživljavaju preobražavajuću snagu njegova Duha koji čovječanstvo i stvorenje čini plodnima, kao što kiša čini zemlju plodnom. "Njegovo uskrsnuće nije nešto što pripada prošlosti, već sadrži neku životnu snagu koja je prožela svijet. Tamo gdje se sve čini da je mrtvo, sa svih se strane iznenada ponovno javlja klice uskrsnuća. To je neodoljiva sila" (Evangelii gaudium, 276).

4. Imajmo uvijek na umu da "biti kršćanin nije rezultat neke etičke odluke ili neke velike ideje, već je to susret s događajem, s Osobom, koja životu daje novi obzor i time konačni pravac" (Benedikt XVI., Deus caritas est, 1). Evandelje je Osoba, koja se neprestano nudi i stalno poziva one koji ju prihvataju s poniznom i djelatnom vjerom i povjerenjem dijeliti njezin život stvarnim dio-

ništvom u vazmenom otajstvu Kristove smrti i uskrsnuća. Evangelje postaje tako, po krštenju, izvorom novog života, oslobođenog vladavine grijeha, prosvijetljenog i preobraženog Duhom Svetim, po potvrdi postaje okrjepljujuće pomazanje koje, po istome Duhu, pokazuje nove putove i strategije svjedočenja i praćenja, a po euharistiji postaje hrana za novi život, "lijek besmrtnosti" (Ignacije Antiohijski, Epistula ad Ephesios, 20,2).

5. Svijetu je nasušno potrebno evangelje Isusa Krista. On, po Crkvi, nastavlja svoje poslanje Dobrog Samarijanca, vidajući krvareće rane čovječanstva i kao Dobri Pastir neprestano traži one koji bescijljno lutaju krivudavim stazama koje nikamo ne vode. Hvala Bogu, mnoga značajna iskustva i dalje svjedoče o preobražavajućoj snazi Evangelija. Tu mislim na gestu studenta Dinke koji je, po cijenu vlastitog života, zaštitio studenta od pripadnika neprijateljskog plemena Nuer koji su ga htjeli ubiti. Mislim također i na ono euharistijsko slavlje u Kitgumu, u sjevernoj Ugandi, gdje je, nakon okrutnog pokolja koje je počinila skupina pobunjenika, misionar poticao narod da ponavlja Isusove riječi na križu: "Bože moj, Bože moj, zašto si me napustio?", kao izraz očajničkog vapaja braće i sestara raspetoga Gospodina. Za narod je to slavlje bilo veliki izvor utjehe i ohrabenja. Možemo također podsjetiti na bezbrojna svjedočanstva o tome kako evangelje pomaže u prevladavanju uskogrudnosti, sukobâ, rasizma, plemenskih sukoba te svugdje i među svima promiče pomirenje, bratstvo i uzajamnu razmjenu iskustva i dobara.

Misija nadahnjuje duhovnost stalnog izlaska, hodočašća i progona

6. Misija Crkve oživljuje duhovnost stalnog izlaska. Pred nas se postavlja izazov "izići iz vlastite udobnosti i imati hrabrosti poći na sve periferije koje trebaju svjetlo evangelja" (Evangelii gaudium, 20). Misija Crkve nas potiče na trajno hodočašće po različitim bespućima života, kroz različita iskustva gladi i žedi za istinom i pravednošću. Misija Crkve nadahnjuje iskustvo stalnog progona, kako bismo, u svojoj žedi za beskonačnošću, postali svjesni da smo prognanici koji putuju prema svojoj konačnoj domovini, smještenoj između "već" i "još ne" Kraljevstva nebeskog.

7. Misija podsjeća Crkvu da ona nije svrha samoj sebi, već ponizno sredstvo i posredovanje Kraljevstva. Crkva koja je autoreferencijal-

na i zadovoljava se zemaljskim uspjehom, nije Kristova Crkva, njegovo raspeto i slavno Tijelo. Zato bismo trebali više voljeti "Crkvu koja je doživjela nezgodu, koja je ranjena i prljava zato što je izišla na ulice, nego Crkvu koja je bolesna zbog zatvorenosti i komocije hvatanja za vlastite sigurnosti" (Isto, 49).

Mladi, nada misije

8. Mladi su nuda misije. Osoba Isusa Krista i Radosna vijest koju je progglasio i dalje oduševljavaju mnoge mlade ljudi. Oni traže načine da se hrabro i s oduševljenjem stave u službu čovječanstva. "Mnogi mladi pružaju svoju solidarnu pomoć s obzirom na probleme u svijetu i posvećuju se raznim aktivnostima i različitim oblicima volonterskog rada [...]. Kako je lijepo vidjeti da su mladi 'putujući propovjednici' (callejeros de la fe), radosno noseći Isusa na sve ulice, na sve trgrove, u svaki kutak zemlje!" (isto, 106). Sljedeća opća redovita skupština Biskupske sinode, koja će se održati 2018. godine, na temu "Mladi, vjera i razlučivanje poziva" predstavlja providnosnu priliku za uključivanje mlađih u zajedničku misijsku zadaću u kojoj je potrebna njihova bogata mašta i kreativnost.

Služba papinskih misijskih djela

9. Papinska misijska djela dragocjeno su sredstvo buđenja želje za nadilaženjem vlastitih granica i sigurnosti, kako bismo svima navijestili evangelje, u svakoj kršćanskoj zajednici. U njima, zahvaljujući dubokoj misionarskoj duhovnosti koju treba svakodnevno njegovati, kao i stalnoj predanosti u podizanju misionarske svijesti i oduševljenja, mlađi ljudi, odrasli, obitelji, svećenici, biskupi te redovnici i redovnice rade na tome da se kod sviju odnjeguje misijsko srce. Svjetski misijski dan, koji promiče Djelo za širenje vjere, dobra je prilika da misijsko srce kršćanskih zajednica sudjeluje s molitvom, svjedočanstvom života i zajedništvom dobara kako bi se odgovorilo na velike i prijeke potrebe evangelizacije.

Ostvarivanje naše misije s Marijom, Majkom evangelizacije

10. Draga braćo i sestre, u ostvarivanju svojega poslanja, nadahnjujmo se na Mariju, Majcu evangelizacije. Ona je, potaknuta Duhom, u du-

bini svoje ponizne vjere prihvatile Riječ života. Neka nam Djevica Majka pomogne izreći svoj "da", svjesni prijeke potrebe da Isusova Radosna vijest odzvanja u našem vremenu. Neka nam svi-ma isprosi obnovljenu revnost u donošenju svi-ma Evanđelja života koje pobjeđuje smrt. Neka

nas zagovara da steknemo svetu odvažnost, po-trebnu pri iznalaženju novih načina donošenja dara spasenja svakoj osobi.

Iz Vatikana, 4. lipnja 2017. - Svetkovina Duhova
Franjo

PAPINA PORUKA ZA 1. SVJETSKI DAN SIROMAŠNIH

19. STUDENOGA 2017.

1. "Dječice, ne ljubimo riječju i jezikom, već djelom i istinom" (1 Iv 3,18). Ove riječi apostola Ivana izražavaju zapovijed prema kojoj nijedan kršćanin ne smije biti ravnodušan. Ozbiljnost ko-jom "ljubljeni učenik" predaje Isusovu zapovijed sve do naših dana još je snažnije naglašena su-protstavljanjem između praznih riječi koje su če-sto na našim usnama i konkretnih djela koja smo si naprotiv pozvani postaviti kao mjerilo. Ljubav ne dopušta izgovore. Tko želi ljubiti kao što je Isus ljubio, mora se povesti njegovim primjerom, poglavito kada je riječ o ljubavi prema siromaš-nima. Način na koji je Sin Božji ljubio, uostalom, dobro je poznat, a Ivan na to jasno podsjeća. Ta ljubav počiva na dva nosiva stupa: Bog nas je prvi ljubio (usp. 1 Iv 4,10.19), i ljubio nas je predavši potpuno samoga sebe, čak dotle da je položio svoj život za nas (1 Iv 3,16).

Takva ljubav ne može ostati bez odgovora. Iako se nudi jednostrano i ne traži ništa zauzvrat, ona ipak rasplamsava srce takvim žarom da se svaki onaj koji to u srcu očuti osjeća dužnim uz-vratiti na tu ljubav unatoč svojim ograničenjima i grijesima. A to se može dogoditi samo ako Božju milost, njegovu milosrdnu ljubav prihvativimo, što je više moguće, u svome srcu tako da ona pota-kne našu volju pa i naša čuvstva na ljubav prema Bogu samome i prema bližnjemu. Na taj način milosrđe koje izvire, tako reći, iz srca Presvetoga Trojstva može pokrenuti naš život i uroditи sami-lošcu i djelima milosrđa prema braći i sestrama koji se nalaze u potrebi.

2. "Jadnik vapi, a Jahve ga čuje" (Ps 34,7). Crkva je oduvijek shvaćala važnost ovog vapaja. Tome u prilog govori veliko svjedočanstvo koje nalazimo

već na prvima stranicama Djela apostolskih, gdje Petar traži da se izabere sedmorici ljudi, "pu-nih Duha i mudrosti" (6,3), da preuzmu na sebe službu pomaganja siromašnima. To je zasigurno jedan od prvih znakova kojima se kršćanska za-jednica predstavila svijetu: služenje siromašnima. Prva je zajednica shvatila da biti Isusov učenik znači pokazati bratstvo i solidarnost, kao odgo-vor na glavno Učiteljevo učenje koji je proglašio siromašne blaženima i baštinicima Kraljevstva nebeskog (usp. Mt 5,3).

"Sva bi imanja i dobra prodali i porazdijelili svima kako bi tko trebao" (Dj 2,45). U ovim rije-čima jasno uočavamo koliko su prvi kršćani bili time zaokupljeni. Evandelist Luka, koji više nego bilo koji drugi sveti pisac govori o milosrđu, ne pretjeruje kada opisuje praksu dijeljenja u prvoj zajednici. Naprotiv, njegove su riječi upućene vjernicima svih naraštaja, a time i nama, kako bi nas podupro u našem svjedočenju i potaknuo našu brigu za one najpotrebnije. Istu poruku pre-nosi s jednakim uvjerenjem apostol Jakov koji u svojoj poslanici upotrebljava snažne i prodorne riječi: "Čujte, braćo moja ljubljena: nije li Bog one koji su svijetu siromašni izabrao da budu bogataši u vjeri i baštinici Kraljevstva što ga je obećao onima koji ga ljube? A vi prezreste siromaha! Ne tlače li vas upravo bogataši? Ne vuku li vas baš oni na sudove? [...] Što koristi, braćo moja, ako tko rekne da ima vjeru, a djelâ nema? Može li ga vjera spasiti? Ako su koji brat ili sestra goli i bez hrane svagdanje pa im tkogod od vas rekne: 'Haj-dete u miru, grijte se i sitite', a ne dadnete im što je potrebno za tijelo, koja korist? Tako i vjera: ako nema djelâ, mrtva je u sebi" (2,5-6.14-17).

3. Bilo je, međutim, razdoblja u povijesti kada kršćani nisu u potpunosti poslušali taj poziv i kada su dopustili da ih zarazi svjetovni način razmišljanja. No, Duh Sveti nije propuštao dozivati im u pamet da moraju svoj pogled držati čvrsto upravljen u ono što je bitno. Podizao je, naime, muškarce i žene koji su na različite načine posvetili svoj život služenju siromašnima. Koliko su samo stranica, tijekom ove dvije tisuće godina povijesti, napisali kršćani koji su, u krajnjoj jednostavnosti i poniznosti te velikodušnom i kreativnom ljubavlju, služili najsiromašnijoj braći i sestrama!

Najistaknutiji primjer nam pruža Franjo Asiški, kojeg su slijedili mnogi drugi sveti muškarci i žene tijekom stoljeća. On se nije zadovoljio time da zagrli gubavce i dadne im milostinju, već je odlučio poći u Gubbio da boravi s njima. On sâm video je u tome susretu prekretnicu na svom putu obraćenja: "Dok sam bio u grijesima, bilo mi je veoma mrsko i gledati gubavce. I Gospodin sam dovede me među njih i ja sam im iskazivao milosrđe. I kad sam odlazio od njih, ono što mi se činilo mrskim pretvorilo mi se u duhovnu i tjelesnu slast" (Opor 1-3: FF 110). Ovo svjedočanstvo pokazuje preobražavajuću snagu ljubavi i kršćanskog načina života.

Ne možemo razmišljati o siromašnima jednostavno kao o korisnicima našeg povremenog volonterskog rada kojeg obavljamo jednom tjedno ili improviziranih djela velikodušnosti koja umiruju našu savjest. Ta iskustva, koja su svakako vrijedna i korisna da probude u nama osjetljivost za potrebe ljudi i nepravde koje su često njihov uzrok, morala bi zapravo voditi pravom susretu sa siromašnima i prerasti u dijeljenje koje postaje način života. Naša molitva i naš put učeništva i obraćenja potvrđuju svoju evanđeosku vjerodostojnost upravo u takvoj ljubavi i zajedništvu. Ovakav način života donosi radost i mir duše, jer dotičemo vlastitim rukama Kristovo tijelo. Ako zaista želimo susresti Krista, moramo doticati njegovo tijelo u ranjenom tijelu siromašnih, kao odgovor na sakramentalno zajedništvo koje je darovano u euharistiji. Tijelo Kristovo, razlomljeno u svetoj liturgiji, može se vidjeti, po ljubavi i dijeljenju, na licima i osobama najranjivijih od naše braće i sestara. Opomena sv. Ivana Zlatoustog ostaje trajno aktualna: "Ako želite častiti Kristovo tijelo, nemojte ga prezirati kad je golo; ne častite euharistijskog Kristu svilenom odjećom, a zatim, pošto odete iz crkve, zanemarivati onog drugog Krista koji

trpi hladnoću i golotinju" (Hom. in Matthaeum, 50.3: PG 58).

Pozvani smo stoga pristupiti siromašnima, susretati ih, gledati ih u oči, zagrliti ih i tako im dati da osjete toplinu ljubavi koja razbija samoću. Njihova ispružena ruka također je poziv izaći iz naših sigurnosti i udobnosti i priznati vrijednost koju siromaštvo ima samo po sebi.

4. Nikada ne zaboravimo da je za Kristove učenike siromaštvo prije svega poziv da slijedimo Isusa siromašna. To znači ići za njim i uz njega, putom koji vodi do blaženstva Kraljevstva nebeskoga (usp. Mt 5,3; Lk 6,20). Biti siromašan znači imati ponizno srce koje zna prihvati vlastito stanje ograničenog i grešnog stvorenja kako bismo pobijedili napast svemoći, koja nas zavarava da smo besmrtni. Siromaštvo je stav srca koji prijeći gledati na novac, karijeru, luksuz kao na ciljeve života i uvjete za sreću. Siromaštvo stvara uvjete za slobodno preuzimanje vlastitih osobnih i društvenih odgovornosti, unatoč svojim ograničenjima, uz povjerenje u Božju bliskost i pomoći njegove milosti. Tako shvaćeno siromaštvo je mjerilo koje nam omogućuje prosuditi kako najbolje koristiti materijalna dobra i izgrađivati odnose s drugima koji neće biti egoistični i posezivni (usp. Katekizam Katoličke Crkve, br. 25-45).

Povedimo se, stoga, za primjerom svetoga Franje, toga svjedoka istinskog siromaštva. Upravo zato što mu je pogled bio čvrsto uperen u Krista, znao ga je prepoznati i služiti mu u siromašnima. Ako želimo dati djelotvorni doprinos promjeni povijesti i promicanju stvarnog razvoja, moramo poslušati vapaj siromašnih i zalagati se za to da se oslobole svoga stanja marginaliziranosti. Pozivam, istodobno, siromašne koji žive u našim gradovima i našim zajednicama da ne izgube osjećaj evanđeoskog siromaštva koje je dio njihove svakodnevice.

5. Poznato nam je koliko je teško u suvremenom svijetu jasno definirati siromaštvo. No, ono nas na bezbroj načina svakodnevno proziva, u tisućama lica obilježenih patnjom, isključenošću, zlostavljanjima, nasiljima, mučenjima i zatvaranjima, ratom, lišavanjem slobode i dostojarstva, neznanjem i nepismenošću, izvanrednim zdravstvenim situacijama i nezaposlenošću, trgovinom robljem i ropstvom, progonstvom i bijedom, prisilnom migracijom. Siromaštvo ima lice žena, muškaraca i djece izrabljivanih zbog niskih interesa, gaženih izopačenom logikom moći i novca. Kakav samo nemilosrdan i beskrajan popis mo-

žemo sastaviti kada tome pridodamo siromaštvu nastalo kao plod društvene nepravde, moralne degeneracije, pohlepe nekolicine izabranih i opće ravnodušnosti!

U našem vremenu, nažalost, dok se silno bogatstvo gomila u rukama povlaštene nekolicine, često kao plod ilegalnih aktivnosti i užasnog iskoristišavanja ljudskog dostojanstva, prava je sablazan porast siromaštva u širokim slojevima društva u čitavom svijetu. Pred svim tim ne možemo ostati pasivni, a još se manje smijemo miriti s takvim stanjem. Na siromaštvo koje guši duh inicijative tolikih mlađih ljudi, sprječavajući ih da nađu posao; na siromaštvo koje umrtvљuje osjećaj osobne odgovornosti, prebacujući odgovornost na drugoga i tražeći pogodnosti; na siromaštvo koje truje vrutke sudjelovanja i sužava prostore stručnosti, umanjujući tako zasluge onih koji rade i proizvode; na sve te oblike siromaštva moramo odgovoriti novom vizijom života i društva.

Svi siromasi - kao što je volio reći blaženi Pavao VI. - pripadaju Crkvi po "evanđeoskom pravu" (Govor na otvaranju drugog dijela Drugog vatikanskog koncila, 29. rujna 1963.) i obvezuju nas na temeljno opredjeljenje za siromašne. Blagoslovljene ruke koje se šire da prime siromaha i da im pomognu: to su ruke koje donose nadu. Blagoslovljene ruke koje nadilaze svaku barijeru kulture, vjeroispovijesti i nacionalnosti, izlijevajući ulje utjehe na rane čovječanstva. Blagoslovljene ruke koje se otvaraju ne tražeći ništa za uvrat, bez ikakvih "ako", "ali" i "možda": to su ruke po kojima na braću silazi Božji blagoslov.

6. Na kraju Jubileja milosrđa želio sam Crkvu predložiti Svjetski dan siromašnih, tako da u cijelom svijetu kršćanske zajednice postaju sve više i sve bolje konkretni znak Kristove ljubavi prema posljednjima i najpotrebnijima. Svjetskim danim koje su pokrenuli moji prethodnici, koji su već zaživjeli u životu naših zajednica, želim da se doda i taj Dan, koji im pridodaje izvrsnu evanđeosku puninu, to jest Isusovu povlaštenu ljubav prema siromašnima.

Pozivam čitavu Crkvu kao i muškarce i žene dobre volje da se na taj dan okrenu svima onima koji pružaju svoje ruke i traže našu pomoć i solidarnost. Oni su naša braća i sestre, stvoreni i ljubljeni od jednog Nebeskog Oca. Ovaj Dan želi potaknuti u prvom redu vjernike da reagiraju na kulturu odbacivanja i rasipanja, te da usvoje i prigrle kulturu susreta. Istodobno, taj je poziv upućen svima neovisno o vjerskoj pripadnosti; svi su

pozvani na otvorenost i dijeljenje sa siromašnima kroz konkretnе znakove solidarnosti i bratstva. Bog je stvorio nebo i zemlju za sve; nažalost, ljudi su podigli barijere, zidove i ograde, izdajući izvorni dar namijenjen cijelom čovječanstvu, bez ikakve iznimke.

7. Moja je želja da kršćanske zajednice, u tjednu koji prethodi Svjetskom danu siromašnih, koji ove godine pada na 19. studenoga, to jest Trideset i treću nedjelju kroz godinu, ulože napore kako bi omogućili trenutke susreta i prijateljstva, solidarnosti i konkretnе pomoći. Mogu pozvati siromašne i volontere da sudjeluju zajedno u euharistiji te nedjelje, tako da učine još autentičnijom proslavu svetkovine Gospodina našega Isusa Krista, Kralja svega stvorenja, koja se slavi slijedeće nedjelje. Kristovo kraljevstvo pokazuje se u svem svom značenju upravo na Golgoti, kada Nevini prikovan na križu, siromašan, gol i lišen svega, utjelovljuje i otkriva puninu Božje ljubavi. Isusovo potpuno prepustanje Ocu izražava njegovo krajnje siromaštvo i ujedno pokazuje moć te Ljubavi koja ga uskrišava na novi život na dan uskrsnuća.

Ako u našim četvrtima ima siromašnih ljudi koji traže zaštitu i pomoć, približimo im se te nedjelje: to će biti pogodan trenutak da se susrememo s Bogom kojeg tražimo. Držeći se onoga što uči Sveti pismo (usp. Post 18,3-5, Heb 13,2), prigrlimo ih kao časne goste za našim stolom; oni mogu biti učitelji koji nam pomažu dosljednije živjeti svoju vjeru. Svojim povjerenjem i spremnošću da prihvate pomoć, pokazuju nam na miran i često radostan način koliko je nužno živjeti jednostavno i prepustiti se Božjoj providnosti.

8. U srcu mnogih konkretnih inicijativa koje će se moći provoditi na taj Dan treba uvijek biti molitva. Ne zaboravimo da je Oče naš molitva siromašnih. Naše traženje kruha, naime, izražava naše povjerenje u Boga za naše osnovne potrebe u životu. Sve što nas je Isus učio u toj molitvi izražava i objedinjuje vapaj svih onih koji pate zbog nesigurnosti života i manjka onoga što im je potrebno. Kada su učenici zamolili Isusa da ih nauči moliti, odgovorio je riječima siromašnih koji se obraćaju jednom Ocu u kojem se svi prepoznaju kao braća i sestre. Oče naš je molitva koja se izražava množini: kruh za koji molimo je "naš", a to podrazumijeva dijeljenje, sudjelovanje i zajedničku odgovornost. U toj molitvi svi prepoznajemo potrebu za prevladavanjem svakog oblika sebičnosti, kako bismo ušli u radost užajmnog prihvaćanja.

9. Pozivam subraću biskupe, sve svećenike i đakone, koji po svom pozivu imaju zadaću pomagati siromašne, kao i sve Bogu posvećene osobe i sve udruge, pokrete i volontere diljem svijeta, da se zauzmu da ovaj Svjetski dan siromašnih postane tradicija koja će biti konkretni doprinos evangelizaciji u današnjem svijetu.

Neka ovaj novi Svjetski dan, stoga, postane snažan podsjećaj našoj vjerničkoj savjesti, omo-

gućujući nam sve više rasti u uvjerenju da nam dijeljenje sa siromasima omogućuje shvatiti najdublju istinu evanđelja. Siromašni nisu problem: oni su izvor na kojem se moramo napajati u našem nastojanju da prihvaćamo i živimo bît Evanđelja.

Iz Vatikana, 13. lipnja 2017. - Spomen svetog Antuna Padovanskog

Franjo

MAGNUM PRINCIPIUM

Apostolsko pismo u obliku motu propria vrhovnog svećenika Franje kojim se unose promjene u kan. 838 Zakonika kanonskoga prava

Veliko načelo, potvrđeno od Drugog vatikanског koncila, prema kojem se bogoslužnu molitvu mora prilagoditi shvaćanju puka kako bi mu bila razumljiva, zahtjevalo je tešku zadaću uvođenja narodnog jezika u bogoslužje i pripreme i odobravanja prijevodâ bogoslužnih knjiga, koja je povjerena biskupima.

Latinska Crkva bila je svjesna predstojeće žrtve djelomičnog gubitka vlastitog bogoslužnog jezika, koji se stoljećima upotrebljavao u čitavom svijetu. Ipak, rado je otvorila vrata kako bi ti prijevodi, kao dio samih obreda, mogli postati glasom Crkve koja slavi božanske tajne, zajedno s latinskim jezikom.

Istodobno, poglavito imajući pred očima različita jasno izražena stajališta koncilskih otaca o korištenju narodnog jezika u bogoslužju, Crkva je bila svjesna teškoća koje bi se na tome području mogle javiti. S jedne strane, bilo je potrebno povezati dobrobit vjernika određenog vremena i kulture i njihovo pravo na svjesno i aktivno sudjelovanje u bogoslužnim slavljima s bitnim jedinstvom rimskog obreda. S druge strane, sami narodni jezici moći će, često tek postupno, postati liturgijski jezici, koji neće nimalo zaostajati za liturgijskim latinskim po profinjenosti stilu i dubini svojih pojmoveva sa ciljem jačanja vjere.

To je bio cilj raznih bogoslužnih zakona, naputaka, okružnica, uputa i potvrđivanja bogoslužnih knjiga na različitim mjesnim jezicima koje je izdala Apostolska Stolica od Koncila naovamo, i to kako prije tako i nakon zakonâ koji su utvrđeni u Zakoniku kanonskog prava. Navedeni kriteriji

bili su i ostaju korisni na razini općih smjernica i liturgijske komisije ih se moraju, što je više moguće, pridržavati kao prikladnih instrumenata, tako da liturgijska zajednica može, u velikoj raznolikosti jezikâ, doći do izražajnog stila koji je prikladan i odgovara pojedinim dijelovima, čuvajući cjelovitost, točnost i vjernost, osobito u prevodenju nekih tekstova od velike važnosti u pojedinoj bogoslužnoj knjizi.

Bogoslužni tekst, kao obredni znak, je sredstvo usmene komunikacije. Međutim, za vjernike koji slave svete obrede, riječ je također misterij. Naime, kada se riječi izgovaraju, osobito kad se čita Sвето pismo, Bog govori ljudima. U Evanđelju sâm Krist govori svojem narodu koji, sam ili po predvoditelju slavlja, molitvom odgovara Gospodinu u Duhu Svetom.

Cilj prevodenja bogoslužnih tekstova i biblijskih tekstova za Službu riječi je naviještati vjernicima riječ spasenja u poslušnosti vjeri i izreći molitvu Crkve Gospodinu. U tu svrhu potrebno je vjerno prenositi pojedinom narodu, služeći se njegovim vlastitim jezikom, sve što je Crkva htjela prenositi drugim ljudima latinskim jezikom. Premda vjernost nije moguće uвijek prosuditi po pojedinim rijećima, već je se treba tražiti u kontekstu cjelokupnog komunikacijskog čina i prema književnoj vrsti, ipak mora se također voditi računa o nekim posebnim pojmovima u kontekstu cijele katoličke vjere, jer svaki prijevod teksta mora biti u skladu sa zdravim učenjem.

Ne treba čuditi da su se, tijekom ovog dugotrajnog procesa, javljale teškoće između biskupske

konferencija i Apostolske Stolice. Kako bi odluke Koncila o upotrebi narodnih jezika u bogoslužju mogle vrijediti i u budućnosti, prijeko je potrebna stalna, budna i kreativna suradnja, ispunjena međusobnim povjerenjem, između biskupske konferencije i dikasterija Apostolske Stolice koji vrši zadaću promicanja svetog bogoslužja, odnosno Kongregacije za bogoštovlje i sakramentalnu disciplinu. Stoga, da bi se mogao nastaviti rad na obnovi čitavog liturgijskog života, činilo se korisnim da se neka načela koja se prenose još od vremena Koncila jasnije utvrde i provode.

Mora se, bez sumnje, posvetiti dužnu pažnju koristi i dobrobiti vjernika, a ne smije se zaboraviti ni pravo i dužnost biskupske konferencije koje, zajedno s biskupskim konferencijama krajeva u kojima se govori istim jezikom i sa Apostolskom Stolicom, moraju zajamčiti i odrediti da se, čuvajući karakter svakog pojedinog jezika, potpuno i vjerno čuva smisao izvornog teksta i da prevedene bogoslužne knjige, i nakon prilagodbi, uvijek jasno odražavaju jedinstvo rimskog obreda.

Da bi suradnja između Apostolske Stolice i biskupske konferencije bila to vjernija i plodnija i saslušavši mišljenje Komisije biskupâ i stručnjaka koju sam osnovao, naređujem, vlašću koja mi je povjerena, da kanonska disciplina koja je trenutno na snazi u kan. 838 ZKP-a postane jasnija, tako da se, u skladu s onim što je navedeno u konstituciji *Sacrosanctum concilium*, napose u člancima 36. §§ 3. i 4., 40. i 63. i u apostolskom pismu u obliku motu propria *Sacram liturgiam*, br. IX, jasnije izrazi mjerodavnost Apostolske Stolice u vezi prijevodâ bogoslužnih knjiga i dubljih prilagodbi, među koje se mogu ubrojiti također eventualni novi tekstovi koji će se u njih uvrstiti, koje su usvojile i odobrile biskupske konferencije.

U tome smislu, kan. 838 će ubuduće glasiti kako slijedi:

Kan. 838 - § 1. Uređivanje svetog bogoslužja ovisi samo o crkvenoj vlasti; tu pak vlast imaju

Apostolska Stolica i, prema pravnoj odredbi, dijecezanski biskup.

§ 2. Zadaća je Apostolske Stolice da uređuje sveto bogoslužje opće Crkve, izdaje bogoslužne knjige i pregleda¹ prilagodbe koje je, prema pravnoj odredbi, odobrila biskupska konferencija i da bdije da se bogoslužne uredbe posvuda vjerno obdržavaju.

§ 3. Biskupskim konferencijama pripada da vjerno prirede prijevode bogoslužnih knjiga na narodne jezike, primjereno prilagođene unutar određenih granica, te da odobre i objave bogoslužne knjige za krajeve za koje su odgovorni, nakon što ih potvrди Sveti Stolica.

§ 4. Dijecezanskom biskupu u Crkvi koja mu je povjerena pripada da izda, u granicama svoje mjerodavnosti, odredbe o bogoslužju koje obvezuju svakoga.

U skladu s navedenim treba tumačiti bilo čl. 64 § 3 Apostolske konstitucije *Pastor Bonus* bilo druge zakone, osobito one sadržane u bogoslužnim knjigama, u vezi njihovih prijevoda. Određujem, isto tako, da Kongregacija za bogoštovlje i sakramentalnu disciplinu promijeni vlastiti "Pravilnik" na temelju ove nove discipline i pomogne biskupskim konferencijama da ispune svoj zadatak, te da radi na sve većem unaprjeđivanju bogoslužnog života Latinske Crkve.

Sve što sam odredio u ovom apostolskom pismu u obliku "motu propria" mora se vjerno obdržavati u svim dijelovima, bez obzira na sve suprotno, čak i ako je vrijedno posebno spomenuti, da se proglaši objavljivanjem na stranicama L'Osservatore Romana, te da stupi na snagu 1. listopada 2017., nakon čega će biti objavljeno u *Acta Apostolicae Sedis*.

Dano u Rimu, pri Svetom Petru, 3. rujna 2017., pete mog pontifikata.

Franjo

¹ U lat. verziji dokumenta koristi se glagol "recognoscere". U Objasnjenu Papinskog vijeća za tumačenje zakonodavnih tekstova pojašnjava se da *recognitio* "nije općenito ili sažeto odobrenje a još manje jednostavna 'autorizacija'". Riječ je, naprotiv, o pomnom i detaljnem ispitivanju ili reviziji..." (28. travnja 2016.).

II.

BISKUPSKA KONFERENCIJA

BOSNE I HERCEGOVINE

PRIOPĆENJE SA 70. REDOVITOZASJEDANJA BISKUPSKE KONFERENCIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Banja Luka, 14. srpnja 2017. - U zgradi Biskupskog ordinarijata u Banjoj Luci, 13. i 14. srpnja 2017. održano je 70. redovito zasjedanje Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine. Predsjedao je nadbiskup metropolit vrhbosanski kardinal Vinko Puljić, a sudjelovali su svi članovi BK BiH, osim biskupa mostarsko-duvanjskog i apostolskog upravitelja trebinjsko-mrkanskog mons. Ratka Perića, koji je zbog službenog boravka u Rimu, poslao svog delegata.

Na zasjedanju su također sudjelovali: delegat Hrvatske biskupske konferencije mons. Nikola Kekić, vladika križevački, zatim predsjednik Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metodija mons. Ladislav Nemet, biskup zrenjaninski, te delegat Slovenske biskupske konferencije mons. Anton Jamnik, pomoćni biskup ljubljanski. Pošto su prenijeli pozdrave i duhovnu blizinu članova svojih Biskupskih konferencija s krajevnom Crkvom u BiH i njihovim pastirima, ukratko su prikazali najvažnija događanja i stanje katoličkih zajednica i društva uopće u svojim zemljama.

S biskupima se susreo i apostolski nuncij u Bosni i Hercegovini mons. Luigi Pezzuto. Osvrćući se na obilježavanje 20. obljetnice Međureligijskog vijeća BiH, pohvalio je izgradnju "mostova" između vjerskih poglavara te istaknuo potrebu da se i na taj način pomogne pojedincima mijenjati svoje srce i svoju misao snagom vlastite vjere i vjerskih vrjednota i tako pomoći promjeni društva u cjelini.

Osvrnuvši se na svoj susret s članovima Konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica BiH, koji je održan 28. travnja 2017. u Sarajevu, biskupi su odlučili da i ubuduće na takve godišnje susrete pozivaju sve koji su, prema nedavno odobrenom Statutu, članovi te Konferencije. Razmotrivši Izvješće o službenom pohodu Papinskom hrvatskom zavodu sv. Jeronima u Rimu u veljači 2017. godine, biskupi su izabrali mons.

Tomu Vukšiću, vojnog ordinarija, na novi mandat u Biskupskoj komisiji HBK i BK BiH za spomenuti Zavod.

Biskupi su također izabrali mons. Marka Semrena, pomoćnog biskupa banjolučkog, za svoga delegata na Redovničkom danu koji će se održati 9. rujna 2017. u franjevačkom samostanu na Humcu.

Biskupi su odobrili Opću pravilnik Caritasa Bosne i Hercegovine.

Pošto su razmotrili Pripremni dokument za XV. Opću redovitu skupštinu Biskupske sinode pod naslovom "Mladi, vjera i razlučivanje zvanja" i nakon što su upoznati s poduzetim koracima Ureda za mlade BK BiH u vezi s tim, biskupi su dali potrebne smjernice predsjedniku Odbora za mlade pri Vijeću za laike BK BiH.

Biskupi su saslušali izvješća svojih delegata: s plenarnog zasjedanja Talijanske biskupske konferencije održane od 22. do 25. svibnja u Rimu; sa Susreta generalnih tajnika europskih biskupskih konferencija održanog od 30. lipnja do 3. srpnja 2017. u Bukureštu, sa Susreta osoba zaduženih za medije i glasnogovornika europskih biskupskih konferencija održanog od 7. do 10. lipnja 2017. u Sofiji, te s Međunarodnog foruma mlađih održanog 5. do 9. travnja 2017. u Rimu pod naslovom: "Od Krakova do Paname - Sinođa u hodu s mladima".

Pošto su razmotrili Okružno pismo Zbora za bogoštovlje i sakramentalnu stegu "o kruhu i vinu za Euharistiju" od 8. srpnja 2017., biskupi podsjećaju svećenike da im je obveza nabavljati hostije samo na onim mjestima gdje su sigurni u njihovu kakvoću za slavlje Euharistije odnosno da je kruh beskvasan i napravljen isključivo od pšenice. Ističu da se u dokumentu izrijekom spominje kako hostije koje su potpuno bez glutena nisu valjana materija za Euharistiju te podsjećaju da postoje hostije koje su djelomično bez glutena kao i da

se pretvorba vrši pod prilikama kruha i vina pa se i pričest, kada to zahtijevaju zdravstveni razlozi, može podijeliti pod jednom ili drugom prilikom. Također podsjećaju misnike na obvezu da nabavljuju samo provjereno prirodno misno vino napravljeno samo od plodova loze. Potiču prebitere da vode brigu o svježini hostija i vina, a osobito kada je riječ o svježini posvećenih čestica pohranjenih u svetohranište.

Biskupi su prihvatili Godišnje izvješće Caritas-a Bosne i Hercegovine kao i Izvješće Nadzornog vijeća. Upoznati su s 18 projekata koje je u 2016. godini proveo Caritas BiH u koordinaciji s nad/biskupijskim Caritasima ili u suradnji s drugim partnerima. Raduje ih da su djelatnici Caritasa BiH aktivni u mreži Caritasa Europa, koji ima 47 članica, i Caritasa Internationalis, koji broji 165 članica, te da posebno blisko surađuju s talijanskim, belgijskim, švicarskim i američkim (CRS)

Caritasima koji u Sarajevu imaju svoje urede kao i s mnogim drugima među kojima su i brojne organizacije civilnog društva. Upoznati su i s rezultatima akcije Tjedna solidarnosti HBK sa Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini. I ovom prigodom biskupi zahvaljuju svim ravnateljima i svim djelatnicima i podupirateljima Caritasa te potiču sve vjernike na žarku molitvu za tolike dobrotvore koji su pomagali u teškim ratnim danima, a mnogi to čine i danas. Osobito potiču sve članove svojih biskupijskih zajednica na otvorenost srca prema siromasima i potrebnima kojih je u našoj zemlji, na žalost, još uvijek nemali broj.

Na blagdan sv. Bonaventure, nebeskog zaštitnika banjolučke katedrale i biskupije, 15. srpnja biskupi će slaviti svečanu Euharistiju. Svetu misu predvoditi će i propovijedati kardinal Puljić.

Banja Luka, 14. srpnja 2017.

Tajništvo BK BiH

III.
MOSTARSKO-DUVANJSKA
I
TREBINJSKO-MRKANSKA BISKUPIJA

IMENOVANJA I RAZRJEŠENJA

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja, mons. Ratka Perić, izvršena su sljedeća imenovanja i razrješenja:

- **don Marin Skender**, razriješen službi biskupova osobnog tajnika, dijecezanskog ravnatelja Papinskih misijskih djela na području hercegovačkih biskupija, župnog upravitelja župe sv. Kate Grude, te poslan na studij Moralne teologije u Rim na fakultet *Alfoniana*, s boravkom u Zavodu sv. Jeronima, br. 557/2017., od 5. lipnja 2017.

- **don Pero Miličević**, imenovan je biskupovim osobnim tajnikom, br. 752/2017., od 30. lipnja 2017.

- **don Ivan Marčić**, razriješen je službe župnog vikara župe sv. Ivana ap. i ev. Mostar i imenovan župnim vikarom župe sv. Mateja ap. i ev. u Mostaru, br. 753/2017., od 30. lipnja 2017.

- **don Damir Pažin**, razriješen je službe župnog vikara župe Presvetoga Trojstva Blagaj-Buna i imenovan župnim vikarom župe sv. Ivana ap. i ev. u Mostaru, br. 754/2017., od 30. lipnja 2017.

- **don Ivan Bijakšić**, razriješen je službe župnoga vikara u župi Sv. Ivana Glavosjek - Gradina i imenovan župnim vikarom župe sv. Presvetoga Trojstva Blagaj-Buna, br. 755/2017., od 30. lipnja 2017.

- **don Marin Krešić**, mladomisnik, imenovan je župnim vikarom u župi Sv. Ivana Glavosjek - Gradina, br. 756/2017., od 30. lipnja 2017.

- **don Pero Miličević**, imenovan je dijecezanskim ravnateljem Papinskih misijskih djela na području hercegovačkih biskupija, br. 914/2017., od 25. srpnja 2017.

- **don Pero Miličević**, imenovan je privremenim župnim upraviteljem župe sv. Kate Grude, br. 915/2017., od 25. srpnja 2017.

- **fra Pero Čuić**, imenovan je župnikom u župi sv. Ilike proroka u Veljacima, br. 1028/2017., od 12. kolovoza 2017.

- **fra Alen Pajić**, mladomisnik, imenovan je župnim vikarom u župi sv. Ilike proroka u Veljacima, br. 1029/2017., od 12. kolovoza 2017.

- **fra Filip Sučić**, imenovan je župnim vikarom u župi Sv. Petra i Pavla u Mostaru, br. 1030/2017., od 12. kolovoza 2017.

- **fra Ante Kutleša**, imenovan je župnim vikarom u župi sv. Jakova apostola, starijega, u Međugorju, br. 1031/2017., od 12. kolovoza 2017.

- **fra Zvonimir Pavičić**, mladomisnik, imenovan je župnim vikarom u župi sv. Jakova apostola, starijega, u Međugorju, br. 1032/2017., od 12. kolovoza 2017.

- **fra Augustin Čordaš**, mladomisnik, imenovan je župnim vikarom u župi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Širokom Brijegu, br. 1033/2017., od 12. kolovoza 2017.

- **fra Ivan Landeka**, st., imenovan je župnim vikarom u župi Bezgrješnoga Začeća Blažene Djevice Marije u Posušju, br. 1034/2017., od 12. kolovoza 2017.

- **fra Valentin Vukoja**, imenovan je župnikom u župi sv. Franje Asiškoga u Posuškom Gracu, br. 1035/2017., od 12. kolovoza 2017.

- **fra Ivan Kvesić** razriješen službe župnog vikara župe sv. Ilike proroka u Veljacima, br. 1036/2017., od 12. kolovoza 2017.

- **fra Goran Ćorluka**, razriješen je službe župnog vikara župe Uznesenja Blažene Djevice Marije u Širokom Brijegu, br. 1037/2017., od 12. kolovoza 2017.

- **fra Vjekoslav Miličević**, razriješen je službe župnog vikara župe sv. Jakova apostola, starijega, u Međugorju, br. 1038/2017., od 12. kolovoza 2017.

- **Bogoslov Josip Radoš**, poslan na pastoralnu godinu u župu Presvetoga Srca Isusova Studenci, br. 1041/2017., od 12. kolovoza 2017.

- **don Ivan Zovko**, imenovan je pomoćnikom Ravnatelja Svećeničkog doma u Mostaru, br. 1170/2017., od 28. kolovoza 2017.

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

Dekretima biskupa i apostolskog upravitelja, mons. Ratka Perić, podijeljene su kanonske misije za predavanje vjeronauka u školama:

- s. **Vinko Bešlić**, u Osnovnoj školi Cimi u Osnovnoj školi S.S. Kranjčevića u Mostaru, u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svetе Stolice i BiH, br. 1101/2017., od 21. kolovoza 2017.

- s. **Jasminka Pandžić**, u Osnovnoj školi I.B. Mažuranić na Humcu (Ljubuški), u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svetе Stolice i BiH, br. 1102/2017., od 21. kolovoza 2017.

- s. **Anka Kvesić**, u Osnovnoj školi I. Mažuranića u Posušju, u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svetе Stolice i BiH, br. 1103/2017., od 21. kolovoza 2017.

- **Fra Ivanu Landeki, st.**, u Srednjoj strukovnoj školi i Gimnaziji u Posušju, u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svetе Stolice i BiH, br. 1105/2017., od 21. kolovoza 2017.

- **Fra Valentinu Vukoji**, u Osnovnoj školi Vranić kod Posušja, u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svetе Stolice i BiH, br. 1106/2017., od 21. kolovoza 2017.

- **Antoniji Sesar**, u Osnovnoj školi I. Mažuranića u Posušju i Osnovnoj školi A.B. Bušića u Rakitnu, u školskoj godini 2017./2018., br. 1108/2017., od 21. kolovoza 2017.

- **Matei Galić**, u Prvoj osnovnoj školi na Širokom Brijegu i Osnovnoj školi Biograci, u školskoj godini 2017./2018., br. 1109/2017., od 21. kolovoza 2017.

- **Dijani Škegro**, u Prvoj osnovnoj školi na Širokom Brijegu, u školskoj godini 2017./2018., br. 1110/2017., od 21. kolovoza 2017.

- **Matei Glavaš**, u Osnovnoj školi Fra S. Vrlića u Sovićima i Osnovnoj školi R. Boškovića u Grudama u Tomislavgradu, u školskoj godini 2017./2018., br. 1111/2017., od 21. kolovoza 2017.

- **Aniti Vukojević**, u Osnovnoj školi u I.B. Mažuranić na Humcu (Ljubuški), u školskoj godini 2017./2018., br. 1112/2017., od 21. kolovoza 2017.

- **Kristini Milićević**, u Srednjoj strukovnoj školi u Ljubuškom, u školskoj godini 2017./2018., br. 1113/2017., od 21. kolovoza 2017.

- **Kristini Vučić**, u Osnovnoj školi fra D. Buntića u Čitluku, u školskoj godini 2017./2018., br. 1114/2017., od 21. kolovoza 2017.

- **Zlati Marinčić**, u Osnovnoj školi Bijakovići, u školskoj godini 2017./2018., br. 1115/2017., od 21. kolovoza 2017.

- **Andrijani Marić**, u Osnovnoj školi Petra Bakule u Mostaru, u školskoj godini 2017./2018., br. 1116/2017., od 21. kolovoza 2017.

- **Lucijani Krišto**, u Osnovnoj školi A.B. Šimića u Mostaru i u Osnovnoj školi Ilići, u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svetе Stolice i BiH, br. 1145/2017., od 25. kolovoza 2017.

- **Mariji Kovač**, u Srednjoj strukovnoj školi u Tomislavgradu, u školskoj godini 2017./2018., br. 1146/2017., od 25. kolovoza 2017.

- **Klaudiji Maj Jozić**, u Osnovnoj školi V. Pavlovića u Čapljini, u školskoj godini 2017./2018., br. 1147/2017., od 25. kolovoza 2017.

- **Karmeli Zubac**, u Osnovnoj školi M. Držića na Buni, u školskoj godini 2017./2018., br. 1148/2017., od 25. kolovoza 2017.

- **Mariji Ćavarušić**, u Prvoj osnovnoj školi Konjic, u Drugoj osnovnoj školi Konjic i u Srednjoj školi Konjic, u školskoj godini 2017./2018., br. 1149/2017., od 25. kolovoza 2017.

- **Danijeli Bašić**, u Osnovnoj školi I. Mažuranića u Posušju, u školskoj godini 2017./2018., br. 1150/2017., od 25. kolovoza 2017.

- **Fra Zvonimiru Pavičiću**, u Osnovnoj školi Bijakovići i Osnovnu školu V. Pavlovića u Čapljini-područna škola u Šurmancima, u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svetе Stolice i BiH, br. 1253/2017., od 12. rujna 2017.

- **Rajku Grubišiću**, u Srednjoj strukovnoj školi u Posušju u školskoj godini 2017./2018., u skladu s odredbama Zakonika kanonskoga prava i člankom 16. § 3. Temeljnog ugovora između Svetе Stolice i BiH, br. 1255/2017., od 12. rujna 2017.

- **Mariji Ćavarušić**, u Osnovnoj školi u Marijanu Držića na Buni, u školskoj godini 2017./2018., br. 1256/2017., od 12. rujna 2017.

- **Katarini Milićević**, u Osnovnoj školi u Rakitnu, u školskoj godini 2017./2018., br. 1257/2017., od 12. rujna 2017.

OKRUŽNICE

OKRUŽNICA ZA OTVARANJE "GODINE BISKUPA ŽANIĆA"

Mostar, 9. svibnja 2017.
Prot.br.: 465/2017.

Braćo svećenici, redovnici i redovnice, dragi Božji narode!

U sretnoj prigodi 100. obljetnice rođenja (20. svibnja 1918.) blagopokojnoga msgr. Pavla Žanića, mostarsko-duvanjskoga koadjutora (1970.-1980.), rezidencijalnoga biskupa i apostolskog upravitelja Trebinjsko-mrkanske biskupije (1980.-1993.), u dogovoru sa suradnicima odlučio sam, na slavu Božju i na dobro Crkve u Hercegovini, cijelu ovu godinu, od 20. svibnja 2017. do 20. svibnja 2018., posvetiti prouci života i djela ovoga vrijednog pastira naše Crkve i odana sina Apostolske Stolice. Biskup se Žanić pokazao kao neumoran širitelj Kraljevstva Božjega, propovjednik Istine i promicatelj kršćanske obitelji. Želimo vrjednovati teološko-crkvene i pastoralno-karitativne pothvate koje je on poduzimao i rješavao, a koji su i danas aktivni i plodove daju:

- Izgradnja i dovršenje katedrale Marije Majke Crkve u Mostaru;
- Crkva na kamenu - do sada 438 brojeva;
- Istoimena izdavačka kuća - do sada 144 naslova;
- Teološki institut - do sada 235 diplomiranih vjeroučitelja;
- Biskupijski caritas: s ustanovama i projekti ma Dječji vrtić, Centar za mlade, Rehabilitacijski centar, Obiteljsko savjetovalište, Mirjam, Nazaret, Emanuel, Betlehem, Betanija. Itd.

- Katehetski ured. Kler: od brige za svećeničke kandidate do Svećeničkoga doma. Itd.

"Godinu biskupa Pavla Žanića", pod njegovim prezbiteriskim i biskupskim geslom: "U vjeri, nadi i ljubavi", otvaramo u ime Božje sv. Misom za počoj njegove plemenite duše, u petak, 19. svibnja 2017. u 18.00 sati, u župnoj crkvi sv. Petra apostola u Kaštel Novom, njegovoj župi rođenja i pokopa. Sv. Misu predvodi msgr. Marin Barišić, nadbiskup splitsko-makarski. Prije sv. Mise, u 17.00 sati, pohod Pokojnikovu spomen-grobu na mjesnom groblju i molitve za sve vjerne mrtve. Ovom najavom "Godine biskupa Žanića" pozivamo vas:

- da se, prema svojim mogućnostima, okupimo na ovo Misno slavlje i svečano otvaranje Godine biskupa Pavla u Kaštel Novom;
- da vi župnici o svemu u nedjelju obavijestite povjerene vam vjernike, i
- da svi u svoje molitve uključimo pokojnoga Pastira ove Crkve.

O konkretnu programu Godine bit će pravo-vremeno obaviješteni.

Neka bude sve na veću slavu Božju, na čast Blažene Djevice Marije i svih Svetih Božjih i u zahvalan spomen na biskupa Pavla Žanića!

Sve vas iskreno i s poštovanjem pozdravljam

† Ratko Perić, biskup

OKRUŽNICA O KRUHU I VINU ZA EUHARISTIJU

Mostar, 21. srpnja 2017.
Prot.br.: 900/2017.

Svećenicima, redovnicima, redovnicama i svemu puku Božjemu u Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji

Braćo svećenici, redovnici i redovnice, dragi Božji narode!

Kongregacija za bogoslovje i sakramentalnu stegu, 15. lipnja 2017. godine, izdala je *Okružnicu o kruhu i vinu za Euharistiju*.

Na 70. redovitom zasjedanju Biskupske konfrenije Bosne i Hercegovine (Banja Luka, 13.-14. srpnja 2017.), biskupi su razmotrili ovo pitanje te u *Priopćenju* podsjetili svećenike da im je obveza nabavljati hostije samo na onim mjestima gdje su sigurni u njihovu kakvoću za slavlje Euharistije, odnosno da je kruh beskvasan i napravljen isključivo od pšenice. Naime, u dokumentu Kongregacije izrijekom se kaže da hostije koje su potpuno bez glutena nisu valjana materija za Euharistiju. Hostije sa smanjenim udjelom glutea bile bi valjana materija. No, da bi se izbjegla bilo kakva dvojba, valja podsjetiti da se pretvorba vrši pod prilikama kruha i vina pa se i sv. Pričest, kada to zahtijevaju zdravstveni razlozi, može podijeliti pod jednom ili drugom prilikom. Obveza je svakoga svećenika, posebno župnika i rektora crkava i upravitelja svetišta, da nabavljaju samo provjereno prirodno misno vino napravljeno samo od plodova loze. Svećenici su dužni brinuti se i o svježini hostija i vina, osobito kada je riječ o svježini posvećenih čestica pohranjenih u sveđtohranište.

Sukladno Odredbama Kongregacije za bogoslovje i sakramentalnu stegu, za područje Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije

Određujemo

1. Kruh koji se upotrebljava u slavlju Euharistijske žrtve mora biti beskvasan, čisto pšenični

s udjelom glutena i svježe pečen, tako da bude isključena svaka mogućnost kvarenja. Iz toga slijedi da kruh iz druge tvari, makar i žitne, ili takav kojem je u tolikoj mjeri dodana neka tvar različita od pšenice da se prema općem sudu ne može reći kako je posrijedi pšeničan kruh, nije valjana tvar za Presvetu Euharistiju. Ne smiju se posvećivati hostije bez glutena - a koje nerijetko donose same osobe sa zdravstvenim problemima - te s takvim hostijama dijeliti sv. Pričest.

Hostije treba nabavljati isključivo kod redovničkih zajednica ili privatnih osoba koje za to imaju ovlast od mjerodavne crkvene vlasti. Za područje Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije mjerodavan je Biskupski ordinarijat u Mostaru, koji će redovničkoj zajednici ili privatnoj osobi, ospozobljenoj za pripremu hostija za Euharistiju, nakon vlastita zahtjeva i uvida u ospozobljenost, izdati potrebnu dozvolu. Naime, "zbog složenosti situacijâ i prilikâ, kao što je nedostatak poštovanja prema svetom, uočava se praktična potreba da, po nalogu mjerodavne vlasti, postoje oni koji će nadzirati jamče li stvarno proizvođači izvornost euharistijske tvari kao i njezinu doličnu distribuciju i prodaju" (Kongregacija - *Okružnica...*, tč. 7).

Redovnička zajednica ili privatna osoba nikako ne smiju distribuirati hostije drugih proizvođača, nego samo vlastiti proizvod za koji imaju odobrenje. Jasno da je dopušteno nabavljati hostije i od drugih redovničkih zajednica i privatnih osoba izvan područja hercegovačkih biskupija, a koje imaju ovlast ili nadzor od mjerodavne crkvene vlasti područja gdje žive i djeluju. No, ni u kojem

slučaju nije dopušteno nabavljati hostije u raznim trgovinama i supermarketima ili putem interneta, ni na području biskupije, ni u inozemstvu.

2. Vino koje se upotrebljava u slavlju Presvete Euharistijske mora biti prirodno, od trsova roda, čisto i nepokvareno, bez primjesa drugih sastojaka. Zabranjeno je upotrebljavati vino o čijoj se izvornosti i podrijetlu sumnja: Crkva, naime, što se tiče uvjeta potrebnih za valjanost sakramenta, zahtjeva sigurnost. Jednako se tako ni pod kakvim izgovorom ne smije dopustiti bilo koje drugo piće, koje ne tvori valjanu materiju.

Zadaća je svakoga misnika - a posebno župnika, rektora crkava i upravitelja svetišta - da brižljivo paze da se vino određeno za Euharistiju čuva u besprijeckoru stanju kako se ne bi ukiselilo. Ne rijetko se događa, posebno u ljetnim mjesecima, da se zbog neadekvatna čuvanja vino ukiseli, a da tomu svećenik - misnik ne pridaje dovoljno pozornosti nego takvo "vino" iskorištava za Euharistiju. Posebno je to slučaj u filijalnim crkvama u kojima se rjeđe slavi sv. Misa. Stoga je dužnost svakoga svećenika voditi brigu o kakvoći vina, a na filijale sa sobom uvijek nositi svježe vino.

Na području naših biskupija vinogradarstvo i vinarstvo nalazi se u usponu. Sve je više vinara koji svoja vina etiketama označuju kao "misno vino", što je i po civilnom zakonu ove zemlje nedopustivo bez suglasnosti mjerodavne crkvene vlasti. Naime, sukladno članku 20. stavak 1. *Zakona o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini* ("Službeni glasnik BiH", br. 5/2004.), Ministar za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 83/2006. od 16. listopada 2006.) donio je Uputu o provedbi Za-

kona o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica, gdje se u članku 7., tč. 2., izrijekom kaže: "Ukoliko neka fizička ili pravna osoba u svojem radu, aktivnostima u javnome životu te na proizvodima ili prilikom pružanja usluga upotrebljava naziv, simbole, znamenje i atribute koji su identični ili asociraju na nazine, simbole, znamenje i atribute registriranih crkava ili vjerskih zajednica, dužni su prije upotrebe pribaviti pismenu suglasnost mjerodavnog organa dotične crkve ili vjerske zajednice." Do sada ni jedan vinar s područja naših biskupija od ovoga Ordinarijata nije zatražio dopuštenje da svoje vino nazove "misnim vinom", stoga se takva vina ne mogu uzimati kao valjana tvar za slavlje Euharistije.

3. Izvanredne okolnosti. Samo je "mjesni Ordinarij mjerodavan za davanje dopuštenja pojedinom svećeniku ili vjerniku laiku da se koristi kruhom s niskim udjelom glutena ili mošt kao tvari Euharistije. Dopuštenje se može dati na uobičajen način i dok traje situacija zbog koje je to dopuštenje dano" (Kongregacija - *Okružnica o kruhu i vinu*, tč. 4c).

Braćo svećenici, redovnici i redovnice, bogoljubni vjernici! Svi smo pozvani na odgovornost u pripremi Euharistijskoga slavlja i tvari potrebnih za slavlje sv. Mise. Stoga vas i pozivamo da iz ljubavi prema Presvetoj Euharistiji bdijete nad valjanosti materije, jer kruh i vino, ti plodovi zemlje i rada ruku čovjekovih, milošću Božjom, u nekrvnoj Kristovoj Žrtvi, postaju Kruhom Života i Piće duhovno.

Sve vas srdaćno pozdravljam i zazivam blagoslov Euharistijskoga Isusa na sve vas

† Ratko Perić, biskup

PREZBITERSKO REĐENJE

Mostar, 25. lipnja 2017. - U nedjelju, 25. lipnja 2017., sveta Misa svećeničkoga ređenja u mostarskoj katedrali počela je u 10.00 sati. Redoviti katedralni misari i rodbina četvorice novoređenika ispunili su katedralu Marije Majke Crkve. Sudjelovali su franjevački novaci i hercegovački bogoslovi. I sestre raznih kongregacija. Pjevao je katedralni zbor. S biskupom u koncelebraciji bio je i provincijal fra Miljenko Šteko i više od 20 svećenika jednoga i drugoga clera. Biskup je zaredio za prezbitere članove Hercegovačke franjevačke provincije: fra Alena Pajića podrijetlom iz Komušine, fra Augustina Čordaša iz Mostara, fra Zvonimira Pavličića iz Širokoga Brijega koje je predstavio tajnik Provincije fra Stanko Ćosić, te dijecezanskoga đakona don Marina Krešića iz Mostara kojega je narodu predstavio don Ivan Štironja, povjerenik za duhovna zvanja. Reditelj je, pozdravivši braću svećenike koncelebrante, pozvao novoređenike na velikodušan i zahvalan odgovor Kristu i njegovoj Crkvi i izgovorio homiliju na temelju Isusove evanđeoske poredbe o dobrom pastiru i lošim pastirima.

Prenosimo biskupovu propovijed

DOBRI PASTIR DAJE ŽIVOT U IZOBILJU

Isus se poslužio slikom Pastira u odnosu na svoje stado (Iv 10,1-18). Živeći u sredini gdje je bilo mnogo ovaca i gdje su pastiri bili glavna grana seoske ekonomije, Gospodin je uzeo upravo tu sliku iz života i primijenio je na sebe i na nas ljude, svećenike i vjernike. Mi ćemo se svećenici upitati je li u nama lik Dobroga pastira, koji je spremam i svoj život položiti za svoje vjerno stado, ili je u nama lik najamnika, koji je teško osuđen u samoj Isusovoj alegoriji.

Obilježja dobrog pastira

Zaista, zaista, kažem vam: *tko god u ovčnjak ne ulazi na vrata, nego negdje drugdje preskače, kradljivac je i razbojnik* (Iv 10,1).

Iz Isusovih riječi očita je razlika između pravoga i lažnoga pastira. Istinski pastir ulazi na prava vrata, posluhom i dekretom. A tuđinac preskače preko plota.

Tko ulazi na vrata, pastir je ovaca. Tome vratar otvara, i ovce slušaju njegov glas (Iv 10,2-3). Pravi se pastir prepoznaje već po tome što normalno

pristupa na glavni ulaz. Nema straha ni od koga, a najmanje od toga da ga ovce ne će prepoznati. Ovce se prilagode i priviknu na pastirov glas. One prepoznaju glas svoga pastira. Uzimaju hranu iz njegove ruke, nimalo ga se ne boje. Sigurne su uza svoga pastira.

On ovce svoje zove imenom pa ih izvodi (Iv 10,3). Dobri pastir pazi na svoje, zna ih u glavu. Svakoj je nadjenuo ime. I svaku zove njezinim imenom. I svaka odmah podigne glavu i odaziva se. Daje im hranu u pravo vrijeme. Daje im vode, pića. Izvodi ih na nove pašnjake. **Novoređenici:** fra Alene, fra Augustine, fra Zvonimire, don Marine! Glavna je zadaća pastira da vodi svoje stado na nove ispaše. On ide ispred njih, sve idu za njim. On ih hrani, brani, štiti. On od njih i za njih živi. Dobri pastir: Isus je pozvao koje sam htjede, koje mu je Otac predodredio. Ima Bog pravo izbora i djelovanja na ljudsku slobodu. Dva su cilja radi kojih izabire svoje učenike, apostole: prvi, "da budu s njim", i drugi, da ne budu s njim:

tj. "da ih šalje propovijedati, da izgone đavle, da liječe bolesne", sve u njegovo ime. Čim se umore, neka se vrate k njemu na obnovu.

Dobri pastir u Crkvi svake nedjelje izvodi svoje vjernike na nove pašnjake nauka i ljubavi. Nije im dosadan svojim propovijedima i oglasima. Nego im uvijek pokazuje nove izvore bistre vode i zdrave hrane. Hrani ih tumačenjem Božje riječi, sakramentima isповједи i Presvete Euharistije, kao i uzornim primjerom svoga života.

A kad sve svoje izvede, pred njima ide i ovce idu za njim jer poznaju njegov glas (Iv 10,4). U Palestini je bilo ovako kako Isus kaže: Pastir ide naprijed i zove ovce po imenu. One poznaju glas pravoga pastira i odmah mu odgovaraju.

Za tuđincem, dakako, ne idu, već bježe od njega jer tuđinčeva glasa ne poznaju (Iv 10,5). Tuđinčeva zova ovce ne poznaju. Kada ga čuju, ostanu zbumjene. I ne će poći za njim. Mogu se tuđinci prerušiti u pastira, i neko vrijeme glumiti - "zbole moje, a rade svoje!" tumači Božju sv. Augustin¹ - ali ne će moći tako trajno ostati.

Tumačenje poredbe

Isus im kaza tu poredbu, ali oni ne razumješe što im htjede time kazati (Iv 10,6). Budući da nisu razumjeli na što je cilao, Isus se dade na tumačenje usporedbe.

Stoga im Isus ponovno reče: <Zaista, zaista, kažem vam: ja sam vrata ovcama> (Iv 10,7). Iako Isus dva puta tvrdi u ovom poglavljiju i poredbi da je on Dobri pastir, on ovdje najprije kaže da je on vrata, ulaz, glavni otvor u pravi ovčinjak. Po njemu se ulazi u sigurnost i spasenje.

Svi koji dodoše prije mene, kradljivci su i razbojnici; ali ih ovce ne poslušaše (Iv 10,8). Svi koji su došli prije Isusa i predstavili se spasiteljima, mesijama, bili su kradljivci toga božanskog naslova i ispali su razbojnici koji su, doduše, zaveli određene skupine ljudi.

Ja sam vrata. Kroza me tko uđe, spasit će se: i ulazit će i izlaziti i pašu nalaziti (Iv 10,9). **Ređenici!** Isus je vrata i da se uđe u kuću spasenja, u ovčinjak, i da se izađe na nove ispaše. Drugoga ulaza i izlaza nema. On je jedini i pravi Spasitelj.

Kradljivac dolazi samo da ukrade, zakolje i pogubi. Ja dodođoh da život imaju, u izobilju da ga imaju (Iv 10,10). Nasuprot Dobromu pastиру, koji daje život, u izobilju, zli pastiri dolaze da ugrabe i pojedu. Bog preko proroka Zaharije

govori o bezumnu pastiru: koji se za izgubljene ne brine, zalutale ne traži, ranjene ne vida, iscrpljene ne nosi, nego se samo njima hrani. Kako se čovjek istinski raduje kada zna da mladi idu za Isusom Kristom, dobrim putom škole, moralnoga napretka. Neki se javljaju na put prema svećeništvu ili redovništvu. Bogu hvala!

Ja sam Pastir dobri. Dobri pastir daje život svoj za ovce (Iv 10,11). Traži se oslobođitelj duha, ne samo tijela. Religiozni oslobođitelj, otkupitelj. Najveći čin koji pastir može učiniti za svoje vjerne jest da, braneći i čuvajući svoje, dadne i svoj život za dobro svoga vjernog stada. Otac je poslao Sina na svijet da čovječanstvu daje Očeve darove. On ih je obilno dijelio svega svoga javnoga života: ozdravlja, hrani, tješio, oprštio grijeha. Pastir dobri daje sve od sebe da nahrani i očuva od neprijatelja svoje vjerne. Kada je došao neprijatelj, Krist je pokazao najveće svjedočanstvo svoje ljubavi: Nije žalio ni svoga života! On je položio svoj život za druge, za ovce svoje, i svojim je uskrsnjem obećao i dao najveću novost - život vječni - onima koji ga slijede i u nj vjeruju.

Ređenici! Isus nam je ostavio vrhunski dar: sama sebe u Euharistiji, a Otac je u Njegovo ime poslao Duha Svetoga Crkvi i čovječanstvu. Vi ćete danas primiti Duha za služenje.

Najamnik - koji nije pastir i nije vlasnik ovaca - kad vidi vuka gdje dolazi, ostavlja ovce i bježi, a vuk ih grabi i razgoni, najamnik je i nije mu do ovaca (Iv 10,12-13). Gospodin upozorava na dvije pogibelji po njegovo vjerno stado. Jedna proizlazi iznutra, od najamništva, neautentičnosti i krivih nauka, od heretika. Zajednica se truje iznutra. A druga dolazi izvana, od vukova i kradljivaca, koji razgone i uništavaju vjerničko stado, koji ostavljaju strvinu.

Ja sam Pastir dobri i poznajem svoje i mene poznaju moje (Iv 10,14). Kao što mene poznaje Otac i ja poznajem Oca i život svoj polažem za ovce (Iv 10,15). Nitko nema veće ljubavi od ove: položiti vlastiti život za svoje prijatelje (Iv 15,13). Isus je došao da ljudi imaju život, da ga imaju u izobilju. I kada je dao svoj život za druge, na Kalvariji, upravo je time ponudio novost života, ustavši od mrtvih i poručujući svima nama da ćemo i mi, vjernici i njegovi sljedbenici, jednoga dana Božjom voljom i snagom uskrsnuti na život vječni.

¹ Sv. Augustin, Govor, 46,21; Časoslov, IV., str. 191 (srijeda 25. tjedna kroz godinu): *Mea dicunt, sua faciunt!*

Katoličko jedinstvo. Isus polaže svoj život od sebe, ali u poslušnosti Ocu. Srž je kršćanstva Otac ljubavi, a srž je ljubavi - poslušnost. Krist je sa-vršen poslušnik. Zato ima pastirstvo nad svime. On postavlja i vidljivu glavu cijeloj Crkvi: Petra i Petrove nasljednike.

Imam i drugih ovaca, koje nisu iz ovog ovčinjaka. I njih treba da dovedem, i glas će moj čuti, i postat će jedno stado, jedan pastir (Iv 10,16). Isus ne misli samo na svoje slušatelje i sunarodnjake, nego na sve koji će njega slijediti.

Jedinstvo je obilježje Crkve. Ono se očituje u vjerskom nastojanju da bude jedno stado i jedan Pastir, a Krist Gospodin ostaje nam svima Veliki Pastir (Heb 13,20) i "čuvar" duša naših (1 Pt 2,25). Pastiri su u Crkvi prvi pozvani njegovati kršćansku sveobuhvatnost u ljubavi, u zajedničkom naučavanju i suradničkoj praksi, biti otvoreni i zauzeti za težnje prema vidljivu jedinstvu,

prihvajačajući sugestije i nadahnuća Duha Božjega. Isusov je poziv upućen svima da se pojača molitva Gospodaru vjekova, koji pospješuje dan jedinstva svih kršćana.

Novoređenici! Isus je došao na ovaj svijet da ljudi imaju život, i to u izobilju za svu vječnost. On je taj život ponudio vlastitom žrtvom na križu, kojom je pokazao vrhunski izraz ljubavi za druge. Kada se činilo da je sve propalo, on je uskrsnuo od mrtvih i pokazao svima da je pravi život tek onaj nakon uskrsnuća, život koji daje Otac nebeski svojim vjernima. Isus je po svojoj naravi svećenik. On od vas danas izabralih želi da to i vi budete. Dobri pastiri daleko su od sebičnosti, a pravi su nositelji svakoga dobra za duhovnu i vječnu korist drugih, svega vjernoga stada.

Bilo s milosrdjem Oca, s mirom Sina i milošću Duha Svetoga. Amen.

VELIKI ILI SVETI TJEDAN

PROSLAVA CVJETNE NEDJELJE

Mostar, 9. travnja 2017. - Na Cvjetnu nedjelju, 9. travnja 2017., biskup Ratko Perić predvodio je svečano Misno slavlje s blagoslovom maslinovih i palminih grančica u mostarskoj katedrali i procesijom oko katedrale Marije Majke Crkve. Nakon pjevanje Muke Gospodnje izgovorio je kratku homiliju o doživljaju kalvarijskoga satnika.

U Evangelijima se spominju samo dva rimска satnika. Nijednomu ne znamo imena. Jedan je bio u službi židovskoga kralja Heroda u Galileji (Lk 7,2), a drugi u službi rimskoga carskog upravitelja Poncija Pilata u Judeji. O ovom ćemo drugom nekoliko riječi prema izvješćima svetih evanđelista. Satnik je imao pod svojom vlašću do 100 vojnika, zato i naziv stotnik. Taj je vojnički činovnik bio provjerjen rimski kadar. Provjerен u mnogim bitkama i prokušan u raznim ratovima Rimskoga carstva. I video mnoge vojnike kako na bojištu padaju, izdišu i ginu. Ali smrt ovakva heroja kao Isusa nikada nije video. Zato njegova potresenost, čuđenje i neobičan uzvik!

Sin Božji bijaše ovaj! U trenutku Gospodinove smrti "satnik i oni koji su s njime čuvali Isusa vidješe potres i što se zbiva, silno se prestrašiše i rekoše: 'Uistinu, Sin Božji bijaše ovaj'" (Mt 27,54). Kao da su svi vojnici na Kalvariji uzvikušili ili se barem sa satnikom složili.

- Gospodin je nekom zgodom rekao, štoviše prorekao: "Kada budem uzdignut sa zemlje, sve će privući k sebi" (Iv 12,32). On je dakle za svoj križ izjavio da će imati privlačnu snagu. Mi kažemo da križ odbija, da nije magnetičan, a evo Isus kaže da jest. I on ima pravo. Satnik je bio prvi plod Kristove smrti na križu. Ta ga je smrt potaknula da doživi Kristovo veličanstvo. I zato onakve riječi i onakav poklon pred mrtvim Gospodinom.

Ovaj čovjek bijaše Sin Božji! bilježi i sv. Marko. I zavjesa se hramska razdrije nadvoje, odozgor dodolje. A kad satnik koji stajaše Isusu nasuprot vidje da tako izdahnu, reče: "Zaista, ovaj čovjek bijaše Sin Božji!" (Mk 15,38-39).

- I nikakvo čudo da je satnik onako uzdahnuo i izjavio. Isus kao čovjek govorom zanosi slušatelje, izaziva zahvalnost ozdravljenih, sluša zadovoljstvo poučenih. Ali samo križ onako kristovski podnesen dotiče ljudska srca. Pa i poganskoga satnika. Zamisli: ovaj ga je satnik u vrijeme Isuseve Muke na Veliki petak prije podne izrugivao u Poncijevoj vojarni, a popodne, kada ga je video kako izdiše na križu, ovako se klanjalački i pokajnički izražava.

Pilat i satnik. Pilat se začudi da je Isus već umro pa dozva satnika i upita ga je li odavna umro. Kada dozna od satnika, darova Josipu tijelo (Mk 15,44-45).

- Ovaj se isti satnik pojавio pred Pilatom da ga izvijesti kada je točno Isus umro, da bi upravitelj mogao predati Isusovo tijelo Josipu Arimatejcu, koji ga je tražio da se dostoјno pokopa. Satnik mu odgovori u minutu. I to je uvjerilo Pilata da je Isus doista umro i da ga može mirno predati Židovima, jer je i mrtav Isus bio u Pilatovoj moći.

Čovjek ovaj bijaše pravednik! Sv. Luka ne kaže da je satnik izjavio: Ovo je Sin Božji, nego: "Zbilja, čovjek ovaj bijaše pravednik!" (Lk 22,47). Ono što Isus nije učinio za života, učinio je u smrti. Tvrda poganska srca ovdje se razmekšala i ushitila. I čuje se rečenica koja slavi Isusa Pravednika.

Probode rebra. Četvrti evanđelist sv. Ivan ne spominje izričito satnika, "nego mu jedan od vojnika kopljem probode rebra, i odmah poteče krv i voda" (Iv 19,34). Kršćanska tradicija prenosi da

je taj vojnik bio ovaj kalvarijski satnik. Čak mu je i ime dala: Longin (prema grčkoj riječi *lonhe* za koplje). Još mu se nešto dogodilo, sve prema predaji. Bio je slijep na jedno oko. I kada je kopljem probio Isusova rebra, pade mu kaplja krvi u oko, i čovjek progledao. I zato onako klikće kako drugi evanđelisti pišu.

- Evanđeoska je činjenica da je **Isusova smrt** proizvela vjeru i život u duši jednoga po-

ganina, koji je bio zadužen da poprati Kristov proces od bičevanja do umiranja i pokopa. Satnik je to obavlja mehanički kao u tolikim slučajevima. Ali ovdje, u Isusovoj smrti, doživio je pravi duševni potres: zaključio je da je Isus Pravednik, štoviše Sin Božji! Blago njemu!

VELIKI ČETVRTAK - MISA POSVETE ULJA

Mostar, 13. travnja 2017. - Na Veliku srijedu, u trebinjskoj katedrali Rođenja Blažene Djevice Marije vojni biskup u BiH Tomo Vukšić, na zamolbu biskupa administratora Ratka Perića, vodio je Misne obrede posvete i blagoslova ulja sa svećenicima Trebinjsko-mrkanske biskupije uza sudjelovanje vjernika trebinjske župe.

Na Veliki četvrtak, 13. travnja 2017. u 11.00 sati u vjernički popunjenoj mostarskoj katedrali Marije Majke Crkve biskup je Ratko predvodio svečanu Misu posvete ulja u koncelebraciji s osamdeset svećenika koji djeluju u dušobrižništvu u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji. Biskup je na kraju kanona, prije dok-sologije po Kristu i s Kristom blagoslovio ulje, a nakon popričesne molitve posvetio krizmeno ulje. Ulja su držala dvojica đakona. Bogoslovi, sjemeništarci i drugi ministri bili su u službi oltara. Pjevalo je katedralni zbor. Svećenici su poslije završnoga blagoslova preuzeli sveta ulja za svoje župe. Katedralni je župnik priredio objed za biskupa, svećenike, đakone i svećeničke pripravnike.

Biskup je nakon evanđeoskog navještaja, a prije obnove svećeničkih obećanja, izgovorio ovu propovijed.

SVEĆENIČKO NAPREDOVANJE U ISTINI I VJERI

Jedinstvo Crkve. Ni za jedan dan u liturgijskoj godini Crkva ne inzistira toliko na zajedničkom Euharistijskom sastanku i na koncelebriranoj Misi posvete i blagoslova ulja, tj. na susretu između mjesnoga biskupa i svega klera na području dotične biskupije kao za Veliki četvrtak. Euharistija je po sebi izvor i vrhunac svega jedinstva i milosna života. A ako se tomu doda da se za vrijeme prijepodnevne Mise posvećuju ulja kojima se biskup služi u tvorbi i dijeljenju sakramenata kao što su krizma i red prezbiterata i episkopata, a svećenici se služe posvećenim uljem u podjeli krštenja te blagoslovljenim uljem u bolesničkom pomazanju, onda će se razumjeti tolika želja Crkve da se toga dana očituje i vanjsko i unutarnje jedinstvo u nauku, posveti i upravi u jednoj biskupiji.

Ovo je dan kada je biskupu posebna dužnost i radost iskreno zahvaliti vama suradnicima, zakonitim pastoralnim svećenicima, na vašem na-vjestiteljskom i sakramentnom služenju Božjemu

narodu. Najprije radost zbog nastojanja u Gospodinu s obzirom na vaše osobno svećeničko posvećenje, kao i na posvećenje onih koji su povjereni vašoj pastoralnoj skrbi. Bog vam svima udjelio milost svojih obilnih blagoslova!

Načelo Istine. Crkveni je nauk da biskup, kao vjerodostojan učitelj vjere, od *objavljene istine* uspostavlja središte svoga pastoralnog djelovanja i prvo mjerilo kojim procjenjuje mišljenja i prijedloge koji se javljaju u kršćanskoj zajednici i u građanskom društvu. I ujedno svjetлом te istine osvjetljuje put ljudske zajednice dajući nadu i sigurnost. Riječ Božja u Svetom Pismu i živoj Predaji, koju vjerodostojno tumači Učiteljstvo, jesu "neodrecive odrednice" ne samo za biskupovo učenje nego i za njegovo pastoralno upravljanje. Dobra uprava od biskupa iziskuje da osobno svom svojom snagom traži istinu i nastoji usavrsavati svoje učenje i brinuti se, više s obzirom na kvalitetu negoli na kvantitetu svojih govora i nastupa. Na taj će način izbjegći opasnost da usvoji

pastoralna rješenja koja jesu, doduše, formalna, ali nisu odgovarajuća ni samoj biti ni zbilji problema. "Vjerodostojan pastoral usidren je na istini".¹ Sve što se ne gradi na istini, gradi se na pijesku, na pržini: "zapljušti kiša, navale bujice, duhnu vjetrovi i sruče se na tu kuću i ona se sruši. I bijaše to ruševina velika" (Mt 7,27). Ni pastoralna kuća ne gradi se na privatnim prepostavkama, na neistinitim izmišljajima. "Pastoralan fenomen ne smije počivati na lažnim temeljima!",² čuli smo ovih dana jasnu poruku s mjerodavna mjesta.

Izazov za vjeru. Svako vrijeme ima svoje breme. I svoju izreku: Ovo je vrijeme najteže u povijesti! S najviše izazova i kušnje, opasnosti i napasti! A obično nije tako. Bilo je i boljih i gorih vremena, odnosno ljudi u tim vremenima. Mi se ne smijemo bojati izazova za vjeru. Bojmo se radije "vjere bez izazova"! Kušnje moraju doći i neprestano dolaze. Ako ih uspješno svladavamo, one nam pomažu rasti. Mogu nam biti znakom životne vjere i zajednice koja traži Gospodina otvorena oka i iskrena srca. Vjera nije nikada završen proces. Uvijek s apostolima molimo Isusa: "Umnoži nam vjeru!" (Lk 17,5). I oni najumniji i najvjerniji molili su i pjevali: "Daj da vjera moja uvijek življe sja...". Istina je u sebi potpuna, ali je mi nismo uvijek cijelovito shvatili i potpuno obuhvatili, nego možemo i moramo rasti u spoznaju te istine. "Predaja koja potječe od apostola, u Crkvi napreduje uz pomoć Duha Svetoga: raste, naime spoznaja predanih stvari i riječi, kako po razmatranju i proučavanju vjernika koji u svome srcu o tome razmišljaju (usp. Lk 2,19 i 51), tako i po razumijevanju duhovnih stvari putem unutrašnjega iskustva. Tijekom stoljećâ, Crkva naime neprestano teži k punini božanske istine, sve dok se u njoj ne ispune Božje riječi",³ poručuje i Koncila i papa Franjo.

Napredovanje u vjeri. Imajmo pred očima da "napredovati u vjeri" nije samo slobodnovoljna nakana vjerovati unaprijed sve više i sve dalje. Napredovati u vjeri znači ujedno vježbati povratak svoga pamćenja na temeljne milosti u prošlosti. Može se "napredovati unatrag", veli Sveti Otac Franjo, ići iznova tražiti bogatstva i iskustva koja

su zaboravljena i koja nerijetko sadrže ključeve za shvaćanje sadašnjosti. Idemo na izvore! "Što je svjetlijia uspomena iz prošlosti, to se jasnije otvara vrata budućnosti, jer može se vidjeti doista nov put i razlučiti ga od već prijeđenih putova, koji nisu nikamo vodili. Vjera raste podsjećanjem, povezivanjem stvari s poviješću kako su je stvarno proživiljavali očevi naši i cio narod Božji i cijela Crkva".⁴

Mnoštvo svjedoka. Podsjećanje na milosti primljene u prošlosti pridonosi čvrstoći naše vjere. Promatramo povijest vjere naših starozavjetnih otaca "koji su umrli, a da nisu zadobili obećanja, nego su ih samo izdaleka vidjeli i pozdravili" (Heb 11,13). Zato i mi "okruženi tolikim oblakom svjedoka", gledamo kamo su i oni gledali, "uprimo pogled u Početnika i Dovršitelja vjere, Isusa" (Heb 12,1). Ne možemo u ovom oblaku svjedoka ne uočiti i više hrvatskih biskupa, svećenika, redovnika i vjernika. Volio bih posebno spomenuti dvojicu svjedoka iz domaće Crkve. Jedan je blaženi Alojzije Stepinac, zagrebački nadbiskup, molitelj i tražitelj istine kako odgovoriti problemima s kojima se suočavao u svojoj 4-godišnjoj svećeničkoj i 26-godišnjoj biskupskoj službi. Živio je pod trima režimima, od kojih nijedan nije bio prijateljski raspoložen prema Crkvi - kako će totalistički režimi biti skloni Crkvi!? - uostalom kao i svaka vlast koja bi Crkvu najradije učinila svojom sluškinjom. Blaženi se Alojzije držao vrjedećih načela, ali su stalno nadolazile nove kušnje, novi izazovi. I valjalo se snalaziti u tom vremenu i prostoru, s određenim ljudima i ustanovama, okružen tolikim zlosiljem i lažima. I kada je trebao pokazati najveće svjedočanstvo, cijenu glave, ne samo za Božju Istinu i Crkvu - kako je pisao Papi 1952. - "nego s Božjom milošću također za svaki paragraf Zakonika Svetе Crkve Božje", nije uzmaknuo ni pred nepravednim suđenjem, ni višegodišnjim tamnovanjem, ni još duljim zatočenjem, bez utjecaja u Nadbiskupiji kojoj je i dalje bio Nadbiskup! Štujemo li ga kao mučenika?

Drugi je u mnoštvu primjer naš suvremenik, neposredni mi predhodnik biskup **Pavao Žanić** koji je, došavši iz susjedne Nadbiskupije, proveo

¹ KONGREGACIJA ZA BISKUPE, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi*, Apostolorum Successores, 2004., br. 57.

² G. L. MÜLLER, pročelnik Kongregacije za nauk vjere, Intervju agenciji Poljske biskupske konferencije KAI, 11. travnja 2017. - <http://www.md-tm.ba/clanci/rim-kongregacija-o-navodnim-ukazanjima-u-medugorju>

³ Koncilska konstitucija *Dei Verbum*, 8b. Papa FRANJO, *Govor svećenicima i posvećenim osobama u katedrali u Miljanu*, 25. ožujka 2017.

⁴ Papa FRANJO, *Govor rimskim župnicima*, 2. ožujka 2017.

deset godina kao koadjutor (1970.-1980.) biskupa Petra Čule, i trinaest dalnjih godina kao biskup ordinarij (1980.-1993.). Poslan da rješava "hercegovački slučaj", a k tomu pojavio se i "međugorski fenomen". Dvadeset godina mlađi od Stepinca, nosio se s problemima i u društvu i u Crkvi u Hercegovini. Uvijek u skladu i doslumu sa Svetom Stolicom, ali borben za istinu za kojom je čeznuo i do koje je dolazio, spreman na životno svjedočenje. Više je puta kazao da je spreman "umrijeti za istinu". Nijedan od ove dvojice i tolikih drugih svjedoka nije neka iščezla prošlost, nego novi izazov da u prošlosti otkrijemo ključeve za shvaćanje sadašnjosti i da proživljavamo svoje svećeništvo u vjernosti pozivu kojim smo pozvani, vjerni istini do trpljenja.

Budući da smo živa tradicija, svi smo mi - biskupi, svećenici, vjernici laici - dužni, svatko na svojoj razini i mjerodavnosti, novim mladim na-

raštajima prenositi autentičnu istinu koju treba stalno spoznavati i proživljavati, jer će nas samo istina osloboditi (Iv 8,32).

Spremnost trpjeti. Završit ćemo razmišljanjem pape Benedikta XVI., a vi prepoznajte na koga se ovo odnosi: "Trpjeti s drugim, za druge; trpjeti iz ljubavi prema istini i pravednosti; trpjeti poradi ljubavi i radi toga da postanem osoba koja stvarno ljubi - to su temeljne sastavnice čovječnosti i njihovo zabacivanje vodi čovjekovu uništenju. Ali opet se javlja pitanje: Jesmo li za to sposobni? Je li drugi dovoljno važan da ja za njega trpim? Je li mi istina toliko važna da vrijedi za nju trpjeti? Je li obećana ljubav toliko važna da vrijedi za nju trpjeti? Je li obećana ljubav toliko velika da opravdava moje sebedarje? [...] Recimo još jednom: sposobnost trpljenja iz ljubavi mjera je čovječnosti".⁵ Na koga se ovo odnosi? - Na svetece! A svi smo pozvani to biti i tako živjeti!

MISA VEČERE GOSPODNE

Nakon što je u mostarskoj stolnici, na Veliki četvrtak u jutarnjim satima, u koncelebraciji od osamdesetak svećenika, biskup Ratko predvodio sv. Misu posvete ulja, ponovo je uvečer, u 18.00 sati, u zajedništvu s osmoricom svećenika, slavio sv. Misu Večere Gospodnje. Na obje sv. Mise okupilo se mnoštvo vjernika.

Kao što su na jutarnjoj sv. Misi krizmanici za vrijeme prinosa darova prinijeli plodove svoga korizmenog odricanja za najpotrebnije, tako su u Misi ustanove Euharistije to isto učinili katedralni prvpričešnici, koji će domalo po prvi put blagovati s Gospodnjega Stola.

Pod ovom Misom propovijedao je don Ante Komadina, ravnatelj Biskupijskoga caritasa. Don Antinu propovijed prenosimo u cijelosti:

Evandeoski odlomak koji smo upravo čuli možemo razmatrati s više aspekata. U rijetko kojem drugom evandeoskom odlomku dolaze tako upečatljivo do izražaja Isusov značaj i njegova ljubav. To ostavlja na nas još jači dojam poglavito kada pomislimo kako je Isus mogao u ovim sudbonosnim trenutcima djelovati snagom svoje božanske moći.

Isusova poniznost. Isus je znao da je sve što će se dogoditi položeno u njegove ruke. Znao je da je čas njegova poniženja i osude blizu. No, znao je također da nije daleko ni čas njegove proslave. Još malo i on će uzići k Ocu. Pomisao na božansku moć, kojom ga je Otac obdario, mogla ga je is-

puniti uznesitošću. I unatoč moći i proslavljenju, čega je itekako bio svjestan, Isus pere noge svojim učenicima. Dakle, u trenutku kada je mogao biti ispunjen ponosom i slavom, Isus se pokazao duboko poniznim. Za takvo nešto samo je ljubav sposobna. Neki se ljudi umišljaju toliko važnim da smatraju poniženjem izvršavati i ispunjavati svakodnevne male obvezе. Drže se toliko važnim i misle da su ove obične, jednostavne stvari, odnosno neki npr. servilni poslovi ispod njihova dostojanstva. Isus je bio jednostavno drugačiji. Bio je ponizan!

Isus je bio svjestan da je izašao od Oca i da će se vratiti k Ocu. Svjestan je svoje božanske na-

⁵ BENEDIKT XVI., enciklika *Spe salvi*, 2007., br. 39.

ravi, uza svoju ljudsku. Temeljem svoje božanske naravi i činjenice da će se uskoro vratiti k Ocu, mogao se postaviti tako da za njega sve ovo zemaljsko nema više nikakva značenja. Po ljudsku govoreći, učinio je više nego dovoljno: prošao je zemljom čineći dobro, ozdravljaо bolesne, oživljavaо mrtve, oprаštaо grijеhe, naviještао Kraljevstvu Božјe. Ali ne, upravo kad Očevu blizinu osjećа najintenzivnije, Isus se stavlja u sveobuhvatnu smislu u službu čovjeka. Prati gostima noge, kako se običavalо u židovskim obiteljima, bio je ustvari posao slugu. Od učenika vjerskoga vođe očekivalо se da svomu učitelju čine usluge. Ali pranje nogu, takvo što nije nitko od učenika zahtijevao. Upravo u tome Isus je bio poseban, rekli bismo poseban na božanski način. Njegova bliskost u odnosu na Oca, nije ga od ljudi udaljavala ili čak dijelila, nego naprotiv ona ga je na ljude upućivala i sve mu više i više približavala. Onaj tko je bliz Bogu, taj je također i bliz čovjeku.

Ima ljudi koji sebe smatraju vrlo religioznim i da su veliki vjernici, a ni ne primjećuju da sa svojim stavom, vjerničkom nadutošću, od sebe prave isključivce, zahtjevne čudake. Njihova ih religioznost, umišljena "bliskost s Bogom", zbog njihove religiozne oholosti, ustvari udaljava od ljudi.

Legenda kaže kako je sv. Franjo Asiški u mlađosti bio vrlo prohtjevan i izbirljiv, tražio za sebe samo ono najekskluzivnije i najbolje. No, unatoč tomu, nije u duši osjećao zadovoljstvo i mir. Jednoga je dana, polazeći na put izvan gradskih zidina, susreo gubavca koji je bio sav u ranama i čirevima, jednostavno zastrašujući prizor. Bilo je očekivati da se mladi bogataš Franjo istoga trenutka uzbudi i pogodi u gubavca. Ali ne, toga se trenutka nešto prelomilo u njemu, neko ga je novo i nepoznato, čudno čuvstveno iskustvo obuzelo! Sišao je s konja, pristupio gubavcu i zagrlio ga srdačno, bratski. I u tom trenutku, kaže legenda, gubavac je poprimio lik Isusa Krista.

Mi ne ćemo Bogu biti bliži, ako smo prema ljudima zatvoreni, ako se izdvajamo i umišljamo da smo posebni, nego upravo suprotno: Što god budemo bliže čovjeku, posebice onima koji pate, koji su marginalizirani, siromašni, hendičepirani, to ćemo biti bliži i draži Bogu.

Još je jedna osobina Isusova značaja bila iznimna! Isus je znao da će biti izdan i prodan. Upravo bi ga ta spoznaja, po ljudsku govoreći, trebala učiniti ogorčenim! Ali Isus je drugačiji! On je više nego ikada bio pun ljubavi prema ljudima. Začu-

đujuće i vrijedno divljenja jest: Što god su ga ljudi više vrijeđali, on ih je sve više ljubio! Za nas je posve "normalno, razumljivo" što smo ogorčeni na ljudе koji nam učine nešto nažao, koji nas uvrijede i zlo učine. Isus je unatoč nepravdama i uvrjedama i poniženjima koja su mu ljudi činili, svakoga čovjeka susretao s još intenzivnjom ljubavlju!

Veličina Isusova služenja. Da bismo što bolje sebi predložili opisani događaj pranja nogu učenicima, treba znati kako je svaka kuća u Palestini u Isusovo doba imala uz ulazna vrata veliku posudu s vodom. U imućnjim kućama sluga bi s bokalom u ruci i s ručnikom preko ruke stajao na ulazu i polijevao noge gostu koji je hodajući po prašnjavoj ili blatinjavoј cesti isprljao noge. Isus i apostoli nisu imali svoje sluge i zato su oni sami trebali obavljati ovakve i slične poslove. Može biti da su se apostoli između sebe natjecali tko će od njih zauzeti uglednije mjesto u Isusovom kraljevstvu pa se stoga nijedan od njih ni nije potrudio pripremiti posudu s vodom i ručnik.

Zato Isus preuzima sam tu obvezu i pri tome im govori: Nazivali ste me Učiteljem i Gospodinom što ustvari i jesam. Unatoč tome spremam sam prati vam noge. Nitko od vas ne misli da sluga zaslužuje veću čast od gospodara ili učenik od učitelja. Tako je među ljudima od ovoga svijeta. Ja vam svojim primjerom očitujem svoju volju, kako biste se vi između sebe trebali ponašati.

Vrlo se često u raznim životnim okolnostima događa kako netko komu bi po službi pripadalo prvenstvo i svojevrsno izražavanje časti, bude zapravo potisnut i gurnut u drugi red, u pozadinu. U ovom nas evandeoskom tekstu Isus uči i svojim primjerom pokazuje kako se veličina sastoji u služenju. Svijet je pun ljudi koji čak i onda inzistiraju na svojoj časti po službi i po zaslugama, iako bi zapravo trebali pred subraćom klečati na koljenima. Čežnja i pohlepa za čašću i odličjima prisutna je na svim razinama društva. Na žalost i u Crkvi.

Kada god dođemo u napast inzistirati na iskazivanju dužne nam časti, kada nam se pamet pomuti od čežnje za prestižom, za čašću koju po svom "skromnom mišljenju" zaslužujemo, kada i nogama i rukama kopamo upravo za taj položaj ili se izbezumljeno borimo za svoja prava, prisjetimo se ovoga djelotvornog primjera božanskoga Učitelja koji se opasao ručnikom i kleknuo da opere noge svojim učenicima. Veličina je u služenju s ljubavlju. Onaj tko je uistinu velik i drag svima, posjeduje također tu kraljicu krjeposti -

poniznost, koja ga istodobno čini slugom i kraljem ljudima s kojima živi.

Pranje. Kada je riječ o tekstovima Ivanova Evanđelja, onda treba, upozoravaju nas teološki stručnjaci, pozorno čitati kako bi se razaznalo imaju li pojedine rečenice i riječi dvostruko značenje, jer se u jednoj od njih krije posebna poruka. Ovaj je dvostruki smisao prepoznatljiv tako što je prvotno značenje lako protumačivo, ali je ono također transparentno za jedan drugi, prikriveni, ali mnogo dublji smisao. Tako i ovaj odlomak ima dvije poruke: ona prva, lako prepoznatljiva, jest poruka o krjeposti poniznosti, o veličini služenja u ljubavi. Ali u ovim se riječima kriju također i druga značenja!

S obzirom na to, zanimljiv je sljedeći ulomak današnjega Evanđelja: Petar se opire da mu Isus pere noge. Na to mu Isus kaže: ako se i dalje bude opirao, onda ne će imati dijela s njim, na što brzopleti Petar odgovara: Ma ne samo noge, nego me cijeloga operi, Gospodine. Isus ga umiruje i kaže mu kako je dovoljno što će mu oprati noge. Potom slijedi važna rečenica: "Tko je okupan ne treba drugo prati nego noge, i sav je čist!"

Bez sumnje, ova rečenica aludira na krštenje. Neki kažu i na pranje po sakramantu ispovijedi. Ako te ne operem, reče mu Isus, onda ne ćeš imati dijela sa mnom. Drugim riječima: Tko se ne krsti, ne će moći biti član Crkve, niti će imati udjela u milosnim darovima što ih Bog preko Crkve daruje.

U Palestini je bio običaj da se Židov koji je bio pozvan u goste, kod kuće temeljito okupa i zato kada bi došao u kuću u koju je pozvan, dovoljno je bilo oprati mu samo noge. Zato Isus i govori Petru kako se ne treba opet kupati, dovoljno je noge. Oprati prašnjave i blatnjave noge, odnosno saprati kroz isповјед sa sebe grijeha koje poči-

nimo hodajući ovim svijetom, dovoljno je za povratak u krilo Crkve i imati udjela s Isusom. Neki sugeriraju i sljedeće tumačenje Isusovih riječi o udjelu. Naime, možda je Isus Petru koji se opirao pranju nogu, htio reći: Ne dopušta li ti tvoj iskrivljeni ponos da ovo učinim za tebe? Ako je to točno, onda ćeš uistinu sve izgubiti!

Možda je za nas poruka ovih riječi sljedeća: Po krštenju smo postali djeca Božja, članovi Crkve, ali po krštenju bivamo osposobljeni i za sve druge milosne dare koje primamo po sakramentima. A upravo je današnji dan, Veliki četvrtak, dan četiriju sakramenata: dan posvete ulja za sakrament potvrde i krizme te blagoslov ulja kojim se pomazuju bolesnici i nemoćni. Veliki je četvrtak dan svećenika, sakramenta svetoga reda koji se podjeljuje za službu svećenika i biskupa. Veliki je četvrtak također dan ustanovljenja sakramenta Euharistije. To je sakrament posebne Božje bližine čovjeku, kada se u duhu posve sjedinujemo s Bogom. To je sakrament posebne ljubavi Božje prema nama, vidljivi milosni dokaz da nas Bog nije htio ostaviti same na milost i nemilost našemu čovještву, našim slabostima i grijesima, nego nad nama u svojoj "ljubomornoj" ljubavi brižljivo bdiye i štiti kako bi nas po svome milosrdju očuvao za život vječni u zajedništvu s njime u nebeskom kraljevstvu.

Ovaj nas evanđeoski odlomak o Petru i pranju nogu podsjeća kako ne bismo trebali biti umišljeni, niti sebeljubno ponosni i odbijati "pranje", odnosno milosne Božje darove koje nam Bog kroz zajedništvo Crkve daruje. Ono nam vrlo uvjerljivo pokazuje kako Bog služi čovjeku, tako što se saginje i učenicima pere noge. Ako ovo Božje služenje u ljubavi odbijamo ili mu se opiremo, ne ćemo osjetiti Božju blizinu, a ni doživjeti zajedništvo s njime i s ljudima.

VELIKI PETAK - KRIŽNI PUT UZ HUM

Mostar, 14. travnja 2017. - Iako su meteoro-lozi najavljivali oblačno i kišovito popodne 14. travnja 2017., Bog dao prekrasan dan u Mostaru i okolicu. Na osamnaesti po redu Križni put sa-bralo se i na hercegovačku Kalvariju, 400 metara brdo Hum iznad Mostara, slijedeći svoga Spasitelja, uspelo se više od 10.000 sudionika, od trogo-dišnjega razigranog Nikole do Ivice u kolicima. I ne bismo doista znali reći je li bilo više mlađih ili starijih, djece, žena ili muškaraca. Svi su se stopili u jednu pokorničku povorku držeći se asfalta i izbjegavajući usputne moguće mine i proljetne zmije; molitva na usnama, prebiranje misli u srcima, isticanje nakana nakon svake postaje uz Jacoponeovu posljednicu *Stabat mater dolorosa* - Stala plačuć tužna mati iz 13. stoljeća na kojoj se okušalo uglazbljivanjem više od 40 vrhunskih glazbenika iz svih sedam posljednjih stoljeća, kao što su Palestrina, Vivaldi, Haydn, Schubert, Verdi, Perosi, Bartolucci... Djevojke započinju jednostavnim napjevom. S jaka razglosa odzvanja zvuk mlađih mostarske župe sv. Tome apostola s Bijelograđa i njihova župnika don Krešo Puljića, koji su se ove godine prihvatali odgovorne duhovne animacije jedinstvenoga godišnjega

pokorničkog hoda od gotovo tri kilometra ili dva puna sata Četraest stajališta Isusove muke. Pod velikim drvenim križem mladići i odrasli muškarci ove župe, razne staleške skupine, radnici, policajci, studenti i profesori, članovi župnih vijeća kao i HKZ-a Tropleta nose svoje nakane i želje i svega puka. Kod treće postaje Poruka mjesnoga biskupa Ratka Perića o Isusu kao Istini, a pod Jubilarnim križem, prije Biskupova "Blagoslivljajmo Gospodina", zahvalna riječ generalnoga vikara don Željka Majića svima koji su se dušom i tijelom ugradili u ovu pokorničku i vjerničku manifestaciju: policajcima i komunalcima, župi sv. Tome i svim mostarskim župama, Biskupu i svim svećenicima koji su povjerene im vjernike na ovo slavlje potaknuli i poveli, obavijesnim sredstvima, župi Međugorje za ustupanje razglaša i svim vjernicima. I poticaj: Neka umor na nogama ne spriječi želju srca još koju uru s Kristom probdjeti na večernjim obredima. Mnogi su se odazvali te, umjesto kućama, pohrlili su u župne crkve na liturgijske obrede Velikoga petka: čitanje Muke Isusove po Ivanu, klanjanje i ljubljenje sv. Križa s vrhuncem sjedinjenja, blagovanjem sa Stola Njegova.*

OBREDI VELIKOGA PETKA

Mostar, 14. travnja 2017. - *Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo, tvoje uskrsnuće slavimo, tvoj slavni dolazak iščekujemo, usklik je koji danomice nakon pretvorbe u sv. Misi molitveno ponavljamo. A u Liturgijskoj godini izdvojeni su posebni dani pojedinih slavlja u ovom uskliku u jedan pjesan stavljениh.*

Smrt Gospodnju slavimo na Veliki petak. Prema svetopisamskom izvješću smrt Kristova na Križu, na jeruzalemkoj Kalvariji, dogodila se dana 14. židovskoga mjeseca nisanu koji je tada bio pashalni petak. Od tada sve do danas, a tako će biti do svršetka svijeta i vijeka, Crkva na poseban način proživljava ovaj Dan. Ono što je zajedničko za cijelu Crkvu jest da se taj Dan ne slavi sv. Misna žrtva i da je taj Dan obvezan post i nemrs. Međutim, pučka je pobožnost ovom Danu nastojala dati još i drugih sadržaja. Tako u našemu hrvatskom narodu nije rijetkost da se "ide za križem", organizira pobožnost Križnoga puta na otvorenom, posebno prema "Križevcima" - tj. na brda gdje je vjernička zahvalna ljubav postavila Kristov križ. Punina slavlja Velikoga petka jest sudjelovanje u liturgijskim obredima koji se sastoje od tri djela: Službe Riječi, Klanjanja sv. Križu i obred sv. Pričesti.

Vjernici grada Mostara i okolice počevši od Jubilarne 2000. godine svake godine u nepreglednu mnoštvo slijede Krista na njegovu Križnom putu na brdu Humu sve do Jubilarnoga križa koji se izdiže 33 metra iznad zemlje. Nakon ove doista potresne pobožnosti ispune župne crkve na večernjim liturgijskim

* Biskupov nagovor "Kako se ogrješujemo o istinu?" objavljen je, osim na portalu, također u knjizi *Sjeti me se kada u raj dođe!*, Mostar, 2017., str. 239-242.

obredima. Tako je bilo i ove godine u mostarskoj katedrali. Obrede je predvodio biskup Ratko, a propovijedao prošlogodišnji mladomisnik i katedralni župni vikar don Ilija Petković, mlađi.

Propovijed don Ilije Petkovića

Smisao križa i smrti

Braćo i sestre u Kristu Isusu!

Što reći nakon svega ovoga što smo upravo čuli o Isusovoj muci po Ivanu (18,1-19,42)? Svaka riječ može biti suvišna, bilo kakav komentar nepotreban, a i teško je ljudskom srcu i grlu u ovakvu stanju i govoriti. "Šutnja je zlato" i ponekad vrijeđi više od riječi. To je govor srca, ljudske nutrine, najdublji izričaj ljudskoga bića. Stoga možda nitko, upravo nitko, od nas ovdje nazočnih nije ostao ravnodušan na evanđeosko izvješće Muke Gospodina našega Isusa Krista, koju nam je prikazao Isusov apostol Ivan, očevladac. Svi smo duboko potreseni, do temelja uzdrmani, pogodeni ravno u središte. A kako i ne bismo bili kada su nam "Boga ubili"! Srce nam se od boli cijepa, duša nam je na smrt žalosna, ne možemo ni zamisliti što se to dogodilo.

Zgražamo se nad ratnim zločinima, progontstvima, masakriranjima, silovanjima, otimanjima, ubijanjima koja su provodili i provode naoružani moćnici kroz povijest; ne vjerujemo vlastitim očima kada danas gledamo kako jedni druge "sravnjuju sa zemljom" bez ikakva prava i tako uništavaju sve što su ikada imali, bilo povijesno bilo kulturno bilo vjersko. Nikakva nam ljudska logika i pamet ne mogu pomoći u traženju odgovora na pitanje: Kako takvo što može učiniti čovjek? Ne ide nam u glavu da je čovjek - Božje stvorenje i Božja slika u ovome svijetu, kadar takvo što uraditi.

Međutim, svi zločini koje je čovjek kroz povijest do dana današnjega počinio ne mogu se mjeriti, premaleni su prema onom što se dogodilo na Veliki petak Isusove muke i smrti. Današnji dan obilježio je cijelo čovječanstvo. Nikada se u povijesti takvo što nije zbilo. To je događaj koji će biti upamćen jednom za sva vremena. Čovjek je probio svoje vlastito srce, prekinuo žilu kucavicu koja ga je održavala na životu, ubio je svoga Stvoritelja, Spasitelja, Gospodara neba i zemlje. Teško nam je predočiti sav užas i sramotu ovoga čina.

Tama grijeha zahvatila je ovaj dan. Sve pakosti i bezakonja ljudske povijesti skupljaju se u njemu.

Isus Krist: Bogočovjek, kao najbjedniji svih vremena, osuđen na smrt, pa izrugan, popljuvan, pogažen, odbačen, prezren, oskvrnjen, pribijen na križ između dvojice razbojnika, smatrajući i njega takvim, iz potpune ljubavi prema svakomu čovjeku daje svoj život kako bi nas otkupio, spasio od grijeha, smrti i sotone. On, jedini bez grijeha i bez ikakve krivice, od postanka svijeta, od vjekova vjekovječnih.

Braćo i sestre!

Današnji nam dan daje odgovor na mnoga životna pitanja: Tko je čovjek? Kakav sve može biti? Kamo vodi njegov život? Daje nam smisao naše patnje i križa, odnosno smisao života. On je potvrda da se isplati živjeti za Boga i za čovjeka, za Istinu koja će nas oslobođiti! - jer čvrsto vjerujemo da se sa zemaljskom smrću život mijenja, a ne oduzima; tek tada pravo počinje.

Odgovor je to i utjeha svima nama da iz Isusova života i smrti učimo i ne bojimo se onih "koji nam ubijaju tijelo, a duše nam ne mogu ubiti" (Mt 10,28). Sin je Božji, Jedinorođeni, ušao u ljudsku stvarnost i pretrpio ono najgore što čovjek može uopće zamisliti. Zato i svi naši "životni križevi", razapinjanja, progontstva, bolesti, smrti, ponižavanja, izrugivanja, prijeziri imaju itekako smisla. Jer, kada se god nalazimo u teškim situacijama, najbliži smo Isusu - Patniku. Tu je susret sa živim Bogom.

Svjesni da ne možemo sami, da često padamo pod teretom, zamolimo Njega Svemoćnoga da nam pomogne, da nas uvjek pridigne te da izdržimo i ustrajemo do kraja! - jer apostoli su učvršćivali vjernike u vjeri učeći da nam "kroz mnoge nevolje ući u kraljevstvo Božje" (Dj 14,22).

Ne dajmo se obeshrabriti! Prihvativmo svoj križ te strpljivo i hrabro hodimo Isusovim putem. U križu je spas!

BDJENJE VELIKE SUBOTE

Mostar, 15. travnja 2017. - Velika je subota, Vrhunac je najdramatičnijega tjedna u Povijesti čovječanstva. Mostarska katedrala te subote, 15. travnja 2017., ispunjena je vjernicima. U mraku noći - 20.00 sati - iščekuje da Svjetlo slavno Uskrsloga Krista rasprši tmine pameti i srca kako bi u njemu zasjalo svjetlo vjere u istoga Isusa. Svi iščekuju da se probudi - uskrsne Kralj koji spava. Grobna tišina. Čak i djeca, koju su roditelji doveli u veliku broju, od onih najmanjih u naručju ili dječjim kolicima pa do odraslih, uklopili se u ovaj savršen mir i tajac. Biskup Ratko u pratnji sedmorice svećenika i uz asistenciju ministarstava dolazi pred katedralu do pripremljena ognja koji blagoslovuje te na njemu pali Uskrsnu svijeću, simbol Krista uskrsloga uz liturgijske riječi. Tri poklika: Svjetlo Kristovo! i upaljene svijeće u rukama vjernika razbijaju tamu ove noći i - ljudskih srdaca. A onda, pod punim svjetлом, don Željkovim glasom Pohvale Uskrsnoj svijeći koja je "svjetlošću stupa raspršila tmine grijeha" odliježu prostranom dvoranom Marije Majke Crkve i Kraljice neba i zemlje.

Slijedi drugi dio, Služba riječi. Tri čitanja iz Staroga Zavjeta, tri čitača - tri mostarska bogoslova: Petar, Mate i Ivan, uprisutnjuju prizore Stvaranja svijeta i čovjeka, Izlaska iz egipatske tmine u Obećanu zemlju i Ezezielova proroštva o preobrazbi kamenoga srca u srce od mesa. Veliki katedralni zbor Marija pod ravnanjem don Nike Luburića uza zvon nakratko utihnulih zvona daje Slavu Bogu na visinama, a mir na zemlji nama ljudima. Započinje najsvečaniji i najsvetiji dio ovoga trostrukog obreda, presveta Euharistija. Nakon propovijedi, koju je održao generalni vikar don Željko Majić, blagoslov vode kojom će se krštavati novokrštenici i poškropiti kršteni uz obnovu krsnih obećanja, odricanja od đavla i prianjanje uz članke naše svete vjere, s upaljenim svijećama. Na usklik Vjerujem svi vjernici podižu svijeću u vis kao žele reći: Primi, Bože, i ovu svijeću i ovu vjeru našu! Čin je to vjeroispovijedi i opredjeljenja za život u novosti Uskrsnuća svima darovana.

Nakon uskrsnoga - Euharistijskoga blagovanja, blagoslov i hrane koju vjernici vade iz korpa i torba i koja će okrijepiti tijela umorna. Krist je uskrsnuo, naš je ustô Spasitelj iz groba, veselte se o, kršćani! Kraljice neba, raduj se! Raduj se, puče Božji, jer Uskrsnu kako reče - Resurrexit sicut dixit, alleluia!

Propovijed generalnoga vikara

I ŽIV ŽIVCAT OPET VLADA

Drevna propovijed na Veliku i Svetu subotu započinje upitom: "Što je ovo danas?" te nastavlja: "Velika tišina na zemlji, velika šutnja i samoća, velika smirenost." Zašto? Zato jer "Kralj spava". "Zemlja se prestrašila i zašutjela, jer je Bog u tijelu usnuo i probudio pomrle od početka svijeta. Bog je umro u tijelu i oživio podzemlje".

Preuzvišeni biskupe, braćo svećenici, dragi vjernici!

U ovim riječima drevne homilije izriče se teologija Božje "smrti", sva uzaludnost ljudskoga zločina te kratkoća - prolaznost i besmislenost đavolskoga pljeska i zadovoljstva. Jer Kralj nije umro, nego spava! Njegov usklik s Križa "Svršeno je!" označio je samo jednu etapu njegove Bogočvječe vječnosti koja je započela andeoskim navještajem u Nazaretu, tihim rođenjem u Betlehemu, javnim djelovanjem od Galileje preko Samarije do Judeje i bučnim mučenjem i brutalnim ubojstvom u Jeruzalemu; etapu savršena ispunjenja volje

Očeve. No, i prije nego je u tijelu rođen, jednako u začeću, rođenju, životu, pregorkoj Muci i spasenosnoj Smrti, On je i dalje "živ živcat":

"Sa životom smrt se sasta i čudesna borba nastala: vođa živi pada tada i živ živcat opet vlada", svečano pjevamo u uskrsnoj Posljednici.

Uskrsnu kako reče. Da je tomu tako, svjedoče prve svjedokinje. "Po suboti, u osvit prvoga dana u tjednu, dođe Marija Magdalena i druga Marija pogledati grob" (Mt 28,1). Svjedoče i svi drugi učenici, osim Jude koji nije vjerovao u Živoga pa se svojevoljno strmoglazio u smrt. Svjedoči i Petar koji ga je bio zatajio. I ljubljeni učenik koji je pod križem uz ražalošćenu Majku stajao. Ali i Toma koji je na prvi glas posumnjao; svečano, zajedno s andelom Božjim, svi u jedan glas: "Uskrsnu kako reče!" (Mt 28,6). Uskrsnu kako reče - snažna je istina i poruka ove svete noći.

Ne bojte se. Druga snažna poruka ove vazmeće noći, a koja je prethodila spoznaji Uskrsnuća,

jest: "Ne bojte se!" Naime, obje Marije sa zabrinutošću su koračale prema grobu. Učenici još zbrinutiji, štoviše isprepadi. U strahu od Židova zatvorili su u kuću (usp. Iv 20,19). Strah dviju Marija zasigurno je povećao snažan potres: "I gde, nastade žestok potres jer anđeo Gospodnji siđe s neba, pristupi, otkotrlja kamen i sjede na nj." I anđeo Gospodnji, kojemu "lice bijaše kao munja" zasigurno nije u prvi mah ohrabriao. No, istina Uskrsnuća, potvrđena otvorenim i praznim grobom (Iv 20,1-10), i blagim anđeoskim glasom u ljudski strah unosi božansku struju radosti. I bit će to sve dok osobno ne susretu Gospodina. Sveti će Matej zabilježiti: "Oni otidoše s groba te sa *strahom i velikom radošću* otrčaše javiti njegovim učenicima." No, kada im na tom putu pristupa sam uskrsli Isus, vjera s pouzdanjem i predanjem postaje potpuna: "One polete k njemu, obujmu mu noge i ničice mu se poklone". Da, to je to! To je moj Isus, moj Rabbi! Uskrsnu kako reče te sigurna koraka i glasa, iz punine srca, jednako Petru i svima koje pronađoše svečano navijestiše: Uskrsnuo je!

Braćo i sestre! Ovu Istinu Crkva već skoro 2000 godina propovijeda i cjelokupan njezin nauk na njoj počiva: "Jer da nema uskrsnuća mrtvih, ni Krist nije uskrsnuo. A ako Krist nije uskrsnuo, zaludu je, doista, propovijedanje naše, zalud i vjera vaša. Zatekli bismo se kao lažni svjedoci Božji što posvjedočimo protiv Boga, da je uskrisio Krista, koga nije uskrisio, ako doista mrtvi ne uskršavaju" (1 Kor 15,13-15), jasno kaže sv. Pavao Korinćanima.

Dani tjeskobe. No, ostavimo za trenutak biblijsko-teološko promatranje Istine koja je jasna i neupitna i promotrimo sebe u odnosu na nju. Bogu hvala i večeras smo, kao i svih ovih velikih i svetih dana, ispunili i ovu katedralu i sve crkve u našim biskupijama i narodu. Što vidimo u sebi večeras i kakvim nas drugi vide? Ljude koji ovdje i sada nisu samo tijelom prisutni, nego osobe ispunjene radošću jer je Krist uskrsnuo, a što je u zalog i našega uskrsnuća? Ili, sabrane "suhe kosti doma Izraelova u kojima ne bijaše više duha" - života? Na žalost, ne znam, možda je i do mene, ali u ovoj svečanoj noći i uskrsno ukrašenoj dvorani kao da se čuje kliktaj glasa, pa i radosna uskrsnog Aleluja, iz tjeskobna srca; kao da toplina i radost srca ne struji ovom dvoranom - Božjim hramom. I ne samo da se to osjeća ove svete noći. Najčešće izvori tjeskobe jesu egzistencijalna nesigurnost, nemogućnost vlastitim radom osigurati za sebe i

svoju obitelj život dostojan čovjeka. Dakako, tu su i mnoga druga opterećenja srca kojima je izvor to isto srce koje ne želi biti po Srcu Isusovu na Kalvariji probodenu i iz kojega je potekla krv i voda na spasenja svega naroda.

Dani nade i utjehe. Vjerujem da ste večeras u crkvu i na obrede došli i da čujete riječi utješne nade, ohrabrenja; da službenik Crkve poput velikoga svećenika koji je od ljudi uzet i za ljude postavljen u odnosu prema Bogu prinese darove i žrtve za otkupljenje grijeha (usp. Heb 5,1), što je garancija mira u srcu. Ali isto tako da vas kao biblijski osiromašenu udovicu obrani od tlačitelja (usp. Lk 18,3) i zagovara kod ovozemaljskih moćnika, vođeni nadom vlasnika vinograda da će poštovati njegova sina (usp. Mt 12,37), da će poštovati glas Crkve. S auktoritetom koji Crkva priskrbljuje molitvom - a sinoć smo u sveopćoj molitvi molili za državne poglavare s nakanom "da im Bog i Gospodin naš upravi um i srce da traže mir i slobodu svih ljudi" - i večeras sve one koji su se primili javne službe civilne odgovornosti za čovjeka i društvo, pozivamo: poslužujte svoj narod! Shvatite da istinsko bogatstvo političara, kao uostalom svake javne i privatne osobe, nisu raspadljivi šekeli koji su kadri i izabrane ugušiti, nego miran, spokojan i dostojanstven život onih koji daju društveno i političko povjerenje.

Ovo je tvoja Galileja. U današnjem ulomku iz Evandželja čuli smo anđela kako poziva da se podje u Galileju, to blagoslovljeno mjesto susreta s Uskrslim. Ovo je naša Galileja! Ovo je naše sveto tlo, mjesto susreta s Isusom i života u Isusu. Zato nitko nema prava iz naše nas Galileje svjesno izgoniti, niti svojim nedjelovanjem iseljenju tolikih mladih pojedinaca i obitelji pridonositi! Kroz sva ova desetljeća Krist je pred nama i s nama išao. Naši su Ga pradjedovi na razne načine prepoznivali, a blagajući Kruh života potrebitu snagu primali i ovdje, recimo još jednom, u svojoj Galileji, ostali i djelovali. Stoga i vas, draga braćo i sestre, u ovoj svetoj vazmenoj noći pozivamo da poput dvojice tjeskobnih učenika na putu u Emaus prepoznate Isusa koji će nam se i večeras u presvetoj Euharistiji, lomljenu posvećena Kruha, pokazati i dati. Zamolimo ga da nam svijest očisti od zabluda, ukloni bolesti, glad odagna, razriješi okove i otvori tamnice nepravedno optuženima i osuđenima, skupi raseljene sinove i kćeri roda našega, udijeli miran povratak u svoje obitelji svim putnicima kao i svim izgubljenima na ovozemaljskim stranpu-

ticama; da svatko u svojoj Galileji u susretu s Uskrslim pronađe sebe i svoga bližnjega.

Približavajući se kraju ovoga uskrsnoga razmišljanja, želim se još jednom vratiti na drevnu propovijed na Veliku subotu, na onaj dijalog Usksloga s praocem Adamom. Uzimajući praoča Adama za ruku, veli mu Uskrsli: "Probudi se ti što spavaš! Ustani od mrtvih jer te Krist rasvjetljuje! Ja sam Bog tvoj, a radi tebe sam postao tvoj sin. Radi tebe i radi ovih koji su tvoji potomci sada govorim i zapovijedam svima što su okovani: Izidite! A onima što su u tami: Nek vas Svjetlo obasja! A usnulima: Ustanite! A tebi zapovijedam: Probudi se ti što spavaš, jer te nisam za to stvorio da ležiš vezan u podzemlju. Ustani od mrtvih. Ja sam život mrtvima. Ustani, djelo ruku mojih! Ustani, sliko i priliko moja. Stvoren si sli-

čan meni. Ustani, izidimo odavde! Ti si u meni a ja u tebi, jer smo jedna nedjeljiva osoba (...). Pripravno je kerubinsko prijestolje, nosači spremni čekaju, odaje su uređene, jela pripremljena, urešeni su vječni šatori i prebivališta, otvorene su riznice dobara, a nebesko te kraljevstvo čeka još prije postanka svijeta."

Podigni se i ti, poštovani vjerniče, i drži do soga dostojanstva! Izidi van da te svjetlo Usksloga obasja! Ti, upravo ti, slika si i prilika Usksloga. Bog Otac stvorio te njemu slična. I zato on te noćas poziva da ustaneš, da izideš iz svoje svakodnevničice, svoje tjeskobe. Osjeti Njegovu ruku u svojoj ruci i na ramenu vjerujući da ćeš i ti jednoga dana biti proslavljen dušom i tijelom u nebeskoj slavi! U toj nadi našega uskrsnuća bio nam svima sretan i blagoslovjen slavni Uskrs Krista Gospodina.

USKRS U KATEDRALI

KRIŽ - GROB - USKRS

Mostar, 16. travnja 2017. - Proljetno sunce, koje je kroz velike i svete dane Vazmenoga trodnevlja obasjavalo putove i korake tolikih sudionika koji su u stopu pratili svoga Spasitelja na njegovu Križnom putu i umiranju, na sam dan Uskrsa - 16. travnja 2017. - ustupilo je prostor oblacima iz kojih su istjecale toliko potrebne kapi kiše. Jednako tako, bilo sunčano i toplo ili oblačno i prohladno, vjernik zna gdje mu je na dan Uskrsa; gdje je njegova Galileja u kojoj će susresti Usksloga. Stoga su i ovoga Uskrsa, unatoč stalnoj jutarnjoj kiši, mostarske crkve na svim sv. Misama bile ispunjene i više od "posljednjega mjesta". A onda, dakako, i na svečanoj pontifikalnoj sv. Misi s kadionim mirisom uskrsnoj Svijeći u mostarskoj stolnici Marije Majke Crkve i Kraljice neba i zemlje, koju je, u koncelebraciji s četvoricom svećenika, predvodio mjesni biskup Ratko Perić, tom središnjem Euharistijskom slavlju mjesne Crkve.

Svečan zvuk katedralnih zvona i orgulja i pjesma velikoga katedralnoga zbora dali su ovomu slavlju poseban izraz. Redoviti katedralni ministranti potpomognuti bogoslovima i sjemeništarcima i predvođeni biskupovim osobnim tajnikom u službi ceremonijara pobrinuli su se da cio obred teče svečano i dostojanstveno. Biskup na početku sve pozdravlja i sretan Ūskrs - susret s Uskrslim - sreću Uskrsa, svima na duhovno i tjelesno zdravlje želi. U propovijedi o čudesnim pojavama koje su pratile Smrt i Uskrsnuće Gospodinovo. A na kraju, nakon čestitke msgr. Luke Pavlovića, katedralnoga župnika i mostarskoga dekana, apostolski blagoslov s potpunim oprostom svima raskajanim, kao što to čini prema vlastitu izboru za Božić i za Mariju Majke Crkve, prema biskupskom ceremonijalu, br. 1122.*

* Biskupova propovijed "Čudesna oko Uskrsa" objavljena je, osim na portalu, u knjizi *Sjeti me se kada u raj dođeš!*, Mostar, 2017., str. 243-246.

25. OBLJETNICA BISKUPSKOGA REĐENJA MSGR. RATKA PERIĆA

SVEČANA AKADEMIJA

Svečanom sv. Misom zahvalnicom u mostarskoj katedrali, na blagdan Uzvišenja svetoga Križa, 14. rujna 2017. godine, kada se slavi svetkovinski spomen na posvetu mostarske stolnice Marije Majke Crkve, obilježena je 25. obljetnica biskupskoga ređenja msgr. Ratka Perića. (Neum, 14. rujna 1992. - Mostar, 14. rujna 2017.) Na početku sv. Mise koju je predvodio biskup slavljenik u koncelebraciji s metropolitom, kard. Vinkom Puljićem, vrhbosanskim nadbiskupom i predsjednikom BK BiH te još 17 nad/biskupa, 110 svećenika, sve je nazočne pozdravio katedralni župnik i dekan, msgr. Luka Pavlović. Propovijedao je kardinal Puljić, a združenim zborom hercegovačkih biskupija, uz pratnju simfonijskog orkestra, ravnao je maestro don Dragana Filipović koji je za ovu prigodu - 25. obljetnicu biskupstva svoga biskupa - skladao jubilarnu Misu. Ceremonijama je, uz pomoć don Pere Milicevića, biskupova tajnika, ravnao don Ivan Štrronja, župnik i upravitelj svetišta Srca Isusova iz Studenaca. Ministrirali su dijecezanski bogoslovi i sjemeništari, a misna čitanja i molitvene zazive pročitali bogoslovi i postulantica hercegovačkih franjevaka. Evangelje je otpjevao mladomisnik don Marin Krešić. U sv. Misi sudjelovale su brojne redovnice i franjevački postulanti. Prije završnoga misnoga blagoslova, riječ zahvale uputio je generalni vikar don Željko Majić.

Dan prije, 13. rujna, u velikoj katedralnoj dvorani, Biskupski ordinarijat u Mostaru, upriličio je svečanu večernju akademiju. Slavljeniku Ratku Periću čestitku In hac beati Petri uputio je Papa Franjo.

Akademiji je, uz velik broj vjernika, sudjelovalo 17 nad/biskupa s kardinalom Vinkom Puljićem na čelu, te mnogi uglednici Crkve, predstavnici Srpske pravoslavne Crkve i Islamske vjerske zajednice kao i brojni predstavnici društveno-političkoga života. Pjevao je veliki katedralni zbor uz pratnju simfonijskoga orkestra pod ravnanjem don Nike Luburića.

Sve prisutne u ime organizatora pozdravio je generalni vikar don Željko Majić, a pozdravne govore izrekli su: msgr. Tomo Vučić, vojni ordinarij u BiH i potpredsjednik BK BiH; msgr. Želimir Puljić, zadarski nadbiskup i predsjednik HBK; fra Miljenko Šteko, provincijal i predsjednik KVRPP u BiH i u ime vjernika laika Mario Glibić.

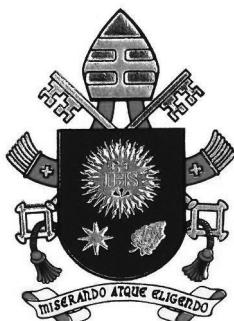
U okviru akademije nadbiskup Petar Raič, apostolski nuncij u Angoli, Sv. Tomi i Principu, predstavio je najnoviju knjigu biskupa Ratka: Sjeti me se kada u raj dođeš!

Program je vodio Ante Bender, koji je pročitao i dio pristiglih čestitaka, a tajnik Apostolske nunciature u Sarajevu, msgr. Giuseppe Trentadue, na izvornom latinskom jeziku pročitao je i biskupu uručio autograf - čestitku pape Franje, koju je u prijevodu obznanio msgr. Stjepan Kožul, kanonik Prvostolnoga kaptola u Zagrebu.

Na kraju akademije svima se nazočnima obratio biskup slavljenik msgr. Perić.

Nakon Papina Autografa prenosimo spomenutim redoslijedom navedene nastupe kako na akademiji tako i na zahvalnom Euharistijskom slavlju.

ČESTITARSKI AUTOGRAF PAPE FRANJE

Venerabili Fratri
RATKO PERIĆ
Episcopo Mandetriensi-Dumnensi
Administratori Apostolico perpetuo Tribuniensi-Marcanensi

In hac beati Petri Sede constituti, en ecce tibi adsumus laeti, Venerabilis Frater, atque mentem Nostram, Christi caritate moti, ad te convertimus in felici tuae eventu vitae: proximo enim mense Septembri, benignissimo largiente Deo, vicesimum quintum annum explebis a suscepta episcopali ordinatione. Et quoniam novimus te sive in Sacerdotio sive in Episcopatu obeundis prompta navitate esse operatum, hac data occasione, cupimus tecum fratre colloqui.

Iuvenis enim ad Magistri divini sequelam te sentiens vocari, postquam frequentaveris Facultatem Theologicam Zagrebiensem ac dein Pontificiam Universitatem Urbanianam ubi consecutus es licentiam atque doctoratum in Theologia, anno MCMLXIX sacerdotium recepisti pro Ecclesia Tribuniensi atque fuisti parochus, professor in Seminario minori Ragusino, professor Seminarii Centralis interdioecesani Seraiensis, rector Pontificii Collegii Croati Sancti Hieronymi in Urbe et professor Theologiae Oecumenicae apud Pontificiam Universitatem Gregorianam.

Anno MCMXCII Summus Pontifex sanctus Ioannes Paulus II respiciens ad claras tuas animi ingeniique dotes rerumque ecclesialium peritiam, te nominavit Episcopum Coadiutorem Mandetriensem-Dumnensem atque transacto anno eandem dioecesim, cui antea adiuncta est Administratio Apostolica permanens Tribunienis-Marcanensis, Pastor regendam suscepisti.

In exercendo Pastoris officio totis viribus pro aeterna salute tuorum Christifidelium adlaborasti et etiam sollicitus fuisti de restituendis aedificiis ecclesiasticis a ruina belli ac praesertim, coniunctus cum Magisterio Ecclesiae, dilexisti et secutus se clerum, cuius auctoritatem restituisti favens eius naturae intellectuali, spirituali vitae et ecclesiasticae disciplinae. Scimus praeterea te esse cognitum praedicatorem spiritualium exercitationum et haud paucos scripsisse libros. Etiam in Romana Curia tuam praestitisti operam uti consultor Congregationis pro Clericis et Congregationis pro Gentium Evangelizatione necnon membrum Pontificii Consilii "Cor Unum".

Denique accipe, Venerabilis Frater, osculum caritatis et pacis atque Nostra omnia hisce cum precibus coniuncta: Iesus, bonus Pastor animarum, auspice Beata Maria Virgine, te providus clemensque custodiat supernorumque munerum copia roboret ac ditet. Quorum conciliatrix ac fraternalae dilectionis Nostrae testis esto Apostolica Benedictio, quam memores tui ad Domini altare libenter imperitum tibi et omni clero ac populo tuae curae credito, petentes a Vobis preces pro Nobis et Nostro Petrino ministerio.

Ex Aedibus Vaticanis, die XII mensis Augusti, anno MMXVII, Pontificatus Nostri quinto.

Franciscus

Hrvatski prijevod:

**Časnomu bratu
RATKU PERIĆU
mostarsko-duvanjskomu biskupu
trajnomu trebinjsko-mrkanskomu apostolskom upravitelju**

S ove Stolice blaženoga Petra, evo Nas radosno k tebi, časni brate. Potaknuti Kristovom ljubavlju svoj duh usmjeravamo na te u sretnu događaju tvoga života: sljedećega ćeš naime mjeseca rujna, danom predarežljivoga Boga, navršiti dvadeset i petu obljetnicu kako si primio biskupski red. A budući da Nam je znano kako si u obnašanju i svećeničke i biskupske službe djelovao spremnom marljivošću, ovom prigodom želimo s tobom kao brat s bratom porazgovoriti.

Još kao mladić, osjećajući se pozvanim slijediti Božanskoga Učitelja, nakon što si pohađao Bogoslovni fakultet u Zagrebu, a potom Papinsko sveučilište Urbanijanu, gdje si postigao magisterij i doktorat iz teologije, godine 1969. primio si svećeništvo za Trebinjsku Crkvu. Bio si župnik, nastavnik u Dječačkom sjemeništu u Dubrovniku, profesor u Vrhbosanskoj središnjoj međubiskupijskoj bogosloviji u Sarajevu, rektor Papinskoga hrvatskoga zavoda sv. Jeronima u Rimu i profesor Ekumenske teologije na Papinskom sveučilištu Gregorijani.

Godine 1992. Vrhovni svećenik sveti Ivan Pavao II., uzimajući u obzir tvoje jasne darove duha i uma kao i stručnost u crkvenim stvarima, imenovao te mostarsko-duvanjskim biskupom koadjutorom te si, nakon godinu dana, preuzeo vodstvo iste biskupije, kojoj je od prije trajno pripojena Trebinjsko-mrkanska apostolska uprava.

U obavljanju pastirske službe svim si se silama zalagao za vječno spasenje sebi povjerenih Kristovih vjernika, a bio si i brižljiv u obnavljanju crkvenih zgrada iz ratnih ruševina te si osobito, povezan s Učiteljstvom Crkve, očitovao ljubav i pratio kler kojemu si učvrstio ugled promičući njegov umni i duhovni život i crkvenu stegu. Znano Nam je, osim toga, da si poznat voditelj duhovnih vježbi i da si napisao nemalen broj knjiga. I u Rimskoj si kuriji surađivao kao konzultor Kongregacije za kler i Kongregacije za evangelizaciju naroda te kao član Papinskoga vijeća "Cor Unum" [Jedno srce].

Primi, na kraju, časni brate, cjelov ljubavi i mira i Naše dobre želje povezane s ovim molitvama: Isus, Dobri Pastir dušâ, po zagovoru Blažene Djevice Marije, neka te providnosno i milostivo čuva te obiljem višnjih darova osnažuje i obogaćuje. A svemu tomu neka kao posrednik i svjedok Naše bratske ljubavi bude Apostolski blagoslov, koji, sjećajući te se pri Gospodinovu žrtveniku, rado udjelujem tebi, svemu kleru i puku povjerenu tvojoj skrbi, moleći od svih vas da se molite za Nas i za Naše petrovsко služenje.

Iz Vatikanskih dvora, dvanaestoga dana mjeseca kolovoza godine 2017., pete Naše velikosvećeničke službe.

Franjo

POZDRAVNI GOVOR GENERALNOGA VIKARA

Preuzvišeni biskupe Ratko, uzoriti kardinale Vinko, preuzvišeni nadbiskupi i biskupi, braćo svećenici i redovnici, sestre redovnice, predstavnici Zahumsko-hercegovačke eparhije, uvaženi gospodine muftija, poštovani nositelji civilne vlasti, akademske, zdravstvene i kulturne zajednice, cijenjeni gosti, poštovani zbore!

1. Biskup nije privatna osoba. - Drugi vatikanski sabor za Biskupiju kaže da je dio naroda Božjega, povjeren biskupu, uza suradnju svećenika, da ga pase tako da bi, prianjajući uza svoga pastira, koji ga po Evandelju i Euharistiji u Duhu Svetome okuplja, tvorio partikularnu Crkvu u kojoj je uistinu prisutna i djeluje jedna, sveta, katolička i apostolska Crkva Kristova.¹ Bez biskupa nema ni Crkve - ustvrđio je sv. Ignacije Antiohijski početkom 2. stoljeća dodajući: Gdje se pojavljuje biskup, neka se ondje nađe i mnoštvo, kao što je katolička Crkva ondje gdje se god nalazi Isus Krist.²

Prema Kodeksu, Biskupi - koji su božanskim ustanovljenjem nasljednici apostola po Duhu Svetom koji im je dan - postavljeni su u Crkvi za pastire, da budu učitelji nauka, svećenici bogoslovja i službenici upravljanja. Oni biskupskim ređenjem primaju sa službom posvećenja također službe naučavanja i upravljanja, koje se po svojoj naravi mogu vršiti samo u hijerarhijskom zajedništvu s glavom i udovima Biskupskoga zbora.³

Sve nam ovo govori kako biskup nije privatna osoba. U biskupu, kojemu pomažu prezbiteri, nažočan je usred vjernika Gospodin Isus, Vrhovni svećenik. Biskupa, dakle, treba smatrati velesvećenikom njegova stada od kojega na neki način proistječe i ovisi život njegovih vjernika u Kristu.⁴ Liturgijski je propis da se obljetnica biskupskoga ređenja slavi postajnom misom dijecezanskoga biskupa u njegovoj katedrali.⁵

2. Pozdravi. - Imajući u vidu nauk Crkve, nismo mogli zaobići ovu sretnu obljetnicu zahvale Trojedinom Bogu na daru biskupstva ordinarija Ratka i njegovih 25 godina apostolskog služenja ovoj mjesnoj Crkvi. Stoga smo zahvalni svima

vama koji ste prepoznali ulogu biskupa u Crkvi i odazvali se našemu glasu te ste dionici ove akademije i, vjerujemo, mnogi od vas sa svećenicima i vjernicima, sutrašnjega Euharistijskog slavlja u katedrali.

Dopustite mi da poimence pozdravim neke od pristiglih časnih gostiju koji su večeras s nama, a preko njih sve druge kao i vjerničku zajednicu koja se u svojim domovima sjedinjuje s nama u ovom obljetničkom slavlju.

Ponajprije pozdravljamo uzoritoga gospodina **Vinka kard. Puljića**, vrhbosanskoga nadbiskupa, našega metropolita i predsjednika BK BiH, koji će sutra za vrijeme sv. Mise održati prigodnu propovijed. Zajedno s njim pozdrav i ostalim članovima BK BiH (svi s naslovom monsinjora): **Tomi Vukšiću**, vojnog ordinariju i potpredsjedniku BK BiH; **Franju Komaricu**, banjalučkom biskupu i **Peri Sudaru**, vrhbosanskom pomoćnom biskupu.

Sveti Otac Papa Franjo uputio je našemu biskupu čestitku koju će nam domalo pročitati tajnik Nuncijature u Sarajevu msgr. **Giuseppe Trentadue**, kojega srdačno pozdravljamo.

Radost nam je večeras ovdje srdačno pozdraviti našega svećenika, danas nadbiskupa i papinskoga nuncija u Angoli i Sv. Tomi i Principu **Petra Raića**, koji će predstaviti Biskupovu najnoviju knjigu: *Sjeti me se kada u raj dođeš!*

Biskupe i Crkvu u Hrvatskoj predstavljaju brojni nad/biskupi. Pozdravljamo također svećenika naše Biskupije **Želimira Puljića**, zadarskoga nadbiskupa i predsjednika HBK; **Marina Baraćića**, splitsko-makarskoga nadbiskupa i metropolita; **Marina Srakića**, umirovljenoga đakovačko-osječkoga nadbiskupa; **Antuna Škvorčevića**, biskupa iz Požege, **Nikolu Kekića**, vladiku iz Križevaca; **Vjekoslava Huzjaka**, biskupa iz Bjelovara; **Matu Uzinića** iz Dubrovnika i **Dražena Kutišu**, dugogodišnjega suradnika biskupa Ratka, danas biskupa u Istri; **Juru Bogdana**, vojnog ordinarija u RH i zagrebačke pomoćne biskupe **Ivana Šašku** i **Miju Gorskoga**.

¹ *Christus Dominus*, 11.

² Sv. Ignacije, *Ad Smyrnaeos*, 8,2.

³ Kan. 375 - § 1 i 2.

⁴ *Biskupski ceremonijal*, 1984., toč. 8.

⁵ *Biskupski ceremonijal*, 120.

Pozdravljamo i dvojicu biskupa iz Šibenika koji nam se, ako Bog da, sutra priključuju u Euharistijskom slavlju: **Tomislava Rogića**, ordinarija, i **Antu Ivase**, biskupa u miru.

Međunarodnu BK sv. Ćirila i Metoda predstavljaju srijemski biskup **Đuro Gašparović** i generalni vikar iz Beograda Aleksandar Kovačević. Obojici iskren pozdrav.

Pozdrav pun poštovanja mnogopoštovanom provincijalu fra **Miljenku Šteki** i sestrama provincijalkama: s. M. Ružici Barić iz Dubrovnika, s. M. Marijani Kustura i s. M. Julijani Djaković iz Sarajeva te s. Zdenki Kozini iz Mostara; svim dekanima, gvardijanima, svećenicima i redovnicima, kućnim poglavarcima i svim redovnicama, kao i duhovnom pomlatku.

Između svećenika pojmenice pozdravljamo nositelje odgovornih crkvenih službi širega značenja: generalne tajnike naših BK: Ivu Tomaševića iz Sarajeva i Petra Palića iz Zagreba; rektore Vrhbosanske bogoslovije Josipa Kneževića i Travničkoga sjemeništa Željka Marića.

Radost nam je pozdraviti dvojicu kanonika zagrebačkoga prvoštolskoga kaptola: Stjepana Kožula, koji ne zaboravlja svoje hercegovačke korijene i koji je bio pratitelj biskupa Ratka na ređenju u Neumu, te Juraja Batelju, postulatora kauze bl. Alojzija Stepinca kao i generalne vikare Luku Tunjića iz Sarajeva, nacionalnoga ravnatelja Papinskikh misijskih dijela u BiH, i Miroslava Vidovića iz Splita.

Iskren pozdrav mostarskom parohu o. Radivoju Krulju i gospodinu muftiji Salemu ef. Dedoviću.

S nama su večeras i nositelji zakonodavne i izvršne vlasti na svim razinama ove države kojima je narod na prošlim izborima dao povjerenje. S poštovanjem pozdravljamo gosp. Dragana Čovića, predsjedatelja predsjedništva BiH, Barišu Čolaka, predsjedatelja Doma naroda PS BiH, Vjekoslava Bevandu, ministra financija i riznice i potpredsjednika ministarskoga vijeća BiH, Jelku Miličević, ministricu financija i potpredsjednicu vlade F BiH; Mladena Boškovića, dopredsjedatelja Zastupničkoga doma Parlamenta F BiH; Predsjednike vlada dviju hercegovačkih županija: Nevenku Hercegu iz Mostara i Zdenka Čosića iz Širokoga Brijega; gradonačelnike, načelnike, predsjednike i članove općinskih vijeća i poglavarstava na čelu s Ljubom Bešlićem, domaćim gradonačelnikom.

Pozdravljamo i izaslanstvo oružanih snaga, generale i časnike, kao i umirovljene generale iz Hrvatske.

Pozdrav veleposlaniku Republike Hrvatske u BiH, gospo. Ivanu del Vechiu i svim članovima Generalnoga konzulata u Mostaru.

Pozdrav akademskoj zajednici na čelu s dosadašnjom rektoricom prof. Ljerkom Ostojić i novoizabranim rektorm prof. Zoranom Tomićem.

Pozdrav prof. Anti Kvesiću, ravnatelju SKBC Mostar, liječnicima i medicinskom osoblju.

Pozdravljamo sve kulturne djelatnike i djelatnice i sve vas sudionike ove svečane akademije.

3. Biskupsko ređenje. - Ratna je 1992. godina. U Mostaru i Hercegovini događaji se smjenjuju kao na vrpcu. Nakon što je blagopokojni biskup Pavao Žanić, s bolju u srcu morao slušati vijesti o stradanju vjernika i župa povjerenih mu biskupija, ratna se strahota obrušila i na njega osobno. Katedrala, koju je s biskupom Petrom Čulom, gradio, mnogim je granatama toliko razoren da se od Cvjetnice 1992. u njoj više nije mogla slaviti sv. Misa. Biskupski dvor, 6. svibnja, zapaljivim je granatama pogoden i uništen. Jedva je biskup spasio živu glavu. Dan poslije, 7. svibnja, pošao je iz Mostara u Rim da o svemu izvijesti Papu i zamoli ga da mu imenuje nasljednika. Sv. Ivan Pavao II. očinskom brigom pristupa rješenju. Biskupa Pavla ne umirovljuje nego mu daje biskupa koadjutora Ratka Perića, rektora Papinskoga hrvatskoga zavoda sv. Jeronima u Rimu. Koadjutor se odaziva Papinu dekretu i dolazi u ratom opušteno Hercegovinu. Zbog sigurnosti sudionika nije bilo moguće prirediti biskupsko ređenje u razorenu Mostaru i devastiranoj katedrali. Izbor je pao na Neum, gdje je župna crkva bila u izgradnji. Glavni posvetitelj bio je zagrebački nadbiskup kard. Franjo Kuharić, a suposvetitelji: tajnik Kongregacije za evangelizaciju naroda nadbiskup Josip Uhač i biskup Pavao Žanić.

4. Kroz mnoge nevolje. - Svima nam je znano biskupsko geslo našega slavljenika. Sam je istaknuo značenje u pozdravnom govoru u Neumu, prije 25 godina: "Znam da misli mnogih idu danas u Mostar i u granatama rašivenu mostarsku katedralu, u kojoj se trebalo odvijati ovo misno ređeničko slavlje; misli lete i na cijelu Hercegovinu, Bosnu i domovinu Hrvatsku, na izranjene, ali Božjom milošću i ljudskom marljivošću izlječive crkve i domove. Znam da ima onih koji će uzdahnuti: 'A hoće se ovaj koadjutor nauživati nevolje ljute.' Toga sam bio svjestan u trenutku prihvatanja Papine odluke. Nastojao sam to izraziti i u službenom geslu riječima Apostola naroda: 'Kroz mnoge nam je nevolje ući u Kraljevstvo Božje'

(Dj 14,22). [...] Ali čvrsta vjera u "životnu istinu da je Bog kadar svaku našu vjernički podnesenu kušnju pretvoriti u obilan blagoslov", dala mu je snagu da u vjeri i odanosti prihvati zahtjevne zadace Crkve u Hercegovini.

Svaki biskup, dolazeći u biskupiju, na umu ima poteškoće s kojima mu se susresti. Hercegovačke biskupije, uza svu stvarnost vjere i morala, radošti i nade, koadjutora Perića dočekuje s vlastitim nevoljama već odavno poznatima, koje od svojih predšasnika prima u naslijedstvo: infrastrukturno razorenu Crkvu. Ukupno, što potpuno, što teško razoreno i oštećeno 106 crkvenih objekata. U Mostaru sjedištu biskupije koji je, kako biskup u jednom intervjuu reče, "glavna ljubav i briga" nema "nauzgor" crkve, a i on poput Učitelja nema mjesa "gdje bi glavu naslonio".

Hercegovački slučaj ovu mjesnu Crkvu na Kristovu putu rasta u jedinstvu i ljubavi ne samo koči nego i iznutra rastače. Pred tom nevoljom i križem ne smije se ustuknuti.

Do početka osamdesetih godina Međugorje, uobičajena i prosječna hercegovačka župa, postaje svjetski poznata. Što se u Međugorju događa, pitanje je koje je biskup Ratko zatekao i koje je i danas predmet crkvenih proučavanja. On je sam bio i ostao na tragu svoga predšasnika biskupa Pavla i danas službena stajališta Crkve, formulirana na Biskupskoj konferenciji u Zadru, 10. travnja 1991., gdje se kaže da se na temelju istraživanja i izučavanja u Međugorju ne može ustvrditi nadnaravnost događanja.

5. Što od ovih nevolja imamo danas? - Bogu hvala, svi su ratom uništeni objekti obnovljeni. Bog je biskupu udijelio milost da u ovoj jubilarnoj godini blagoslovi i posljednju, u ratu do temelja razorenu, i ponovo izgrađenu crkvu, onu u Nevesinju posvećenu u čast Velikoj Gospi. Pod njegovim vodstvom izgrađen je Biskupijski pastoralni centar u Stocu, Caritasov "Emaus" u Bijelom Polju; Svećenički dom te Biskupijska zgrada u Mostaru gdje uspješno djeluju: Crkva na kamenu i Teološko-katehetski institut. Biskupijski je Caritas, uza središnju-upravnu zgradu u Mostaru, izgradio i u službu najpotrebnijih stavio Rehabilitacijski centar "Sveta Obitelj", "Nazaret" i Dječji vrtić "Sv. Josip" u Mostaru, "Betaniju" i "Betelehem" u Čapljini. Izgrađuje se duhovno pastoralni i kulturni centar u Mostaru. Za novosnovane mostarske župe Sv. Mateja na Rudniku i Sv. Marka u Cimu i Sv. Luke u Ilićima "Dobri Pastir" izgrađene su nove župne crkve, na Bijelom

Brijegu kupljen prostor za pastoralni centar i izgrađena kripta župne crkve, a u Foči, nevesinjska župa, kupljena je i uređena kuća gdje se vjernici mjesечно sastaju i slave sv. Misu kao i u Čajniču gdje je crkva obnovljena. Tu su još brojne filijalne crkve i kapelice kao i pastoralni prostori. Ostaje goruće pitanje i nasušna potreba, ne samo biskupa Ratka i Ordinarijata, nego još više vjernika najbrojnije župe u BiH, Sv. Ivana apostola, izgradnja crkve Kristova Uskrsnuća. I ovom prigodom pozivamo sve odgovorne da učine što je u njihovoj zakonskoj moći.

Hercegovački slučaj, nakon dugih crkvenih razgovora, u Mostaru i Rimu, u proljeće 1999. godine načelno je riješen. Zahvaljujemo svim sudionicima crkvenih razgovora pod vodstvom Svetе Stolice: upravi Hercegovačke franjevačke provincije, generalnoj upravi u Rimu na odluci da partikularne interese, koliko se god vremenito činili korisnima, pobijedi vječno Dobro, Isus i njegovo Evangelije koje nas neprestano poziva na mir i jedinstvo u poslušnosti vidljivoj glavi Svetom Ocu. Molimo Boga, i nadamo se da će i ova sretna obljetnica u kojoj se očituje naše crkveno zajedništvo, pridonijeti da više ne govorimo kako je "hercegovački slučaj" načelno, nego i stvarno riješen.

S obzirom na međugorski fenomen, valja i ovdje ponoviti: biskup nije privatna osoba. U biskupu, kojemu pomažu prezbiteri, u hijerarhijskom zajedništvu s glavom i udovima Biskupskoga zbora, nazočan je usred vjernika sam Gospodin Isus, Vrhovni svećenik. U svojoj učiteljskoj službi prvi je pozvan da bdije nad istinom i čistoćom vjere, a time nad istinama o Blaženoj Djevici Mariji promičući njezino ispravno štovanje. A istina nije, kako se izrazio donedavni prefekt Kongregacije za nauk vjere kard. Gerhard Ludwig Müller, "lijep ukras, nego temelj". Stoga nije ljudski časno i moralno dopustivo da se biskupa zbog njegova poziva i izravna Bogom dana poslanja u svagdanjem govoru kleveće i medijski linčuje kako smo to mogli čuti i vidjeti ovoga proljeća i ljeta. Ali i to je dio "mnogih nevolja".

I kada je papa Benedikt XVI. odlučio osnovati Komisiju za istraživanje međugorskoga fenomena, bilo je sve u poštovanju službe mjesnoga biskupa, nikako mimo njega. Jednako i za vrijeme opsežna studija koji je provela Kongregacija za nauk vjere nakon završetka rada Komisije. Istina i samo je istina *spiritus movens* biskupova djelovanja, govorenja i pisanja kroz sve ovo vrijeme. A ona će u svoje vrijeme u punom sjaju zasjati.

6. Nije bilo sve - nevolja. - I sam sin ove zemlje i baštinik pradjedovske vjere, iako godinama iz biskupije fizički odsutan, biskup je dobro znao vjeru ovoga naroda, duhovni profil, crkvenu zauzetost i poslušnost klera. Stoga su mu u trenutcima promišljanja upravo ove vrjednote davale poticaj da se prihvati zahtjevne zadaće.

Biskup Žanić ostavio mu je u nasleđe živu Crkvu, brojno svećenstvo, koje zajedno s redovništvom neumorno radi na njivi Gospodnjoj. Biskupijske institucije, koje su u vremenu komunizma djelovale u ograničenu obujmu, dolaskom demokracije razvile su plodnu radinost, koju je novi biskup prepoznao i svojim auktoritetom podupirao. Spomenimo neke:

Biskupijski caritas kojemu je svojom službom mjesni biskup predsjednik, posebno u ratno poratnom vremenu, razvio je snažnu humanu i socijalnu djelatnost tako da ulazi u red vodećih službi ove vrste u Hercegovini. U spomenutim zgradama Crkva svjedoči evanđeosku ljubav predškolskoj djeci u vrtiću Sv. Josipa i sveučilišnoj mladeži kroz studentski dom Viktorija i socijalno edukativni centar - SEC. Posebnu brigu poklanja najugroženijama kroz socijalne centre: "Sveta obitelj", "Nazaret" i "Emanuel" u Mostaru te "Betaniju" i "Betlehem" u Čapljini. Sve bez adekvatne pratnje društvene zajednice i civilnih struktura.

Teološko-katehetski institut u Mostaru za vrijeme biskupa Perića visokoškolski je osposobio i promovirao 235 diplomiranih vjeroučitelja od kojih polovica djeluje na području naših biskupija, a ostali u biskupijama u BiH i u RH. Institut je ove godine odobrila i Kongregacija za katolički odgoj.

Novinska i izdavačka kuća Crkva na kamenu uz istoimeni mjesečnik, koji je bio redovit i za vrijeme rata i doživio 442 broja, do sada je izdala 145 knjiga, među njima i više biskupovih.

Zajedno s blagopokojnim biskupom Žanićem, na području katedralne župe, 1993. godine osnovao je četiri nove župe posvetivši ih četvorici evanđelista, a naknadno i petu u čast sv. Tome apostola.

Povećao se broj redovničkih zajednica. Uz donedavno jedine oce franjevce, na području biskupije samostan i duhovni centar otvorili su oci

karmelićani. Vrata apostolata u Mostaru biskup je Ratko otvorio najprije Službenicama Milosrdja zatim Služavkama Maloga Isusa i Franjevkama Bezgrješnoga Začeća. Sve one, uz od prije prisutne Školske sestre franjevke, Milosrdnice, Sestre Predragocjene Krvi Kristove, Karmelićanke Božanskoga Srca dar su ovoj mjesnoj Crkvi. Tebe Boga hvalimo!

Biskup Ratko u svojih 25 godina službe zaređio je 33 nova dijecezanska svećenika i mnoga redovnička. U Godini vjere pokrenuo je Apostolat molitve za duhovna zvanja u koji se uključilo više od 2000 vjernika. Bogu hvala.

Svima je znana biskupova spisateljska djelatnost. Za njegove službe izišlo je više od 20 naslova. Neki se pitaju kada to stigne. A neki i: pati li pastoral zbog toga? Odgovor: Svake godine biskup obavi više od pedeset pastoralnih pohoda po župama radi sakramenta krizme, crkvenih svečanosti, posebnih slavlja, uvijek spreman doći u župu, kao što je svakoga svećenika na Ordinarijatu spremno primao.

Brojna je predavanja održao raznim staležima od zaručničkih tečajeva, bračnih susreta do predavanja svećeničkim i redovničkim zajednicama, studentima na raznim tribinama.

Gotovo svake godine ponudi jedne duhovne vježbe svećenicima u Bijelom Polju, a odaziva se i na pozive drugih biskupa, redovničkih zajednica, poglavara crkvenih odgojnih ustanova i drugih staleža.

Preuzvišeni biskupe Ratko. U ime svećenika, redovnika i redovnica, vjernoga puka Crkve hercegovačke čestitam Vam 25. obljetnicu. Zahvalni smo na svakom danu Vašega nesebična davanja i služenja. Obećavamo Vam molitve, sinovsku odanost, vjerničku poslušnost i suradničku ruku kako biste milošću Božjom svoju apostolsku službu posve ispunili; nevolje i križeve prekovali u radost, ljubav, mir i jedinstvo i bili nam biskup, otac, učitelj i posvetitelj, vjeran upravitelj i voditelj na putu spasenja.

Sretno, čestito i bilo sa svim blagoslovima Božjim!

don Željko Majić, generalni vikar

POZDRAV MSGR. TOME VUKŠIĆA, VOJNOGA ORDINARIJA

**CRKVA NASTAVLJA SVOJE PUTOVANJE
IZMEĐU PROGONA SVIJETA I BOŽJE UTJEHE**

Poštovani gospodine kardinale, nadbiskupi i biskupi!

Mnogopoštovani oci provincijali i sestre provincijalke!

Poštovani gospodine predsjedniče i svi ostali predstavnici civilne i vojne vlasti!

Braćo svećenici, redovnici, redovnice i svi ostali gosti!

Zaista mi je velika radost što u ovoj svečanoj prigodi, u ime sve braće biskupa, članova Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, mogu uputiti čestitku i zahvalu msgr. Ratku Periću u povodu 25. obljetnice njegova biskupskoga vjernog služenja. I čast mi je, jer to izričemo biskupu koji, kako u jednom govoru reče sv. Ivan Pavao II., "sa svom revnošću stoji[š] na čelu Crkve mostarsko-duvanjske i obavlja[š] službu apostolskoga upravitelja Crkve trebinjsko-mrkanske".¹

Današnji je slavljenik zaređen za biskupa na blagdan Uzvišenja svetoga Križa, koji ćemo proslaviti sutra. Uz taj blagdan vrlo prikladno ide misao iz Djela apostolskih: "Kroz mnoge nam je nevolje u Kraljevstvo Božje" (Dj 14,22), koju je on izabrao kao svoje biskupsko geslo. To su riječi kojima sveti pisac, nakon opisa jednoga kamenovanja i progona apostola Pavla, bodri tadašnje i buduće Isusove učenike, da ustraju u vjeri i svjedočenju, jer će svjedoci za Isusovo djelo i nauk uvijek nailaziti na oporbu.

Malo kasnije, odgovarajući na pitanje što nju mu znači križ i zašto je izabrao upravo ovo geslo, biskup je Ratko u jednom intervju-u, između ostaloga, kazao: "Križ me prati od djetinjstva. U obliku bijede, bolesti, nevolje i tjeskobe... To je lijek kojim se izvlačim iz vlastite strasti, sebičnosti, oholosti. Bog me po križu odgaja i kad se jednom, s Božjom milošću spasim, vjerujem da ću Bogu najviše zahvaljivati na daru križa... Kristova objava jest objavljenje te tajne, križa... te bih najviše volio da me prožima kristovsko i pavlovsko poimanje križa".²

I kao što je naslutio, dogodilo mu se više puta, kao i Pavlu, da su se pojavljivali ovozemaljski križevi kušnja. Često nepredvidivi. Ponekada preteški. A onaj najteži sastoji se od velikoga stradanja vjernika i drugih ljudi na području biskupija i dijeli ga zajedno s cijelom svojom generacijom biskupa iz BiH. Stoga svima njima želimo večeras najiskrenije zahvaliti na vrlo odgojnu primjeru hrabre biskupske vjernosti i otpora zlu.

Večeras pak može se kazati također da je način obnašanja službe biskupa Ratka, prisutnosti križa u njoj, jasnoće govora i plodnosti pisanja, često prožet elementima, koji ga čine sličnim upravo Pavlovu stilu. I kao što se dogodilo Pavlu da je, kako sam piše u Prvoj poslanici Solunjanima, zbog toga doživio i trpio neutemljene pogrde, ali je odvažno nastavio iznositi Evandelje (usp. 1 Sol 2,2), slično i biskup Ratko u naše dane trpi zbog zlobnih potvaranja, čak u obliku jedne filmske urote. No, unatoč tomu, poput Pavla, on nastavlja odvažno propovijedati Evandelje. Stoga mu iskreno zahvaljujemo, izražavamo solidarnost i pridružujemo se onima koji su već digli glas protiv zlih nakana i jezika, a jedan je od njih i kardinal Vinko Puljić.

Zbog svega toga želio bih vas podsjetiti također na nastavak teksta svetoga Pavla iz već spomenutoga pisma vjernicima u Solun (1 Sol 2,1-12), jer su te riječi vrlo prikladne za ovu prigodu jer, kako u davnom Pavlovu, tako u Ratkovu današnjem slučaju, sažimaju vrijeme koje apostol ili njegov naslijednik provede među vjernicima, prisutnost križa u tim danima, radost Evandelja i nadu u spasenje, način i poteškoće apostolova svjedočenja, Božju utjehu i blizinu dobrih ljudi, obvezu da se ugađa Bogu a ne ljudima, da se ne služi laskavim riječima i pohlepom te potrebu da biskup istovremeno bude blag kao majka i zahtjevan kao otac.

Na kraju: Kao što, dakle, bijaše u početku, tako i sada. I vjerojatno vazda! Takva je povije-

¹ Govor članovima Biskupske konferencije BiH, 13. travnja 1997.

² Crkva na kamenu, 10/1993.

sna stvarnost. No, kako kaže sveti Augustin, a njegove riječi preuzima Drugi vatikanski koncil, "Crkva 'žurno ide naprijed hodajući između progona svijeta i utjehâ Božjih"³, navješćujući križ i muku Gospodnju, sve dok on ne dođe (usp. 1 Kor 11,26). Ona je okrijepljena snagom uskrsnuloga Gospodina kako bi strpljivošću i ljubavlju svlada-

la svoje unutrašnje i vanjske žalosti i teškoće te u svijetu vjerno, iako zasjenjeno, otkrivala njegovo otajstvo, sve dok se ono na kraju ne bude očitovalo u punom svjetlu".⁴

† Tomo Vukšić
vojni biskup u BiH i dopredsjednik BK BiH

POZDRAV MSGR. ŽELIMIRA PULJIĆA, ZADARSKOGA NADBISKUPA

Prihvatio sam sugestiju generalnoga vikara, don Željka Majića, uputiti pozdrav večerašnjem svećaru. I to činim rado, s poštovanjem i zahvalnošću, u osobno ime i u ime članova Hrvatske biskupske konferencije.

Što reći u ovoj svečanoj prigodi uz uobičajenu čestitku za Srebrni jubilej biskupskoga služenja? Iskoristavam, najprije, prigodu od srca zahvaliti Vama, biskupe Periću, što ste često kao delegat BK BiH na zasjedanjima HBK nazočili i aktivno raspravljali. Zahvalujem Vam za predavanja, tribine i duhovne vježbe koje ste držali biskupima, svećenicima, časnim sestrarama i vjernicima laicima u gotovo svim biskupijama diljem Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Lijepo je što ste predavanja iz tih duhovnih susreta ukoričili i učinili dostupnim svima. Osobito mi je bilo dragoo kada ste prethodne godine prihvatali prijedlog Hrvatske biskupske konferencije biti članom Mješovite komisije u svezi s ulogom i životom blaženoga Alojzija Stepinca, a to je bilo naporno, delikatno i zahtjevno. A, hvala Bogu, i uspješno je privedeno kraju.

Vi ste svoje biskupsko služenje započeli u teško vrijeme rata kao beskućnik, jer u vrijeme ređenja u Neumu, 14. rujna 1992., Vaše su biskupije bile bombardirane i razarane, poput katedrale i biskupske rezidencije. Tada ste izjavili: "granatiranje rezidencije i katedrale pucanj je u srce Crkve u Hercegovini". No, dodali ste da Vas je to prisililo "misliti na nerazorive stanove koje nam Isus priprema kod Oca, više nego na rezidenciju koju obična granata može u hipu pretvoriti u pepeo". Iako ste bili suočeni s bolju "spaljene zemlje", ubijanja ljudi i uništavanja crkvene imovine, Vi ste znali uzdignuta pogleda misliti i na ono što Isus

priprema onima koji mu ostaju vjerni i slijede ga. Nošeni riječima svetoga Pavla, koji je nakon kamenovanja u Listri skupa s Barnabom "učvršćivao duše učenika bodreći ih da ustraju, jer kroz mnoge nam je nevolje uči u Kraljevstvo Božje" (Dj 14,22), u svom nastupnom govoru u Neumu izjavili ste kako "čvrsto vjerujete da će Bog svaku našu vjernički podnesenu kušnju pretvoriti u obilan blagoslov"; onako kao što je "zemaljsko poniženje svoga Sina na Kalvariji pretvorio u nebesko Uzvišenje svetoga Križa". A to je blagdan koji je obilježio početak Vašega biskupstva, a, evo, i Vašu Srebrnu godišnjicu biskupskoga služenja.

Ovo srebrno razdoblje u kojem ste služili Bogu, Crkvi i narodu po mnogočemu slično je onomu iz prvih stoljeća Crkve kada je sloboda kršćanima donijela brojne poteškoće i probleme s kojima su se biskupi morali hrvati. I dok se u vrijeme progona Crkva morala boriti za golo preživljavanje, u vrijeme slobode suočila se s brojnim herezama i krivim naukom u vlastitu krilu, s vlastitom djecom. Morala je voditi bitku za "očuvanje svetih Tajna naše vjere". Progonitelji su, dakle, tražili njezin život, a krivovjerci njezinu dušu. Duh je Sveti u tom vremenu pokazao snagu svoje zaštite, pa očuvao Crkvu od poraza, krivovjerja i očaja. U tim teškim okolnostima uvijek se našao poneki biskup ili svećenik kojega je Bog uresio učenošću iznad svih krivovjeraca, ali i velikom poniznošću i svetošću. Takve se nazivalo "maljem krivovjeraca" jer vodili su hrabru borbu za obranu i čistoću svete vjere. Dovoljno je sjetiti se arianizma koji je nijkao temelje kršćanskih istina o Presvetom Trojstvu i Isusovu božanstvu. Sabor u Niceji (325.) osudio je Arijeve zablude, te for-

³ De civitate Dei, XVIII, 51,2: PL 41,614.

⁴ Lumen gentium, 8; VII. izdanje, 2008.

mulirao Vjerovanje koje i danas molimo. A junak i svetac toga sabora bio je veliki sv. Atanazije koji je u obrani spomenutih istina morao puno pretrpjeti. Pet je puta morao u progonstvo, i vraćao se u Aleksandriju. Jer, Arikeve pristaše podvaljivali su mu krivi nauk i koješta drugo. Štoviše, išli su tako daleko da su ga optuživali za ubojstvo svećenika Arsenija kojemu je on navodno "odsjekao lijevu ruku", te "nasilništvo nad nekom ženom" koja je protiv Atanazija krivo svjedočila. Dokazana je Atanazijeva nevinost koji je svojim stavom, naukom i trpljenjem izvršio uzvišen zadatak: Sačuvaо je pravovjerje i uspostavio mir u egipatskoj Aleksandriji.

Vas je, dragi preuzvišeni monsinjore Periću, za mostarsko-duvanjskoga biskupa i trajnoga upravitelja Trebinjske biskupije imenovao sveti Ivan Pavao II. koji se u svom dugogodišnjem pontifikatu odlučno hrvalo s brojnim ideologijama i krim antropologijama, za koje se može reći da su hereze našega vremena. Posebice je bio neustrašiv i nepopustljiv prema svim vrstama lažnih ideologija i zavođenja ljudi. I nije se umarao govoriti o Bogu koji ne prolazi, dok obliče ovoga svijeta prolazi i nestaje. Obraćao se svima, pozivao i poticao neka ne podlegnu naučavanju krivih antropologija koje su u Europi cvale nakon Francuske revolucije, a cvjetaju i danas. To su: pozitivizam koji se temelji samo na dokazivu znanju, liberalizam koji se oslanjao na imanje, marksizam koji se služio mehanizmima države, partije i politike, te rodna ideologija (teorija dženderizma) koja nije če narav koju čovjek rađanjem zadobiva.

Crkva u Hercegovini zahvalna je Bogu što je svršetkom XX. i početkom XXI. stoljeća imala biskupa u osobi msgr. Ratka Perića koji se već 25 godina ne boji javno reći što ga smeta i zbujuje, kako u Crkvi tako i u društvu. Iz tih njegovih uradaka, konferencija, polemika, razgovora i dopisa osjeća se tjeskoba pastira kojega posebice muči činjenica da je otpisivanje Boga ušlo u "program

ljudskog umovanja", a grijeh, nemoral i korupcija "stekli pravo građanstva". Slavljenik se nije dao zbunuti unutarcrkvenim poteškoćama s kojima se susreo na samom početku službe ("hercegovački slučaj" i problem "ukazanja Gospe u Međugorju"). I nije se umarao ponavljati ekleziološku istinu da je Crkva ustrojena na posluhu, pa ne smije dopustiti da je kompromitira neposluh, razdor i bunt vlastite djece. Jer, to nije u duhu Isusove zamisli o otajstvu Crkve koju je Gospodin osnovao.

S obzirom pak na aktualna pitanja i sudbinu naroda i Crkve na tlu BiH, msgr. Perić jasno je dao do znanja kako ne bi volio "da Hrvati u BiH budu podjarmjeni ni od koga; a niti da oni druge podjarmuju". "Suopstojnost, suživot, suradnja i ravnopravnost" četiri su vrijednote kojih se temelji nalaze u "katoličkoj vjeri i zdravoj hrvatskoj savjesti", pisao je svojedobno biskup Perić. No, dok se Crkva zalaže "za zemaljsku domovinu", ona "svom dušom zagovara i upućuje ljude na onu nebesku". Zbog toga je naš slavljenik bio vrlo kritičan prema svakoj vrsti zastranjivanja, kako u Crkvi, tako i u društvu. Ali, i odvažan u susretima sa svjetskim moćnicima, te političkim i medijskim manipulatorima javnoga mnijenja. To mu je, kao što znamo, pribavilo brojne kritičare na više područja i razina. A u posljednje vrijeme i bezočne klevetnike koji ne prežu ni od čega; pa čak ni od klevete o suradnji s "Komitetom sovjetske/ruske državne sigurnosti", s KGB-om.

No, to nije umanjilo njegov apostolski žar u radu za odgoj vjernika i navještaj istine. Jer, samo ljudi istine, vjere, molitve i požrtvovne dobrote mogu pridonijeti obnovi i preporodu naroda i svijeta. Zahvalni na jasnoći stajališta, odvažnosti nastupa i dosljednosti u načelima kličemo večerašnjem svečaru: "Vivat, crescat et floreat!" Živjeli, srebrni biskupe hercegovačkih biskupija, msgr. Ratko Periću!

† Želimir Puljić, nadbiskup zadarski
Predsjednik Hrvatske biskupske konferencije

PROVINCIJALOV POZDRAV I ČESTITKA

Preuzvišeni biskupe Ratko, uzoriti gospodine kardinale, preuzvišena gospodo nadbiskupi i biskupi, braćo svećenici, časne sestre, draga braćo i sestre!

Rimski pisac i filozof Seneka Mlađi (Lucius Aenneus Seneca, 1.pr.Kr. - 65. posl. Kr.), koji je bio otprilike vršnjak našega Gospodina Isusa, ali vjerojatno nije upoznao kršćanstvo, piše na jednom mjestu: "Vara se tko misli da je laka stvar davati darove (*Errat, quis existimat facilem rem esse donare.*" - *De vita beata*, 24,1). Ja bih ovom prigodom parafrazirao Seneku pa rekao: Vara se tko misli da je lako reći koju pametnu riječ jednomo biskupu prigodom 25. obljetnice njegove biskupske službe. Nije to toliko zbog nedostatka riječi, nije ni zbog pomanjkanja želje da se kaže nešto dobro, nego zbog izbora.

Što reći bilo kojoj odgovornoj osobi na visokoj službi za toliko godina služenja, a osobito što reći biskupu ordinariju, koji dvadeset i pet ljeta vodi dvije biskupije u hercegovačkome kršu u teškome vremenu ratnih i poratnih godina, u neuređenu društvu punu ratnih i svih drugih rana, neraščišće-ne povijesti, velike nezaposlenosti i sveopće krize?!

No zbog službi koje obnašam - u Provinciji i Konferenciji viših redovničkih poglavara i poglavarica u Bosni i Hercegovini - pozivu organizatora za ovo kratko obraćanje odazvao sam se rado.

Ovaj naš akademski čin večeras, i onaj sutrašnji sveti sastanak, shvaćam na prvoj mjestu kao naš zajednički trenutak zahvale Bogu za dar biskupa. Nisu dakle ovo dani samo biskupove zahvale, nego još više trebali bi to biti dani zahvale ovih biskupija za njihova biskupa.

Prije 25 godina kocka je pala na svećenika Ratka da bude pastir ovome narodu. On je odgovorio: "*Adsum - evo me!*"

Znamo da u biografiji svakoga svećeničkog i redovničkog, naravno i biskupskoga poziva, стоји Božji zov.

Sv. Pavao piše svome učeniku Timoteju neka dijeli s njim tegobe za Radosnu vijest, oslanjajući se na snagu Boga, "koji nas je spasio i pozvao svestim zovom ne po našim djelima, već po vlastitoj odluci i milosti koja nam je od vječnosti dana u Kristu Isusu" (2 Tim 1,6-9).

U tome zajedničkom izvorištu zova i poziva, u zajedničkome dijeljenju tegoba prenošenja, na-vještaja i življjenja Radosne vijesti, u ime čitavoga našeg redovništva u BiH, želim zahvaliti biskupu

što je na više načina i mnogo puta, osobito svojim teološkim promišljanjem, bio poticaj redovništvu da ide Kristovim putem, kao što to i poziva Dekret *Perfectae caritatis*: "Budući da je zadnje mjerilo redovničkoga života nasljedovanje Isusa Krista, kako je predloženo u Evandželu, ono treba vrijediti kao vrhovno pravilo svih redovničkih ustanova" (PC, 2a).

Biskup je djelitelj svetoga reda u svojoj biskupiji, njegovi đakoni i svećenici primaju sveti red polaganjem njegovih ruku. Oni i vrše svoju službu u zajedništvu s biskupom i tako čine s njim jedan *corpus*. Stoga je prikladno da upravo u ovome trenutku zahvalim biskupu Ratku, uza sve drugo, za najljepši i najveći dar - podijeljene redove svećeništva i đakonata članovima naše franjevačke provincije u Hercegovini.

Nedavno sam u inozemstvu imao zanimljiv razgovor s jednom vjernicom, gospođom po-dmaklih godina, koja mi je pričala o nekim svojim obiteljskim poteskoćama. Nije to bila nikakva lamentacija, štoviše, sasvim trijezno vjerničko stajalište, koje je gospođa okrunila otprilike ovim riječima: *Znate, velečasni, čitajući u Svetom Pismu da je i među apostolima bilo raz-mirica, ja mislim da se i anđeli ponekad porječka-ju. Možda oko toga koji će biti bliže Bogu! Sve što nije Bog, nije savršeno.*

U duhu mudrošnice ove starice, htio bih spomenuti da i u našoj hercegovačkoj crkvenoj zbilji nije uvijek sve išlo lako i glatko. Nesavršeni smo. Ali Pavao nam je dao uputu što je uvjet da i s različitim mišljenjima idemo prema Kristu, čak urastamo u Krista, a to je: djelotvorna ljubav u istini (usp. Ef 4,15). Dao nam Gospodin milost da Njegovu ljubav istinski odjelotvorimo!

Oče biskupe Ratko, moja je želja možda neobična, ali je onakva kakvu i za sebe priželjkujem: Ne želim Vam ni srebro ni zlato, ni kardinalske šešir, čak ni naslov nadbiskupa.

Ponavljam samo riječi upućene Solunjanima, gdje stoji: "A sam Bog, izvor mira, neka vas potpuno posveti! (...) Vjeran je onaj koji vas je pozvao; on će to i učiniti" (1 Sol 5,23-24).

Eto, to Vam od srca želim i čestitam Srebreni jubilej biskupstva!

Fra Miljenko Šteko
provincijal, predsjednik KVRPP BiH

ČESTITKA BISKUPU U IME VJERNIKA LAIKA

Srdačan pozdrav i poštovanje svim uvaženim gostima na večerašnjoj svečanoj akademiji!

Preuzvišeni oče Biskupe!

Čast mi je i zadovoljstvo pridružiti se večerašnjim govornicima i uputiti Vam čestitku u ime vjernika-laike dviju hercegovačkih biskupija.

Vaš prethodnik, msgr. Pavao Žanić, pisao je početkom devedesetih o "jeku velikih društvenih previranja što rađaju napetošću, zebnjom i strahom u svijetu i u našoj Domovini".¹ U Mostar i Hercegovinu, obuhvaćene ne samo previranjima, nego i otvorenim ratnim sukobom, stigli ste 1992. godine. Zatekavši izgorjelu zgradu Ordinarijata, jednu Katedralu teško demoliranu, a drugu nepristupačnu, podijelili ste sudbinu velika broja vjernika prognanih iz svojih okupiranih ili devastiranih domova. Svjedok je tomu i činjenica da se biskupsko ređenje, čiji Srebreni jubilej obilježavamo, moralo održati u Neumu. Danas, četvrt stoljeća poslije, sutrašnja obljetnica pruža priliku kratko se osvrnuti na Vaše dosadašnje djelovanje i istaknuti barem neke tragove i svijetle točke za koje ste zaslužni.

U prvom redu, Vaše redovito **biskupsko i pastoralno djelovanje** naučavanja, posvećivanja i upravljanja. Dvadeset pet godina pastirski obilazite povjerene Vam krajeve i vjernike, župe i pastoralne centre, od Šuice do Trebinja, od Buškoga jezera do Drine, navješćujući Božju Riječ i polog vjere i dijeleći sakramente. U ratnim ste godinama, zajedno sa suradnicima, zauzeto radili na osiguravanju humanitarne pomoći. Svećenicima, uz ono obvezno obrazovanje, nastojite osigurati i poslijediplomski studij, redovito na rimskim sveučilištima. (Ekonomisti bi rekli da ste svjesni da školarina nije jednokratan trošak, nego ulaganje za budućnost.) Obnavljate i jačate ekumeniske kontakte. Nadalje, izlazak iz prošloga režima omogućio je Crkvi bavljenje ne isključivo kultom nego i kulturom, ne samo župnim vjerouaukom nego i visokoškolskim teološkim obrazovanjem, ne tek spontanim župnim Caritasom, nego strukturiranom organizacijom široka i razgranata djelovanja. Prilika je to koju ste prepoznali, proveli u

djelo, i iz koje su izrasle današnje prepoznatljive crkvene institucije, koje daju svoj znatan prinos životu grada i Biskupije.

Drugo, Vaša **pisana riječ**. Dok su prethodno spomenute aktivnosti rezultat Vašega službenog biskupskog poslanja, više desetaka knjiga i više stotina članaka koje ste objavili nastali su uglavnom *ex privata diligentia*. Dva ciklusa predavanja za studente i mlade, koje ste održali pred punom ovom dvoranom, i potom objavili, doživjela su i ponovljeno izdanje, a prošlogodišnja knjiga o glagoljašima kapitalno je znanstveno-istraživačko i povjesno djelo o gotovo zaboravljenoj glagoljaškoj prisutnosti u BiH.

Treće, Vaše **zalaganje za pravdu i mir**. Svjesni stvarnosti i okolnosti u kojima živimo, niste se ustručavali opetovano i uvijek dosljedno progovoriti o društvenim nedosljednostima i političkim nepravdama. I 1996. nakon Dayton, i 2001. pred američkim Kongresom, i 2004. kada se nametao nepravedan mostarski statut, i 2012. kada ste hrvatskom predsjedniku u Promemoriji iznijeli ključne bosansko-hercegovačke anomalije.

I četvrt, Vaša **privrženost istini**. U svijetu u kojem dominiraju relativizam i pozitivizam, ustrajno se držite objavljene istine i neumorno tražite autentičnu istinu kao temelj i počelo cjelokupna svog djelovanja. Riječima pape Benedikta: Usred meteža vremenâ, u kojem se ništa ne čini trajnim, potrebno je truditi se naći ono što vrijedi i postoji zauvijek, ići od nebitnoga prema bitnomu, tražiti konačno iza privremenoga.² Vi ste se pokazali, ne jednom, spremnim staviti istinu na prvo mjesto, boriti se za nju, braniti njezin sjaj i trpjeti za istinu.

Zahvalni smo Providnosti što nam je po izboru sv. Ivana Pavla II. u Vama poslala ne samo teologa i biskupa, nego i pisca i govornika, povjesničara i rodoljuba, znanstvenika i erudita, čovjeka *nazbilj* i suradnika istine. Neka Vas ista Providnost prati i dalje u služenju ovom narodu i kraju.

Oče biskupe, *ad multos et faustos annos!*

Mario Glibić, savjetnik ministrike
u Federalnom ministarstvu financija

¹ Obavijest svim svećenicima, vjernicima, prijateljima i dobročiniteljima..., od 14. veljače 1991.

² Usp. Benedikt XVI., *Govor predstavnicima svijeta kulture*, Pariz, 12. rujna 2008.

**PREDSTAVLJANJE KNJIGE:
SJETI ME SE KADA U RAJ DOĐEŠ!**

Msgr. Petar Rajić, apostolski nuncij u Angoli, Sv. Tomi i Principu

Kristov križ oduvijek je bio znak neprihvaćen i osporavan od prvoga Velikoga Petka kada je Isus bio raspet i umro na Kalvariji sve do naših dana. Apostol je Pavao ovo već izrazio u svojoj prvoj poslanici Korinćanima ovako: Židovi znake ištu i Grci mudrost traže, a mi propovijedamo Krista raspetoga: Židovima sablazan, paganima ludost, pozvanima pak - i Židovima i Grcima - Krista, Božju snagu i Božju mudrost (1 Kor 1, 22-24). Mnogi čak i danas smatraju sablažnjivim da se Bog objavio svijetu u ljudskom obliku i da je trpio i umro takvom strašnom smrću. Drugi smatraju križ potpunom ludošću za svijet koji živi prema mjerilima snage, utjecaja i novca, a u kojem i mi živimo. Ipak, za nas katolike i za sve kršćane, križ će uvjek biti znak Božje velike ljubavi prema čovječanstvu.

Kristov Križ ostaje zauvijek vrhovna Božja samo-objava. *Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca* (Iv 3, 16). Točka u kojoj se susreću Bog i svijet jest križ. Križ je ono što podiže svijet do neba i spušta nebo na zemlju. Križanje je, doslovno, put ispunjen izazovima i borbama, a sve nas može učiniti boljima. Križ je jedina istinska stvarnost koja na zemlju donosi Božju silu koja služi i spašava čovjeka, a ne osuđuje; koja brani i štiti, a ne uništava život.

Kristov Križ također donosi sliku pravoga čovječanstva. Pravi čovjek nije onaj koji skuplja bogatstvo i moć, koji nasilno živi i uništava život, nego onaj koji je sposoban darovati samoga sebe, postati brat svima, koji ljubi do smrti, koji podiže svoje molitve i prikazuje svoje patnje Bogu, kako bi sve povjerio Ocu nebeskomu u njegove milosrdne ruke, onako kako je to Isus učinio prije svoje smrti na križu: *Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj* (Lk 23,46).

Crkva u Hercegovini tijekom stoljeća bila je obilježena znakom križa, a posebno u naše moderno vrijeme. Ova je mjesna Crkva pretrpjela neviđeno nasilje i strašne ratove na svom teritoriju, s gubitkom tolikih života klerika i vjernika svjetovnjaka. Živjela je pod diktatorskim režimima tijekom stoljeća, koja su ograničavala ili oduzimala slobodu vjeroispovijesti, ljudska prava te čak nijekala nacionalnu svijest, što je natjerala

mnoge da traže svoju slobodu drugdje u svijetu, daleko od rodnoga zavičaja. Samo u 20. stoljeću na ovome području dogodila su se tri razorna rata. Osim toga, ova je Crkva također poznavala podjelu i suparništvo iznutra, afere i fenomene, koji, na žalost, ni danas nisu do kraja riješeni, ali unatoč svemu, preživjela je i sačuvala vjeru!

Katedralna crkva u Mostaru, posvećena Mariji Majci Crkve 14. rujna 1980., svjedoči o stalnoj želji svih katolika Hercegovine da budu i ostanu dio jedne, svete, katoličke i apostolske Crkve Isusa Krista, sjedinjene među sobom i sa Svetim Ocem Papom. Crkva nas u dokumentu *Lumen Gentium* Drugoga vatikanskog sabora uči: "Rimski je prvosvećenik, kao Petrov nasljednik, trajno i vidljivo počelo i temelj jedinstva kako biskupa tako i mnoštva vjernika. Pojedinačni su, pak, biskupi vidljivo počelo i temelj jedinstva u svojim partikularnim Crkvama oblikovanima na sliku sveopće Crkve; u njima i iz njih postoji jedna i jedina katolička Crkva. Stoga pojedinačni biskupi predstavljaju svoju Crkvu, a svi zajedno s papom cijelu Crkvu u povezanosti mira, ljubavi i jedinstva" (LG 23). Kako je Papa vidljiv temelj jedinstva vjernika sveopće Crkve, tako je i biskup u vlastitoj biskupiji. Stoga je prisutnost katedralne crkve u biskupiji vidljiv podsjetnik na naše jedinstvo s Petrovom stolicom i Rimskim biskupima. Trebalо je proći više od stotinu godina od osnivanja biskupije do izgradnje katedrale. Pripremana, rađana, odgađana. Jednom izgrađena i uporabljiva, pretrpjela je uništavanje tijekom posljednjeg rata, da bi se obnovila u svojoj sadašnjoj ljepoti i vratila prvoj i pravoj funkciji. I Katedrala je doživjela svoj križni put i bila je znak osporavan u doba komunizma, ali sada služi vjernicima cijele Hercegovine.

Trpljenje vjernika i njihovih pastira, osobito biskupâ, pridonijelo je čišćenju i rastu vjere u Hercegovini tijekom godina. Crkva nikada ne može biti shvaćena kao osobni posjed ili nešto što možemo iskoristiti kako želimo. Naprotiv, Crkva je naša majka, koju smo pozvani ljubiti i poštovati; braniti njezinu vjeru, njegovati nadu i izgraditi ljubav. Mnogi su vjernici, te dijecezanski i franjevački svećenici osobno trpjeli i žrtvovali se

za dobro Crkve na ovom našom hercegovačkom tlu, a ponajviše su podnosili svakovrsne nevolje mjesni biskupi, od prvoga biskupa fra Paškala Buconjića do današnjega biskupa Ratka Perića, koji sutra obilježava 25. obljetnicu svoga biskupskog posvećenja. Mnoge i raznovrsne nevolje koje je sadašnji biskup imao kroz ovih dvadeset i pet godina i koje još uvijek strpljivo i vjerno podnosi, pomogle su mnogim vjernicima da dođu do dubljega poznавanja Krista, njegove Crkve, istinskoga štovanja Boga, protiv nevjerodstojne i opasne pobožnosti, te pravilna značenja službâ u Crkvi i njezine uloge u suvremenom društvu.

Dostojno je i pravedno, stoga, da ova biskupova srebrna obljetnica te godišnjica posvećenja katedralne crkve bude označena u svjetlu križa i predstavljanjem biskupove nove knjige: *Sjeti me se kada u raj dođeš!* Knjiga u svome sadržaju počinje s *Predgovorom* koji je sročio don Željko Majić, generalni vikar. On ukratko predstavlja i njezin sadržaj, uz prigodnu čestitku. Potom slijedi slavljenikov *Govor na biskupskom ređenju*, koje se i sâmo odvijalo u znaku križa jer se nije moglo ostvariti u mostarskoj katedrali te ratne '92. godine, nego se svečano obavilo u neumskoj župnoj crkvi. *Prvi dio* knjige objavljuje homilije i propovijedi koje je biskup izgovorio na Veliki Petak u korelaciji s Uskršnjem kroz prvi 25 godina svoje službe, jer je jedno bez drugoga nezamislivo. *Drugi dio* donosi biskupove propovijedi izgovorene na svetkovinu Uzvišenja svetoga Križa, upravo na obljetnicu posvećenja katedrale, redovito s podsjećanjem i zahvalnošću za vlastito ređenje. *Treći dio* monografije sadrži poruke od 2000. na Humu s Križnoga puta, koji je s vremenom prerastao u redovito godišnje molitveno-pokorničko masovno hodočašće Hrvata katolika Mostara i okolice. U *Dodataku* čitamo još nekoliko prigodnih nagovora o križu, jednu prezentaciju knjige i više razgovora u različitim povodima u okviru i izvan biskupije na svečanim obljetnicima poput spomen Mise za sve žrtve rata i porača na Bleiburškom polju 2009. godine.

Knjiga je sadržajno i duhovno bogata. U svakom tekstu ima dionicâ o križu koji po uskršnju vodi k spasenju i vječnomu životu! Naslovni privlače pozornost, a još više raznovrstan sadržaj. Tekstovi su popraćeni vrijednim sakralnim slikama iz biskupijske Galerije, koje obogaćuju djelo i svaka je slika izraz duboke meditacije o životu i djelu Isusa Krista, našega Otkupitelja i Spasitelja potičući na razmišljanje o vjeri Crkve

u Kristovo božanstvo, o povijesti katoličke vjere na hercegovačkome tlu, i o nadi budućega života u vječnosti s Bogom.

Biskup se ne odvaja od Evanđelja i drugih knjiga Staroga i Novoga Zavjeta. I kada na svoj način prepričava biblijski tekst, ostaje privržen izvorniku. A pisano je tako da bûdi zanimanje i primjenjuje se na današnje stanje. U vlastitu stilu biskup poziva čitatelja na dublje razmišljanje o vjeri u Boga, o preispitivanju savjesti na temelju Objave i Crkvene predaje, s ponekad s efektivnim biblijskim uzrečicama poput one "vjeruješ li ovo?". Autor redovito razumski i vjernički dolazi do zaključka da je vjerovati Bogu i Bibliji posve razumno, kako nas je učio papa Benedikt XVI., a posve spasonosno slijediti Gospodina Isusa po njegovoj muci k slavi uskrsnuća.

Biskup ističe Božju svetost, pravednost, dobrotu, ljubav i milosrđe prema čovjeku, a s druge strane toliku grješnost, nestalnost, nezahvalnost, okrutnost i ravnodušnost čovjeka i čovječanstva prema Bogu. Logična i teška pitanja koja kao oštricu ubaci u svoja promišljanja, potresu savješću da čitatelj ne može ostati ravnodušan, napose kada se radi o krivim postupcima drugih, poput Poncija Pilata, Heroda, Kajfe. Govoreći rimskom gubernatoru koji je Isusa osudio, biskup piše: *Bio si duboko osvjedočen da je Nazarećanin pravedan i nevin kao Bog i da je On živa živčata Istina. A pitaš se: "što je Istina?"* (Iv 18,38) u gomili laži? (Ibis ad crucem, str. 31.) I dodaje: *Grlati narod hoće upravo Barabu: "Smakni Ovoga, a pusti nam Barabu"* (Lk 23,18). *Kada nisi doslјedan ti sam, zašto bi bio doslјedan narod, kojim upravljaš! Sve se vraća, sve se plaća* (Ibis ad crucem, str. 32.)

Politika. Na mjestima gdje ubacuje pokoj komentar na političko stanje u zemlji tijekom i nakon Domovinskoga rata, autor ističe kako je pogrešena pravda, neistine se šire protiv Istine, a povijest se Isusova Križnoga puta ponavlja do danas i u stradanju nevinih u hrvatskom narodu i u drugim narodima. Svaki je tekst pisan sa željom da se poštuje život pojedinca i naroda, da se i svjetovno društvo može izgrađivati na temelju istine i pravde, što je ujedno jamstvo pravoga i trajnoga mira.

Hrvatska stilistika. Svaki je tekst napisan tečnim i njegovanim jezikom, s melodičnim izražajima, te igrom riječi i kovanicâ, prožet ljepotom hrvatskoga izraza. Sjećam se iz svojih studentskih dana u Rimu: pater Ivan Fuček, S.J., vrhunski teolog i pisac, kada sam od njega tražio neke ade-

kvatne hrvatske teološke izričaje, jednom mi je preporučio da razgovaram s rektorem Perićem u Zavodu sv. Jeronima. Rektor je rado, pa i preko telefona, odgovarao na moja pitanja!

Tekstovi su pisani u vremenu nevolja, koje trajno govore o neprolaznosti Božje Mudrosti i Istine, i koje su obilježene znakom Križa, simbola požrtvovne ljubavi. Ljepota Istine i Mudrosti Križa ostaje vječno zanimljiva i privlačna, raduje čovjekovo srce i daje mu životni smisao. Zato i sam naslov knjige: "Sjeti me se kada u raj dođeš!" izražava molitveni vapaj ne samo onoga desno-ga razbojnika koji je raskajano molio Isusa na Kalvariji da ga se samo sjeti u svome kraljevstvu, nego i naše ispaćene Crkve u Hercegovini, koja je razapeta zbog mnogih nevolja i vlastitih propusta ili prijestupa svojih sinova i kćeri, ali koja u Kristu gleda svoga Spasitelja i Izbavitelja! O, Bože, smiluj se svima nama i udijeli nam svoje milosrđe, da bismo mogli nastaviti svjedočiti i trpjeti za tebe, koji si Put, Istina i Život, i da bismo mogli jednoga dana od tebe čuti riječi: "Još večeras sa mnom si u raju!"

Prigodna čestitka. Biskupe, čestitamo Vam 25. obljetnicu biskupstva i 48. svećeništva, ponajprije za svjedočanstvo vjere u Trojedinoga Boga,

za ispravno tumačenje vjere kao prezbiter, profesor, pisac i pastir, za odanost pravomu nauku Crkve i za obranu Istine i Pravde u trenutcima kada je to bilo nepopularno i izazivalo oporbu kod drugih, kao i za ispravan nauk o štovanju Blažene Djevice Marije i svetaca! Zahvaljujemo na vjernosti u povjerenoj Vam službi i dosljednosti u posvećenu životu. Hvala Vam što ste izdržali kao "znak protivljenja" u našoj mjesnoj Crkvi, koja mora mnogo trpjeti da Božja istina bude očita svima, da pravi crkveni nauk postane razumljiv svima, a istinska se pobožnost trajno sačuva.

Hvala Vam što u svojim pisanim tekstovima, propovijedima i nagovorima, tražite sve veću slavu Božju, istinsko dobro Crkve i svih vjernika. Neka Vam Bog udijeli milost dobra zdravlja i potrebne mudrosti kao i darove Duha svoga da i dalje dobar boj bijete, da vjeru čuvate i hrabro vodite ovu mjesnu Crkvu k Bogu i Kraljevstvu Božjem, unatoč "mnogim nevoljama"!

† Petar Rajič

Sarsenterski naslovni nadbiskup
Apostolski nuncij
u Angoli i Svetom Tomi i Principu

BISKUPOVA ZAHVALA NA AKADEMIJI

Najprije zahvaljujem svima vama na nazočnosti ove večeri i pozdravljam sve koje je generalni vikar don Željko pozdravio pojedinačno i skupno, s kardinalom Vinkom na čelu.

Nevrijedni sluga. Već 25 godina svaki dan, a ponekada u dvomisenju svetkovinom ili nedjeljom, u kanonu molim: "Crkvu svoju na putu zemaljskom utvrđuj u vjeri i ljubavi zajedno s papom našim" Ivanom Pavlom, ili Benediktom, ili Franjom, "i sa mnom svojim nevrijednim slugom". Zaufano molim i pred Bogom iskreno mislim da sam Njegov nevrijedni sluga, nedostojan sv. Reda prezbiterata a još manje episkopata. Sve je Božji dar, na kojem sam Gospodinu zahvalan. I ujedno zadatak povjeren mi preko Crkve, kao provjera uma i slobode, odnosno kao kušnja gabatskoga suda i golgotskoga raspeća, zadatak na koji se životno odgovara, u nadi uskrsnuća.

Ne nevrijedan, nego - ništa. Sv. Pavao, iako svjestan svoje uzvišene apostolske službe, nije govorio da je samo nedostojan, tj. da u mnoštvu grješnika tvrdi: "od kojih sam prvi ja" (1 Tim 1,15), nego je posve radikalno napisao Korinćanima: "Trebalo je da me vi preporučite jer ni u čemu nisam manji od nadapostola, premda nisam ništa" (2 Kor 12,11). Tako: premda nisam ništa - tametsi nihil sum! To je naša biskupska i apostolska definicija. *Nihil sum* pred Bogom. A budući da je premilosrdni Bog Savla smatrao "dostojnim povjerenja" i uzeo ga "u svoju službu" (1 Tim 1,12), Apostol nam je primjerom pokazao kako valja biti zahvalan Božjoj neizmernoj ljubavi.

Papin dekret o imenovanju. Kada je sv. Ivan Pavao II., 29. svibnja 1992.¹ odlučio povjeriti mi koadjutorsku biskupsku službu u Mostaru, te me

¹ Annuario Pontificio 2017., str. 485.

o tome prefekt Propagande, kard. Tomko, 1. lipnja u Rimu obavijestio tražeći privolu, odgovorio sam do koji dan da me sve tadašnje poteškoće i ratne posljedice odvraćaju od prihvatanja zahtjevne službe. Ali sam dodao da ne bih želio hodati ovim svijetom a da me u životu ne prati Papin apostolski blagoslov. Kako ču zavrijediti njegov blagoslov, ako poslušno ne pristanem na njegov dekret?

Kroz mnoge nevolje. Prihvatajući Papinom odlukom, prije četvrt stoljeća, koadjutorsku službu uz biskupa ordinarija Pavla Žanića, uzeo sam kao moto poticajne Pavlove i Barnabine riječi "Kroz mnoge nam je nevolje u Kraljevstvo Božje" (Dj 14,22). Ne samo zato što je tada bila ratom, na izvanjski način, pogodena i Crkva u Hercegovini - razumije se: i u Bosni, i u Hrvatskoj - puna raznovrsnih muka, nego isto tako i zbog unutarnjega fenomena neposluha i gotovo sustava neistinâ u samoj Mostarsko-duvanjskoj biskupiji, svjestan da uvijek ima ljutih nevolja u borbi do potpuna posluha i do prave istine. Na prvi problem bio je odgovor, između ostaloga, i posthumna knjiga don Marka Perića, *Hercegovačka afera*.² Taj smo iskonski "slučaj" isključivo rješavali pri Svetoj Stolici od 1993. do 2005.³ Napisano riješili još 2000. prihvatanjem *Izjave o posluhu*, a stvarno je još ostalo recidiva u režiji nekolicine sankcioniranih svećenika kao i njihovih podupiratelja.

Provedbom dekreta "Romanis Pontificibus" htjela se postići pravda u odnosu na biskupijski kler i župe koje su mu bile dodijeljene prije stotinu godina, 1899. Ovdje želim zahvaliti braći franjevcima, i onima iz uprave i onima iz župa, koji su svojedobno odlučno prihvatali, kao i onima koji su tijekom vremena nadolazili kao mladomisnici i povratnici iz misija i inozemne pastve i sustavno prihvatali provedbu Dekreta "Romanis Pontificibus" pokazujući se vjerodostojnim suradnicima u župnom pastoralu na dobro i Provincije i cijele ove mjesne Crkve.

Međugorski fenomen. Uz tolike javne tekstove, Biskupski je ordinarijat objavio i knjige *Ogle-*

*dalo Pravde*⁴ i *Istina će vas oslobođiti*,⁵ s obzirom na takozvana ukazanja u Međugorju! Posve sam uvjeren, kao što je bio uvjeren i moj predšasnik biskup Žanić, da se neistine ne mogu proglašavati istinama, a ponajmanje u Katoličkoj Crkvi, bez obzira na svu medijsku graju i trenutačnu prividnu pobjedonosnu prevagu. Čvrsto vjerujem da se istinska i autentična pučka pobožnost prema Gospisu, Bezgrješnoj Djevici Mariji, ne može graditi na pijesku neautentičnih ukazanja! Ozbiljno se bojam da će jednoga dana sva istina izbiti na površinu! I tu sam se zalažao i zalažem - kao uostalom i moj časni Prethodnik - da Gospinu presvetu osobu treba braniti od ljudskih krivotvorina, i da i u tome Crkva mora biti i ostati "stup i uporište istine" (1 Tim, 3,15).

Bilo bi hvalevrijedno da se u tome fenomenu svi zalažemo da nas Isusova istina oslobođi od raznih zemaljskih primjesa i interesa te da živimo *in plena veritate et caritate*, u punoj kršćanskoj istini i ljubavi, časteći Blaženu Djevicu Mariju onako kako to Učiteljstvo Crkve predlaže i traži.

Izmišljene optuzbe tako teške i tako klevetičke o "kolaboracionizmu" moga Prethodnika i o mojim "ugovorima" sa zakletim neprijateljima Crkve, i to bez ikakvih ucjena, na moj zahtjev, moraju se sučeliti na drugi način i na drugom forumu. Ovdje bih primijetio samo jedno. Godinama prije svoga ređenja pratio sam biskupa Pavla, pa i na nekim njegovim susretima pri Svetoj Stolici, gdje su se predstavljali i raspravljali nemali škandali koji sežu u same početke tzv. ukazanja u Međugorju. Osobno sam bio svjedok dubokih patnji blagopokojnoga biskupa Žanića. I nerijetko sam se pitao: zašto se jedna takva stvarnost, koja se predstavlja kao nešto plodovito dobro i duhovno zdravo, često promovira na općoj razini s nebrojenim krivotvorinama, prijevarama, napadima i monstruoznim klevetama? I danas postavljam isto pitanje: čije je to djelo? I komu to treba?

Zahvale. Zahvalan sam Gospodinu za ovu četvrtinu stoljeća što mi je dano povjerenje propovijediti Evanđelje Božje, usmeno i napisano, di-

² M. PERIĆ, *Hercegovačka afera*. Pregled događaja i važniji dokumenti, Mostar, 2002.

³ Službeni sastanci s ocima franjevcima iz Provincije i iz Generalne kurije na poziv Kongregacije za evangelizaciju naroda bili su u Rimu: prvi u travnju 1993.; drugi u listopadu 1995.; treći u veljači 1996., četvrti u ožujku 1997., peti u studenome 1998., šesti u prosincu 1999., sedmi u studenome 2002. i osmi u listopadu 2003. Generalni ministar potpisao je izjavu *Put zajedništva u Crkvi u Hercegovini*, 1. ožujka 2005.

⁴ *Ogledalo Pravde*, Biskupski ordinarijat u Mostaru o navodnim ukazanjima i porukama u Međugorju, priredio D. KUTLEŠA, Mostar, 2001.

⁵ N. Bulat, *Istina će vas oslobođiti*. Nepouzdanost izvora i nedoličnost poruka. Studija o nekim međugorskim pitanjima (1986.), Mostar, 2006.

jeliti Kristove sakramente i kanonski ravnati ovim biskupijama u Hercegovini na slavu Božju, na porast Katoličke Crkve, na spasenje duša i na dobro hrvatskoga naroda. Za sve svoje krivnje i propuste u tom djelovanju molim Boga za oproštenje!

Zahvalan sam Svetoj Stolici koja je izravno pratila moj rad. Samo sam njoj prisegao vjernost na Evandelje. Samo sam njoj polagao račune. Samo sam nju zvao u pomoć za rješenje baštinjena "slučaja" i rasvjetljenje razglašena "fenomena". Samo sam njoj dostavio više od 2700 dokumenata iz arhiva Ordinarijata o Međugorju, gdje su zapisane teške činjenice i sadržana istina. Svaki dan slušam medejske i druge priče koje uopće ne odgovaraju istini. Vjerovao sam i vjerujem u Isusovu: "Tibi dabo claves Regni coelorum" [Tebi ću dati ključeve Kraljevstva nebeskoga], Šimune, sine Jonin (Mt 16,19). Nastupao sam sa svom parezijom - otvorenom i odgovornom slobodom, i istinskim poštovanjem pred Papama i pred svetostoličkim kardinalima i drugim službenicima. I doživljavao jednako poštovanje.

Zahvalan sam Bogu na vjernim suradnicima na Ordinarijatu, i za knjigu "Sjeti me se kada u raj dođeš!", koju su za ovu prigodu priredili. Jednako zahvalan zakonitim svećenicima po hercegovačkim župama, sestrama redovnicama raznih Kongregacija kao i svim vjernicima u vjernosti katoličkomu nauku, u jedinstvu kršćanske ljubavi, u promicanju duhovnoga života, u obnovi porušenih crkvenih zgrada i objekata; u gradnji novih.

Zahvalan sam kolegama biskupima iz dviju Biskupskih konferencija Crkve u Hrvata na redovitim godišnjim susretima i tolikim drugima, kao i članovima drugih Biskupskih konferencija na razmjenama bratskih poziva, na suradnji i razumijevanju.

Zahvalan svim osobama i ustanovama koje su u službi plodna mira, odgovorne slobode, izgradnje dobrih međuljudskih odnosa i zaposlenja nezaposlenih u ovom dijelu domovine.

Podupirao sam i podupirem kontakte s predstavnicima Zahumsko-hercegovačke i Primorske eparhije i Islamske vjerske zajednice u Hercegovini. Nisu ti kontakti visokih ekumenskih i teoloških kolokvija, ali ne dopuštamo da se ugasi vatra uzajamnih razmjena prigodnih susreta i blagdanskih čestitaka. Pravi ekumenizam i dijalog ima budućnost, a lažni nema.

U neka doba bio sam poprilično bolestan. Zahvalan sam Bogu koji daje zdravlje, uslišujući molitve vjernih duša i služeći se vrsnim liječnicima i njihovom stručnošću i humanošću, a među njima s osobitim poštovanjem spominjem dr. Matu Škegru u Zagrebu. I njima svima Bog uvratio svojim nagradama.

Zahvalan sam svima koji su se ovih dana sjetili svojim glasom, slovom ili dolaskom u Mostar da hvalu damo Gospodinu Bogu našemu od kojega radosno na sve zazivam obilnu milost Njegovih blagoslova! Napose hvala kardinalu Josipu Bozaniću koji se i usmeno i napismeno javio.

Zahvalan sam osobito Papi Franji koji mi je za ovu prigodu poslao svoj autograf, što mi je pouzdan znak da sam u ovih 25 godina nastojao djelovati pod Papinim apostolskim blagoslovom, koji sam istaknuo i u prihvaćanju ove službe.

Još jednom zahvaljujem za vašu nazočnost i pozornost ove večeri, za vašu ljudsku i duhovnu potporu. I kao što često kaže Sveti Otac: "Samo hrabro, naprijed!" [Avanti, con coraggio!] Neka sve bude u vjeri i ljubavi, na hvalu i slavu Presvetoga Trojstva!

*****

POZDRAV MSGR. LUKE PAVLOVIĆA, KATEDRALNOG ŽUPNIKA I DEKANA NA POČETKU SV. MISE ZAHVALNICE

Čast mi je i radost što u ovoj, na današnji dan prije 37. godina, posvećenoj crkvi mogu pozdraviti sve vas, apostolske nasljednike, predstavnike provincijā, svećenike, redovnike, redovnice, predstavnike civilnih vlasti, svu rodbinu našega biskupa, sve vjernike, te čestitati Srebrni jubilej biskupstva našemu biskupu Ratku, revnom i za služnom pastiru naše Crkve u Hercegovini.

Prije 25 godina Duh je Sveti Vas, biskupe, postavio za apostola naših hercegovačkih bi-

skupija, da nas predvodite kroz mnoge nevolje koje smo proživljavali u ratnom i poslijeratnom vremenu. Zahvaljujemo Vam na spremnosti služenja i vršenja odgovorne apostolske službe, na svemu što ste kroz ovih 25 godina pridonijeli rastu i razvoju vjere u povjerenim Vam biskupijama, te Vam od srca čestitamo Srebrni jubilej biskupstva. Zahvaljujemo Trojednom Bogu na svim milostima kojima Vas je obdario i nama podario. Bog Vas poživio!

UVODNE MISLI BISKUPA RATKA NA POČETKU EUHARISTIJSKOGA SLAVLJA

Braćo i sestre!

Slaveći obljetnicu posvete ove katedrale na blagdan Uzvišenja svetoga Križa, kada se slavi i obljetnica posvete ove katedrale i obljetnica biskupskoga ređenja, izražavamo najdublji izraz klanjanja Presvetomu Trojstvu od kojega dolazi svaki dobar dar i kojemu ide svaka naša slava i čast.

Izražavamo sinovsko poštovanje i zahvalnost Mariji Bogorodici, Majci Crkve, kojoj je posvećena ova katedrala, kao što je posvećeno više od dvadeset župa i župnih crkava raznim naslovima Bezgrješne Djevice Marije u Hercegovini.

Srdačno pozdravljam sv. Ivana Pavla II. koji me imenovao prije 25 godina biskupom koadjutorom i molim ga da kod Boga zagovara ovu Crkvu u Hercegovini i da pomogne svomu sadašnjem nasljedniku slavno vladajućemu papi Franji u njegovu učiteljstvu i vodstvu na ponos Katoličke Crkve.

Zahvaljujemo graditeljima ove katedrale po kojnomu biskupu ordinariju Petru Čuli, biskupu koadjutoru Pavlu Žaniću, generalnomu provikaru don Marku Periću i svim dobročiniteljima,

pokojnima i živima. Za komunizma nije se smio vidjeti ni križ na katedrali, a kamoli podignuti zvonik odvojen od katedrale, nego tek u demokratskim promjenama, a našao se i vrijedan sponzor tornja sa šest velikih zvona pokojni zarebački kanonik prečasni Milan Balenović, inače dobrotvor Crkve u Hercegovini.

Sve dobročinitelje i u predratnoj gradnji i u poratnoj obnovi i dogradnji katedrale, mrtve i žive, sve župnike i župljane, pokojne i žive, uključujemo u ovu sv. Misu, koja je svojim milostima i darovima mnogo izobilnija nego što mi možemo i misliti i moliti.

Uključujem sve pokojne i žive svećenike, redovnike i redovnice kao i sve vjernike ovih biskupija, sve dobročinitelje, osobe i ustanove, domaće i inozemne, zajedno sa svima vama koji ste na bilo koji način dionici ovih slavlja.

Zahvalimo Bogu za ono dobro koje smo od njega doživjeli, i zamolimo ga za oproštenje za ono što nismo mislili, govorili i radili po njegovoj sv. volji, kako bi nas učinio dostoјnjima ove sv. Mise zahvalnice.

PROPOVIJED KARDINALA PULJIĆA NA SVEČANOJ MISI ZAHVALNICI

Dragi brate slavljeniče mons. Ratko,
draga braća nadbiskupi i biskupi,
draga braća misnici, redovnici i redovnice,
bogoslovi, redovnički kandidati i kandidatice,
draga rodbino našeg slavljenika,
draga braća i sestre!

Ovim zahvalnim Misnim slavlјem prisjećamo se tako lijepog obreda biskupskog posvećenja koje se dogodilo upravo na današnji dan prije 25 godina, na blagdan Uzvišenja svetoga Križa 14. rujna 1992. Zbog teškoga ratnog stanja, mons. Ratko Perić nije zaređen za biskupa ovdje u katedrali posvećenoj Mariji Majci Crkve, nego na obali Jadrana u gradu Neumu, u novoizgrađenoj i tada još nedovršenoj župnoj crkvi koja je također posvećena Blaženoj Djevici Mariji, Gospipi od zdravlja. Danas se okupljamo sjećajući se proteklih dvadeset i pet ljeta biskupskog služenja mons. Perića u ovim dvjema hercegovačkim biskupijama. Ovo Euharistijsko slavlje čin je zahvale za sve milosti koje je Bog udijelio po biskupu Ratku kroz njegovo biskupsko služenje. Čin je to i iskrene molitve za potreban blagoslov slavljeniku da bi "trku dovršio, vjeru sačuvao" (usp. 2 Tim 4,7). Ovakve obljetnice prigoda su i svima nama da ispitamo vlastitu savjest: jesmo li u povjerenoj nam službi bili otvoreni Duhu Svetom da se Bog proslavi kroz naš život i naše djelovanje?

Dragi brate u biskupstvu!

Primi moje iskrene čestitke upućene Tebi i mjesnoj Crkvi mostarsko-duvanjskoj, kojoj predsjedaš, kao i Tvojoj zavičajnoj Biskupiji trebinjsko-mrkanskoj kojom trajno upravljaš. Božji je dar da si uspio prebroditi burno ratno i poratno vrijeme kormilareći ovom lađom na putu spasenja.

Neka mi bude slobodno iskoristiti ovu prigodu da progovorim o biskupskom služenju u skladu s naukom Crkve. Najprije donosim riječi blaženoga pape Pavla VI., upućene 6. prosinca 1965. kardinalima, nadbiskupima i biskupima Italije: *Čini mi se da biskupski autoritet izlazi iz Sabora utvrđen u svom božanskom ustanovljenju, potvrđen u svojoj nezamjenjivoj zadaći, ojačan u svojim pastirskim vlastima naučavanja, posvećivanja i upravljanja, štovan u svom proširenju na opću Crkvu putem kolegialnog zajedništva, preciziran u svom hijerarhijskom položaju, osnažen u bratskoj suodgovornosti s drugim biskupima spram općih i*

posebnih potreba Crkve i u većoj mjeri združen u duhu hijerarhijskog jedinstva i zajedničke suradnje s glavom Crkve, konstitutivnim središtem biskupskog kolegija.

Također želim podsjetiti na zajedničko proučavanje i razmatranje nas biskupa o postsinodalnoj apostolskoj pobudnici svetoga Ivana Pavla II., pape, o biskupu služitelju Evanđelja Isusa Krista za nadu svijeta pod naslovom *Pastores gregis* - Pastiri stada od 16. listopada 2003. U tom dokumentu posebno se gleda na biskupsku službu u svjetlu teologalne nade. Ta je nuda utemeljena na Kristu. Biskup je poslan navještati svijetu nadu, biti prorok, svjedok i sluga nade. Tamo gdje nedostaje nade, vjera dolazi u pitanje. Kaže taj dokument da je biskup usred svoje Crkve budni stražar, hrabri prorok, pouzdani svjedok i vjerni sluga Krista koji je "nada slave" (Kol 1,27). Tvoj predšasnik na biskupskoj stolici mons. Pavao Žanić, komu je posvećena cijela ova godina, stavio je ovu katedralu pod zaštitu Marije Majke Crkve. Djevica Marija je *Mater spei* - Majka nade jer povjerova da će se ispuniti što joj je rečeno od Gospodina (usp. Lk 1,45).

Dragi biskupe Ratko, za biskupa si zaređen u vremenu kada je izgledalo da su nade pokopane, budućnost zamagliena, laž je imala veći prostor od istine, smrt prisutnija od života koji je nerijetko ljudima bez duha i duše bio najjeftiniji. U tim godinama bio si, kao i svatko od nas biskupa, na osobit način pozvan dizati glas i osuditi svaku nasilje, svaku nepravdu, te paliti svjetlo nade i hrabro ustrajavati na putu križa. U toj stvarnosti jedina sigurna nuda bio je Krist uskrslji koji je, u svom proslavljenom čovještву, otvarao obzorje svakom čovjeku koji, u hodu kroz ovaj vremeniti život, upire pogled prema vječnosti.

Krist uskrslji bio je istinska nuda i nama biskupima u hrvatskom narodu u teškim vremenima pa tako i nama biskupima Vrhbosanske metropoliye, kasnije Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, iz Banje Luke, Mostara i Sarajeva kada smo, s tolikim nedužnim ljudima, stavljeni pred teške ratne kušnje. Nakon Tvojega biskupskog ređenja, pastirska odgovornost prelazila je polako s biskupa Pavla na Tvoja pleća. Zanimljivo je da je Božja providnost Tebe, biskupa Franju i mene po rođenju smjestila godinu za godinom: rođen

si 1944. godine, ja 1945., a biskup Franjo 1946. godine. Pripadamo generacijama koje su rođene u ratu i poraću. Za biskupe smo zaređeni pred rat ili u ratnom vremenu. Mi, koji smo još u majčinoj utrobi osjetili svu težinu i gorčinu rata i porača, pozvani smo i poslani biti nositelji mira koji daruje Krist, Knez mira. Usred ratnih stradanja papa Ivan Pavao II. pridružio nam je biskupa Peru te kasnije u godinama poraća biskupe Marka i Tomu. S nama i uz nas i u ratu i u poraću bili su i ostali i svi biskupi u hrvatskom narodu od kojih su neki rođeni i rasli na ovim prostorima.

Sjećam se dobro jedne prigode u ratnim danima kada smo sjedili za stolom i svatko od nas osobno iznosio svoje iskustvo u biskupskoj službi. U danima teološkog studija nisu nas učili kako se postaviti u ratnom vremenu, kako tada donositi odluke, što govoriti, činiti? Tada smo osjećali kako je prevažno da budemo oslonjeni na Krista koji nas je pozvao i poslao. Tješila nas je evanđeoska riječ da je Isus dozvao k sebi učenike te između njih izabrao dvanaestoricu koje je prozvao apostolima (usp. Lk 6,13). "I ustanovi dvanaestoricu da budu s njime i da ih šalje propovijedati" (Mk 3, 14). Htio je Isus, hodočasteći ovom zemljom, imati uza se one koji će nastaviti njegovo djelo i kojima On daje identitet. Spomenuti dokument ističe da to poslanje treba trajati dok god Crkva hodočasti ovom zemljom - do kraja vjekova (usp. 28,20) - u vremenu rata i u vremenu mira.

Taj duhovni dar Crkvi s početaka dospio je sve do nas polaganjem ruku, tj. biskupskim posvećenjem. Na današnji dan prije 25 godina taj slijed apostolskog poslanja i posvećenja dogodio se i u Neumu kada su položili ruke na glavu misnika Ratka trojica vrlih biskupa: blage uspomene kardinal Franjo Kuharić, mjesni biskup Pavao Žanić i nadbiskup Josip Uhač koji će kasnije biti imenovan kardinalom. Podsjećam na riječi svetoga Ivana Pavla, pape, da je svaki biskup dar Duha udijeljen Crkvi. Biskup je, prije svega, kršćanin, sin i član Crkve kao i svaki drugi kršćanin. Od te svete Majke Crkve primio je dar božanskog života u krštenju i pouku u vjeri. Primanjem punine svetoga reda biskup je poslan biti vjernicima učitelj, posvetitelj i pastir zadužen da djeluje u Kristovo ime.

Nije li i u nama biskupima gorjelo srce (usp. Lk, 24, 32) dok smo razmatrali spomenutu apostolsku pobudnicu o našoj biskupskoj službi. Sjećam se dobro kada smo raspravljali o ovom dokumentu pa ću podsjetiti samo na neke naglaske:

- *Duc in altum! - Izvezi na pučinu* (Lk 5,4), zaveslaj na dublje - to je poruka upućena danas i nama, njegovim učenicima: izvezi tamo gdje je dublje, osloni se na mene, a ne na zemaljsku sigurnost i ne boj se jer ja te šaljem i ja sam s tobom!

- *Duc in docendo!* - predvodi u naučavanju, kako kaže apostol Pavao: "propovijedaj Riječ, uporan budi - bilo to zgodno ili nezgodno - uvjejavaj, prijeti, zapovijedaj sa svom strpljivošću i poukom" (2 Tim 4,2). Kao biskup propovijedao si i propovijedaš "britkom riječu" koja izaziva pozornost slušatelja i nikoga ne ostavlja indifferentnim. Pisao si i pišeš perom vješta pisca vadeći misli iz svoga bogatog rudnika znanja i promišljanja. One koje nije stigla izgovorena riječ, stiće ih Tvoja pisana riječ.

- *Duc in sanctificando!* - predvodi u posvećivanju! Mreže posvećivanja koje trebamo baciti jesu ponajprije sakramenti kojih smo prvi služitelji, ali i upravitelji, čuvari i promicatelji. To je ta spasenjska mreža koja oslobađa od zla i uvodi u puninu života. Kao svećenik i kao biskup već 48 godina slaviš Euharistiju i dijeliš sakramente.

- *Duc in regendo!* - predvodi u upravljanju! Imamo zadaću okupljati i izgrađivati zajedništvo, kao pastiri zajedno sa svojim suradnicima svećenicima. To je posebno mukotrpni posao, ali ne smijemo klonuti duhom. Zato s Petrom ponavljamo u iskrenom isповijedanju vjere: "Na Tvoju riječ bacit ću mreže" (Lk 5,5). Susreo si se s brojnim nevoljama u izgradnji zajedništva i uporna bacanja mreže pri okupljanju ove mjesne Crkve kao pastir koji nosi odgovornost za svoje stado.

Dragi brate u biskupstvu, dragi slavljeniče! Prije dvadeset pet godina uzeo si geslo *Kroz mnoge nam je nevolje ući u Kraljevstvo Božje* (Dj 14,22). Budući da si imenovan biskupom u ratnom vremenu, bio si itekako svjestan kakva zadaća čeka Tebe i sve nas koji smo s Tobom izdržavali žegu u tom vremenu svakovrsnih nevolja. Danas, osvrćući se na prijeđeno vrijeme i izgaranje u njemu, živimo od te nade koju smo naviještali i koju si stavio u svoje biskupsko geslo: *Kroz mnoge nam je nevolje ući u Kraljevstvo Božje*. Nanizali smo brojne godine i preživjeli puno toga pa postajemo sve više svjesni da nam treba preko rijeke vremenitosti zakoračiti na drugu obalu, na obalu vječnosti. Na to nas iz dana u dan podsjeća sve češće krhko i sve bolesnije tijelo koje baštinimo iz sredine prošloga stoljeća. Poslužit ću se rječnikom mladih pa reći da "godina proizvodnje" nosi svoje posljedice.

Ipak, u ovom uzburkanom vremenu, kada su urušene brojne vrjednote i kada se u javnosti na meću, u najmanju ruku čudna stajališta pa čak i ona koja se nerijetko protive Božjem i naravnom zakonu, nama valja hrabro stati uz istinu, pravdu i ljubav. Podsjećam na riječi braće biskupa s prostora bivše države iz njihove poruke upućene 10. ožujka 1971.: *Mi biskupi u svojoj poniznosti svjesni da smo slabici i nesavršeni. Ipak, jer nas je Duh Sveti bez naše zasluge postavio da vodimo Crkvu Božju, moramo, vjerni Duhu Svetom, voditi Božji narod očinskom dobrotom, ali i odlučnom rukom.*

Ne smijemo dopustiti da se omalovažuje i prezire naša služba, ili da se od Crkve silom traži ono što nije u Kristovu duhu. Uvjerjen sam da to što su oni rekli tada, možemo punim ustima ponoviti i mi danas.

Neka ovo zajedništvo u Euharistiji, kojim ujedno slavimo 25. godina Tvoga biskupstva i služenja ovomu puku te vođenja povjerene mje-sne Crkve, utvrdi i Tvoju vjeru i vjeru svih nas da, puni zahvalnosti Bogu, novim snagama kročimo naprijed navješčujući i svjedočeći nadu utemeljenu na uskrsrom Kristu. Amen.

ZAHVALA GENERALNOGA VIKARA NA ZAVRŠETKU MISNOGA SLAVLJA

Sv. Ivan iz Antiohije sirijske, monah, svećenik, biskup i crkveni naučitelj, kojega smo jučer liturgijski proslavili, posjedovao je cito niz vrlina koje su potrebne dobru govorniku: inteligenciju i srce, živahnost mašte, smisao za mjeru, psihološku prodornost, pastoralnu revnost, nesebičnost. Sve su ove osobine učinile od njega velemajstora povijedi i svetoga govorništva. Bilo je to u tolikoj mjeri da ga je Crkva, kao nijednoga drugoga od svojih duhovnih velikana u svojoj bogatoj i dugoj povijesti, prozvala Krizostomom - Zlatoustim.

Na završetku trke ovozemaljskoga života izrekao je samo ove, tako jednostavne ali pune sadržaja riječi: "Bogu budi hvala na svemu. Amen."

Tako i mi na kraju ove svećane sv. Mise zahvalnice, zajedno s našim biskupom Ratkom, kličemo: Bože, hvala ti na svemu!

Sveti nas Pavao u poslanici Kološanima potiče: Zahvalni budite!

Dopustite mi da u duhu trajne zahvalnosti Trojednom Bogu na svemu, zahvalnosti našemu biskupu Ratku za njegovih 25 godina vjerna apostolskog služenja ovoj mjesnoj Crkvi, zahvalim uzoritom kardinalu Vinku Puljiću na dolasku i propovijedi po čemu je još jednom posvjedočio naše crkveno zajedništvo u Kristu i ljubav prema ovoj mjesnoj Crkvi.

Iskrena zahvalnost svim preuzvišenim nadbiskupima i biskupima koji svojom brojnošću očituju zajedništvo Crkve u Hrvata, evanđeosku ljubav i prijateljstvo s našim biskupom i biskupijama.

Hvala svoj braći svećenicima, jednako dijece-zanskim i redovničkim na čelu s provincijalom fra Miljenkom; časnim sestrama, tom Božjem

daru općoj i mjesnoj Crkvi, s pristiglim provincijalkama na čelu.

Pozdrav pun poštovanja i zahvalnosti visoko-preosvećenom gospodinu Grigoriju Duriću, vladiki Zahumsko-hercegovačkom i primorskom, kao i uvaženom gosp. muftiji Salemu ef. Dedoviću za dolazak na sinošnju svečanu akademiju.

Uvaženim nositeljima civilne vlasti kojima ste vi, poštovani vjernici, na prošlim izborima dali povjerenje, na čelu s gosp. Dragom Čovićem, predsjedateljem predsjedništva BiH kao i generalu Anti Jeleču i predstavnicima svih institucija koje služe dobru čovjeka i naroda.

Poseban pozdrav i zahvalnost biskupovoj rodini i prijateljima s bratom Nikolom na čelu. Pojavnim mu roditeljima Grgi i Anici molimo vječni mir u Gospodinu.

Neka dobri Bog stostruko užvrati svima onima koji su u ovim danima pripreme na ovo crkveno slavlje i u samom slavlju uložili nemalo truda i ljubavi:

pastoralnom osoblju ove katedralne župe pod vodstvom msgr. Pavlovića, župnika i dekana;

ceremonijaru don Ivanu Štironji i svim bogoslovima, sjemeništarcima i ministrantima koji su se potrudili da ovo Misno slavlje protekne u najboljem redu;

velikom katedralnom zboru "Marija" i orkestru pod ravnanjem don Nike Luburića, koji su svojom duhovnom i skladnom pjesmom obogatili sinošnju akademiju;

združenom zboru naših biskupija i orkestru koji je svojom pjesmom uveličao ovo sv. Misno slavlje pod ravnanjem don Dragana Filipovića;

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

s. M. Matei Krešić i svim volonterima koji su pripremili i okitili ovu našu katedralu;

Peri Šariću i njegovim djelatnicima za nemali fizički rad i napor koji su uložili.

Kao znak naše zahvalnosti biskupu Ratku već smo prije sv. Mise uručili misno ruho u kojem je slavio sv. Žrtvu zahvalnicu, i mitru. Misno je ruho dar sestara redovnica koje djeluju na području naših biskupija, a mitra dar vas vjernika.

A sada pozivam dvojicu najstarijih aktivnih svećenika naših biskupija da u ime nas svećenika biskupu uruče prigodne darove, znakove naše ljubavi, vjernosti i odanosti. Don Tomislav Majić, župnik u Grljevićima, biskupu će predati biskupski prsni križ - pektoral, a fra Marinko Leko, župnik u Rakitnu, biskupski prsten. Žarka nam je želja i molitva da ovi darovi ne budu samo znakoviti; da Kristova ljubav, na najsavršeniji način izra-

žena na Križu, neprestano prožima ovu mjesnu Crkvu i vodi je putem iste ljubavi, mira i jedinstva što simbolizira i biskupski prsten.

Preuzvišeni biskupe, još jednom u ime svih svećenika, redovnika, redovnica i Božjega naroda povjerene Vam biskupijske vjerničke zajednice čestitam Vam 25. obljetnicu biskupskoga ređenja!

*****

Hvala i mnogobrojnim čestitarima s uzoritom kardinalom Josipom Bozanićem na čelu koji su se svojim pisanim i telefonskim čestitkama pridružili ovom slavlju i izrazili duhovnu blizinu.

Biskupski ordinarijat namjerava izdati prigodnu *Spomenicu* u kojoj će biti donesene svi pozdravni govorovi, neke od pristiglih čestitaka s foto dokumentacijom.

Bogu hvala na svemu!

SLAVLJA I OBLJETNICE

INAUGURACIJA "GODINE BISKUPA ŽANIĆA"

Zakazan sastanak u 17.00 sati, 19. svibnja 2017., kod spomen-groba biskupa Pavla Žanića na groblju sv. Josipa u Kaštel Novom, župi biskupova rođenja i pokopa. Skupili su se: mjesni nadbiskup Marin Barišić s generalnim vikarom don Mirom Vidovićem, i tajnikom, sa župnikom don Darijom i nekoliko drugih svećenika i vjernika, s rođinom biskupa Žanića, zatim iz Mostara biskup Ratko Perić s generalnim vikarom don Željkom Majićem, kancelarom don Antonom Luburićem, tajnikom don Marinom Skenderom, s katedralnim župnikom i dekanom msgr. Lukom Pavlovićem, nekadašnjim generalnim vikarom biskupa Žanića, ravnateljem Biskupijskoga caritasa don Antonom Komadinom, s biskupskim vikarom Trebinjske biskupije don Ivom Šutalom, don Krešom Puljićem s Bijelogra Brijega, don Ivanom Perićem iz Cima u Mostaru, i nekoliko vjernika iz Mostara i Trebinja.

Biskup je Ratko predvodio molitvu kod groba i progovorio riječ-dvije o Životu. Sve filozofije, teologije i religije svijeta postavljaju samo jedno pitanje: biti ili ne biti? postojati ili ne postojati? živjeti ili ne živjeti? Ima li bitka, opstojnosti i života izvan ovoga prostorno vremenskoga bitisanja? Isus odgovara: "Otac ima život u sebi" (Iv 5,26), po sebi, iz sebe. Mi to ne shvaćamo jer nadilazi okvire naše spoznaje. Isus nastavlja i kaže da je Otac "i Sinu dao da ima život u sebi". Presveto Trojstvo darovalo je život izvan sebe: anđelima i nama ljudima. Bog nas ljude propušta kroz ovu egzistencijalnu kušnju vodeći nas preko smrti i suda u uskrsnuće tijela: "koji su dobro činili - na uskrsnuće života, a koji su radili зло - na uskrsnuće osude" (r. 29).

Pavao Žanić rođen 20. svibnja 1918. u Kaštel Novom, sin Jerke i Tone r. Franić. Pet razreda osnovne škole u Kaštel Novom, 1924.-1929.; osam razreda klasične gimnazije u splitskom sjemeništu, 1929.-

1937., oslobođen usmenoga maturskog ispita; pet godina filozofsko-teološkoga studija u Splitu, 1937.-1942. - 17 ocjena s odličnim i četiri s dobrim uspjehom. Zaređen za svećenika 1. lipnja 1941. Obavljao župničku službu u Srednjem selu na Šolti, 1942.-1952.; u Rogotinu, 1952.-1959.; u splitskoj katedrali, 1959.-1969., ravnatelj Dječačkoga sjemeništa u Splitu, 1969.-1971. Od 1942. do 1971. obavljao više različitih crkvenih službi u Splitskoj biskupiji.

Papa Pavao VI., dana 9. prosinca 1970., imenovao ga je biskupom koadjutorom, tj. s pravom nasljedstva biskupu Petru Čuli u Mostaru. Na dan posvete mostarske katedrale, koju je i sam zajedno s pokojnim biskupom Čulom gradio, 14. rujna 1980., preuzeo je punu upravu hercegovačkim biskupijama. U ratnom vremenu, zbog mnogih razaranja, zapaljena je i zgrada Ordinarijata s biskupovim osobnim stvarima. Ispunivši 1993. godine kanonsku dob - 75 godina života - zamolio je Papu, sv. Ivana Pavla II., da ga umirovi. Papa mu je, 24. srpnja iste godine, uslišio molbu i umirovio ga, a nasljednikom mu u Mostaru proglašio dodatašnjega biskupa koadjutora Ratka Perića. Svoje mirovinsko vrijeme biskup Žanić, po vlastitoj želji, provodi u rodnom Kaštel Novom, gdje mu vjerno služi rođena sestra Jerka, koja ga pratila kroz sve vrijeme svećeničke i biskupske službe. Stanuje u posebnim prostorijama župnoga stana u Kaštel Novom. Od 5. siječnja 2000. bio je smješten na interno odjeljenje u bolnici na Firulama u Splitu, gdje je domalo, 11. siječnja, i preminuo. Pokopan je u obiteljskoj grobnici u Kaštel Novom.

U prigodi 100. obljetnice rođenja, biskup Ratko sa suradnicima odlučio je da cijelu godinu - od 20. svibnja 2017. do 20. svibnja 2018. - pod motom, biskupovim geslom: "U vjeri, nadi i ljubavi", posveti prouci i vrjednovanju Biskupove osobe i djela.

U petak, 19. svibnja, u župnoj crkvi u Kaštel Novom, slavljena je sv. Misa za biskupa Pavla i svečano otvorena njegova Godina. Sv. Misu predvodio je nadbiskup Barišić, a propovijedao biskup Perić. Pjevali su članovi župnoga zbora i mostarske pjevačke skupine "Narenta". Ministrirali domaći ministranti, među kojima i svećenički pripravnici iz ove župe. Vjernici i poštovatelji biskupa Pavla ispunili su župnu crkvu.

Biskup je Ratko prije završna Nadbiskupova blagoslova rekao: Proslavivši Presvetu Euharistiju u znak zahvalnosti za sve što je Bog učinio preko svoga dara biskupa Žanića Hercegovini, obrazloživši zašto se zakazuje njegova "Godina", na sla-

vu Presvetoga Trojstva i na čast Blažene Djevice Marije i Svihi Svetih, nama na vremenito duhovno dobro, a biskupu Pavlu na vječno spasenje, ovim otvaram "Godinu biskupa Žanića" i proglašavam je otvorenom!

Mjesni župnik, don Dario Čorić, zahvalio je Bogu što biskup Žanić potječe iz župe Kaštel Novoga, te nadbiskupu Barišiću i biskupu Periću na predvođenju ovoga slavlja. Uza zahvalu uručio je i prigodne poklone, plodove rada svojih župljana, a za sve goste iz Hercegovine, Splita i za rodbinu pokojnoga Biskupa, u velikoj župnoj dvorani, pridio prigodan domjenak.

Propovijed biskupa Ratka

LUCERNA LUCENS ET ARDENS

Kada se slavi neka znamenita Godina na razini cijele Crkve, onda je to redovito velika tema: Jubilej Kristova Otkupljenja, Obljetnica smrti sv. Petra i Pavla, Godina Vjere, Milosrđa, Obljetnica rođenja sv. Pavla, Svećenička godina, Obljetnica smrti sv. Ivana Marije Vianneya itd.

Kada se obilježuje neka obljetnica na hrvatskoj nacionalnoj razini, onda se to obično odnosi na doista nesporne velikane kao što su: Marko Marulić, Ruđer Bošković, Ante Starčević, Ivan Mažuranić, Stjepan Radić - da spomenem ove na svakodnevnim kunama; blaženi Alojzije Stepinac - ovaj je na oltaru, itd.

A kada se jedna biskupija odlučuje obilježiti neku značajnu obljetnicu, to nerijetko čini u povodu rođenja ili smrti nekoga svoga biskupa, ugledna svećenika ili istaknuta vjernika. Tom se prigodom održava cjelodnevni ili u vrh glave trodnevni simpozij, svečana akademija i slično. Izade i zbornik radova ili monografija. Mi se u Mostaru odlučili za cijelu "Godinu" biskupa Žanića (1918.-2000). I to iz jednoga povoda i više razloga s nemalim temama:

- Povod je taj što se dogodine, 20. svibnja 2018., slavi stoljetnica biskupova rođenja. A mi bismo željeli, bude li volja Božja, jubilarno doći do te obljetnice prateći iz mjeseca u mjesec biskupovo geslo: "U vjeri, nadi i ljubavi", i njegovo crkveno djelo u prošlom razvoju i sadašnjem stanju, sve u vidu sretne budućnosti koja je u Božjim rukama.

- S razlogom želimo, s pomoću Božjom, podsjetiti na važnije crkvene pothvate vezane uz biskupa Žanića kroz čitavu godinu zato što je biskup Pavao svojom službom u vjernosti i razboritosti, u uzvišenu stupnju obilježio povijest Katoličke Crkve u Hercegovini kroz svoje 23 biskupske godine, od 1971. do 1993., najprije deset godina kao koadjutor, a onda trinaest godina kao ordinarij (1980.-1993.). Imenovan je 9. prosinca 1970., zadređen za biskupa 2. svibnja 1971. u Mostaru.

Piše mu sv. Ivan Pavao II. u povodu 50. obljetnice misništva i 20. biskupstva: "Upućen u izvrsnu teološku nauku, vrlo odan Apostolskoj Stolici, marno si nastojao posvuda širiti osobito pobožnost prema Euharistiji, čijim se štovanjem - to si držao svom dušom svojom - čuva jedinstvo srdaca i umova. Postavši biskupom koadjutorom godine 1970., deset si godina ulagao svoje sile na duhovno dobro Kristovih vjernika u biskupiji mostarsko-duvanjskoj, koje si pratio neumornom ljubavlju i hrabrom revnošću". Teologija, Euharistija, Apostolska Stolica, neumorna ljubav, hrabra revnost.

- Obilježujemo to cijelom Godinom zato što se od početka kao biskup herojski uhvatio u koštac s mnoštvom problema koje je, zajedno s ordinarijem biskupom Petrom Čulom i u dosluhu s Katedrom sv. Petra, svojski rješavao po pravilima ljudske logike i katoličke vjere, ljubavi i Crkve, i to ustrajno do kraja. A ti su problemi: otpor na-srtljivoj komunističkoj ideologiji; suprotstavlja-

nje bilo kakvoj suradnji s komunizmom, a kamoli razgovoru o podložnosti Crkve državi, posebno ako Crkva gubi svoja prava i slobodu pa makar i imala neke mrvice materijalne dobiti; zauzimanje za kršćansku obitelj, za obitelj plodnu i brojnu, odgojenu i svjedočku; rješavanje gotovo stoljetnoga slučaja oko župa i tomu sličnu.

- Kanimo obilježiti cijelu Godinu zato što je Sveta Stolica ubrzo nakon što je novoimenovani primio sakrament biskupskega ređenja, dopisom od 7. svibnja 1971. na adresu biskupa Petra Čule, ovlastila novoređenoga biskupa Žanića da rješava "hercegovački slučaj". Kongregacija de Propaganda Fide piše: "Ovaj Sveti Ured, sve zrelo odvagnuvši, preuzvišenom Koadjutoru povjerava zadaću da poduzme svaki mogući napor da dođe do dogovora s Manjom Braćom. Poslije svoga Biskupskega ređenja, on će biti zadužen za tu misiju, a poželjan će dogovor, ako bude odgovarao onomu što su prethodno odlučile Više vlasti, potvrditi Propaganda; u međuvremenu, njemu se prepusta puna sloboda da dođe do sporazuma, samo da se ne krši poznato stajalište [mens] ove Svetе Kongregacije".¹ Biskup Žanić nije želio upasti ni u kakvo bespotrebno sučeljavanje, pogotovo ne s mjesnim Ordinarijem, koji je imao na umu i na stolu taj slučaj od 1943., osobito od 1965. do 1971. godine. Stoga je Koadjutor u listopadu 1971. zamolio Svetu Stolicu, tj. Kongregaciju za širenje vjere, da ne oduzima biskupu Čuli prvenstvo u rješavanju "slučaja", a on će sa svoje strane pomoći koliko bude mogao i znao u skladu sa stajalištem Apostolske Stolice. Tako je i bilo.

- Želimo proglašiti "Godinu biskupa Žanića" zato što se, ubrzo nakon preuzimanja pune i redovite biskupske službe kao Ordinarij sučelio s "međugorskim fenomenom" (1981.), koji je više godina išao usporedo s "hercegovačkim slučajem" i što se na najzorniji način pokazalo u upitniku navodne pojave u slučaju kada se po svjedočenju "vidjelaca" obrušila na biskupa Žanića, a stala u zaštitu nekih izrazito neposlušnih franjevaca. Rješavanje "međugorskog fenomena" - ne

dao Bog da i on postane stoljetni slučaj u Hercegovini! - prepušteno je Svetoj Stolici. Vidimo i ovih dana kako su odjeci medijske manipulacije nadmašili zdravu prosudbu događaja po istini i pravdi. Da je biskup Žanić s pouzdanjem očekivao konačno i pravedno rješenje od Svetе Stolice, i "fenomena" i "slučaja", vidljivo je i po tome što je u 23 godine svoga biskupskog ministerija otišao u Rim 82 puta, a od toga 14 puta susreo se s Papom. I u tim pohodima Svetoj Stolici i preko komisija koje je sam osnovao, uvijek ga je vodila ista misao: obrana Božje istine, Gospina dostojanstva i obraza Crkve. Početkom 1985. godine pisao je: "Osjećam se dužnim u savjeti braniti istinu i čast Gospe i Crkve pa makar morao trpjeti ne znam koliko...".² O tome će do koju godinu napisati i ovu svjedočku misao: "... ja moram braniti vjeru i Gospu, spremam sam umrijeti za Istinu".³

- Gotovo sve što je biskup Žanić doživljavao prije 35 ili 45 godina, to doživljavamo slično i mi danas. I slučaj, i fenomen, i brigu za obitelj, i odgoj mladih, i nastojanje oko duhovnih zvanja, i zauzimanje za katolički tisak, i izdavanje dobrih knjiga, i fakultetsko školovanje osoblja u vjeroučnoj nastavi, i djelovanje biskupijskoga caritasa, i duhovne obnove klera, i pučke misije, i popravak ili novogradnju crkvenih objekata. Što je biskup Žanić uspostavljao, to se redovito primalo, raslo, donosilo plodove. I zato na tim smo temeljima gradili i za plodove danas Bogu zahvaljujemo i nastavljamo njegovo sretno započeto djelo.

* Godine 1980. ustanovio je biskupijski informativno-pastoralni mjesečnik *Crkvu na kamenu*, koji je do sada sustavno izišao u 438 brojeva i bez kojega se ne može proučavati povijest Crkve u Hercegovini u ova skoro 4 desetljeća.

* Iste 1980. ustanovljena je i izdavačka kuća Crkva na kamenu koja je do sada objavila 144 knjige povijesnoga, duhovnoga, teološkoga karaktera. Gotovo 4 knjige godišnje.

* Zaredio je 30 svećenika koji su danas na važnim crkvenim službama u Hercegovini i u inozemstvu. Brinuo se za odgoj svećeničkih kandi-

¹ Dopis Apostolske nuncijature mjesnomu biskupu Petru Čuli, prot. 5280/71., od 7. svibnja 1971.

² Pismo od 25. I. 1985. Izvorno na talijanskom: "Mi sento doveroso in coscienza di difendere la verità e l'onore della Madonna e della Chiesa anche se devo soffrire non so quanto..." (str. 4).

³ Pismo biskupa Žanića, na talijanskom, vlč. don Mariju Faggiju, 17. VIII. 1989., objavljeno u: *Controrivoluzione*, br. 6, ožujak-lipanj 1990.; drugi put u: *Riscossa cristiana*, 27. VI. 2015.; na internetu: <http://www.riscossacristiana.it/medjugorje-un-carteggio-tra-don-mario-faggi-e-mons-pavao-zanic-vescovo-di-mostar-di-pucci-cipriani/>; "...io devo difendere la fede e la Madonna, sono pronto a morire per la Verità".

data i za permanentno obrazovanje svećenika, obuhvaćajući vrijeme od njihova ulaska u sjemenište do odlaska u svećenički dom.

* Godine 1982. ustanovio je Biskupijski caritas, kojemu ne možemo ni u kakvim brojkama procijeniti djelovanje u ovih 35 godina, osobito u vrijeme rata, 1991.-1995. I porača. I koji se sa svojim ustanovama i projektima razvio u pravo karitativno poduzeće: Dječji vrtić, Centar za mlade, Rehabilitacijski centar, Obiteljsko savjetovalište, Mirjam za pomoć ugroženim ženama; Nazaret i Emanuel radionice za osobe s poteškoćama u razvoju; Betlehem, Betanija - terminalni hospicij. Itd.

* Godine 1987., ustanovio je Teološki institut u Mostaru i brinuo se za formaciju nastavnoga osoblja. S Instituta je do sada izšlo 235 diplomiranih kateheta, vjeroučitelja. Nedavno je Kongregacija za katolički odgoj potvrdila Institut kao više katoličko učilište.

Svrha nam je s ovom "Godinom" ne samo isticati nadprosječne kvalitete i pothvate biskupa Žanića, nego i vrjednovati današnje stanje. Obrađom ovih velikih tema s posebnim prilozima u *Crkvi na kamenu* i u *Službenom vjesniku* vidjeti što danas možemo potvrditi, obnoviti, potaknuti na bolje.

* Jobovski gradio, jobovski trpio: katedralu koju je s drugima dovršio, video je demoliranu; biskupijsku zgradu koju je obnovio, gledao je svojim očima u plamenu sa svim svojim osobnim in-

ventarom; svećenički dom koji je podigao, video je opljačkan i srušen. Bog dao - Bog oduzeo! I s pomoću Božjom i ljudskom sve obnovljeno u još većem sjaju.

Na dan biskupske posvete u crkvi sv. Petra i Pavla u Mostaru, biskup je Žanić, među ostalim, rekao: "U ovom času kad me Bog podiže kao svijeću na svjećnjak, da svijetlim svima koji su u Crkvi - kako reče pobožni Paul Claudel - neka svijeća gori na slavu Božju i na korist Božjega puka. Ja želim da moj život ovdje u Hercegovini bude svijeća koja gori za moj narod!"

Isus je izrekao tri glasovite riječi o sv. Ivanu Krstitelju, svomu Preteči: *Lucerna ardens et lucens - Zapaljena i goruća svjetiljka* (Iv 5,35). Svjetiljka gori i svijetli. Svjetiljka se, šireći svjetlo, po sebi troši i trne. Ivan je kao svjedok za Boga izgorio, ali je njegova poruka svima ostala trajnom svjetiljkom koja doista gori i svijetli!

I mi bismo željeli u tim trima Isusovim riječima: *Lucerna ardens et lucens* u ovoj Godini, o 100. obljetnici rođenja biskupa Pavla Žanića, još jednom promotriti život i djelo koje je on u svojoj biskupskoj odgovornosti, pastoralnoj razboritosti i evanđeoskoj ljubavi poticao i rješavao; da se njezovim zagovornim molitvama kod Boga uspješno rješavaju problemi među nama i poduzimaju nove blagoslovne inicijative: na slavu Božju, na čast Blažene Djevice Marije i na svjetlo lice Crkve Kristove! Amen.

ZLATNA MISA DON BARIŠE ČARAPINE

Vrdi, 29. lipnja i Vinica, 8. srpnja 2017. - U subotu 8. srpnja 2017. s početkom u 11.00 sati slavio je u Vinici svoju Zlatnu Misu don Bariša Čarapina, župnik župe Rođenja Marijina u Viniči, u Duvanjskom dekanatu. U koncelebraciji je bilo, na čelu s generalnim vikarom i biskupovim izaslanikom don Željkom Majićem, 50 svećenika iz više župa dviju hercegovačkih biskupija, zatim iz Banjolučke biskupije, Sarajevske i Splitsko-makarske nadbiskupije, te redovničkih zajednica. Od svećenika posebno spominjemo don Barišina kolegu i župnika iz Lištana don Adolfa Višatickoga, koji će također slaviti svoju Zlatnu Misu 16. srpnja o. g., zatim dvojicu misionara, banjolučkoga svećenika mons. Dragu Balvanovića, koji dje luje od 1987. u južnoameričkoj državi Peru, i fra-

Petra Čuića iz Bukovice od 1984. god. u Kongu, te duvanjskoga gvardijana fra Sretana Ćurčića, dekana fra Vinka Kureviju i župnika don Barišine zavičajne župe sv. Ilike Proroka u Drežnici i rod noga sela Vrde don Milu Vidića. Ovdje valja spomenuti i još jednoga koncelebranta, a to je don Barišin bratić don Ante, koji je župni vikar u župi Svih Svetih u Aladinićima.

Svećenici su sa zlatomisnikom don Barišom došli u procesiji od župnoga dvora u župnu crkvu koja je bila puna vjernika iz župe Vinice i okolnih župa, među kojima je bio poveći broj slavljenike rodbine iz Vrdi, Mostara, Potoka i više drugih mjesta, te nekoliko časnih sestara okupljenih oko njegove rođene časne sestre karmeličanke Božanskoga Srca Isusova Dominike i druge ro-

đene sestre Ilke koja svoga brata svećenika prati na njegovu svećeničkom putu također 50 godina, pa ona ovu Zlatnu Misu slavi proživljavajući sve ono što se zbivalo tijekom tih godina u radu za Kraljevstvo Božje u našoj Hercegovini.

Na samome početku sve spomenute sudionike ove Zlatne Mise pozdravio je priređivač ovoga slavlja vinjanski župnik don Jozo Blažević, inače rodom iz sela Blaževići koje je do 1997. god. priпадalo ovoj župi, a otada susjednoj župi Rašeljke. Njemu je pripala čast pripreme Zlatne Mise uz pomoć Viničanina na službi u Grabovici don Blaža Ivande i iz razloga što je bio župnikom don Barišine rodne župe Drežnice s podružnicom Vrdi i u toj zgodji priređivačem one teške 1992. god. njegove Srebrne Mise. Don Joko je svojim retoričkim stilom pozdravio posebno svećarski i prigodno i zlatoslavljenika don Barišu izgovorivši njegov kratak životopis, s posebnim osvrtom na pastoralno djelovanje u našoj mjesnoj Crkvi u krševitoj Hercegovini. To se zbivalo u razdoblju od Petrova 1967. kada je u Đakovu zaređen za svećenika s 15 kolega od kojih je 7 živih, zatim od Mlade Mise (s motom: "Veliča duša moja Gospodina") na Ilindan u Drežnici i nekoliko pastoralnih postaja u našoj Crkvi: Dračevo gdje je pomagao don Jakovu Bagariću, i Grabovica gdje je zamjenjivao don Andriju Iličića (1968.), Rotimlja u zamjeni župnika don Ivana Kordića kojemu je u tom razdoblju amputirana nogu u Zagrebu (1968.-1969.), Trebinja (1969.-1971.), Hutovo (1971.-1982.), Grljevići (1982.-1996.), zatim nakon proslave Srebrne Mise u rodnoj župi 1992. god. kada je propovijed održao don Luka Pavlović, te još nekoliko pastoralnih postaja nakon Grljevića: Mostar-Rudnik (1996.), Rotimlja i Stjepan Krst (1998.), Hrasno (2001.), Gabela (2004.), Domanovići (2008.) i Vinica (2012.), sve to do Petrova 2017. kada je kao vinički župnik slavio u rodnim Vrdima Zlatnu Misu s tamošnjim vjernicima, svojom rodbinom, priateljima i 24 svećenika, a prigodno je propovjedao p. Drago Marić. Za tu zgodu biskup Ratko poslao mu je svoju iskrenu čestitku u povodu ove svećeničke obljetnice. Ovo slavlje u samoj Vinici jest drugo i za ovu župu jedincato, koje je oduševilo sve prisutne vjernike i svećenstvo, jer su čuli da je životni put ovoga Božjeg svećenika bio težak ali na svakome koraku sijao je dobrotu koju je crpio iz Evandelja. Don Joko mu je u ime svih svećenika darovao umjetničko djelo u drvetu koje prikazuje Krista Raspetoga, a to je ujedno

podsjećanje na onaj dan slavlja Mlade Mise kada mu je tadašnji župnik don Srećko Bošnjak predao veliki drveni križ.

Prigodnu propovijed održao je generalni vi-kar don Željko. On je najprije prenio Biskupove pozdrave svim sudionicima don Barišine Zlatne Mise, zatim je istaknuo sveukupnu našu povezanost i naše duhovno kršćansko i katoličko zajedništvo bez obzira na granice koje nas na svoj način ograju na dekanate, biskupije, provincije, napose države i sl., potom je ponovio sadržaj Biskupove čestitke zlatoslavljeniku, u koju je uklopio i svoju osobnu. Nadalje, na temelju činjenice da je svećenik "drugi Krist" (alter Christus) razvio je svoju propovijed koju su mogli dobro razumjeti vjernici koji po krštenju posjeduju opće svećenstvo, a ministerijalnim svećenicima bio je jak poticaj da se udube u tu istinu i o njoj razmišljaju radi svoga djelovanja u Crkvi i svijetu. Jer nije mala stvar djelovanje "u ime Kristovo", odnosno djelovati kao "drugi Krist". Sam je priznao da ga svaki put prožmu snažni osjećaji u duši i tijelu kada čuje ili sam pročita tu crkvenu odrednicu svećenika kao "drugoga Krista". I na to nitko ne može ostati ravnodušnim, nego mora činiti sve tako kako bi činio i Krist, koji je prošao ovim svijetom čineći dobro (usp. Dj 10,38). Slavljenik don Bare, prema onomu kako ga često zovemo, proživio je svojih 50 godina kao ministerijalni svećenik i djelovao je po uzoru na svoga i našega Gospodina čineći dobro svima s kojima se susretao u spomenutim župama, kao i u svim drugima gdje ga je poziv slao. Time je on očitovao svoju duboku povezanost s Kristom po svetim sakramentima, napose sakramentom svetoga krštenja i svetoga Reda. To je sve proizlazilo iz istinske molitve i povezanosti s Presvetim Srcem Isusovim.

Zbor župe pratio je slavlje svete Mise u župi Vinici liturgijskim popijevkama što su ih pjevali svi nazočni vjernici, redovnice i svi svećenici. Bogoslovi, koji su došli na ovo slavlje s don Jozom Blaževićem iz Vinjana, čitali su Božju riječ i predmolili molitve vjernika skupa s ostalim sudionicima ovoga Misnoga slavlja. Ovogodišnji naš mladomisnik don Marin Krešić otpjevao je ulomak iz Evandelja.

Na kraju Mise uslijedile su molitvene zahvale Bogu, te Domovini pjevanjem hrvatske himne Lijepa naša. Po završetku ovoga slavlja za dušu, zabilo se i ono u kojem slijedi okrjepa tijela. I to za sve prisutne vjernike domaće i iz okolnih župa, slavljenikovu rodbinu i za sve svećenike, redov-

nike i redovnice. Dok se blagovalo, čula se i naša tradicionalna pjesma ganga. Usljedili su i prigodni pozdravi s čestitkama, što ih je najavljivao don Joko, koji je prvi izrekao svoju čestitku. Tako nastupili su: u ime svih svećenika don Marko Kutleša iz Gabele Polja, u ime svećenika Duvanjskog dekanata fra Vinko Kurevija, župnik Jabla-

nice i Drežnice don Mile Vidić, aržanski župnik don Ante Tone Čipčić, potom u ime Zavičajnoga društva Zavelim, koje je bilo i ostalo na usluzi ovoj župi i njezinim župnicima, kao i ostalim župama okolo Zavelima, u prigodi raznih poslova, saborski zastupnik Petar Škorić i drugi.

ZLATNA MISA DON STANKA LASIĆA

Jare, 23. srpnja 2017. - U nedjelju, 23. srpnja 2017. u župi Jare, u Širokobriješkom dekanatu, slavio je Zlatnu Misu mještanin don Stanko Lasić, svećenik Dubrovačke biskupije. U koncelebraciji sa zlatomisnikom slavilo je petnaestak svećenika, ponajviše njegovih poznanika i prijatelja iz Sarajeva, iz Mostara, iz Dubrovnika. Svećenici su ušli u procesiju u župnu crkvu uz pjesmu župnoga zbora. U čast mladomisniku izgovorene su prigodne recitacije a iskren pozdrav izrazio je na početku sv. Mise župnik don Krešimir Pandžić. I na svršetku

sv. Mise bilo je pozdrava, kada je pročitana čestitka dubrovačkoga biskupa msgr. Mate Uzinića. Evanđelje je pročitao don Frane Miljenko Markić iz Biograca, župa Ljuti Dolac, koji također slavi Zlatnu Misu, i to uskoro, na blagdan Preobraženja Gospodnjega u Ljutom Docu. Na svršetku sv. Mise zlatomisnik je zahvalio svima koji su priredili i sudjelovali u ovom slavlju, a don Stanko je priredio ručak za župljane, brojne prijatelje i druge uzvaničke kod župne crkve u hladovini šatora.

Biskup Ratko održao je ovu propovijed

**Slava Bogu na visini!
Čast i dika Svima Svetima, zaštitnicima ove župe!
Srdačan pozdrav zlatomisniku don Stanku!
Braćo svećenici, sestre redovnice, bogoljubni narode!**

Točno prije 50 godina, na današnji dan i datum, u svetu nedjelju, 23. srpnja 1967., ovdje u Jaramu "pod vedrim nebom" sadašnji naš zlatomisnik pjevao je svoju Mladu Misu pod mladomisničkim geslom: "Pjevat će Gospodinu dok sam živ". I od tada do sada slavio je više od 18.500 sv. Misa, uključujući i one koje je nedjeljom ili svetkovinom dvomislio ili tromislio, a popriličan broj i radosno Gospodinu otpjevao. U svom je polustoljetnom svećeničkom životu i djelu imao tri glavna hijerarhijska dekreta:

- najprije kao bilježnik na Biskupskom ordinarijatu i osobni tajnik dubrovačkoga biskupa msgr. Severina Perneka, od kolovoza 1968. do ožujka 1971., i neko vrijeme zadužen za župu Osojnik;

- zatim župnik u Smokvici od ožujka 1971. do listopada 1990. i od 1976. pastoralnu je brigu preuzeo i za župu Čaru;

- napokon katedralni župnik u Dubrovniku, od studenoga 1990. do sada, a povjerena mu je i župa sv. Andrije na Pilama. Bilo je podosta i drugih dekreta - kao pritoka kojima je životno povezivao dušobrižništvo s teološkim studijem: najprije moralne teologije s povremenim boravkom u Rimu, 1978.-1984.; zatim s profesurom na KBF-u u Splitu, na Teološkim institutima u Splitu i Dubrovniku, a najdulje u Mostaru (1989.-1990. i 2000.-2015.), dekan u Dubrovniku, 2004.-2010.; kanonik od 2015. godine.

Rodom iz ove župe Jare, rođen 6. siječnja 1942., don Stanko se školuje u ovim krajevima do 2. razreda gimnazije, a onda u Dubrovačkoj sjemenišnoj gimnaziji kao svećenički kandidat Dubrovačke biskupije s maturom 1961., zatim pohađa filozofiju u bogosloviji u Zadru (1961.-1963.) i teologiju u Splitu do svršetka studija (1964.-1968.), s jednogodišnjim prekidom zbog odsluženja vojne obveze u Vranju (1963.-1964.).

Dobro sjeme - zlo sjeme. Danas smo čuli u Matejevu Evanđelju Isusovu prispolobu o dobru sjemu i zlu sjemu (13,24-30). Na ovome svi-

jetu, veli Gospodin, uvijek ima ljudi koji u svome džepu imaju šaku pšenice koju žele posijati i drugima dati za hranu, a drugi nose u drugom džepu šaku kukolja ili divlje pšenice. Jedni uvijek siju pitomu pšenicu, a drugi kukolj, i to ovi drugi obično po noći, ali sve više i više i u pol bijela dana. Postoji neka neprijateljska sila u svijetu. Ona je protiv čestita čovjeka, vjernika, svećenika, protiv Crkve, Evanđelja, protiv Boga i njegova kraljevstva. Može ta zla sila biti neka pokvarena osoba, bezbožna udrugica, đavolski "sjaj". Može biti cij državni režim, kojemu smeta čovjek sa svojim naravnim pravima i ljudskim slobodama. Mogu biti parlamentarci kojima ide na živce rađanje čovječanstva koje bi oni željeli ograničiti perverznim i jalovim partnerstvima i protunaravnim "pravima".

Ljudski je život, od svoga začetka, kao neka prazna ploča s velikim intelektualnim i voljnim potencijalima, ploča po kojoj jedni pišu prvaklanske tekstove istine, dobrote i ljepote, a drugi škrabaju laži, zloće i ružnoće. Jedni siju dobro sjeme iz kojega nastaje kruh životni, a drugi siju zlo sjeme iz kojega nastaje otrov smrtonosni.

Potrebno je imati dobre oči, one duhovne, da u nekom prijatelju primijetimo pravoga neprijatelja, a u nekom neprijatelju pravoga prijatelja. Nama se nekada čini da su nam neprijatelji naši roditelji, koji nas žele očuvati od svakoga zloga; ili odgovorni poglavari koji ne daju da u nama kukolj nabuja; ili svećenici koji nas pozivaju da se držimo Božjega zakona i crkvenoga reda. Neki neprijateljem smatraju Boga koji svojim sustavom dekaloških zapovijedi ne dopušta da im davao sije kukolj, a prijateljem smatraju đavla koji sije svoje sjeme i drogiraju se kao razumna bića bez imalo pameti!

Isus nas upozorava da uvijek ima onih koji si-paju otrovan kukolj i lijevo i desno, i s ekrana i s portala, i sa stanica radio valova, i sa stranica raznih panorama i internacionala. Dok su ljudi spavalici, čovjek neprijatelj... Dušo, budna budi da te "čovjek neprijatelj" ne zavede!

Don Stanko je kroz ovih 50 godina u ime Isusovo i u ime Crkve nastojao sijati dobro sjeme. Pravu pitomu pšenicu. I s crkvenoga oltara i s katedre moralne teologije. Vidljivo je to i po tome što mu je u Crkvi stalno povjeravana nova i sve odgovornija služba, od biskupova tajnika do generalnoga vikara.

Dvadeset godina župnik u Smokvici: Iz toga razdoblja u kojem je rastao i potvrdio se kao raz-

borit, ugledan i iskusan dušobrižnik u svim trima zadaćama: naučavanja, posvećivanja i upravljanja, valja istaknuti, iz ove prve učiteljske službe, njegovo uporno studijsko nastojanje najprije do magisterija iz moralne teologije u Zagrebu 1979. s temom "Prikaz i značenje dokumenta Svete kongregacije za nauk vjere (*Declaratio de abortu procurato - Izjava o izazvanu pobačaju*)", zatim do doktorata na rimskoj Akademiji Alfonzijani 1984. s tom istom samo proširenom temom "Poštovanje života prije rođenja u papinskom učiteljstvu od Pija XII. do Pavla VI. 1939.-1978." (*Rispetto della vita prima della nascita nel magistero pontificio da Pio XII a Paolo VI 1939-1978*). I nije taj sustavan rad ostao u ladicama i arhivima, nego je objavlјivan i u obliku znanstvenih i popularnih članaka i knjiga.

Dvadeset i sedam godina katedralni župnik. Novi biskup u Dubrovniku msgr. Želimir Puljić povjerio je don Stanku katedralnu župu u Gradu, 1990. Od 1995. uređuje časopis *Naša Gospa*, koji izlazi dva puta godišnje. Objavio je i djelo *Život prije rađanja u učenju Crkve* u suautorstvu s mr. Petrom M. Radeljom, 2009. Ako se u teološko-moralnom studiju i profesuri najviše istaknuo u proučavanju prava i dostojanstva ljudskih bića od začeća i rođenja, ipak je u svome svećeničkom životu održao velik broj sprovodnih govora raznim osobama s kojima je bio povezan po naravi i službi. U autobiografskoj knjizi *Župnikovi zapisi i sjećanja*, Dubrovnik, 2017. na 600 stranica najviše je govora donio upravo sa sprovoda, oko 30, jer mu nije stalo samo do toga da se ljudska bića rađaju na ovaj svijet, nego je osobito budio vjeru i nadu u život vječni, a oproštaj od pokojnika prikladna je prilika podsjetiti na taj članak naše katoličke vjere.

Pedeset godina hodočasnik. Ako je don Stankova bitna životna karakteristika svećenik, koji od 9. lipnja 1967. nastupa u "ime Kristovo" i kao "drugi Krist", druga mu je karakteristika, u okviru svećeništva - hodočasnik. U Isusovu Svetu zemlju, u petro-pavlovski papinski Rim, u Gospin Loreto, Lurd i Fatimu, u franjevački Asiz i Padovu. A da ne govorimo o domaćim svetištima i hodočašćima: Vepricu, Solinu i Sinju; Mariji Bistrici i Širokom Brijegu. Napose valja istaknuti da je svojim čašćenjem Blažene Djevice Marije poticao kult Gospi od Čarskoga Polja, Gospi od Porata u Gradu, izgradnju Gospina doma u Grgurićima pokraj Slanoga te time otvarao put k njezinu Sinu. Ne sam kao vozočasnik, razumije se, nego

s kolegama, s vjernicima, sa župljanima, s mlađima, s biskupljanima. Pohađanje mjesta gdje se svjedočila sveta i apostolska vjera don Stanka je učvršćivalo, a njegove supratitelje izgrađivalo u osjećaju crkvenosti i doživljaju katoličanstva. On je predvodnik molitvenih hodočasnika da od Boga isprose požrtvovne ljubavi obiteljima da se ne boje rađanja i odgajanja djece; da od Gospodara žetve izmole milost da pošalje nove radnike u žetu svoju; da Bog potakne osjećaje dobročinitelja u obnovi grada i biskupije od rana zadočivenih u Domovinskom ratu... U spomenutoj knjizi *Župnikovi zapisi* riječ hodočasnik, hodočašće, hodočastiti spomenuta je više od 150 puta, gotovo na svakoj četvrtjoj stranici, u prosjeku. Pa i pravo je tako jer je nas kršćane, a i sve druge, sv. Petar definirao kao "advenas et peregrinos" - kao "pridošlice i putnike" (1 Pet 2,11), upozoravajući nas da nam nema ovdje staništa i strastveništa.

Sv. Pavao u današnjem drugom čitanju, odломku iz Poslanice Rimljana, govori o našoj nemoćnoj molitvi: Mi ne znamo što da molimo kako valja, ali se sam Duh za nas zauzima neizrecivim uzdasima (*Rim* 8,26-27). Nije Duh naš partner, nego rasvjetlitelj naših misli i protumačitelj naših želja i molitava, pjesama i hodočašća. Prema njemu moramo biti u molitvenu odnosu i stavu, ako želimo rasti. Molitva je božanski vapaj u nama Ocu nebeskomu iznad nas. Mi ne znamo što da molimo. Iz dva razloga: *prvo*, ne možemo predvidjeti svoju budućnost, ne znamo što će biti

sutra, kamoli za 50 godina; *drugo*, ne znamo što treba moliti u konkretnoj situaciji, i koje je rješenje za nas najbolje. A Duh Sveti sve to savršeno zna. Mi smo kao djeca koja hoće nešto što će im naškoditi. Roditelji, ako su pametni, ne će dati djetetu u ruku otrov, nož, vatru. Mi ne možemo uopće izgovoriti, uriječiti i osmisliti što hoćemo. Mi grkljamo, mucamo, mumljamo. Zato je Duh Sveti tu da nam rastumači, razbistri i prevede naše mutne ljudske jezične inačice na čist božanski jezik. Hvala Duhu Svetomu.

Dragi zlatomisniče! Mi zajedno s Tobom zahvaljujemo za ovih Tvojih 50 godina vjernosti u svećeništvu, ustrajnosti u propovjedništvu, upornosti u hodočašću, i ujedno molimo da Ti Bog blagoslovi svećeničko djelo koje si vršio, i izgovorenom i pisanim riječju, i u dubrovačkoj biskupiji i u hercegovačkim biskupijama i u hrvatskom narodu.

Osobno Ti zahvaljujem za svećeničko prijateljstvo od davne 1977. od Velikoga tjedna u Smokvici preko Rima i Neuma kada si na ređenju 1992. održao govor, sve do ovoga poziva da progovorim koju riječ prigodom Tvoga zlatnoga misničkog jubileja.

I neka Te i dalje drži Tvoje mladomisničko geslo: "Pjevat ću Gospodinu dokle budem živ!" Jer tko pjeva, ne samo zlo ne misli, nego i dvaput moli! Uključi i sve nas u ovu svoju veliku pjevanu Misnu molitvu i žrtvu!

ZLATNA MISA DON FRANE MARKIĆA

Ljuti Dolac, 6. kolovoza 2017. - U nedjelju, 6. kolovoza 2017., na blagdan Gospodinova Preobraženja, u Ljutom Docu pred župnom crkvom sv. Ane i Joakima, u hladovini, slavio je Zlatnu Misu župljanin, Ljutodočanin, don Frano Markić, svećenik Dubrovačke biskupije. Koncelebrirala je skupina svećenika, među kojima i dvojica ovogodišnjih zlatomisnika Dubrovačke biskupije, don Grgo Tomić iz Sela Trusina, župa Podhum, Vrhbosanska nadbiskupija, i don Stanko Lasić iz Jara, Širokobriješki dekanat, kao i dvojica hercegovačkih misionara u Kongu fra Ante Kutleša i fra Filip Sučić. Osim župljana iz Ljutoga Doca bilo je vjernika i iz drugih župa, osobito iz onih u kojima je zlatomisnik don Frano pastoralno djelovao. U početku je pozdravio

sve nazočne župnik fra Ante Kurtović i najavio dvije gospođe, Nadu i Ivanka, koje su odreditirale doslovno isti pozdrav koji su one kao osmoljetkašice izgovorile mladomisniku don Frani u selu Biogradcima, 6. kolovoza 1967. Prođe 50 godina što bi "rukom o ruku"! Don Frano je najavio da će ova Zlatna Misa biti zahvalnica Bogu za njegove pokojne roditelje, dobročinitelje, poglavare i profesore i sve koji su ga pratili u vrijeme njegova školovanja i svećenikovanja te sve pozvao na čin iskrena kajanja. Pjevao je župni zbor. Prvo je čitanje pročitao Vinko, također Ljutodočanin, koji je s Franom počeo dubrovačku gimnaziju. Na kraju sv. Mise, prije završnoga blagoslova, zlatomisnika su obdarili vjernici iz nekih nekadašnjih njegovih župa, a

progovorio je nekoliko riječi i treći Ljutodočanin, don Stanko Lasić, koji je u toj župi rođen i kršten, i iz te župe pošao u sjemenište u Dubrovnik, a tek od 1965., kada se formirala župa Jare, pripada i on i njegova obitelj novoj župi. Župnik je fra Ante pročitao nekoliko čestitaka zlatomisniku, među njima i od zadarskoga nadbiskupa msgr. Želimira Puljića rodom iz Blagaja, nekada biskupa u Dubrovniku (1989.-2010), i sadašnjega dubrovačkoga biskupa msgr. Mate Uzinića.

Prigodnu propovijed, koju prenosimo u cijelosti, izgovorio je dijecezanski biskup Ratko Perić, pozdravivši sve nazočne svećenike i vjernike, napose svećara.

Dragi don Frano, zlatomisniče!

1. - Odabir. "Nakon šest dana uze Isus sa sobom Petra, Jakova i Ivana, brata njegova, te ih pove na goru visoku, u osamu" (Mt 17,1), čitamo danas u svetom Evandželu.

- Bila su to samo tri izabrana učenika: Jakov i Ivan sinovi Salome, prve rođakinje Gospine, nazvani i "sinovima groma". I Petar Šimun, apostolski prvak. Isus ih je izdvojio iz apostolske družbe Dvanaestorice i poveo na goru, u osamu. Da budu svjedoci njegova jedinstvenog doživljaja - Preobraženja.

Prije šezdesetak godina četvoricu dječaka iz Hercegovine: Ivana Vlašića iz Sovića (1939.-2005.), Vladu Pucu iz Kruševa (1940.-2000.) - ovoj dvojici pokoj vječni u Gospodinu! - Tebe iz Biograca (1941.-) i Stanka Lasića iz Jara (1942.) izdvojio je Isus iz mnoštva hercegovačkih osmoškolaca i poveo na more, u Dubrovačku biskupiju, gdje ste pohađali dubrovačku sjemenišnu gimnaziju, zatim zadarsku bogosloviju, prešli u splitsku bogosloviju, gdje ste zaređeni 1967. godine za svećenike, točno prije 50 godina. Priključio vam se još jedan Hercegovac, Jerko Suton iz Tribistova/Posušje (1940.-), koji se školovao u Sinju, Visokom, Sarajevu i Zagrebu, a od mladomisničkih dana služi u Dubrovačkoj biskupiji. Spomenimo i to da je Isus poveo u istoj generaciji mladomisnikâ odnosno današnjih zlatomisnika i dvojicu dječaka iz Bosne: Grgu Tomića iz Trusine, župa Podhum/Žitača (1938.) i Josipa Barišića iz Bugojna (1943.). Dakle, Dubrovačka biskupija te Svetе godine vjere, 1967., sedam mladomisnika! Bila su to vremena bogata duhovnim zvanjima, koja su plod žrtava i molitava, osobito onih svećeničkih žrtava koje su pobijene na Daksi i na drugim stra-

tištim u Dubrovniku i okolicu potkraj Drugoga svjetskog rata. Te godine, na primjer, i hercegovačke biskupije imale su obilje svećeničkih kandidata: 38 bogoslova i 64 sjemeništarca (=102), premda samo jednoga mladomisnika, ovogodišnjega zlatomisnika, don Barišu Čarapinu. A Hercegovačka franjevačka provincija imala je dva-tri puta više duhovnih kandidata i sedam mladomisnika.

Zaključujemo kako je Isus božanski mudrošno i providnosno pozvao, odabrao i poveo u Dubrovnik ovu skupinu dječaka, današnjih zlatomisnika, da budu propovjednici Njegove riječi, djelitelji Njegovih svetih sakramenata i upravitelji Njegovih crkvenih jedinica - župa kroz ovo proteklo polustoljeće. Hvala mu na tom daru ovoj Crkvi u hrvatskom narodu. I hvala na velikodušnu odgovoru tih plemenitih dječaka! Uslijedila nova zvanja!

2. - Isusovo Preobraženje: "i preobrazi se pred njima. I zasja mu lice kao sunce, a haljine mu postadoše bijele kao svjetlost. I gle: ukazaše im se Mojsije i Ilija te razgovarahu s njime. A Petar prihvati i reče Isusu: <Gospodine, dobro nam je ovdje biti. Ako hoćeš, načinit ću ovdje tri sjenice, tebi jednu, Mojsiju jednu i Iliju jednu.› Dok je on još govorio, gle, svijetao ih oblak zasjeni, a glas iz oblaka govoraše: <Ovo je Sin moj, Ljubljeni! U njemu mi sva milina! Slušajte ga!›" (Mt 17,2-5).

- Gospodin je Isus doživio svoje ovozemno Preobraženje na brdu, po svoj prilici Taboru, kako nam svjedoče sva trojica sinoptičkih evanđelista: Matej, Marko i Luka. Isus se bio čudesno preobrazio i ukazao u svoj svojoj božanskoj slavi trojici svojih bliskih učenika: Petru, Ivanu i Jakovu. Bio je to nesumnjivo najznačajniji dan u Gospodinovu zemaljskome životu. Doživio je Božju slavu kao nikada do tada. Čule su se Očeve riječi: *Ovo je Sin moj, Ljubljeni. Njega slušajte!* A Sjaj, u koji je Isus bio zaodjeven poput žarkoga sunca, naznačuje Duha Svetoga i njegovu slavu. "I zasja mu lice kao sunce!" Nikakvo čudo da su naši stari taj blagdan nazivali jednostavno Lice Božje. Tu je, na Taboru, Isus pokazao, četrdesetak dana unaprijed, sav svoj božanski sjaj uoči svoje ljudske nemoći i smrti. Nakon toga čudesna i otajstvena doživljaja Isus sa svojim intimnim prijateljima silazi u mnoštvo naroda u kojem se nalaze i ostali učenici. Možda bi Petar, koji je na Taboru zavinknuo: "Dobro nam je ovdje biti" (Mt 17,4), više volio ostati na gori nego li silaziti u svakodnevnu vrevu i ljudske jade i bolesti. Ali to je upravo čovjekov put i sudbina: nekada ljudi zahvaćaju

vrhunce radosti, a nekada dopiru do bezdana žalosti. Biti na brdu suncem obasjanu i sići u suznu dolinu sinova Evinih, jest čovjekova stalna mijena: poslije sunca kiša lije, poslije kiše sunce grijе.

3. - U prijateljskom razgovoru pitam ovih dana zlatomisnika don Franu je li imao trenutaka preobraženja u vrijeme svoga hoda prema svećeništvu i u svećeništvu prema svojoj zlatnoj obljetnici.

On započinje malo izdaljega: - Vjerujem da je Stvoritelj imao svoj plan. Rođen sam 3. listopada 1941., a kršten 4. listopada na blagdan sv. Franje Asižanina. Majka mi je nadjenula ime Miljenko, a župnik fra Petar Bakula nazvao me imenom Frano. Tako je upisano Frano Miljenko. Zašto spominjem samo majku? - Otac mi je Mirko već otišao u rat u domobranstvo, kasnije u ustasha. I on je "nestao" na Bleiburgu, ili u nekoj jami, na Križnom putu? Godine 2015. bio sam prvi put na Bleiburgu i tu sam doživio teške napade napasnika koji su me pratili sve do misnoga predslovlja. Nekim sam tada rekao: "Idem tražiti čaću". A prošloga svibnja rekoh kolegi don Miljenku Babajiću, hodočasniku: "Pozovi mi čaću na Zlatnu Misu!"

Don Frano, čaća Ti je danas sudionik ove Twoje Zlatne Mise iz nebeske Crkve koje se on, čvrsto vjerujemo, domogao milošću Božjom i ljubavlju prema Bogu, svojoj obitelji i svomu rodu. Članovi triju faza jedne Crkve danas su ovdje: mi dionici ove vojujuće Crkve koja se ne prestaje boriti protiv grijeha, đavla i smrti; članovi čistilišne ili trpeće Crkve odakle sigurno izlaze u nebo, ali i s pomoću naših žarkih molitava, te članovi proslavljene Crkve u nebeskoj slavi.

Osnovnu školu od četiri razreda završio si u Biogradima? - Da, 1948.-1952. Peti i šesti 1952.-1954. u Ljutom Docu te sedmi i osmi s malom maturom na Širokom Brijegu 1954.-1956. Iako sam se upisao u mašinbravarsku u Mostaru, doživio sam obrat, prvo "preobraženje". Kada sam rekao majci da bih želio u sjemenište u Dubrovnik, majka je to propratila blagoslovom. Gospodin je sve vodio na svoj božanski način. U crkvu sam redovito išao i preko ljeta jer je to ostala navika od majke, premda mi pojma Crkve nije bio puno prisutan i jasan. Duhovno sam zvanje imao kao zrno, koje se razvijalo i učvršćivalo najviše Božjom milošću kroz osobnu molitvu i molitve onih koji su me voljeli i podržavali i na materijalnoj podlozi. Bez braće i sestara i bez oca prihvaćen sam kao njihov. To sam već u svojoj dječačkoj dobi doživio. Hvala im svima!

U sjemeništu možda sam se više isticao u pobožnosti, prema ocjeni poglavara, nego li u studiju. Kroz teološko školovanje najviše me privlačilo Bogoočinstvo i Bogomajčinstvo. Ali budući da sam živio s majkom, Bog Otac mi najprije nije bio prisutan kao majka. To se poslije ispravilo jer je spoznanje dolazilo tijekom vremena. Mislim da su mi teološki predmeti, koji upućuju na kršćansko savršenstvo, davali smjer, a posebno preko Isusova Evandjelja: "Bog jedincat" i "Bog trojstveni" (De Deo Uno i De Deo Trino).

Vojška? - Možda je bilo i koristi. Ocjena na kraju: Nisam pohvaljivan, ni kažnjavan (osim 4 dana u zatvoru). Otac mi je bio u vojsci u Bitolju, a ja 40-ak km dalje, u Resenu, 10 i pol mjeseci, 1961. godine. I sretno nastavio teološki studij u Zadru, a potom, kada je otvorena bogoslovija, u Splitu.

Kušnje? - Hoću li moći izdržati... Što mi to sve donosi, a koliko mi odnosi... Kako se nekomu potužiti kada nemam nikoga svoga... Isusovci su preko Marijine kongregacije poticali na pobožnost prema Gospu i tako su molitve: *O Gospođo moja... Pod Tvoju se obranu utječem...* uvelike utjecale na moj duhovni život. Pred svećeničko ređenje razgovaram s duhovnikom, a on me razborito upućuje nadbiskupu Franiću, koji mi kaže: "Ne boj se, idi naprijed i neka te Gospa prati i štiti svojom majčinskom ljubavlju i zagovorom!" Možda drugo "preobraženje".

Vratiti se u rodnu biskupiju? - Bilo je govora a i nekoga ugovora s msgr. Pavlom Butorcem, dubrovačkim biskupom (1950.-1966.), upravo radi nekih događanja u Dubrovačkoj biskupiji tih godina. Sve je dobro prošlo, Bogu hvala.

4. - Između Dubrovnika i Livingstonea. *Majka je s Tobom od mladomisničkih dana?* - Da. Sa mnom je bila od 1968. do 21. svibnja 1981., kada je preminula, Bog joj se smilovao duši! Koliki je bio strah od komunista, evo samo jedne sličice. U majke sam vidio jednu fotografiju, ali samo polovicu, prerezanu. Ja je nikada o tome nisam pitao. Godine 1984. polazim u Afriku, u misije. Tetka Iva, majčina sestra, daje mi fotografiju, i to čitavu, i govori mi: "Vrane moj, ne moj da ti itko vidi tu sliku!" A na toj fotografiji otac Mirko i mati Slavka. Otac s ono U na čelu. To je moglo biti iz 1944. u jesen pred traganje grožđa. Nije mi pričala o ocu. Kasnije mi se polako otkrivala ljubav prema njemu. Dok je majka životno slabila, u jednom sam joj razgovoru rekao: "Majko, predaj se Isusu potpuno!" A ona će meni: "Predana sam čitava svoga živo-

ta!" Njezine posljednje riječi meni upućene bile su: "Sinko, budi pravi svećenik!" Poruka koja ostaje i obvezuje. I u Konavlima i u misijama; u Smokvici i u Smokovljanim; u Dubrovniku i u Livingstoneu. Pokoj vječni daruj im, Gospodine, i ocu i majci! Nakon majčine smrti mirnije sam razmišljao o misijama. I odlučio poći.

Koje si župe pastorizirao? Je li svaka bila kao neko "preobraženje"? - Kao mladomisnik župu Radošić u Šibenskoj biskupiji, 1967/68. U Dubrovačkoj biskupiji: Stravču, 1968.-73.; Ponikve, 1973.-1983. U pripremi za misije u Dublinu u Irskoj, studij engleskoga jezika, 1983./84. U misijama u Zambiji u biskupiji Livingstone, župu Sichili 1984.-87.; Kabompo 1987.-89.; ponovo Sichili, 1989./1990. Po povratku u domovinu: Smokvicu i Čaru, 1990.-93.; Smokovljane i Lisac, 1993.-98. Ponovo u Misije u novoosnovanoj biskupiji Mongu u istoimenu gradu Mongu župu Gospe Lurdske s don Ivicom Kordićem iz Krčke biskupije, 1998.-2001. Opet povratak u domovinu, u Pridvorje, 2001.-2005.; Lopud, 2005.-2015; Putniković, 2015 - do sada... Ukupno 14 župa i 15 dekreta.

Otac nam nebeski reče za Isusa na Taboru: *Njega slušajte!* Jer on ima riječi vječnoga života. Ti si, don Frano, bio i ostao poslušan sin Kristove Katoličke Crkve. Jer svaki dekret znači "poštovanje i poslušnost" - *reverentiam et oboedientiam* - kao

što obećajemo na ređenju! Neka Ti Bog nagradi crkveni duh i posluh!

Mladomisničko geslo? - Geslo je: "Gospodine, kome ćemo otići? Ti imaš riječi života vječnoga" (Iv 6,68). Zlatomisničko geslo veže se na mladomisničko. Na vrhu je križ. Ispod križa Aleluja. Ispod Aleluje "Uskrslji... Ti imaš riječi života vječnoga." Nema više upita: Komu ćemo otići? Život je usmjeren na vječnost. Bogu hvala.

Tebe ljudi pozdravljaju biblijskim pozdravom Aleluja? - Evo kako je došlo do toga. Na Mali Uskrs 1979. bio je molitveni susret u jednoj hercegovačkoj župi. Auto sam parkirao i približio se povećoj skupini pristiglih laika, časnih sestara, svećenika biskupijskih i redovničkih. Pružio sam ruku prvoj osobi čestitajući joj Uskrs. Iz usta je provrla riječ **Aleluja**. Svima sam tako zaželio sretan Uskrs. Bili su iznenadjeni i zadovoljni novinom čestitanja. I tako su me prozvali Aleluja - Hvalite Gospodina! Na svemu sam zahvalan Duhu uskrsloga Gospodina Isusa. Slava mu i dika! I Aleluja!

Zlatomisniče don Frano, neka Ti Gospodin Isus usliši svećeničke misne žrtve u novim duhovnim zvanjima! Neka Ti nagradi trku koju si do sada protrčao! Neka Ti naplati vjernost i vjeru koju si očuvao i za sebe i za one kojima si propovijedao i pripremao za vječnost.

Srdačne čestitke i - u nove duhovne bitke i pobjede, s blagoslovnom milošću Božjom!

STOLJETNICA ŽUPE IZBIČNO

Izbično, 1. svibnja 2017. - Župna Izbično, u Širokobriješkom dekanatu, osnovana je 1917. U novoj župi bilo je tada oko 1300 katolika. Prvih se godina, prema župnim maticama, zvala Britvica. Imala svoje matice od samog osnivanja. Župna crkva u Izbičnu sagrađena je 1966. godine. Njeni su naslovnik i zaštitnik župe sv. Josip Radnik, koji se slavi 1. svibnja. Godine 1975. u župi je bio najveći broj vjernika: 1350. Prema *Kronici biskupije* (1911.-1947.), na Širokom Brijegu, 30. travnja 1933. godine, krizmano je 1177 djece, od toga 168 iz župe Izbično (str. 225).

Navodimo imena župnika koji su posluživali župu kroz ovih stotinu godina:

Fra Jozo Bencun, 1917.- 1921., 1922.-1926. i 1928.-1939. Ubili ga partizani 1945.

Fra Ante Šola - Sladojević, 1926.-1928.

Fra Andelko Nuić, 1939.-1941., ubijen 1945.

Fra Metod Puljić, 1941.-1945., ubijen kao župnik 1945.

Župa bez župnika, 1945.-1949.

Fra Milivoj Bebek, 1949.-1958.

Fra Željko Zadro, 1958.-1966.

Fra Čedo Škrobo, 1966.-1969.

Fra Teofil Leko, 1969.-1977.

Fra Marko Dragičević st., 1977.-1982.

Fra Dinko Maslać, 1982.-1991.

Fra Nedjeljko Martinović, 1991.-1998.

Fra Drago Čolak, 1998.-2005.

Fra Franjo Mabić, 2005.-2015.

Fra Robert Kiš, 2015. -

Kada se god može, za ovu svečanost sv. Josipa Radnika priređuje se u Izbičnu zajedničko slavlje župnoga patrona i primanja sv. krizme i Prve sv. Prica. Tako je bilo i ove 2017. godine. Uz biskupa i župnika bili su u koncelebraciji širokobriješki župnik i dekan fra Stipe Biško i njegov vikar fra Ivan. Župnik je izrazio biskupu dobrodošlicu, a biskup je, zahvalivši, rado uključio u svetu Misu sve župnike, sve župljane, pokojne i žive, u župi i razišle po svijetu, ove pripravnice za sv. krizmu i ove male koji prvi put primaju sv. Pricest.

Krizmanice. Za svetkovinu svetoga Josipa Radnika, 1. svibnja 2017., u Izbičnu je župnik fra Robert Kiš pripremio pet djevojčica osmoga razreda i prvoga razreda srednje škole za primanje sakramenta sv. krizme. Jedna je od njih pozdravila biskupa Ratka, dvije su čitale misna čitanja, a jedna je izgovorila molitvu vjernika.

Prvopričesnici. Na drugoj strani ispred klupa bila su dva prvopričesnika i jedna prvopričesnica. Zbor počinje pjesmu s kora, a svi vjernici u crkvi pjevaju.

Homilija. Biskup je govorio o sv. Josipu pod trostrukim vidom: radnik, vjernik, slavljenik.

Radnik: Bog je dao čovjeku zakon rada. I tijelo i duša stvoreni su za rad. Gospa je bila radnica. Isus je bio radnik. A Božja je Providnost dodijelila sv. Josipu posebnu ulogu da radi i zarađuje za Svetu Obitelj. Radnik u Nazaretu. Radnik u Betlehemu. Radnik u Egiptu. Ponovo radnik u Nazaretu. Nakon Isusove 12. godine više se ne spominje među živima. On zna što znači raditi i u domovini i u inozemstvu, i u normalnim uvjetima i u progonstvu.

Vjernik: Sv. Josip imao je četiri ukazanja Božjega anđela, Gabrijela. I sva četiri u snu. Iako čovjek obično ne vjeruju svojim snovima, Josip je povjerovao i uračunalo mu se u pravednost. Povjerovao je viđenju u snu anđelu koji mu je rekao da je Djevica začela po Duhu Božjem, da je to Božje Dijete, i da se ne boji uzeti zaručnicu Mariju (Mt 1,24). Povjerovao je snovima u kojima mu je anđeo rekao da uzme Dijete i majku njegovu i bježi u Egipat (Mt 2,14). Povjerovao je anđelu Božjemu koji mu se ukazao u snu i rekao da se vrati iz Egipta u zemlju izraelsku (Mt 2,21). I povjerovao je anđelovu ukazanju u snu da se iz Jeruzalema uputi u Nazaret (Mt 2,22).

Slavljenik: Crkva današnjega Svetca slavi trima svečanostima: današnjim *spomandanom* sv. Josipa Radnika - a u župi Izbično svetkovina! - zatim *blagdanom* Svetе Obitelji, tj. maloga Isusa, njegove Majke i sv. Josipa, u nedjelju između Božića i Nove godine, i *svetkovinom* sv. Josipa, 19. ožujka, kada je prešao s ovoga svijeta na bolji. Mostarsko-duvanjska biskupija nalazi se pod zaštитom sv. Josipa.

- **Krizmanice i prvopričesnici,** pokažite se u životu marljivi i radini, rastite u vjeri u Duha Božjega i njegove darove, i u Isusa Krista kojega primamo u sv. Pricesti. To će biti na slavu Božju, a nama vjernicima na život vječni.

Nakon završnoga blagoslova po zagovoru sv. Josipa Radnika, fotografii su snimili više zajedničkih i pojedinačnih slika.

Župnik je u župnoj kući počastio biskupa, dekana i druge svećenike te gradske predstavnike sa Širokoga Brijega.

Zapis mostarsko-duvanjskoga biskupa fra Alojzija Mišića (1912.-1942.) u *Kronici biskupije* (1911.-1947.), svez. I., str. 48:

"**Izbično 27. IX. 1919.** Ovo je novo otvorena župa od Briga odijeljena s' razloga što je a *matre* [od matice] Široki Brig vrlo udalečena n.p. selo Liskovac 3 sahta. Da se pastorizacija vjernicima i svećenstvu olakša, otvorena je u Izbičnu nova župa. Narod dosta sjeromašan. Nejma ništa nego đekoju kozu, ovcu, konja, nješto kupusa, kompira, to im je sve. Prvi župnik o. Jozo Bencun. Sbi-

lja dobar i pripravan na žrtve. Šta taj trpi i snaša pri osnutku ove župe, neda se reći. Stanuje u seoskoj kući [...]. Nikakove udobnosti, a samo ne-prilike. [...]. Počeo rađu na jednom mjestu, nije odgovaralo. Natzalo se amo tamo, dok se nije odlučilo - iza dužega čekanja - pa udarilo baš ko treba. Odabralo se prema onomašnjim prilikama najsgodnije mjesto i gradja će odpočeti - ako Bog da! Ovdi sam noćio, s. misu u negdašnjem ovčijem podrumu reko, uzeo od dobrog o. Bencuna zajutrat pa onda preko Liskovca došo u Korita. Ovdi nas dočeko sa narodom o. Jure Zlopša."

ČETRDESETA OBLJETNICA SVETIŠTA KRALJICE MIRA NA HRASNU

Hrasno, 14. svibnja 2017. - Svečanom sv. Misom koju je, u koncelebraciji s petnaestak svećenika, uza sudjelovanje velika mnoštva vjernika (više od 5.000), na drugu nedjelju mjeseca svibnja - V. vazmenu, 14. V. 2017., predvodio msgr. Ratko Perić, mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj Trebinjsko-mrkanske biskupije, obilježena je ujedno četrdeseta obljetnica biskupijskoga svetišta podignuta u čast nebeske Majke Blažene Djevice Marije Kraljice mira u župi Hrasno u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji. U slavlju je sudjelovao i predsjednik Vlade Republike Hrvatske gosp. Andrej Plenković, župan Dubrovačko-neretvanski gosp. Nikola Dobroslavić, više sabornika te neki načelnici općina s područja Trebinjske biskupije kao i iz susjednog Metkovića u RH.

Hodočasnici su od ranih jutarnjih sati pristizali pješke, na biciklima, motociklima, osobnim vozilima i autobusima. Svi, od najmladih, kojih je ove godine bio zamjetno velik broj, do onih najstarijih, nakon pozdrava don Antuna Pavlovića, župnika i upravitelja svetišta, posli su u pokorničkom hodu, uz pjevanje litanija i Gospinih pjesama, kipu Kraljice mira na Gradinu. Njoj, koja jednom rukom uzdignutom prema nebu moli mir, a drugom ispruženom prema narodu prenosi Božje blagoslove, htjeli su povjeriti i preporučiti svoje životne potrebe i brige, ali i prenijeti radosti i nade. Na Gradini je biskup Ratko izmolio posvetnu molitvu koju je prigodom hodočasničkoga pohoda ovomu svetištu - o njegovoј desetoj obljetnici - sastavio blagopokojni zagrebački nadbiskup kard. Franjo Kuharić

i osobno izmolio na Gradini. Nakon posvetne molitve biskup je blagoslovio sva vozila pozvavši sve vozače na razbor i oprez. "Neće ti se blagoslov primiti, ako ti želiš biti nerazuman u vožnji!" Samo u ovom vikendu na području Hercegovine u prometu je smrtno stradalo 7 osoba!

Pjevne dijelove sv. Mise predvodio je župni zbor iz Hrasna, misna čitanja pročitali su vjernici iz župe, a molitvene zazive vjernika bogoslov Antonio Krešić iz župe Hrasno i sjemeništarac Marko Pavlović, gimnazijalac u Zadru, iz župe Blagaj-Buna. Biskup je Ratko održao homiliju oslanjajući se na evanđeoski tekst, koju u cijelosti prenosimo u nastavku. Nakon sv. Mise i okrjepe, odvijao se duhovno-kulturni program nastupom zborova i pjevačkih skupina iz raznih župa.

Svetište Kraljice mira u Hrasnu pokrenuo je po-kjoni hrašnjanski župnik msgr. Stjepan Batinović, u narodu popularno zvan "Dumo", koji je u župu došao 1947. godine. Bio je velik štovatelj Blažene Djevice Marije. Već je 1958. godine, o 100. obljetnici lurdskega ukazanja, u dvorištu crkve sagradio Gospinu špilju pred kojom je povremeno služena sv. Misa i prakticirana pobožnost Gospine krunice. Na ideji da Hrasno postane duhovno - marijinsko svetište na poseban je način radio 1967. godine u prigodi 50. obljetnice Gospinih ukazanja u Fatimi. Želio je na brdu Budisavina podignuti kip u čast Gospe Fatimske. Tadašnje mu vlasti nisu to dopustile. Providonosno, a da ni sam to nije bio znao, u nekom sudskom sporu iz tursko-ga vremena, kao naknadu, župa je grunitovnički

dobila obližnju uzvišicu zvanu Gradina. Tu je, na Gradini, gdje je, nakon što je blagopokojni mostarski biskup Petar Čule odobrio svetište, 8. svibnja 1977., podignut i blagoslovjen kip Kraljice mira, rad akademskoga kipara Ante Starčevića. U tom slavlju, blagoslova kipa i osnutka svetišta, uz biskupa Čulu, sudjelovao je i njegov koadjutor msgr. Pavao Žanić te biskupi iz susjednih biskupija: iz Dubrovnika msgr. Severin Pernek, biskup ordinarij, te pomoćni splitski, msgr. Ivo Gugić. Od tada, svake druge nedjelje mjeseca svibnja, vjernici Trebinjske biskupije, ali i iz župa susjednih biskupija, hodočaste Gospi - Kraljici mira na Hrasno. Na 10. obljetnicu svetišta, Hrano je posjetio hrvatski kardinal Franjo Kuharić, zagrebački nadbiskup, koji je predvodio Misno slavlje i proslavu, u koncelebraciji s tadašnjim vrhbosanskim nadbisku-

pom i metropolitom msgr. Markom Jozinovićem te biskupom Pavlom Žanićem. Tada je kardinal Kuharić sastavio posvetnu molitvu Kraljici mira, koja se moli svake godine pred njezinim kipom na dan proslave. Početkom Domovinskoga rata, 4. kolovoza 1991., u sklopu svetišta otkriven je spomenik žrtvama Drugoga svjetskoga rata župe Hrasno, rad akademskoga kipara Nikole Vučkovića iz Metkovića, na kojem je uklesan epitaf "Domovino, radi tebe, radi bitka tvog, gdje nam kosti rasute su znade samo Bog". Uz Gradinu prema kipu postavljen je i Križni put, rad akademskog kipara Dušana Stanojevića, dar ponajviše naših iseljenika. Na svetkovinu Bezgrješnoga začeća Blažene Djevice Marije, 8. prosinca 2011., uz misno slavlje koje je predvodio biskup Ratko Perić te sudjelovanje 30 svećenika, obilježena je 250. obljetnica župe.

Homilija biskupa Ratka

NEKA SE NE UZNEMIRUJE SRCE VAŠE!

Držimo se današnjega evanđeoskog odlomka sv. Ivana: 14,1-7, tumačeći rečenicu po rečenicu radi boljega osvjetljenja naše vjere koju Bogu dujemo i koju Bog od nas očekuje.

1. - **Neka se ne uznemiruje srce vaše!** poziva Gospodin Isus svoje učenike na Posljednjoj večeri. Srce se ljudsko smatra stjecištem vjere i nevjere, ljubavi i ljutnje, mira i nemira. Glasovita je rečenica sv. Augustina u početku njegovih *Ispovijesti*: Bože, "stvorio si nas za sebe, i nemirno je srce naše dok se ne smiri u tebi". Isus, vječni Sin Božji, došao je na ovaj svijet prije 2000 godina da dadne Mir svoj ljudskim nemirnim srcima, da nas oduči od tjeskobe pred neizvjesnošću. "Mir vam ostavljam, mir vam svoj dajem. Dajem vam ga, ali ne kao što svijet daje. Neka se ne uznemiruje vaše srce i neka se ne straši" (Iv 14,27), ponavlja Isus misao u istom govoru. Sve su njegove božanske riječi usmjerene na to da nas uvjere da budemo u srcu mirni, jer imamo Oca koji nam je srca stvorio da se raduju, za nas se brine i na nebeskim nas čeka vratima da se s povjerenjem pojavimo pre Njim. Krist je mir srca i života našega. "On je Mir naš" (Ef 2,14). Kako li utješne riječi u ovom našem nemiru i jadu! Toliko puta ništa ne razumijemo, zbog svega strahujemo. A Uskršli uporno ohrabruje: "Mir vama!" (Lk 24,36). Naš mir počiva na uvjerenju da je Gospodin neprestano uz nas i da smo mi uz njega. On je Gospodar mira i nemira, smrti i života.

Isus je svoju **majku Mariju** ovlastio da nam bude prenositeljica Njegova mira, da bude Kraljica mira, za koju je koadjutor Pavao Žanić prije 40 godina, 6-8. svibnja 1977., ovdje trodnevnicom pripremao narod a biskup Petar Čule proglašio joj Svetište. U *Službenom vjesniku* naših biskupija (2/1977., str. 69-70) čitamo da je u prigodnoj propovijedi biskup Čule "komemorirao 60. obljetnicu Gospinih ukazanja u Fatimi, prošlogodišnju [1976.] proslavu u Solinu, i Veliki Zavjet hrvatskoga naroda, i pozvao prisutne da iskreno, odano i pobožno štuju presv. Bogorodicu i pozvao ih da se ovdje u Hrasnu na današnji dan [tj. 2. nedjelje svibnja] u hodočašćima okupljaju kod kipa Kraljice mira". Hvala župniku don Stjepanu (+1981.), biskupu koadjutoru Pavlu (+2000) i biskupu ordinariju Petru (+1985.).

- *Kraljice mira, moli od Boga pravedan i trajan mir svakoj osobi i obitelji, svemu našemu narodu i svoj Crkvi Božjoj!*

2. - **U Boga vjerujte!** Vjera je predanje čitavim svojim bićem Ocu nebeskomu, kao što sinčić ima puno povjerenje u svoga oca zemaljskoga. Bog sve vidi i sve provida. Povjeriti mu svoj um i srce, predati život i smrt u njegove ruke, sve u svjesnoj vjeri u njegovu mudrost i ljubav, to je smisao našega poziva u ovu opstojnost i u nebo. Stoga, nema u našem životu takva mraka, koji on ne može rasvijetliti. Nema na našemu putu takve

i tolike boli, koju on ne može ukloniti. Svemu zna uzroke i razloge, i sve može preokrenuti u naše dobro. Eto to je Bog, Otac, kojega Isus navješće. Vjerujte u Boga kroza sve svoje nevolje!

Primjer nam je **Nazaretska Djevica** koja u svemu vjerom prihvata svetu volju Božju: "Blago tebi što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina" (Lk 1,45), kaže joj njezina rođakinja Elizabeta.

- *Kraljice obitelji, zagovaraj sve naše obitelji da se u njima djeca rađaju a ne pobacuju, da se rođena čestito odgajaju a ne na zlo privikavaju! Da svi budemo velika obitelj slove i suradnje.*

3. - I u mene vjerujte! - dodaje Gospodin. Isus nas poziva da jednako tako i u njega vjerujemo. On je živi dokaz Božje - Očeve ljubavi prema ljudima: on je Istina koja odgovara na sva naša pitanja; On je Put kojim se ide u Život; On je Život, Uskrsnuće, Mir, Vrata, Pastir Dobri. On je postao čovjekom, a ostao Bogom, da ga kao Bogočovjeka možemo vidjeti i s njime razgovarati. On je slika i odraz Boga nevidljivoga. Tko vidi njega, vječnoga Sina, vidi i vječnoga Oca. Kako možemo ne vjerovati u Oca i u Sina kada nas Isus tako neodoljivo poziva i uvjera da je to jedini put osmišljenja svih životnih putanja i zemaljskih patnja. Po Očevu programu i ovlaštenju Sin će njegov Isus Krist suditi svijetu. On će nas dočekati na Nebu i suditi po pravdi Boga Velikoga. Stoga je nužno za spasenje vjerovati i u Isusa i držati se njegova križa i mira.

Gospodin je želio da uz njega na Kalvariji bude i njegova **Majka**, koju je preko Ivana predao svima nama za majku (Iv 19,26), koja je i danas s njime u nebeskoj slavi, i koja će biti s njime i na Sudu kao svjedokinja naših molitvenih vapaja i litanija, krunica i hodočašća.

- *Kraljice Svih Svetih, pomozi da se mladi Božjega drže zakona i da se među njima pokažu oni pozvani koji će se odvažno opredijeliti za svećeničko ili redovničko zvanje!*

4. - U kući Oca mojega ima mnogo stanova. Sin se Božji po Duhu Svetome u Blaženoj Djevici Mariji utjelovio zato da nam objavi što se nalazi u Oca njegova i Oca našega. I eto kazao je: ima mnogo stanova. Praznih stanova, koji čekaju na nas ljude. Nije u Oca mojega - poručuje nam Isus - kao u nekih zemaljskih roditelja koji se boje djece, jer nemaju stana kakav bi oni željeli. U Oca mojega ima obilje stanova, božanski građenih, i svi na dar! Tko god nema stana na ovome svijetu, a ima pouzdanja u Oca moga i u mene vjeruje, imat će stan vječni, stan trajni, stan nerazorivi, iz

kojega ga nitko ovrhom istjerati ne će, niti će ga ikakva zapaljiva granata ili strašan potres uništiti. Živjet će u ljubavi Očevoj i mojoj, kaže Isus. A od nas se ljudi očekuje da pošaljemo svoja dobra djela kojima će Bog ukrasiti te stanove.

Ti čvrsto vjeruj, dobro djeluj i pouzdano očekuj da će ti Bog uručiti ključ u ruke od tvoga stanu, kao što je **Gospi** već dao najsavršeniji stan, koji je ona povlasticom Božjom i svojom velikom vjerom i djelatnom ljubavlju zaslужila.

- *Kraljice bez grijeha istočnoga začeta, kojoj je ova crkva i župa u Hrasnu posvećena, isprosi od Boga bolesnima zdravlje, grješnima oproštenje, začetima rođenje, sposobnima školovanje, nezasposlenima posla, političkim predstavnicima da "zaboravljuju privatno a brinu se za javno", beskućnicima kuće, a svima nama stanove vječne!*

5. - Idem pripraviti vam mjesto! Isus je naš preteča, pripravitelj. I ići nam je za njim: kroza smrt u uskrsnuće, kroz nevolje u kraljevstvo Božje. Uvijek nas zadržava Isusova čestitost i poštenje. Svakomu svom sljedbeniku obećaje nevolju i križ, pozivajući ujedno na herojsku izdržljivost i ustrajnost. A njegova je posljednja riječ: Slava kod Oca nebeskoga. Idem pripraviti vam mjesto za sve ono što ste mučenički podnijeli za me i za moje Evanđelje.

A ako je Isus istinit s obzirom na križ - a jest! - tko mu onda ne će vjerovati da će nam pripraviti i vječno prebivalište u nebesima, kao što je pripravljeno i njegovoj Majci **Bogorodici** koja je prošla mučeničku patnju nerazumijevanja i progona, trpljenja i ponuđenja!

- *Kraljice mučenika, posreduj za nas da se počujni nađu u Kraljevstvu Očevu, a mi živi da hram bro podnosimo patnje koje nisu ništa prema slavi koja nas čeka u nebu!*

6. - Ponovo ću doći i uzeti vas k sebi, obećaje Gospodin. Evo još jedne neprolazne istine iz budućega života i vijeka. Vidiš li da nije sve gotovo na ovome svijetu? Postoji život, onaj pravi, na drugome. Isus će nam ponovo doći. To je Njegova konačna pobjeda. Svi će pasti pred njim nice. Sve one koji su se oholili, bit će sitniji od zrnca prašine. Koji su njega prezirali, osjetit će se odbačeni. A oni koji su u njega vjerovali, njegova se imena ne stidjeli na ovome svijetu, bit će ponosni na njega, na njegov Pojavak. Koji su ga štovali, ljubili i priznavali, on će ih uzeti k sebi, u besmrtnu slavu, i priznati ih svojima pred Ocem nebeskim. Radovat će se Spasitelj, radovati spašenici.

A već je svu slavu postigla i njegova **Majka** koja je dušom i tijelom uznesena u nebesku diku.

- *Kraljice na nebo uznesena, moli za nas koji ti se utječemo kao Pomoćnici i Kraljici!*

7. - Da i vi budete gdje sam ja. Mi smo često zabrinuti što će biti nakon naše smrti i nakon Sudnjega dana. Evo jasna Isusova odgovora: Vi ćete biti gdje sam ja uz uvjet vjere i dobrih djebla! Što nam drugo treba? Kada neku osobu voliš, uopće ne gledaš gdje se nalaziš: na selu ili u gradu, na moru ili u planini. Može biti sami dim i neugoda u dotičnoj kući, a da ljudska ljubav bude čista kao suza. Ako je Isus naša ljubav, tu je Božji raj. Najvažnije je da ćemo biti gdje je on. I to je najveća čast i najveći stupanj ljubavi.

Gospodin je učinio da je prva s njime njegova **Majka**, koja je prihvatile volju Očevu, prista-

la uz Križ Isusov, odano u patnji slijedila ljubav Duha Svetoga. Kao što se Isus zauzeo da se srce njegove Majke smiri u nebu, u vječnome stanu, gdje joj je pripravio najuzvišenije mjesto, uzevši je k sebi, da bude s njime, tako uskrsli Gospodin i svakoga od nas poziva da vjerujemo i djelujemo po ovoj njegovoj riječi, da i mi budemo gdje je on i njegova Majka.

- *Sveta Marijo, molimo Te ovim Tvojim 40-godišnjim Svetištem Kraljice mira, Tvojim duhovnim majčinstvom kroz 14 stoljeća naše hrvatske i crkvene povijesti, zagovaraj nas da se i mi jednom nađemo s Tobom kod Tvoga Sina i vječnoga Oca i Duha Svetoga, Boga, po sve vijeke vjekova. Amen.*

MAJKA CRKVE - SVETKOVINA KATEDRALE

Mostar, 5. lipnja 2017. - Mostarski biskupi, Petar Čule u odstupu, i Pavao Žanić u nastupu na službu izvijećali su 1980. godine da novoizgrađenu katedralu pokraj Radobolje posvete Gospi, i to Majci Crkve i Kraljici neba i zemlje. Spomendan Kraljice - 22. kolovoza potječe još iz vremena liturgijske obnove početkom sedamdesetih godina. A dotadašnji spomen Precistoga Srca Marijina prenesen je u subotu nakon svetkovine Presvetoga Srca Isusova. Članovi Biskupske konferencije 1979. godine odlučili su da se Majka Crkve slavi sutradan, u ponedjeljak, po svetkovini Duha Svetoga. Budući da se nije mogla razdvojiti proslava dvaju naslova na dva različita nadnevka, tijekom vremena biskup

je u Mostaru stavio naglasak na Mariju Majku Crkve, tj. na proslavu sutradan po svetkovini Silaska Duha Svetoga. Ove godine vanjska je proslava bila 5. lipnja. Svetе su Mise slavlјena kao u zapovijedane blagdane, a glavna je svečanost bila navečer u 18.00 sati. Pola sata prije moljena je krunica, a u početku sv. Mise biskup je Ratko na Katedralnom trgu izgovorio pred Gospinim kipom molitvu Majci Crkve. Predvoditelj s koncelebrantima i ministrami ušao je u katedralu, koju su župljani ispunili od posljednje do prve klupe. Katedralni zbor počastio je Gospu njezinim pjesmama. Župnik je don Luka poslije svečanosti ponudio osvježenje svećenicima sudionicima u katedralnoj dvorani.

Prenosimo biskupovu homiliju

MARIJA MAJKA CRKVE - UZOR VJERE

Uzet ćemo samo jedan prijeloman trenutak gdje se jasno vidi Marijina vjera u Boga. Osoba se ne može osloniti samo na svoj razum, pa koliko god bio razvijen i aktivran. Ne može se osloniti ni na iskustva drugih osoba da joj ispričaju samo svoje doživljaje ili priče iz davnine. Gospa je stavljena u kušnju u kojoj se ne može snaći osim po vjeri u Boga.

Vjera u Nazaretu. Za Gospu se u Svetom Pismu ne kaže u što se posebno razumjela u životu kao osoba, kao djevojka: u pletivo, u predivo, u

tkalaštvo ili švelo. Je li bila izvrsna žetelica, pastrica, vrtlarica, ne znamo ni to. Pretpostavljamo da je morala biti marljiva djevojka, ozbiljna, sprema na obavljati sve seoske poslove, čekajući što će Božja providnost s vremenom donijeti. Tradicionalno religiozna još od svoga djetinjstva već na koljenima svojih roditelja dosta toga učila. Možemo pretpostaviti i da je bila pismena toliko da je znala čitati Sveti Pismo. Sigurno nije propuštala šabatom ili subotom religiozni posjet sinagogi u mjestu: da se pomoli Bogu i da čuje koju misao iz

Svetoga Pisma od pismoznanaca. Ona bi se svratala i drugim danima kada bi vidjela da su vrata sinagoge otvorena. Okrenuta Bogu, uživa u molitvi, u mislima na Boga i na Božje svetinje. Da je tada bilo časnih sestara, ona bi otišla u časne!

Marija, djevojka od 20 godina, što može drugo nego djevojački maštati kako će se sretno udati i sretno živjeti u obitelji u kojoj će biti vjerna Božjemu zakonu, vjerna supruga, vjerna majka. A da je bila istinski dobra, zaista iskrena i na vanjski način izgledna ili privlačna, vidi se i po tome što je već tako mlada bila zaručena s Josipom, mladićem iz Nazareta, koji je još kao dječak bio doselio iz Betlehema. Jest Josip bio siromašan, ali je imao barem zanat u rukama: tesar, drvodjelja. Sve što se tiče drveta, išlo mu je od ruke: trebaju li vrata, evo Josipa. Prozori, bačve, drvene žlice i bukare. On sirovo drvo pretvara u isklesana čovjeka, u izrađenu posudu, u nešto sasvim korisno. On svako drvo, svaku bilju ili trupinu gleda pod vodom što bi od toga mogao korisna učiniti za kućnu obitelj. Imao je radionicu, i u radionici raznih alatki: blanja, pila, kosa, kosora, srpova, sjekira, štapova, raznih okvira. Pozivan je i od drugih, suseljana, da napravi nešto od drveta.

Josip i Marija zaručili su se u mjesnoj sinagogi, pred predstojnikom sinagoge, pred svjedocima. Zaručništvo je obično trajalo po godinu dana. Djevojka je bila poprilično sigurna da će se udati za dotična mladića, osim ne - daj Bože - slučaja. Mogla se spremati za budući život u obitelji. I može se pretpostaviti da se i Marija tako spremala za udaju. Dobro, ako sam ja sve ovo do sada zamisljao, pretpostavlja na temelju seoskoga života moje pokojne mame, života koji je ostao gotovo isti od onoga vremena do modernih vremena, kada sela nestaje, nisam izmislio ovo što sada slijedi, jer je Sveti Pismo. A nema nikakve sumnje da je sama Gospa pričala sv. Luki sve ove događaje, kako to diskretno kaže sam evangelist (Lk 1,1-4).

U prikazani seoski mladenački život, i Josipov i Marijin, upada andeo Božji, odnosno arkandeo Gabrijel, donositelj Božjih vijesti (Lk 1,26-38). Prvo se javlja Mariji. Ona je glavna. Protagonist. Pozdravlja je riječima "Milosti puta", i "Gospodin s tobom". Gospodin s tobom, to je bio uobičajen pozdrav, još starozavjetni. Ali "Milosti puna" nije se prije čula ta riječ. Ima barem dvjesta pedeset puta da je ta riječ "milost" spomenuta u Starom Zavjetu u raznim zgodama i nezgodama pojedinih osoba, ali to je redovito u smislu: Našao milost u Boga, stekao milost u Gospodina, Bog mu

iskazao svoju naklonost i milost. Ali da bi neka osoba bila "milosti puna", to nema u staroj Bibliji. Jest to ugodno čuti, ali zbnjuje, pa i Gospu: Kako "Milosti puna"? Ili još bolje: Milostipuna! I Gospa zastade. Kakav bi to bio pozdrav? Što to znači? Je li ovo preda mnom pravi andeo? Sve ovako. Andeo joj odgovori: Ne boj se, Marijo, našla si milost u Boga. Uvijek si govorila kao tvoja baka i majka: Neka mi bude kako Bog hoće. Evo sada ja sam došao da ti kažem kako Bog hoće, ali Bog traži tvoj slobodan pristanak, sudioništvo, ruku, srce, mozak, dušu i tijelom. Bog ima plan o svakoj osobi, ali nikoga ne nagoni da prihvati taj plan. Ako ga prihvatiš i ostvariš, blago tebi; a ako ga ne prihvatiš i ne ostvariš, promašena šansa! Hoćeš li se ti staviti na raspolaganje Bogu? I iznosi joj arkandeo Božji naum, postupno, pema njezinoj sposobnosti shvaćanja i vjerovanja, ne kazuje sve. Ne zna ni andeo sve, nego koliko mu je Bog kazao. Kazuje joj da će začeti i roditi sina, da će mu nadjenuti ime Isus - Spasitelj, da će on biti velik i da će se zvati Sin Svevišnjega. Njemu će Bog dati prijestolje Davida, oca njegova, i kraljevat će nad domom Jakovljevim i njegovu kraljevstvu ne će biti kraja. Gleda Marija arkandela Božjega. Andeo - andeo! Sve nešto veličanstveno, fantastično: Sin, Spasitelj, Svevišnji, David, kraljevstvo, kraljevstvu nema kraja. Ona kraljica, a seoska djevojka. Gospa se brani da ne razumije. Kako će to biti kada ona ne poznaje muža. Jest, doduše, zaručena, ali zaruke traju godinu dana. Tek se dogodine mogu uzeti ženidbeno, ali andeo govorí o nečemu što bi se trebalo dogoditi odmah, ne dogodine. Andeo joj odgovori da nije u pitanju ni zaručnik ni muž, ni udaja dogodine ili preko godine, da se stvari trebaju odvijati po Božjem a ne po ljudskom planu. Ovdje se angažira Otac nebeski, On šalje Sina svoga, Sina Svevišnjega, ovdje će se Duh Sveti angažirati koji stvara ljudsku dušu, a žena će dati tijelo. Sila će te Svevišnjega osjeniti. Zato će to čedo i biti sveto, Sin Božji. Nije to začeće nekoga grješna djeteta i čeljadeta, kao što David moli i kaže: Evo grješan sam već od rođenja i u grijehu me zače majka moja (Ps 51). Grijeh onaj iskonski, adamovski i evinski. A sada ovaj andeo priča novu priču: Duh Sveti, Čedo Sveti, Sin Božji. Nepojmljivi pojmovi. Koliko ovdje treba vjere! Jest to sve fino, srcu godi, ali nove stvarnosti, nikada čuvene ni doživljene, a Gospa je slušala raznih priča iz Staroga Zavjeta. Čula je i za Saru koja je živjela u vremenu prije tisuću i pol godina, da nije mogla začeti s Abrahamom pedeset godina u bračnom

životu, pa onda čudesno zanijela i rodila maloga Izaka. Čula je za Anu koja je živjela oko tisućite godine prije toga, bila nerotkinja, pa molila, moliла i Boga domolila i rodila maloga Samuela. Čula je za Tamaru koja je željela djecu, a muž njezin nije želio, pa ga je Bog kaznio... Ali ovakve priče i navještaja nikada nije čula. Andeo iznosi i primjer njezine rođakinje Elizabete, koja je u starosti svojoj začela maloga - Ivana, koja je već u šestom mjesecu trudnoće. I andeo zaključuje veličanstvenom rečenicom: Bogu ništa nije nemoguće! Pa nito da djevica začne i rodi. Je li tako navijestio i prorok Izajia: Djevica će začeti i roditi Sina i nadjenut će mu se ime Emanuel, S nama Bog?

Na to Marija reče andelu: Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi (Lk 1,35).

Ovo je vjera. Pristanak na andelove riječi, na Božji plan koji je vjesnik nebeski iznio. Ne zaboravimo da se ovaj andeo više nikada nije Gospodnji. A kako bi ona voljela da jest, na primjer u Jeruzalemu kada je izgubila dvanaestogodišnjega Isusa (Lk 2,43), ili da je osokoli u drugim raznim

nevoljama života, u patnjama betlehemskim, u egipatskim, u kalvarijskim, gdje je Isus svoju Majku predao učeniku Ivanu - i svim Ivanima i Ivanama - za majku (Iv 19,26-27).

Andeo se više puta ukazivao Josipu: da uzme Mariju zaručnicu u svoju kuću; da je čedo u njoj začeto - čudo i otajstvo; da pođe u Betlehem, Egipt, da se vrati u Nazaret itd.

Andeo se više puta ukazivao Isusu: u kušnji u Kvarantaniji, u Getsemaniju.

Ali se Gospi ukazao samo jednom. I preputio je njezinoj vjeri. Reći ćeš: Ona je imala Isusa uza se. I Isus je svoju Majku držao u vjeri. Nije joj ni mogao dočarati - osim u vjeri - da sve patnje ovoga svijetu nisu ništa prema slavi koja je čeka u nebesima!

Zato će je njezina rođakinja Elizabeta pohvaliti: Blago tebi što si povjerovala (Lk 1,45).

Zato će je Isus pohvaliti: Još blaženiji oni koji riječ Božju slušaju i opslužuju (Lk 11,28). Ako itko Riječ Božju sluša i opslužuje, to je Gospa.

Djevice vjerna i uzorna u vjeri! Moli za nas!

BISKUPIJSKA SVETKOVINA SRCA ISUSOVA

Studenci, 23. lipnja 2017. - Don Ivan Štirojna, župnik u Studencima, biskupijskom svetištu Presvetoga Srca Isusova od 1998. godine, upriličio je devetnicu u slavu Srcu božanske Isusove ljubavi. Pripremio je to ne samo liturgijski i duhovno u svojoj župi, nego je tomu posvetio dostatno zdrave pozornosti i na crkvenim i građanskim portalima. Za završnu svečanost pozvao je biskupa Ratka iz Mostara da predvodi sv. Misu i propovijeda. U koncelebriranoj Euharistiji sudjelovali i misnici iz same župe i svećenici iz okolnih župa. Župnik je u uvodnom pozdravu spomenuo i sve što je prethodilo ovomu slavlju, kao što je na svršetku zahvalio svima koji su na bilo koji način pripomogli uspjehu ove svečanosti. Napose je najavio u Gospodinu da će 12. kolovoza u istoj župi slaviti 50. obljetnicu misništva mještanin fra Rade Vukšić.

Misno je Evanđelje pročitao don Branko Šimović. Studenacki zbor, koji se može natjecati s ponajboljim zborovima u biskupiji, pratio je sv. Misu iz same kapelice u dvorištu. Dvojica pjevaca iz Zbora otpjevala su napjevom s otoka Hvara: Bože, daj mir, jedinstvo svetoj Crkvi kršćanskoj...

A narod je jednodušno odgovarao: Gospodine, pomiluj nas!

Iznosimo neke misli iz biskupove homilije.

Uloga srca. Kako je građeno ljudsko srce? Srce je tjelesni organ kao neki stan razdjeljen u četiri dijela: dva sobička na katu, dva u prizemlju. Između lijevih i desnih soba, vodoravno, nema prolaza ni komunikacije, ali između gornjih i donjih soba, uspravno, ima prolaz, koji se s pomoću zalistaka otvara samo u jednom smjeru, puštajući krv iz gornje sobe u donju. U desnu gornju sobu iz vena dolazi nečista krv s ugljičnim dioksidom iz raznih organa, a u lijevu gornju sobu dolazi čista krv s kisikom iz pluća. Gornje sobe potiskuju krv u donje, tako da iz lijeve donje elastičnom aortom, kucavicom, čista krv s hranjivim sastojcima i kisikom ide u tijelo, a iz desne donje sobe nečista krv teče u pluća, gdje ostavi ugljični dioksid, a uzme kisik. Srce iz lijeve donje sobe izbací u aortu: oko 184 milijuna litara krvi u 70 godina života, i to brzinom od 420 km na sat. Pozdravite vi te koji kažu da je to slučajno! To kažu samo oni koji misle i žele ne doći na Sud Božji. Ali doći ćemo svi, bez iznimke.

Srce puno zloće. Za Isusa Sveti Pismo veli: "No sam se Isus njima nije povjeravao jer ih je sve dobro poznavao i nije trebalo da mu tko daje svjedočanstvo o čovjeku: ta sam je dobro znao što je u čovjeku" (Iv 2,24-25). Jednom nam je drugom zgodom rekao što se sve nalazi u čovjeku: "iz srca čovječjega izlaze zle namisli, bludništva, krađe, ubojstva, preljubi, lakomstva, opakosti, prijevara, razuzdanost, zlo oko, psovka, uzništost, bezumlje" (Mk 7,21-22). Eto koliko zala propušta to naše srce iz gornjih soba u donje, i kroz cijelo tijelo i dušu, a nijedno ne vodi u kraljevstvo Božje. Isus je došao da uništi to zlo, da pomogne čovjeku u iskorjenjivanju svakoga zla iz ljudskoga srca i života, da mu otvori put spasenja. Ovisi o čovjeku hoće li prihvati Božju ponudu i terapiju. I jedno od ovih nabrojenih unutarnjih zala proizvodi duhovni infarkt u srcu. U Božjim očima, a to je pravi kriterij, nije samo vanjska loša radnja koja rađa zle posljedice među ljudima, nego je zla već sama kriva želja u srcu, jer su njezine posljedice zla radnja. Zaustavimo se samo kod "prijevare", koju Isus spominje. Nekoga prevariti, pokazati mu kriv put u životu.

Trojanski rat. Stari Grci imaju u svojoj povijesti odnosno Homerovoj klasičnoj poeziji *Ilijadi i Odiseji*, bolje reći mitologiji, prikaz o Trojanskom ratu, koji se, navodno dogodio tisuću godina prije Kristove ere. Troja se nalazila na obalnom području današnje Turske prema Egejskom moru. Trojanski kralj Prijam imao je sina Parisa koji se zaljubio u grčku Helenu, ženu špartanskog kralja Menelaja. I oteo je. Menelaj je zamolio svoga brata Agamemnona da mu oslobodi ženu iz ropstva. Tako je počeo rat zbog te žene, ljepotice, a trajao je punih deset godina. Ilijada opisuje 51 posljednji dan toga rata. Kada su Grci, koji su u Trojanskom kraljevstvu opustošili sve osim grada Troje, vidjeli da ne mogu osvojiti Troje oružjem i ljudstvom, prešli su na prijevaru. Sagradila su drvena konja, velikih razmjera, i ostavili ga na obali nadomak Troje i postavili jednoga vojnika koji je radoznalim Trojancima tumačio da je taj konj namijenjen kao žrtva bogovima ili kao dar Trojancima. Iako je trojanska proročica Kasandra govorila: "Ja se bojam Grka i kad dare nose" (*Timeo Danaos et dona ferentes*), Trojanci je nisu

poslušali, nego su uvukli toga golemoga drvenjaka u grad Troju, čak su morali razvaljivali ulazna gradska vrata da uđe taj nesretni konj, koji je nazvan "trojanskim", iako su ga Grci izradili. I kada je počeo trojanski trijumf, "trojanac", i sve se opilo i povoljalo po gradskim ulicama od veselja i grčke "kapitulacije", iznenada iz onoga drvenoga konja izleti tridesetak grčkih junaka s Odisejem na čelu, pobiju stražare, puste druge grčke vojnike koji su se bili posakrivali iza brda, i pretvore Troju u prah i pepeo. Eto sve na prijevaru.

Ljudsko srce sa svojim zlima koja nosi u sebi može biti kao prevarantski trojanski konj iz kojega može izletjeti mnoštvo đavola, ako ne ćemo poslušati Božje riječi koja nas odvraća od takvih izopačenosti... Da muž ne vara ženu, da žena ne vara muža, da roditelji ne varaju djecu, ni djeca roditelje, da ne varamo jedni druge, ni općine, ni države, ni Crkvu.

Poticajno poštovanje. Gospodin zna da je čovjek više od tijela. Čovjek je veličanstven neispunjeno nacrt, koji je Bog u vječnosti zamislio, ali ga ne želi ostvariti bez čovjekove slobodne suradnje u vremenu. Zato Isus u svojim susretima i razgovorima s pojedincima ili skupinama uvijek polazi od osnovnoga stajališta poštovanja kao stila života, i čovjeka navodi da ispunи Božju volju, ostvari Očevu ljubav. On poštuje i potiče ljudsku odgovornu slobodu da bira put, istinu i život, a ne bespuće, laž i smrt. Razumije se da je to poštovanje puno nadahnuća, ohrabrenja, štoviše zapovijedi ljubavi prema bližnjemu, a nije neko ravnodušje, nezainteresiranost, nebriga prema čovjeku kao što je toliko puta naš odnos prema susjedu koji živi u istom selu, u istom kraju ili neboderu. Isus ide na poštenu riječ, a mi ljudi idemo na prijevre, s "trojanskim konjima"!

Pa i kada posrnemo, padnemo, ukaljamo se, opet imamo Isusa zagovornika koji nas je moćan podignuti i učiniti čistima.

Isus je rekao: "Blago čistima, srcem, oni će Boga gledati!" (Mt 5,8). Nije samo ljudsko oko zamućeno, onečišćeno, nego to može biti i srce. Pred Bogom je srce važnije. Nečisto srce ne može Boga gledati, jer je puno prljavštine. A čisto srce može Boga gledati! Svi smo na to pozvani!

SV. ANA I SV. JOAKIM U ULOGU

Ulog, 26. srpnja 2017. - Filijalnu crkvicu sv. Joakima i sv. Ane, Gospinih roditelja, podignutu 1937. u Ulogu, blagoslovio je biskup Mišić sutradan po Maloj Gospi. U ratu i poraću doživjela oštećenja i pretvorena u skladište. Fra Grga Martić, nevesinjski župnik, popravio ju je 1973. i vratio u život i liturgijsku uporabu. Dočekala je i posljednji rat 1991.-1995. i temeljitu obnovu 2017. pod vodstvom sadašnjega nevesinjskog župnika don Ante Luburića, i Pere Šarića i njegovih radnika iz Mostara. Crkva je temeljito obnovljena i uređena i iznutra i izvana.

Župnik je ove godine pozvao biskupa Ratka Perića da predvodi Misno slavlje, a o slavlju je obavijestio i svećenike župa u kojima sada žive nekadašnji župljeni župe Nevesinje ili planištari i njihovi potomci koji su odlazili na Planinu na prostore nevesinjske župe i pomagali bilo darom zemljišta bilo radom na samoj crkvi.

Vrijeme: dok je u Mostaru i dolini Neretve bio proložen oblaka, u Ulogu se tražila hladovina od sunca koje je upeklo s ljetnom temperaturom. Prema onima koji znaju procijeniti broj naroda, bilo je oko 500 vjernika, koji su došli što autobusima, što osobnim automobilima.

Dvadesetak minuta prije sv. Mise, zakazane u 11.00 sati, hodočasnici su pristupali sakramentu sv. ispovijedi, a župnik je predvodio molitve u čast sv. Ane i sv. Joakima.

U početku Misnoga slavlja don Ante je kratko podsjetio na osamdeset-godišnju povijest crkve, pozdravio biskupa, svećenike, župljane i sve hodočasnike. Oko oltara bila su i dvojica novih bogoslova, Marko i Zvonimir, koji su nedavno maturirali na zadarskoj Nadbiskupskoj gimnaziji.

Među oglasima, koje je na svršetku sv. Mise izrekao, župnik je pozvao vjernike na proslavu Velike Gospe u Nevesinju u nadi da će crkva biti dovršena, u kojoj će biti posvećen oltar.

Nakon sv. Mise čula se mladenačka pjesma pred crkvom, i kolo se zaigralo, a onda se otvorili paketi i boce i nazdravljalo. Najljepše je bilo vidjeti Šutale iz Boljuni koji su na travu postavili pravu siniju i druge domaće izrađevine koje su bile u uporabi u Planini u ono doba: šćemlije, bukare, kotao s čusegijom i mašama, a onda: sir iz mijeha, domaći pršut, kruh ispod sača, lozovača, vino... Nazdravlje vam bilo kada ste tako uspješno obnovili uspomenе planištarskoga života!

Prenosimo pozdravni govor župnika don Ante Luburića

Gospodine Biskupe, svećenici koncelebranti, dragi župljeni i hodočasnici!

Evo nas i ove godine zajedno, okupljenih uz našega Pastira oko ove crkve, koju naši časni predhodnici prije 80 godina u čast sv. roditelja Ane i Joakima podigole, da na njihov blagdan Bogu zahvalimo za velika dobročinstva kojima nas u životu obdaruje i da molimo Njegov blagoslov za sve svoje potrebe.

Trojednom Bogu: Ocu, Sinu i Duhu Svetom kao i svetim roditeljima Gospinim, Joakimu i Ani, velika je radost kada se u ljubavi sastajemo da Boga raskajana srca slavimo i Njegove svece častimo, kao što sada i ovdje želimo - **čast i hvalu Bogu dati!** Neka im je sada na početku liturgijskog slavlja poseban pozdrav i poklon!

Moj pozdrav, osobni i u ime vas okupljenih ide i našem biskupu Ratku, pastiru ove mjesne Crkve. Oče Biskupe, ovdje ste na isti blagdan bili 2009. - prije osam godina. Ovu godinu niste propustili s razloga što želimo obilježiti 80-godina od dovršenja, blagoslova i, vjerojatno, prvoga pohoda jednoga biskupa ovomu mjestu, 9. rujna 1937.

Ulog/Gornja Neretva - Nakon što je na Morinama, 1912. godine, podignuta crkva sv. Ilike, koju je su pod vodstvom župnika fra Ambre Mišetića gradili Jozo i Vidoje Vujinović,¹ rodila se ideja da se i ovdje u Borču, u gornjem toku Neretve, također s većim brojem katolika, izgradi slična crkva. Tako je u selu Klinji, gdje je bilo dosta katoličkoga svijeta, još prije Prvoga svjetskog rata bila određena i lokacija za crkvu - kod same žan-

¹ Moja Sjećanja (Ilija Martić), Dumo i njegov narod, 1979., str. 29.

darske kasarne.² U vlasništvu Katoličke Crkve - s mjestom određenim za gradnju crkve - bila su 4 dunuma zemljišta. Odmah se potom, prema projektu poznatog arhitekta Miroslava F. Loose³, počelo s radovima na crkvi u čast sv. Petra, uz finansijsku pomoć mjesnoga katolika Nikole Vučetića, kneza iz Cerove.⁴ Biskupski je ordinarijat iz Mostara pozdravio takvu odluku i najavio blagoslov temeljnoga kamena, a 6. prosinca 1913. izdao i potrebnu dozvolu za gradnju crkve.⁵ Međutim, gomile kamena pripremljena za gradnju - zbog početka Prvoga svjetskog rata - ostale su napuštene, a crkva neizgrađena.⁶ Ovdašnji katolički puk nije ni slatio da će proći više od 20 godina da taj dio župe ugleda svoju crkvu. Međutim, po svršetku rata zacrtani je plan preinačen - politika nije dala da se crkva gradi u Klinji!⁷

A koliko je u ovome kraju bila brojna katočka zajednica, govori nam i podatak da su godine 1929. ovdašnji katolici, predvođeni Vidom Vučetićem i Stojanom Marićem, predstavnicima 36 katoličkih kućanstava Gornje Neretve, od mjesnoga biskupa zatražili i utemeljenje zasebne župe u koju bi se ubrajala sva naselja Borča (Cerova, Jablanici, Kladovo Polje, Klinja, Kovačići, Obadi, Obalj, Obrnja, Tomišlje, Ulog...), zajedno s mjestom Kalinovikom, u kojem su tada živjele katoličke obitelji Kristović, Märä, Modrijan, Pažin, Vučetić, Woraček, kao i u obližnjem Bukovu Dolu - Krešići i Prkačini.⁸

Zbog nemogućnosti gradnje crkve u Klinji, mjesni su katolici, s crkvenim vlastima, odlučili da se crkva podigne u Ulogu, i to na Lučinama.⁹

Ulog je u to vrijeme bio sjedište kotarske ispostave, s osnovnom školom i žandarskom postajom. I crkva je konačno, za župnikovanja fra Božidara Čorića (1926.-1938.), god. 1937. Izgrađena ovdje u Ulogu.

Glavni organizator izgradnje ove crkve bio je Ivan Šutalo Bojić, kasniji knez općine.¹⁰ Crkva je

posvećena sv. Ani, majci Blažene Djevice Marije¹¹, za čiju je svetkovinu svake godine u srpnju bilo upriličeno svečano Misno slavlje i okupljanje vjernika sa svih strana. Danas se redovito uz ime sv. Ane spominje i njezin muž sv. Joakim.

Miran život Hrvata katolika na ovim stranama potrajan je nepunih 5 godina. Ovdje su živjele brojne obitelji Baketa, Batina, Bogdanovića, Konjevoda, Kuzmana, Marčinka, Marića, Papaca, Previšića, Pažina, Raguža, Šutala, Vučetića, kao i obitelji Bilić, Polyak, Klimek, Telar i Valadžić. A već je 1941. počeo Drugi svjetski rat i strašna stradanja zbog kojih u nekim obiteljima nitko nije preživio.

Godina 1942. ubijeno je i nestalo mnogo župljana, među kojima i tek rođena djeca. Mnogi od preživjelih, kao i njihovi potomci, osim u južnim krajevima Hercegovine, raselili su se po svijetu, ali stari kraj, svoju crkvu te groblja i grobišta ne zaboravljaju, o čemu najbolje svjedoči okupljanje svake godine više stotina vjernika i hodočasnika sa svih strana, potomaka spomenutih obitelji.

Uza stradanje katolika, kojih je tih godina u ovom kraju gotovo potpuno nestalo, teško je stradala i crkva sv. Ane, koja je tako stajala do 1973., kada se tadašnji nevesinjski župnik fra Grga Martić zauzeo za njezinu obnovu.¹²

Prije točno 80 godina ondašnji biskup Alojzije Mišić pohodio je Ulog, blagoslovio novosagrađenu crkvu i podijelio sv. krizmu mladeži.¹³

I još je jedna poveznica u pohodima Ulogu ondašnjega i sadašnjega biskupa. I biskup Mišić i sadašnji biskup Perić pohodili su ovo mjesto u svojoj 25. godini biskupske službe.

Ova je dakle godina, oče Biskupe, srebrena jubilejska Vašega biskupskog služenja Bogu i Crkvi u Hercegovini. Neka zagovorom sv. Ane i sv. Joakima dobri Bog izlijeva svoj obilan blagoslov na Vas i na sve koji su povjereni Vašoj pastirskoj brizi. A ovaj naš rad, dan i događaj neka bude i

² J. Papac, Sijećanja i zapažanja iz mog rodnog kraja, u: Vjesnik Župe Hrasno, br. 7, 1968., str. 14.

³ O Miroslavu F. Looseu vidi: Karlo Drago Miletić, Veliki graditelj Miroslav Loose, Mostar 2001.

⁴ ABOM, godište 1913., 8. kolovoza, br. 520

⁵ ABOM, godište 1913., 2. prosinca, br. 774

⁶ Dumo i njegov narod, br. 7-1968. i br. 26-1979.

⁷ ABOM, godište 1925., 20. siječnja, br. 181, ABOM, godište 1925., 22. lipnja, br. 827

⁸ ABOM, godište 1929., 24. siječnja, br. 264.

⁹ ABOM, godište 1934., 14. rujna, br. 1264.

¹⁰ Zapis na spomen-ploči u crkvi u Ulogu.

¹¹ ABOM, godište 1938., 4. ožujka, br. 513.

¹² ABOM, godište 1974., 1. svibnja, br. 425.

¹³ Biskup Mišić o pohodu župi Nevesinje, Kronika Biskupije (1912.-1942., I. dio), str. 281-282.

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

naš skroman dar Vama u ovoj Vašoj jubilejskoj godini!

Hvala radnicima, predvođenim Perom Šarićem, za njihov trud i proliven znoj u obavljanju poslova: na zvonu i preslici, na krovnom limu, unutarnjoj i vanjskoj fasadi, izmjeni vrata, izradi staze i zaštitna zida oko crkve, izradi vanjskog ol-tarišta i čišćenju dvorišta. Hvala svima koji su ove radove do sada novčano pomogli i koji to kane učiniti na čast svetih Gospinih Roditelja.

Kao što je Gospa pohrlila iz Nazareta u Gorje Judejsko (*usp. Lk 1,39*), neka tako i naše djevojke i žene, s mlađićima i muževima, hodočaste u ovo Gorje Uloško i dožive uslišanje svojih molitava i zavjeta za sretniju budućnost potomaka!

Oče Biskupe, i ove godine liturgijskom slavlju pridružio se i nemalen broj svećenika, koje bratski pozdravljam:

- don Ivu Šutala, biskupskog vikara za Trebinjsku biskupiju i katedralnoga župnika u Trebinju;
- don Rajka Markovića, župnika i dekana stolačkoga;
- don Vinka Raguža, župnika u Dračevu, neizostavna uloškog hodočasnika;
- don Antuna Pavlovića, župnika i upravitelja svetišta "Kraljice mira" u Hrasnu;
- don Milenka Krešića, profesora na Teologiji u Sarajevu;

- don Tihomira Šutala, Stočanina, salezijanca;
- don Peru Miličevića, tajnika Biskupova;
- don Iliju Petkovića, ml., katedralnog župnog vikara.

Pozdrav i dobrodošlica i gosp. Draganu Matijeviću, konzulu-savjetniku u Generalnom konzulatu R. Hrvatske u Mostaru.

Uđimo svi zajedno danas u duhu u malu nazaretsku kuću sv. Joakima i Ane, i nastojmo čuti njihovu kćer Mariju dok Andželu odgovara svoj veliki: "Evo me, Bože, neka mi bude po tvojoj riječi!"

U ovoj sv. Misi molimo:

- za sve današnje hodočasnike, da im Bog usliši njihove nesebične zavjete;
- za sve bračne parove i obitelji naše, da žive po kršćanskim načelima;
- za kršćansku hrabrost i jakost duha i zajedništvo našega naroda:
- da poradimo na istini da nam se u svoj svojoj cjelovitosti otkrije;
- molimo za sve koji u ratnim vremenima na ovim prostorima stradaše;
- molimo i za sve mučitelje da im se Bog u svoje milosrđu smiluje.

Evo, oče Biskupe i braćo misnici, samo maloga dijela potreba i nakana za koje želimo Boga molići u ovoj današnjoj sv. Misi.

Biskupova propovijed

SLAVA I DIKA TROJEDINOM BOGU NA VISINAMA!

Iskren čin štovanja Gospinim roditeljima sv. Ani i sv. Joakimu, napose naše nadštovanje najuzvišenijoj između svih žena, svetaca i svetica i andjela Božjih, Blaženoj Djevici Mariji, Majci Isusovoj!

Dragi župniče don Ante, braćo sumisnici, bogoljubni hodočasnici, štovatelji sv. Ane i sv. Joakima!

U *Kronici Biskupije*, str. 282-282a, biskup Alojzije Mišić ostavio nam je ovu bilješku koju ovdje prilagođujemo:

U Ulogu, 9. rujna 1937., blagoslovio sam solidno novosagrađenu katoličku crkvu. Duga oko 15 metara, široka 7. Solidno od kamena. Pravoslavna je crkva na jednom briježu, s lijeve strane Neretve, isto i muslimanska džamija. Katolička je crkva napravljena na desnoj strani Neretve naspram pravoslavnoj, na poravanku većega brda.

Iza sv. Mise i blagoslova crkvice bio je zajednički objed na travi. Kod objeda bilo nas je sigurno 200 duša - Uložana. Kod objeda bilo je katolika, pravoslavaca, muslimana. Biskup je održao pod sv. Misom propovijed i pod objedom govor, gdje je iznosio potrebe sloge i građanske snošljivosti, a pobijao strasti, mržnju i nasrtanje jednih protiv drugih. Ovo je bilo nužno, veli biskup Mišić, jer su političari, kojima ide u račun na razne hiljade tiskanih letaka huškanjem žive riječi, na sve moguće načine poticali i bunili pravoslavce protiv Katoličke Crkve (vrijeme Konkordata).

Dosta katolika ostalo je doma. Nisu došli na zbor, na sv. Misu ni na sv. krizmu. Upozorili su i Biskupa da ne smije doći. Međutim, sv. stvar, spas duša katolicima u dijaspori tražila je, mora se doći, mora se u interesu sv. vjere ohrabriti katolike da ne

klonu duhom i da se ohrabre, da se ne boje. Biskup je i došao bez obzira na grožnje i zastrašivanje.

Smjelost, nebojazan Biskupa koristila je. Katolici su dobili ohrabrenje, osokolili se; ojačali; protivnici pokunjili, tako je prošlo, Bog dao dobro. Radi ovoga Biskup je na zboru kod ručka hrabrio katolike, pohvalio snošljivost pravoslavaca i muslimana, svima preporučio bratstvo i slogu što je na mnoge vrlo ugodno djelovalo. U Ulogu je krizmano 60 vjernika.

Ulog je daleko od Nevesinja 45 kilometara. Broji nekih 3000 duša muslimanskih, pravoslavnih oko 2000, katolika 230. Katolici oko Uloga proljeti dođu, jeseni odu sa stokom otkuda su i došli. Kao svakogodišnji stajari, privikli se na klimu i okolicu Uloga, tu onda pojedini ostaju, zimuju, dok napokon potpuno ne ostanu ondje. Katolici oko Uloga doseljenici su iz Neuma, Gradca, stolačka okolica - tako biskup Mišić prije ravnih 80 godina.

Bila su to sva ona prezimena kako ih je župnik naveo u svome pozdravu.

Zašto sv. Ana? - Jedan je vanjski razlog i u tome što je to ljetni blagdan kada su planištari u planini s brojnim sezonskim čuvarima sitne i krupne stoke. Kao što je usred vrela ljeta crkveno slavlje sv. Ilike na Morinama odjekivalo pjesmom i veseljem, kao što je cijela župa Nevesinje posvećena svetkovini Velike Gospe u sredini kolovoza, a filijale Foča Presvetomu Srcu Isusovu od 1914. (a Čajniče sv. Benediktu, u srpnju, od 80-ih godina prošloga stoljeća), tako je i sv. Ana i sv. Joakim u Ulogu. I evo, Bogu hvala, nije se prestalo s tim svetkovanjem. I želimo nastaviti dokle ima žive duše katoličke i dok ima grobišta i spomenika našim starim pradjedovima i prabakama. Od 2010. don Ante Luburić, nevesinjski župnik, organizira svečana slavlja u svim ovim spomenutim mjestima. Hvala mu na tome liturgijskom i crkvenom pastirstvu i hvala svima vama koji se ovako poletno odazivate i pobožno sudjelujete.

Više od ljetnoga razloga, motiv sv. Ane i njezina muža Joakima jest u tome što je to obiteljski blagdan. Sv. Ana pomaže članovima obitelji: žene nerotkinje njoj se utječu u zagovor da im Bog

dadne od srca poroda, a majke s brojnom djecom zovu je u pomoć da odgoje sinove i kćeri kako Bog zapovijeda. Tako, ovu sv. Misu, Isusovu nekrvnu žrtvu, prikazujemo na slavu svemogućega Boga, u čast Gospinih roditelja sv. Ane i sv. Joakima, da usliši sve naše opravdane zavjete i molbe.

Dvije svete rođakinje sa dva sveta sina. U vrijeme navještenja u Nazaretu, čim je Marija od anđela Gabrijela razumjela preradosnu vijest da je njezina "rođakinja Elizabeta" začela i da je njoj, nerotkinjom prozvanoj, "ovo šesti mjesec" trudnoće sa sinom Ivanom, odmah se začešljala, obula i obukla te dala na put, sa Sinom Božnjim pod srcem, u grad Aim Karim, u Judejsko Gorje, oko 120 km, da bude pri ruci rodici i rodilji Elizabeti u njezinim danim blagoslovljena poroda. Ove su dvije rođakinje, Marija i Elizabeta, u službi novoga života: mlada djevica Marija otajstveno začinje Sina Božjega, Isusa Krista, zasjenjenjem Duha Svetoga, a stara Elizabeta, Zaharijina supruga, čudesno začinje Ivana, preteču Isusova i u životu i u smrti. Kada Elizabeta začu Marijin pozdrav na kućnome pragu, u utrobi joj zaigra 6-mjesečni Ivan i nadahnuta Duhom Božnjim izreče divne riječi koje mi izgovaramo toliko puta svaki dan: "Blagoslovljena ti među ženama, i blagoslovjen plod utrobe tvoje!... Blažena ti što povjerova da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina" (Lk 1,39-5). Nisu ove dvije rođakinje samo u službi tjelesnoga života novih bića, nego su i u službi njih koja donosi spasenje.

Dvije svete sestre sa dva sina. Pod Isusovim križem na Kalvariji stajaše Isusova majka Marija i "majka sinova Zebedejevih" (Mt 27,56), tj. "Saloma" (Mk 15,40), odnosno "sestra njegove majke" (Iv 19,25). Nije joj Saloma, očito, sestra u pravom smislu riječi nego najbliža rođakinja, tj. od dvije sestre. Kao što je Marija prihvatile Elizabetina maloga Ivana nakon njegova rođenja u Aim Karmu, tako je sada, po Isusovoj riječi, Salomin Ivan, apostol, na Kalvariji prihvatio svoju tetku Mariju za svoju majku, po Isusovoj riječi. Iz ovoga evanđeoskog računanja, a uz pomoć crkvene predaje od II. stoljeća, dolazimo do spoznaje da su postojale tri sestre djevojke Židovke:

Ana

Ana su udala za Joakima

Od te tri slavne sestre rodile su se tri još slavnije kćeri:

Ana je rodila Mariju

Od ove tri slavne kćeri rodila su se tri još slavnija sina:

Marija je rodila ISUSA

Soba

Soba za nekog Betlehemca

Soba - Elizabetu

Elizabeta Ivana Krstitelja

Mara

Mara također

Mara - Salomu

Saloma Ivana ap.

Ova se tri slavna sina nisu ženila, nego su nam ostavila veliko duhovno blago: Isus otkupljenje i vječno spasenje; Ivan Krstitelj primjer i zagовор; Ivan apostol Evangeliye i još druge četiri knjige Novoga Zavjeta.

Strahote prošlosti. Naši su se stari planištari ovuda naseljevali i za turskoga "vakta", i za austrijskoga doba, i za obiju Jugoslaviju, a ponajmanje nakon što je nastupila demokracija. Mi se danas u ovoj sv. Misi u spomenu mrtvih sjećamo ne samo onih 40-ak osoba poginulih iz ovih mesta u prvom ratnom vihoru 1942. godine; među njima sedmero iz triju obitelji Konjevoda, od kojih je šestero djece, koji su u siječnju 1942., prije 75 godina, u hladnoj Neretvi izgubili živote: dvojmesečna Monika, četverogodišnja Božica i petogodišnji Ilijan, djeca Vidoja i Mitre; sedmomjesečna Cvija i četverogodišnji Tomislav, djeca Marka i Ivane; sedmomjesečni Ilijan, Đurin sin, zajedno s 40-godišnjom majkom Katom (*Konjevodi, Zagreb, 1991.*, str. 139). Njihova su imena upisana ne samo na ploči u kapelici, nego se pouzdano nadamo i molimo: i u knjizi života. Razumije se, uključujemo u ovu Isusovu žrtvu i sve druge žrtve koje pogibioše i nestase za vrijeme i nakon Drugoga svjetskog rata i za vrijeme svih sukoba koji su među skupinama i narodima izbijali i harali ovim prostorima.

Ratovi i nestanci. A ti su ratovi nemilice i kosili i nosili neprebrojne žrtve iz različitih vjerskih zajednica i nacionalnih društava. Ovi proplanici

planina i zelene uvale, bujne trave i pasišta osiguravača su ljetnu hranu desetcima tisuća grla raznih vlasnika, pa su se, naravno, i osobe, cijele obitelji, pomicale, zemlju kupovale, naseljavale i svoju budućnost ovuda zasnivale. Ulog do 1963. općina s oko 5000 stanovnika, a onda razdvojena dijelom na Kalinovik i većim dijelom na Nevesinje. Danas je ostalo malo naselje s oko 60 stanovnika, prema popisu iz 2013. Ponestalo naroda. Ponestalo stoke. A ostala gora i trava. Eto, kao pripadnici raznih naroda neki su se kroz stoljeća naotkidači tuđih glava u krvavim ratovima, nabacali živih osoba u Neretvu, naplačkali imanja u raznim režimima, naotimali ovaca i goveda od Vidovdana do Lučindana, i narodā ponestalo. Od nekadašnjih stotinu tisuća grla, koliko ih je po planinama paslo i plandovalo, danas ih je ostalo toliko da ih možeš gotovo prebrojiti prolazeći autom pokraj njih. E ne će Bog blagosloviti ničije nepravde ni laži, ničije krađe i mržnje. A hoće blagosloviti i poštenje, i pravdu i istinu, i nagraditi svakoga tko dobro čini, a zla se kloni pa kojem god rodu i plemenu pripadao i koje god religiozno ili društveno uvjerenje prakticirao. Prava religija i počiva na pravdi, na istini, na ljubavi i objavi Božjoj. Ne mogu se zamišljati i graditi kule vlastite sreće na nesreći drugih. Stara je i istinita riječ: Tko pod drugim jamu kopa, sam u nju pada. Eto do te se mjere provodilo "kopanje jama" da više nema tko pod drugim ni jamu iskopati, niti u jamu pasti!

A ti, Gospodine, smiluj se svima nama!

VJEROM U BOGA NADVLADATI LJUDSKE TRAGEDIJE

Doljani - Stipića livade, 28. srpnja 2017. - Na poziv fra Ivana Pervana, župnika u Doljanima, u Prozorskom dekanatu, s blagoslovom kardinala Vinka Puljića, vrhbosanskoga nadbiskupa, biskup Ratko Perić iz Mostara predvodio je, u petak, 28. srpnja 2017., komemorativno Misno slavlje u povodu 24. obljetnice pogibije 33 vojnika i 6 civila katolika na Stipića livadi, koja se dogodila 28. srpnja 1993. Nevine žrtve pobili su pripadnici Armije BiH.

U Misnom je slavlju sudjelovalo 17 svećenika, salezijanski đakon, više stotina vjernika iz župe

Doljani i iz raznih župa, osobito onih iz kojih su bile žrtve spomenutoga dana. Predstavnici civilnih i vojnih vlasti i raznih udruga proisteklih iz domovinskog rata najprije su vijencima i paljenjem svjeća odali počast žrtvama pred spomenikom na brežuljku, uz prigodne govore, a potom je na poziv fra Ivana, župnika, biskup počeo Euharistijsko slavlje. Pjesmu je vodio bogoslov Tomislav Rajić iz Jablanice.

Biskup je održao ovu propovijed

Bijaše nekoć u zemlji Usu čovjek po imenu Job. Bio je to čovjek neporočan i pravedan: bojao se Boga i klonio zla. Rodilo mu se sedam sinova i tri kćeri. Imao je sedam tisuća ovaca, tri tisuće deva, pet stotina jarmova goveda, pet stotina magarica i veoma mnogo služinčadi. Čovjek taj bijaše najugledniji među svim istočnjacima (Job 1,1-3).

Prvo, sve ovo što sv. pisac brojčano napisao s obzirom na stada u stotinama i tisućama, najednom počinje nestajati pred vihorom Sabejaca, istočnog naroda: volove i magarice oteše, a momke čuvare pobiše. Samo se jedan od čuvara spasio da Jobu dojavi prebolne vijesti. Joba je udario moždani udar, kojega možda nije bio ni svjestan.

Drugo, nije se ta žalosna vijest ni stišala, već je druga bila na pomolu: gromovi nebeski ili "ognjevi Božji" udariše u stada ovaca i u njihove pastire. Sve spališe što su pred sobom imali. Nitko ne ostao u životu, osim jednoga skoroteče da donese Jobu novi udarac. Joba je ovaj put pogodio srčani udar, kojega možda nije bio posve ni svjestan.

Treće, dok je pokušavao zaustaviti grcanje i suze, dotrči treći zloglasnik, jedini preostali od svih pobijenih, pred najezdom Kaldejaca koji ruše sve živo pred sobom. Tri čete kaldejske navalile na Jobove deve koje oteše, a momke mačem pobiše. Jedino taj glasnik uteče glacom bez obzira. Job je sve to nekako pregradio, jer se u sebi samo pitao jesu li mu živi sinovi i kćeri. Ako je njih desetero ostalo u životu, sve će se ostalo vratiti u svoj početan položaj.

Četvrti, eto još jednoga zlovesnika da javi upravo to, da je i svih sedam sinova i tri kćeri bilo na rođendanu u kući jednoga od njih. Častili se, šalili i pjevali kao i obično. Idila koja ne sluti nikakvoj katastrofi. Ali navalio uragan koji briše 250 kilometara na sat, i uzdigao kuću iz temelja, uskovitlao je u zraku i srušio je na sinove i kćeri. Job će malo kasnije reći: "U vihor me dižeš, nosiš me njime, u vrtlogu me olujnom kovitlaš" (Job 30,22). Svi su Jobovi ukućani listom pobijeni, nitko se nije spasio, osim jednoga tužnog sluge. On jedini ispljavao da to kaže domaćinu i razdere mu srce na dešet dijelova koliko je imao sinova i kćeriju.

Čudno je da Job ne postavlja nijedno pitanje nijednomu glasniku ovih zala. Ne provjerava vijesti, koje su po sebi moguće ali nevjerojatne. Prihvata, kao da je očekivao. Job samo guta svoju bol. Četiri udarca životno pogodiše Joba: dvije

elementarne nepogode - munje i uragani, kojima ne znamo ni odakle dolaze i kamo jure; i dva ljudska faktora: Sabejci i Kaldejci, dva napadačka naroda. U Joba doslovno sve potamanjeno. Nema kruha, nema ruha, nema krova; nema kralja, nema ovaca; nema momaka, nema pastirica; nema sinova, nema kćeriju. Ostao sam ko čuk na grani. Ostala mu je, doduše, žena, koja će ga krivo savjetovati! Da mu bude teže!

- Bože, da me nisi slučajno zamijenio s nekim? - pita se Job u sebi. Pa umjesto da se gromovima dočepaš svoga neprijatelja (hebr. *ojev*), ti dostigao jadnoga i pravednoga Joba (hebr. *Ijev*), kako donosi neka židovska legenda. A Bog mu odgovara: Jobe, ja koji sam stvorio tvoje vlasti na glavi i svaku u korijenu i po imenu znam; ja koji sam stvorio munje nebeske i svakoj putanju i ime znam; Jobe, ja koji sam stvorio divokoze i orlove i svakomu znam gdje se leže, da ja zamijenim "ojeva" i "Ijeva" - "Joba" i "neprijatelja"!?

Bog svira po ljudskome srcu divno suglasje.

A kada Satan zasvira, on para srce, žice i živce. Tako radi i po srcu Jobovu. A strljivi Job stisnuo zube i možda samo u sebi govori: Ne ćeš, vraže, iz mene nijedne protiv velikoga i mudroga Boga!

Upitajmo se ovako: Što smo mi imali prije ovoga posljednjeg domovinskog rata u imovinskom pogledu? Mi kao općine, župe, redovničke zajednice, pa onda kao obitelji, kao osobe: vozila, kuće, službe... Ponegdje se nagomilala stada ovaca, podigli i proširili torovi, nakupovale zemlje i u donjim livadama i po gornjim planinama, sagradili katovi na selu i u gradu, naslagali sanduci ruha i blaga, izvješali pršuti i kobasicu, položili novci na bankama... I onda iz čista mira bukne rat, tzv. građanski, za nas pravi treći svjetski, međunarodni, koliko je samo narodâ bilo uključeno. Najprije ljude prognaju i kuće popale Sabejci, a što je nekako ostalo to dokusure Kaldejci. I potetu sve pred sobom. Mnogi ostadoše bez igdje ičega u materijalnom smislu. A mnogi izgubiše i svoje bližnje. Osiromašeni do Jobova praga, bola i gube. Koliko je kućnih domaćina ostalo bez svojih sinova i kćeriju? U nekih pravo jobovsko stanje i razmišljanje. Što si spasio?

Možda ti je nevjerojatna ova biblijska Jobova priča da je upravo sve izgubio i da se sve ovako dogodilo. Uzmimo jedan suvremenih primjer od

28. srpnja 1993., vezan uz ovu Stipića livadu i uza župu Doljane, a ima ih u preobilju:

Ruža. Ona je u svojoj kući toga kognoga 28. srpnja s petero djece: Dijani - 15, Ivanu - 12. kao malomu Isusu kada je bio u Hramu. Ivanu je toga dana bio rođendan; Anti - 9 godina, Peri i Marinu blizancima - po 7 godina. U kući nije Branko, 17-godišnjak, koji je pozvan u sustav veza, pošao je sa Sovičkih vrata u Doljane, da se malo odmori i da čestita bratu rođendan, ali ga srećom zaustaviše njegovi stariji vojnici. A punoljetni Miro (21) i Branka (24) u Zagrebu zaposleni.

Dok se Ruža zabavljala s petero djece po kući, upadoše "kaldejci" dovodeći sa sobom Damira - 16 mu godina. Uzimaju Ružu i petero njezine djece iz kuće i Damira šestoga sina i vode ih u jablanički patnički Muzej kao žive izloške, gdje će ostati od 28. srpnja 1993. do 1. ožujka 1994., više od 7 mjeseci.

- Gdje ti je tata? - šapće Ruža sinu Damiru koji je tati Andriji (1948.) pomagao u kosidbi u Stuparima kod svojih tetaka Pave i Ane, Ružinih sestara.

- Ostao je u kosidbi na livadi, veli joj Damir. Proći će mjeseci i mjeseci a Ruža neće doznati da je toga srpanjskog dana ostala udovica. "Oče naš, koji jesi na nebesima, sveti se ime..." - moli Ruža kako nas je Gospodin Isus naučio moliti.

- Kako su mi sestre Pave i Ana u Stuparima? - Ruža će potiho Damiru na uho.

- Pave je ubijena na kućnom pragu, Ana je nekuda nestala, a kuća je zapaljena, još će joj tiše Damir. Ana se stvarno sakrila u neko sklonište, tu prenoćila i sutradan se spasila kako je znala, a 55-godišnja Pave usmrćena čim je otvorila vrata.

- "Pokoj joj duši! Zdravo Marijo, milosti puna, Gospodin s tobom...", pozdravlja Ruža Gospu kako ju je anđeo pozdravio u Nazaretu onoga spasonosnog dana naše svete Ere.

Dok Ruža razmješta djecu po jablaničkom ledenom granitu samo s dekom ispod djece i samo s dekom iznad djece, sva je u strahu i sve nešto nemilo sluti, jer ne zna za svoga muža *Andriju*, kojemu je istoga dana u Stuparima u kosidbi odrubljena glava. I ostao je dugo vremena nepokopan, na livadi. Tek je nakon oslobođenja Stupara dio njegovih kostiju pokopan na Risovcu, a ostatak pronađen i identificiran 2006. i položen u njegov grob. Možda je i bolje da Ruža toga trenutka nije znala za svoga muža, jer bi mogla na mjestu izdahnuti, a ostade joj šestero malodobne djece kao ptići na granitu studenom u mjesecu studenom u Muzeju revolucije. "Vjerujem u Boga

Oca svemogućega...", moli Ruža, čim nađe malo slobodna vremena.

Ne zna Ruža ni za svoju sestraru Katu ni za njezinu muža Iliju, ni za njihova tri sina, svoje sestriće mladiće: *Peru*(1967.) i *Ivicu* (1969. oženjen desetak dana prije toga) - koji su toga istoga dana 28. srpnja ubijeni na Stipića livadi, ne zna ni za trećega *Juru* (1970.) koji je ubijen na Lageru, na Krkači. Možda je i bolje da ne zna, prekinulo bi joj se srce i od smrti jednoga nekmoli sve trojice. Ona, kada samo pomisli na neko od kućne čeljadi ili svoje najuže rodbine, odmah se Bogu pomoli. Izmolila je sve molitve što ih je znala napamet. A izmolila je krunica više nego ti Zdravo Marija!

Ne zna Ruža ni za svoga djevera *Juru*, a još manje zna za njegova sina *Slavka* (1955.), koji je istoga dana ubijen u Doljanima.

Možda je i bolje da ne zna ni za svoju dajinicu istoimenu *Ružu* (1921.), koja je također istoga dana u Doljanima upucana, a sutradan preminula. Za sve će ove doznati do 4-5 mjeseci, o Božiću ili još kasnije. I ostati više ukočena nego pokretljiva nakon što je čula za sedmero poginulih iz svoje obitelji i najuže rodbine: za muža Andriju, za sestraru Pavu, za tri sestriće: Peru, Iovicu i Juru, za djeverova sina Slavka i dajinicu Ružu.

Znam da mi možeš reći zašto uzimam kao primjer Ružu, a ne 70 drugih. Ne mogu ti reći drugo nego da bi se sa svakom takvom osobom mogao isplesti sličan primjer. Ovu sv. Misu prikazujem i za sve preminule i za sve preživjele.

Ljudski sudovi. Ako smo u kušnji s obzirom na naša uzajamna istrjebljenja, ne znam kako možemo pomicljati da čemo mi ljudi, u kojima kola više mlazova zle krvi Adamovih i Evinih sinova, u osvetničkim mislima i riječima, u mrziteljskim željama i djelima, postići punu pravdu na toliko puta nepravednu i neistinitu ljudskome sudu. Kao da su ovozemni sudci anđeli, a ne grješnici! I da ti mene uvjeriš da vjerujem u one međunarodne sudove i presude i u ona domaća tužiteljstva i sudstva koja nemaju ni od Boga straha ni od ljudi srama? I koji je to povijesni sud, pogotovo privremeno "pobjednički", bio tako pravedan da nakon njega nije bilo novih mržnja i osveta? Bog je sebi pridržao sud nad svakim od nas. Svatko će od nas biti tužitelj i presuditelj sebi, kada se razotkriju sve tajne, znane i neznane, i kada Bog potvrđi svu istinu i pravdu u svome milosrđu.

Gdje je rješenje? Kaže sv. Matej da su s Isu som bila razapeta dva zločinca. I tako ga "vrijedahu i raspeti razbojnici" (Mt 27,44). To ponavlja

i sv. Marko (15,32). Sv. Luka donosi prijelomnu vijest s Golgotе: "Jedan ga je od obješenih zločinaca pogrdvao: 'Nisi li ti Krist? Spasi sebe i nas!' A drugi ovoga prekoravaše: 'Zar se ne bojiš Boga ni ti, koji si pod istom osudom? Ali mi po pravdi jer primamo što smo djelima zaslužili, a on - on ništa opako ne učini.' Onda reče: 'Isuse, sjeti me se kada dođeš u kraljevstvo svoje.' A on će mu: 'Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju!' (Lk 23,39-43). Samo je ovo istina. Vječna istina. Ako je itko bio beskrajno pogrdvao, nemilosrdno bičevan, mučen, trnjem krunjen, pod križem gonjen, raspet, izrugivan, i ubijen, i to na pravdi Boga velikoga, to je bio Isus Krist, pravi Bog od pravoga Boga i pravo Svetlo od pravoga Svetla.

On je izgovorio objavitelske riječi: Oče, oprosti im jer ne znaju što čine! I samo oni progonjeni i izmučeni koji su kadri izgovoriti takve riječi u ime uskrsloga Krista, zavrjeđuju Isusovo obećanje da će s njime biti u kraljevstvu njegovu. Sve je ostalo dim i magla. Pravi će vjernik reći: "Ja tako čvrsto vjerujem u pravdu i milosrđe Božjega suda da me ti, čovječe, ne možeš toliko navrijedati i namučiti koliko sam ti ja kadar naopraštati. Ja živim iz vjere u Božji sud i milosrđe, a ne iz vjere u sudnice ovoga svijeta!"

Bogu se moli, dobro čini, a zla se kloni!

Pokojnima Božji mir i spasenje, a živima Božji blagoslov i zdravlje!

STOLJETNICA ŽUPE KONGORA

U nedjelju, 13. kolovoza 2017. svečan dan u Kongori, u Duvanjskom dekanatu: slavlje Stote obljetnice uspostave župe. A Bog dao pa dan sunčan koliko treba, oblačan koliko treba, lahorast koliko treba. Oltar je namješten pred crkvenim vratima. Dvadeset svećenika koncelebranata oko oltara, među njima župnik fra Stjepan Martinović, provincijal fra Miljenko Šteko, ima i bivših župnika i kapelana, i svećenika podrijetlom iz same župe. Narod je u vijencu oko dvorišta od istoka do zapada. Ima dosta improviziranih klupa u hladovini. Mnoštvo puka Božjega i iz župe i iz inozemstva. I u puku skupine sestara raznih Družbi. Djeca se slobodno kreću po dvorištu. Stari su Latini djecu zvali liberi - slobodnjaci! Svetu Misu predvodi mostarsko-duvanjski biskup Ratko Perić. Pozdravlja župnika, provincijala, sav bogoljubni narod. Čestita župniku i župi. "Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našemu. Dostojno je i pravedno." Ova je sv. Misa zahvalnica za sve Božje milosti kroz ovih Stotinu godinu, i okajnica zbog Stoljetnice našega grieše-

nja, što nismo uvijek bili vjerni Božjemu zakonu života i milosti. Evanđelje govori o Petrovu pouzdanju u Gospodina, ali kada Petar "spazi vjetar", prepade se, poče tonuti. Malovjerni! Isus je kadar izvući te živa i zdrava iz jezera pa sve i da potoneš i udušiš se... Uvodno u Očenaš, napose u molbenicu "Dodi Kraljevstvo Tvoje", biskup poziva puk da se pomoli za trojicu misionara među koncelebrantima - fra Antu, fra Filipa i fra Peru - koji su širili Kraljevstvo Božje više od četiri desetljeća u afričkom Kongu. Nije to mali vijek.

Nakon sv. Mise pučko veselje i čašćenje na livadi pod šatorima. Pripremljeno za tisuću i pol uzvanika.

Prenosimo biskupovu propovijed u kojoj se navode podatci iz monografije fra Roberta Jolića *Sto godina župe Kongore*, koja je ovih dana objelodanjena i na uočnicu ove svečanosti predstavljena u župi. Kongora je "fiksna" župa, a ova monografija kao "mobilna" župa po svijetu, od kuće do kuće, od države do države, od kontinenta do kontinenta.

SRETNA I BLAGOSLOVLJENA PRVA STOLJETNICA!

Svaka je crkva zajedno sa župom utemeljena i podignuta u ime i na slavu Presvetoga Trojstva za dobro vjerničkih duša. Ali je uobičajeno da se crkve posvećuju, a župe stavljaju pod zaštitu i moćnih svetaca i svetica Božjih, na primjer Svih Svetih, osobito Blažene Djevice Marije. Mi u Hercegovini

imamo 80-ak župa, od kojih je dvanaest posvećeno Osobama Presvetoga Trojstva, i to jedna Imenu Isusovu: Mostarski Gradac, dvije Kristu Kralju: Čitluk i Hutovo, tri samim Osobama Ocu, Sinu i Duhu Svetomu - Blagaj-Buna, Gabela-Polje i Buhovo te šest župa sa svojim matičnim crkvama po-

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

svećene su Presvetom Srcu Isusovu: Potoci-Bijelo Polje 1892., Studenci 1908., Kongora 1917., Crnač 1935., Šipovača-Vojnići 1939., Čeljevo 1974. Ima pedeset godina, od 1968., može se kronološki pobliže pratiti praksa pobožnosti prema Presvetom Srcu Isusovu u župi, osobito za samu svetkovinu.

Ovo je dan, svečan dan Stoljetnice, kada želimo zahvaliti ljubavi Božanskoga Srca Isusova koje bdije ne samo nad ovih naših šest njemu izričito posvećenih župa, nego i nad svakom župom i svakim župljaninom. A posebno je pohvalno od biskupâ, župnikâ i župljanâ koji su svojedobno izabrali ovaj predvini naslov Božanske ljubavi Srca Isusova da se njemu utječu u svojim molitvama, zavjetima i zahvalama. Mi u ovom svečanom trenutku proslave Stote obljetnice ove kongorske župe još jednom posvećujemo cijelu župu sa svim župljanim, nazočnim i nenazočnim, beskrajnoj ljubavi Božanskoga Srca isповједajući vjeru u Oca Stvoritelja, Sina Otkupitelja i Duha Svetoga Posvetitelja, odričući se svakoga zla koje uništava dušu i tijelo.

Ova kongorska župa ne nosi naslov Srca Isusova od svoga početka 1917., jer nije bilo ni župne crkve. Tek kada se sagradila crkva 1927. - prije 90 godina! - svečano je proglašeno Srce Isusovo kojem je posvećena i župa i napose župna crkva kao mjesto bogoštovlja.

Župa je osnovana 21. rujna 1917. dekretom kojim je ujedno imenovan prvi župnik novouspostavljene župne zajednice, fra Lazar Čolak. A obuhvaćala je četiri sela: Borčane, Kongoru, Lipu i Mandino Selo. Sto godina nije malo razdoblje. Pa eto koliko je to: ne znam ima li u župi među živima i jedan vjernik koji je rođen i kršten prije stotinu godina. Ako ima, idu mu sve naše čestitke!

Župa, prema statistikama, do pet godina nakon osnutka, 1923., ima 1535 vjernika.

A župa Kongora danas ima 1545 vjernika sa svim dolascima-odlascima, rađanjima, ženidbama-udajama, selidbama i "bilokacijama".

Ne možemo ne izraziti veliku radost i ne zaželjeti veliku milost svima vama koji slavite Stotu obljetnicu postojanja i djelovanja ove župe svećarice.

- Radost i mir Oca nebeskoga svima onima koji su u Gospodinu preminuli i nalaze se u mjestu osvježenja svjetlosti i mira, kao i onima koji žive na zemlji, u župi ili izvan župe, a **kršteni** su u ovoj kongorskoj župi u ovih stotinu godina: takvih je bilo ukupno **4627**, ne računajući ovu godinu u tijeku! Tri puta više nego cijela današnja župa.

- Radost Božja i milost Duha Svetoga u nebu onima koji su preminuli, ili na zemlji onima koji su među živima u župi ili izvan župe, a **krizmani** su u ovoj župi u tijeku ovih stotinu godinu u 19 krizmenih slavlja - uključujući i ovogodišnje! A takvih je krizmanika i krizmanica bilo **3148** - odnosno 1479 njih koji su se ovdje krstili a nisu se ovdje i krizmali bilo stoga što su kao djeca pomrli ili zato jer su kao djeca odselili na druge strane ili zato jer još nisu došli na red za sv. krizmu!

- Radost Božja i ljubav Isusa Krista u nebu svima onima koji su preminuli, ili se nalaze na zemlji među živima u ovoj župi ili izvan nje, a **vjenčali** su se u ovoj kongorskoj župi u ovom razdoblju od stotinu godina: takvih je vjenčanja bilo 1442, odnosno 2884 zaručnika i zaručnice, ne ubrajući ovu godinu u tijeku.

- Radost, mir i milost i pokoj vječni onima koji su **preminuli** u ovoj župi u ovih stotinu godina, a bilo ih je 2478, ne računajući ovu godinu.

Među tim preminulima bilo je **žrtava iz triju ratova** prošloga stoljeća: žrtava Prvoga svjetskog rata 29; žrtava Drugoga svjetskog rata bilo je 149; i žrtava Domovinskoga rata bilo je 6. Svega: 184. Pokoj vječni udijeli im, Gospodine!

U ovih stotinu godinu iz ove je župe niknuo **jedanaest svećenika** koji su već preminuli u Gospodinu, a **devetorica** su među živima. Svega dvadeset svećenika. Svemogući Bog dao vječni mir pokojnima, a dobro zdravlje i obilje svoje pomoći živima!

- Mir, milost i milosrđe svim svećenicima, pokojnima i živima, koji su djelovali u ovoj stogodišnjoj župi, a bila su njih **dvadeset i četiri**, od kojih je sadašnji fra Stjepan Martinović kojega srdačno pozdravljamo i zahvaljujemo mu na ovom pothvatu proslave stoljeća ove župe. Zahvaljujemo i svima njima na dušobrižničkom radu i požrtvovnosti za spasenje duša!

- Milosrđe, milost i mir svim redovnicama, pokojnima i živima, koje su podrijetlom iz ove župe - brojem **osamnaest** - a članice su raznih sestarskih družbi.

- Milost i milosrđe svim sestrama Predragocjene Krvi Kristove - **njih petnaest** - koje su od 1990. djelovale i djeluju u ovoj župi, od kojih su neke preminule, a druge su među nama živima. Naša iskrena zahvalnost na njihovu trudu i žrtvi za duhovno dobro njihovo i za spasonosno dobro ove župe slavljenice.

Iz župe su trenutačno i dvojica svećeničkih kandidata: jedan Mostarsko-duvanjske biskupije,

a drugi Hercegovačke franjevačke provincije. Bog im dao milost ustrajnosti u duhovnom zvanju!

Kada čovjek čita monografiju kongorske župe, gdje se opisuje gradnja župne kuće 1921., njezin požar 1924., obnova, zatim gradnja župne crkve od 1925. sve do njezina unutrašnjeg uređenja tridesetih godina prošloga stoljeća, pa ponovna gradnja stana sedamdesetih godina i stalna obnova i adaptacija crkve sve do danas, vidi zapravo stalnu brigu i župnikâ i župljanâ da se podigne prikladan i dostojan stan - kuća župnikova, i još prikladnija i dostojnija crkva - kuća Božja. Usporedo s tim nužnim i zakonitim nastojanjem oko materijalnoga izgleda župne kuće i crkve, teklo je i nastojanje oko duhovne uspostave i obnove crkvene zajednice, vjerskoga života, vjeronauč-

no-katehetskoga znanja, sakramentnoga sudjelovanja, blagoslovne pobožnosti i liturgije, da se svaka obitelj, i u župi i odseljena izvan župe, može podići značajnim rastom i razinom duhovne svijesti, katoličke uvjerenosti i osobne i zajedničke vjernosti Bogu.

U ovoj svetoj i jubilarnoj Misi na sve vas dijoničke ovoga slavlja i na cijelu župu zazivam obilan Božji blagoslov. Isto tako zazivam vječni pokoj svima preminulima, a oprost od kazna i oproštenje od krivnja za sve ono što nije bilo u skladu s Božjim zapovijedima.

Presveto Srce Isusovo, žarko ognjište ljubavi; pravde i ljubavi posudo; dobrote i ljubavi puno; živote i uskrsnuće naše; milino sviju svetih, smiluj se svima nama! Amen.

OBNOVLJENA NEVESINJSKA CRKVA BLAGOSLOVLJENA, OLTAR POSVEĆEN

Nevesinje, 15. kolovoza 2017. - Na svetkovini Uznesenja Blažene Djevice Marije, u Nevesinju je s početkom u 10.00 sati pod svečanom sv. Misom biskup Ratko Perić blagoslovio novopodignutu župnu crkvu kojoj je naslovница upravo Velika Gospa.

- Prethodna crkva podignuta je 1901.-1903. godine za uprave don Marijana Kelave, prvoga nevesinjskog župnika (1899.-1908.).

- Za Drugoga svjetskog rata ta je župna crkva oštećena, nakon rata pretvorena u skladište, a vjernici ponajviše raspršeni po bijelome svijetu.

- Od 1958. do 1973. crkvu obnavlja Hercegovačka franjevačka provincija.

- Godine 1992. župna je crkva srušena, a ostatak ostatka vjernika, njih oko 200, ponovo raspršen po svijetu.

- Godine 2007., na svetkovinu Velike Gospe novoplaniranoj crkvi blagoslovjeni su temelji koji su postavljeni u prijašnjim gabaritima.

- Od 1999. župnik je don Ante Luburić, koji drži cijelu prostranu župu na brizi podižući župni stan i oratorij u Foči, obnavljajući crkve u Čajniču i Ulogu i radeći na župnoj kući, oratoriju sv. Pavla i župnoj crkvi u Nevesinju.

- Tako je došao dan da se crkva blagosloviti, oltar posveti i Velika Gospa svečano proslavi. Sudjelovalo je više stotina vjernika: ispunjena crkva s korom i podosta misara oko crkve, desetak sve-

cenika koncelebranata, i više isповједnika. Nažočili su i predstavnici Zahumsko-hercegovačke eparhije i općine Nevesinje. Pjevalo je župni zbor iz Studenaca pod vodstvom župnika don Ivana Štironje, a za orguljama bio je Ivan Petković.

- Iz župnikova pozdrava prenosimo neke podatke i naglaske:

S nama su danas i svećenici:

mons. Željko Majić, generalni vikar

mons. don Luka Pavlović, katedralni župnik i dekan mostarski

mons. Ante Brajko, umirovljeni profesor

don Ante Komadina, ravnatelj biskupijskog Karitasa

don Ante Pavlović, predstojnik Teološko-katehetskog instituta i Katehetskog ureda

don Đuro Bender, župnik župe Gradina

don Ivan Štironja, župnik i upravitelj Svetišta Srca Isusova u Studencima

don Branko Šimović, umirovljeni svećenik iz župe Studenci

don Ivan Bijakšić, župni vikar župe Gradina

don Pero Miličević, biskupov tajnik

don Marin Skender, bivši biskupov tajnik.

- Slavlju se pridružio i gosp. Dragan Matijević, konzul-savjetnika Generalnoga konzulata Republike Hrvatske u Mostaru.

- Točno prije deset godina na ovom smo svestom mjestu, isto tako pod vodstvom biskupa Rat-

ka, s 22 svećenika suslavitelja, bili sabrani na blagoslovu temeljnoga kamena ove crkve.

- Hvala Bogu Ocu nebeskom u Njegovoj trojstvenoj punini i snazi, bez koje ništa ne postaje niti života ima.

- Bezgrješnoj Bogorodici Djevici na nebo uznesenoj, za sva dobročinstva i milosti koje nam je isprosila od Boga i u ovom poslu, kao i u našem životu i radu, za sve podnesene žrtve, brige i boli, ali i radosti, a posebno ove iz temelja obnovljene župne crkve koja se danas blagoslavlje i oltar joj se posvećuje.

- Ovo djelo, kao dar dobrih ljudi, dobročinitelja, kako onih iz Domovine tako iz čitava svijeta, od kojih mnogi danas nisu u mogućnosti biti s nama.

- Istodobno s obnovom i izgradnjom župskih objekata u Nevesinju, prikupljana je raspršena, zagubljena ili sklonjena arhivska pisana građa koja je nastala ili primana u Župnom uredu ove župe. Sve do sada prikupljeno složeno je u knjiški oblik i dano u tisak da se pojavi za ovu svečanu prigodu. Dio naklade sinoć je iz tiskare dopremljen. To je zbirka dokumenata koje smo uspjeli pronaći i tako zaboravu oteti, a koji se tiču ove župe i naše Crkve na ovim prostorima. U knjizi je objavljen 371 dokument, doslovno prepisan, na 676 stranica.

- Prof. Anton-Toni Šarac, suautor, koji je podnio najveći dio tereta u prikupljanju i prepisivanju dokumenata te studiranju, oblikovanju i pripremanju materijala za tiskanje knjige *Katolička Crkva u Nevesinju i Gornjoj Hercegovini od početka osnutka župe do 2000. godine - dokumenti govore* uručio je primjerak biskupu.

- Imajući pred očima evanđeosku pouku, u ovom trenutku pristupanja svečanom prinošenju ovoga djela ruku naših Bogu na slavu, istovremeno očituјemo molbenicu Očenaša: mi oprštamo onima od kojih smo se mogli osjetiti uvrijeđeni te neka i oni nama oproste ako su se osjetili uvrijeđeni, kako bismo i jedni i drugi zadobili Božje očinsko oproštenje!

- Uz materijalnu obnovu i ponovnu izgradnju prijeko potrebnih crkava i kapelica: u Nevesinju, na Seljanima, u Ulogu, u Foči i u Čajniču, ako Bog da i u Vranješini i na Morinama; potom župnih kuća u Nevesinju i u Foči, održavanju grobalja - znakova duboke ukorijenjenosti naše Crkve i naroda u ovim krajevima, zajedno s drugima, u proteklih se deset godina radilo i na duhovnom rastu ove župe koja se prostire od Podveležja na zapadu do rijeka Drine i Lima na krajnjem istoku.

- Župa je ovo sa svojim filijalama stalno nastanjenih vjernika - od djece predškolskog uzrasta do studenata, radnika i zemljoradnika, intelektualaca, ali i zaslужenih umirovljenika, župa zdravih obitelji.

- Radosno pozdravljam i danas ovdje prisutne vjernike iz Foče i Čajniča, koji su stigli na ovo slavlje, da tako osjete puninu zajedništva sa svojom župom, Biskupijom i svima ovdje danas okupljenima.

- U ovoj župi: u Nevesinju, Gacku, Foči i Čajniču, na prostoru od 4000 km², na katolički način vjernici svjedoče Evangelje Kristovo, Bogu na slavu, Gospu na čast, a na dobro svoje i svih onih s kojima dijele ovaj od Boga dan komad zemlje.

- Također, u proteklih se deset godina nastalo pomoći župljanima, gdje za to postoji mogućnost, u razvoju obiteljskoga gospodarstva, u čemu smo imali potporu od domaćega biskupijskog Caritasa.

Hvala i drugim ustanovama Katoličke Crkve iz svijeta: *Kirche in Not* (Crkva u nevolji), *Renovabis*, Biskupskih konferencija Amerike, Italije, biskupije Eichstätt, časnih sestara Kongregacije Krista Otkupitelja na čelu sa s. Canisiom, benediktinaca iz Opatije Münsterschwarzach na Mainu u biskupiji Würzburg, na čelu s p. Danielom, koji nam mnogi crkveni inventar darovaše i od kojega dijelom i ovu crkvu opremisao.

Posebno valja spomenuti dobrotvorku gospodu Evu Popp iz Njemačke koja je, zajedno sa svojim krugom prijatelja, znatno pomogla sve projekte Crkve na ovim područjima, te malobrojnih ali dobrih vjernika ovih prostora.

Uz naš Caritas i spomenute ustanove materijalnu potporu obnovi crkvenoga života u župi Nevesinje osobno su dala i braća svećenici, redovnici i pojedine župe iz Hercegovine, kao i biskupije iz Republike Hrvatske. Velika im hvala!

- Hvala izvođačima svih vrsta radova na ovom objektu, s gosp. Perom Šarićem na čelu. Ne samo zapovijedajući, nego i sam radeći, sve je organizirao s radnicima i majstorima svih profila, vjera i nacionalnosti, iz mjesta ovoga i drugih, od iskopa temelja do ovoga današnjeg slavlja. Pero, hvala Tebi i svima koji su na izgradnji ovoga objekta bili s Tobom!

- Pozdrav i zahvala nositeljima civilne vlasti Općine Nevesinje: od ondašnjega načelnika gosp. Mikovića do današnjega gosp. Avdalovića, kao i svim njihovim suradnicima i djelatnicima u Općinskoj upravi, kao i svim drugim ustanovama ovoga mjesta.

- Ministarstvima iz izbjeglice i raseljene osobe, u Banjoj Luci na čelu s gosp. Čordašom, federalnom u Sarajevu na čelu s gosp. Ramićem, ministricom finansija gospodom Miličević, Sekretarijatu za vjere u Vladi RS-a i njihovim direktorima: gospodi Antelju, Turanjaninu i Davidoviću, koji su ne samo iskazivali dobru volju što je u njihovoj ljudskoj moći, nego su sve to istinski i realizirali.

- Zahvala i svećenicima Eparhije zahumsko-hercegovačke i primorske, na čelu s visokopreosvećenim vladikom Grigorijem, kako na širem nevesinjsko-fočanskom području, tako i u trebinjskom kraju i u dolini Neretve - s oo. Danilom, arhimandritom i igumanom žitomisličkim, i Lazarom, rektorom bogoslovije u Foči te ondašnjim nevesinjskim parosima o. Radivojem Kruljem i o. Miroslavom Ratkovićem te đakonom Nebojšom Radićem, pa sve do današnjih časnih otaca parohâ nevesinjskih na čelu s o. Zoranom, starješinom hrama, te Nemanjom, Mladenom, Dragom i starim znancem umirovljenim o. Aleksom, nekoć parohom mostarskim. Sve njih, koji su mi od prava dana bili potpora u oživljavanju *razvaljenih zidova župe nevesinjske*, bratski pozdravljam.

- Jučer je profesor o. Boris Brajović, nekoć dekan Pravoslavnoga bogoslovnog fakulteta u Foči, sada profesor na Univerzitetu u Podgorici, u pratnji protodakona Sabornoga hrama u Podgorici Vladimira Jaramaza, za ovu crkvu i za ovu prigo-

du donio originalnu sliku-ikonu Presvete Bogorodice - koja će imati časno mjesto u kapelici ove crkve. Hvala o. Borisu, kao i gosp. Dejanu Šuškavčeviću, poduzetniku iz Podgorice, čiji je ovo zajednički dar, a koji ima višestruko značenje: ljudsko, crkveno, međunacionalno... Vjerujem da ovo sjeme svećeničkog poštovanja i prijateljstva o. Borisa, kao i ljudskoga i vjerničkoga, koje nam je iskazao gosp. Dejan, donosi i pokazuje svoj plod! Ova sliku-ikonu darovatelji su donijeli da resi ovu Gospinu crkvu s molitvom Bogorodici Mariji da nas sve pred prijestoljem svoga Sina Isusa Krista, kao naša nebeska Majka, zagovara: da se kao ljudi, a posebno kao Kristovi vjernici, poštujemo i pomažemo; da budemo spremni dati i primiti oproštenje.

- Među oglasima župnik je preporučio vjernicima da ostanu u kršćanskom raspoloženju i čašćenju kod svojih obiteljskih ili prijateljskih domova i imanja po Nevesinjskom polju ili mjesnim gradskim ili prigradskim restoranima, a uzvanike je pozvao u župnu kuću.

- Svima je zahvalio koji su pridonijeli ovom dobrojanstvenom slavlju, napose svećenicima ispovjednicima, župi Studencima za pjevanje, cvjećari "Maslina" iz Mostara, mjesnoj policijskoj stanici...

- Prije završnoga biskupova blagoslova otpjevan je himan: *Tebe Boga hvalimo...*

Propovijed biskupa Ratka

BLAGOSLOVLJEN BUDI BOG

Blagoslov crkve. Blagoslov ili blagosloviti vrlo je čest pojam u našem crkvenom i kršćanskom životu, pa i u djelovanju svake religije na svijetu. Dva su temeljna smisla toga izričaja: jedan je blagosloviti Boga, kao kada molimo: "Blagoslovljen budi Bog" ili "Blagoslovljen Gospodin Bog Izrael..." (Lk 1,67), a to znači iskazati Bogu čast i slavu ne dodajući time išta njegovu veličanstvu i dostojarstvu, nego izričući mu samo zahvalnost i štovanje. Drugi je smisao: "Bog te blagoslovio", a to znači da ja želim i molim da tebi Bog iskaže osobit dar u radu i životu: dar radosti, blagozdravlja i milost uspjeha. Blagosloviti u našem svakodnevnom rječniku najčešće se odnosi na ovaj drugi smisao: prizvati Božju milost, pomoći u životu. I obično to činimo palcem na čelu, desnom rukom u obliku križa, grančicom vode ili

na neki drugi prikladan način uz izgovaranje blagoslovi riječi.

Suprotno blagoslovu jest prokletstvo. A kada je to strašna razlika, najbolje možeš osjetiti, na primjer, kada čuješ kako neki roditelji blagoslivlju svoju kćer koja se sretno udaje i crkveno vjenčava, odnosno kako proklinju svoga sina koji se nesretno i nezakonito treći put ženi, i to ženom koja se četvrti put udaje. Zajedno im sedma svadba! Nema tu blagoslova!

U Starom Zavjetu bio je poznat *mesijanski blagoslov*, kada je patrijarh, po Božjemu nadahnuću, prenosio na sina blagoslov koji će se pokazati u svoj punini tek s budućim Mesijom, Pomazanim, Kristom Božjim. Tako Abraham, praotac naše vjere, prenosi blagoslov na sina Izaka, Izak na Jakova, a ne na prvorodenoga Ezava. Jakov

prenosi ne na prvoga Rubena - njega proklinje! - a blagoslivlje četvrtoga sina Judu. Juda izljeva blagoslov na sina Peresa i tako 14 koljena do Davida. Preko Davida i njegova sina Salomona 14 koljena do Jehonije u vrijeme prognaštva u Babilon. Preko Jehonije i sina mu Šealtiela do Jakova kojemu se rodi Josip, muž Marijin, također 14 naraštaja (Mt 1,2-16). Ali ovdje pada blagoslov na Gospu koja rađa Mesiju. Patrijarh Izak ovako blagoslivlje mlađega sina Jakova, koji ga je čak prevario za blagoslov: "Neka ti Bog daje rosu s neba i rodnost zemlje: izobilje žita i mladoga vina. Narodi ti služili, plemena ti se klanjala! Braćom svojom gospodari, nek sinci majke tvoje pred tobom padaju! Proklet bio tko tebe proklinje; blagoslovjen tko te blagoslivlje!" (Post 27,28-29). A Jakov prenosi blagoslov na Judu i ovim riječima: "Od Jude žezlo se kraljevsko, ni palica vladalačka od nogu njegovih udaljiti neće dok ne dođe onaj kome pripada - kome će se narodi pokoriti" (Post 49,10). Riječ je o Mesiji, Kristu. Riječ je o neuništivu blagoslovu!

Kada kažemo da blagoslivljemo crkvu, znači da zazivamo Božju pomoć da dotična crkva potraje u svojoj liturgijskoj službi, da donosi obilno milosti onima koji u nju ulaze i mole se, da je vrata paklena ne nadvladaju, da bude kuća Božja koja se ne će sutra pretvoriti u kinodvoranu, u restoran pa ni u biblioteku. Mi to želimo ovoj drugoj, iz temelja obnovljenoj crkvi nevesinjskoj, zazivajući blagoslov Božji na nju da pod zaštitom Velike Gospe, njezine naslovnice, ostane sveti hram Božji, vrata nebeskih milosti, utočište grješnika, utjeha žalosnih. Da bude opomena onomu tko na nju digne ruku kao na kuću Božju! I da bude trajan kulturni i umjetnički ukras ovomu gradu Nevesinju!

Blagoslovi, Gospodine, sve one koji su izgradili ovu crkvu Tebi na slavu dušama na korist: župnika don Antu i sve župljane, predradnika Peru i sve njegove radnike i suradnike!

Posveta oltara. Posveta je viši liturgijski obred od blagoslova. Dok se blagoslov udjeljuje bršljnom i vodom, uz molitvene riječi, posveta uključuje mazanje oltara svetim uljem koje je biskup posvetio na Veliki četvrtak. Istim onim uljem koje se rabi u sakramentima krštenja, krizme, svećeničkoga i biskupskoga redenja. Može biti mazanje crkvenih zidova ako se cijela crkva posvećuje. *Hagios - kadoš* znači odijeljen od svijeta, nesvjetski, izvan i iznad svijeta, određen za Boga, zato svet. Sadržajno svet jest božanski apsolutno bogat umom, svemoći i slobodom. Krist je Gos-

podin hagios, kadoš, svet. Zato je i Crkva, koju je on osnovao, sveta u službi Božjoj. Zato je sveta i ova materijalna crkva, ako je posvećena kao građevina koja je u službi Crkve institucije. Mi danas blagoslivljemo crkvu, a posvećujemo samo njezin oltar. Želimo da oltar bude bogoslužno svet određen samo za bogoštovnu uporabu. Da ne služi nikakvoj drugoj svrsi: da se na njemu prikazuje samo nekrvna Kristova žrtva, a ne da se na njemu kolju i peku janjci; da se s njega čuju samo riječi klanjanja Bogu, kajanja pred Bogom, zahvaljivanja Bogu za njegova dobročinstva i Božjega oproštenja naših grijeha, a ne da se na njemu izvode nedostojni i nemoralni čini. Neka ovaj dar bude bogoslužni centar ove crkve, mjesto klanjanja i žrtve, i opomena onomu tko digne ruku na njega kao na žrtvenik Božji.

Blagoslovi, Gospodine onoga koji je dao izgraditi ovaj oltar Tebi na slavu, dušama na korist, a sebi na duševno i tjelesno zdravlje!

Velika Gospa. Još za Marijina zemnoga života, andeo je Gospodnji, tj. arkandeo Gabriel, nju nazvao "Milostipuna". Nju je Elizabeta, njezina rođakinja, u judejskom Aim Karimu osloivila "blagoslovlenom među ženama", kao što je ista Gospina rodica nazvala "blagoslovlenim plod utrobe" njezine Krista, Mesiju (Lk 1,42). Gospa je obilovala blagom milosti i mudrosti, blagoslovima Božjim, osobito onim veličanstvenim blagoslovom Mesije, sina svoga.

Samim utjelovljenjem Sina Božjega Marija, Bezgrješno začeta, vazda Djevica, nije samo blagoslovljena, nego i posvećena na najuzvišeniji način. Odvojena iz svjetovnih svrha u službu Bogorodice i Božjega plana. Zato i može izreći u slobodi i potpunoj odanosti Bogu: Neka mi bude kako ti, Bože, hoćeš!

Bog je tako uredio da je po samoj naravi majka najbliža svomu djetu:

noseći ga u utrobi kao začetnica i hraničica tjelesnoga života,

donoseći ga na ovaj svijet kao roditeljica,
budeći ga u razumu i slobodi kao odgojiteljica,
poučavajući ga u govoru i ponašanju kao učiteljica,
uređujući ga i oblačeći kao ponizna služiteljica.

Sve je to Gospa bila malomu Isusu u Nazaretu, u Betlehemu, u Jeruzalemu, u Egiptu u progonstvu. I zato je od svih ljudskih bića ona sama bila najviše povezana s Gospodinom Isusom.

Povezana i u njegovu javnom djelovanju u Kani Galilejskoj kada se na svadbi nagovješće novi

život između mladenaca koje Gospodin blagoslivlje i posvećuje, a Gospa brižljivo, majčinski, služi i upućuje sluge na Isusa da čine kako im on kaže.

Povezana s njime u Jeruzalemu kada se na Kalvariji stvara novo majčinstvo i novo sinovstvo, ono duhovno, neuništivo, u kojem Isusovi otkupljenici, braća njegova, postaju duhovni sinovi njegove Majke, a ona Majka po milosti svih nas, Isusovih otkupljenika.

Povezana je s njime i darom uskrsnuća, završne faze otkupiteljskoga djela, jer je i ona, unaprijed otkupljena na uzvišeniji način negoli mi ostali ljudi - poput Gospodina Isusa koji je uskrsnuo i uzašao u nebesku slavu - doživjela preobraženje

svoga tijela i tako, završivši ovozemni tijek, dušom i tijelom bila uznesena u nebo - eto zašto Velika Gospa, što danas svečano slavimo i u ovoj blagoslovljenoj njezinoj crkvi i s ovoga oltara posvećena njezinu Sinu. I ne samo uznesena nego je kao Majka "Kralja vasione" proslavljenja kao Kraljica neba i zemlje, što svečano slavimo za tjedan dan, 22. kolovoza.

Kao odana njezina duhovna djeca, ponizno i zaufano molimo: "Svrni dakle, Zagovornice naša, one svoje milostive oči na nas te nam poslige ovoga progona pokaži Isusa, blagoslovjeni plod utrobe svoje. O blaga, o mila, o slatka Djevice Marijo. Amen!"

BLAGOSLOV "DOMA BOŽJEGA MILOSREDA"

Bukovica, 26. kolovoza 2017. - U subotu, 26. kolovoza 2017., u župi sv. Franje Asiškoga u Bukovici, Duvanjski dekanat, upriličen je blagoslov i svečano otvaranje redovničke kuće Školskih sestara franjevaka Mostarske provincije Svetе Obitelji i Centra za socijalno ugrožene osobe "Dom Božjega Milosrđa". Na poziv sestre Zdenke Kožine, provincijske predstojnice, novu je redovničku kuću, u nazočnosti velika broja školskih sestara franjevaka i dvanaest svećenika, dijecezanskih, franjevaca i karmelićana, blagoslovio mjesni biskup Ratko Perić. Temeljni kamen gradilišta blagoslovjen je 2015. godine, a nakon dvije godine Dom je uspješno završen.

Prije početka sv. Mise u kapelici sestra je Provincijalka pozdravila biskupa, svećenike, sestre i dobročinitelje. I Bogu zahvalila na ovom daru.

Biskup je pozdravio liturgijski zbor mirom Gospodnjim i blagoslovio prostorije redovničke kuće i Centra za socijalno ugrožene osobe, gdje će također biti i dio za dječji vrtić. Biskup je izrazio radost što hercegovačke sestre franjevke otvaraju novu kuću u službi nemoćnih.

U propovijedi biskup je govorio o Božjem pozivu Abrahamu da pode iz zemlje i naroda svoga u zemlju koju će mu Bog pokazati. Desetljećima traje to traženje doma i zemlje, i neprestano pobijanje šatora. Jedva je Abraham uspio otkupiti mrvicu obećane zemlje - nema ništa besplatno! - i to tek kada mu je družica Sara umrla. I tako se otpočelo ostvarivati Božje obećanje. Nakon njega na toj zemlji ostaje sin mu Izak, pa Jakov

koji s velikom obitelji zbog gladi mora emigrirati u plodni Egipat gdje se židovski narod množi i ostaje 400 godina. Taj se isti narod vraća pod Mojsijevim vodstvom, lutajući 40 godina kroz pustinju, bacajući konope i šatore, bez kuće i kućista. Slijedi vrijeme sudaca, kraljeva, rascjepa, dok se izabrani narod nije posve raspršio po svijetu u drugom stoljeću poslije Krista. Tek 1948. godine uspostavlja svoju državu - Izrael.

U Evandelju (Iv 1,35-39) prvi učenici pitaju Isusa gdje stanuje. Kaže im Gospodin: "Dodite i vidite!" Primio ih je pod nekom kruškom ili pod hrastom i pričao im o Kraljevstvu nebeskom. I ostadoše s njim cito dan.

Sestre su franjevke tražile zemlju, zadobile i, evo, sagradile Dom. Otvaraju novu redovničku kuću. To je prava hrabrost i pouzdanje u Božju Providnost, osobito danas kada se događa kako se brojne redovničke kuće zatvaraju ili se čak same zajednice spajaju s drugim redovničkim zajednicama. S. Franka zatemljala, s. Zdenka nastavila gradnju a Bog dao da sve uzraste u divno djelo. Puno se dobra može učiniti ako se pokaže milosrđe i ljubav. Ta milosrdna ljubav nije svuda prisutna i djelatna, pa čak cijele države ozakonjuju svakovrsna zla: pobačaj, drogu, pedofiliju, eutanaziju nemoćnih, hendikepiranih... Ova se kuća zove "Dom Božjega Milosrđa". Neka ovu svoju kuću Bog blagoslov obilnim blagoslovom, po zagovoru Blažene Djevice Marije.

Na kraju sv. Mise s. Provincijalka zahvalila je svim dobročiniteljima koji su na bilo koji način

pridonijeli da ovaj Dom bude završen te izrazila nadu da će kapelica, oltar i svetohranište uskoro biti blagoslovljeni. Sestre su biskupu poklonile repliku križa koji se nalazi u kapelici.

Sestre su u jednoj prostranoj dvorani počastile svoje goste.

Sve bilo na slavu Božju, na procvat sestarske Provincije i na dobro mjesne Crkve!

STOTA OBLJETNICA ŽUPE JABLANICA

Na blagdan Rođenja Blažene Djevice Marije - Male Gospe, 8. rujna 2017., prigodom stote obljetnice osnutka i djelovanja župne zajednice u Jablanici svečano Misno slavlje u crkvenom dvorištu predvodio je biskup Ratko Perić, u koncelebraciji sa 17 svećenika i pred mnoštvom vjernika.

Prenosimo biskupovu propovijed.

STOLJETNICA U ZNAKU KRIŽA

Iz povijesnih popisa. U defteru ili popisu pučanstva, sastavljenu godine 1485., nakon što je otomanska vlast okupirala tadašnju BiH, spominje se naselje Jablanica¹ koje je imalo 67 domova, 4 neoženjena čovjeka i samo 3 muslimana. Svi su ostali bili kršćani.

U popisu pučanstva iz godine 1516. - tj. 30 godina poslije - Jablanica je imala 40 kršćanskih i isto toliko muslimanskih domova, 17 neoženjenih od kojih su dvanaestorica bila muslimani.

Vecina je kršćanskoga naroda svoju vjeru mijenjala pod prisilom, jer su Turci rušili crkve i križeve, a one bi kršćane koji su prihvaćali islam oslobođali od vojske, poreza i nameta. Bio je to težak križ za kršćane toga vremena. Jer mijenjanjem vjere udara se li u životni identitet jednoga naroda.

Jubilarni križ na mostarskom Humu iz 2000. godine, izrađen prigodom 2000. obljetnice rođenja Isusa Krista, čini se da je među najvećim križevima podignutim u Hercegovini. Visok je 33 metra - u čast 33 godine Isusove - a vrh je Huma 430 nad morem. Iako sam Križ nije na samome vrhu Huma, zajedno s Humom njegov je vrh 466 m nad morem.

Međutim, postoje dva nevidljiva križa u ovom jablaničkom kraju koja su malo viša i puno starija od humskoga.

Brda zvana Križ. Nije samo tadašnji kršćanski puk bio obilježen križem, nego su se tako nazi-

vala i neka brda i lokaliteti u ovom jablaničkom okružju.

Prvi je brdo zvano upravo Križ.² Kada putujemo vozilom iz Sarajeva prema Mostaru i izidemo iz zadnjega tunela pred Jablanicom, pred nama se ukaže brdo koje se zove Križ, i koje se mora zaobići da bismo ušli u Jablanicu preko mosta kod Hidroelektrane. A ako putujemo u obrnutu smjeru, onda, vozeći se iz Donje Jablanice krivudavom magistralnom cestom s oštrim zavojima, s lijeve strane imamo divan pogled na to isto brdo zvano Križ, koje se uzdiže 488 m nad morem. Budući da Jablanica leži na 200 m n/m, onda je ovo brdo Križ visoko 288 m. Željeznička pruga ne zaobilazi ovo brdo, nego ga prosijeca tunelom koji se također naziva Križ, dužine 1249 m. Umjesto postaja Križnoga puta postoji uređena trima - staza kojom je moguće za sat vremena popeti se do vrha i uživati u borovoј šumi i na čistu zraku.

Drugo malo manje brdo, zvano također Križ, visine 475 m nad morem, nalazi se u Donjoj Jablanici. Ono je smješteno s desne strane ovoga naselja ako gledamo putujući iz Sarajeva prema Mostaru i zbog nagle krivine i željezničkog nadvožnjaka nije toliko primjetljivo. Na mjestu željezničke postaje u Donjoj Jablanici bila je srednjovjekovna crkvica, a obližnje njive prema Neretvi zovu se Crkvine. A lokalitet, na kojem je donedavno živjela jedina katolička obitelj, zove se Ivanov krst.

¹ Ne zna se nosi li Jablanica svoj naziv od Radivoja Jablanovića, potpisnika zabrane bogumilima iz 1446. godine, da grade i obnavljaju crkve u konjičkome kraju, ili i R. Jablanović nosi svoje prezime od jablanova kojih ima u Jablanici.

² Slika župne crkve i brda zvanoga Križ iz vremena prije 100 godina objavljena je u monografiji Župa Jablanica, koju je priredio, sa suradnicima, župnik don Mile Vidić, Mostar, 2017., Crkva na kamenu, knjiga br. 146, str. 81.

Zašto se ova brda zovu *Križ*, pa onda i tunel kroz brdo, a ovaj lokalitet *Krst*? Tko je ova mjesta prozvao takvim religioznim imenima, nije nam poznato, niti bismo željeli nagađati. Ali ovi nam nazivi sigurno govore da su ovdje od davnina živjeli kršćani, koji su u ova brda, viša od jeruzalemske Kalvarije, željeli upisati ime križa kao svoga vjerničkog simbola i identiteta i povijesnoga preživljjenja. U katoličkoj je tradiciji naziv križ - preuzet od latinskoga pojma *crux, crucis*. A pojam krst dolazi od Isukrsta i pridaje se sakramentu krsta ili krštenja, kojim se ucjepljujemo u Krista, u-kristujemo se, tj. krštavamo se.

Križevi po grobljima i crkvicama. U današnjoj župi Jablanici postoji nekoliko stotina križeva na katoličkim grobljima Glogošnice, Jablanice, Radešina i Javorika, od kojih su neki stariji od 200 godina. Križevi na grobljanskim kapelicama u Jablanici, na Radešinama i Javoriku, na filijalnim crkvicama na Radešinama i u Glogošnici mlađi su, a na župnoj crkvi stoji nauzgor već 105 godina. Sve su to simboli kršćanske, konkretno katoličke vjere.

Ova župa kao i mnoge druge u svojoj stoljetnoj postojanosti obilježena je svojim životnim križevima, osobito križevima Prvoga i Drugoga svjetskog rata kao i posljednjega Domovinskog rata, koji je za župu bio najporazniji.

U Drugom svjetskom ratu župa je izgubila 73 člana. Pogibjom.

A u Domovinskom 25 župljana, većinom mlađe dobi. Svega gotovo stotinu vjernika bilo je ubijeno. Posljedice ovoga rata župu su temeljito opustjеле, tako da danas broji manje članova nego prigodom svoga ustanovljenja, a 15 puta manje nego godine 1991., uoči posljednjega rata.

Križ - put spasenja. Velika je Božja mudrost izabrala križ da bude svima vjernima, bez iznimke, sredstvo spasenja. Onima koji križni put Krista Isusa ne prihvataju kao put spasenja, njima se Isusov križ može činiti ludost ili sablazan. A svima nam se životno okušati na tome putu, bili

kršćani ili nekršćani, Grci ili Rimljani. Križni put jest bitna dionica našega životnoga puta. Izvan križa nema spasa!

Slaveći danas blagdan Male Gospe, koju je Bog od njezina Bezgrješnog začeća - kojemu je posvećena i ova crkva i ova župa - pa preko rođenja pripremao za Majku svoga Sina, sjećamo se kako je ona bila pod križem kada je Krist Gospodin raspet, trpio i umirao na Kalvariji. "Uz križ Isusov stajaše majka njegova..." (Iv 19,25). I voljeni učenik Ivan. I svoju je Majku dao Ivanu za majku, a Ivana Majci za sina. Mi se svi vidimo u Ivanu. Zato nam je svima Gospa duhovna majka, po milosti. Trebala je Blaženoj Djevici Mariji velika vjera u Boga da izdrži pod križem kako bi doživjela pobjedu uskrsnuća svoga Sina, a onda i sama, Božjim darom i povlasticom, vidjela svoje uznesenje, dušom i tijelom, u nebesku slavu. Njoj se pouzdano utječemo da nam od Boga isprosi milost da svoje križeve nosimo ne samo strpljivo, nego i s ljubavlju.

Ne bismo bili kršćani kada ne bismo vjerovali da je mudri i providnosni Bog po vjerničkom strpljivu podnošenju križeva proslavio sve pokojne župnike i članove ove župe u nebu i da će providnosno pomoći da ova župa živne i raste ovdje na zemlji njemu na slavu, Katoličkoj Crkvi na dobro i svakomu vjerniku na spasenje. Bilo tako!

P.s. Nakon sv. Mise javio se jedan vjernik s Radešina i rekao bivšemu župniku don Ivanu, a on nama: Kada se s Radešina ide vrlo lošim makadamskim putom prema Javoriku, malo prije spajanja ovoga makadama s drugim putom koji vodi s magistralne ceste preko Seljana na Javorik, nalazi se lokalitet zvani *Križi*. Vidi se i u kamenu uklesan križ.

Osim tog, iznad sela Javorika postoji vrelo zvano Grkar. Iznad toga izvora smješten je briješ koji se također zove *Križ*.

BLAGOSLOV KRIŽNOGA PUTA I SV. MISA ZA POGINULE VJERNIKE

Grabovica, 9. rujna 2017. - U subotu, 9. rujna 2017., u 11 sati, obilježena je 24. godišnjica stradanja Hrvata katolika u selu Grabovica u župi Drežnica, koje se nalazi između Mostara i Jablanice. Većinu nevinih žrtava, od njih 33 civila, pogubile su u noći s 8. na 9. rujna 1993. godine oružane snage Armije BiH. Žrtve ovoga pokolja zasluzile su ne samo da ih nikada ne zaboravimo, nego da ih se s ljubavlju sjećamo i da za pokoj njihovih duša Boga molimo. Zato je prije tri godine tadašnji župnik don Ivan Zovko, kako bi žrtvama iskazao dužnu počast, potaknuo gradnju postaja Križnoga puta. Na taj je način nastojao pokazati da muke Križnoga puta, koje su vjernici ovoga mjeseta podnijeli, ima smisla tek u Isusovu križu i njegovu Križnome putu. Sadašnji župnik don Mile Vidić, uz Božju pomoć i suradnju s dobrim ljudima, do-

vršio je započeto djelo te je pozvao mjesnoga biskupa Ratka Perića da blagoslovi postaje Križnoga puta i predvodi svetu Misu za sve pokojne.

Obljetnica je započela polaganjem vjenaca kod spomenika žrtvama Domovinskog rata Grabovice, te govorom Josipa Drežnjaka, predsjednika Udruge hrvatskih stradalnika "Grabovica 93". Nakon toga biskup je blagoslovio novoizgrađene postaje, uz koje je župnik don Mile predvodio pobožnost Križnoga puta a bogoslov Tomislav Rajić iz Jablanice predvodio pjesmu Stala plačuć tužna Mati. Nakon pobožnosti, na mjesnom je groblju slavljenja sv. Misa, a koncelebriralo je šesnaest svećenika, među kojima i don Stjepan Ravlić, župnik u Raskrižju, kojemu je otac Franjo ubijen spomenutoga dana te fra Slaven Brekalo, župnik u Duvnu, čiji je stric također među nevinim žrtvama.

Biskupova propovijed

Bog je stvorio ljude na svoju sliku i priliku tijedo im je razum i slobodnu volju - to je **prva istina o čovjeku**. Odmah ih je stavio na kušnju da im provjeri te darovane sposobnosti: hoće li ih smatrati da su one od Boga ili će ljudi s pomoću tih sposobnosti neposluhom udariti na Boga. Na žalost, prvi su ljudi, zemljjan-Adam i Eva-majka živih, na kušnji pali. Upustili se u razgovor s đavлом koji se bio prerusio u lik zmije otrovnice i zaveo prvi bračni par na neposluh Božjoj zapovijedi. Zmija ih je tako ujela za glavu i za srce, za umnu sposobnost i za slobodnu volju, da su ostali ranjeni svega života svoga. I krv im se otrovala. Ljudi su bili opomenuti da će umrijeti u slučaju kršenja Božje odredbe, ali ne tako da odmah na mjestu izdahnu, nego da u životu postupno umiru i da na kraju gorkom smrću tjelesno presahnu. Iako ih je dakle i upozorio na posljedice i kaznio zbog neposluha, Bog je ipak očitovao svoju brigu za prve ljude i za cijelo čovječanstvo - to je **druga istina o čovjeku**. Nakon smrti tijelo u zemlju, a duša pred Boga da joj суди kako je u životu zaslužila - to je **treća istina o čovjeku**. I te tri istine ne smijemo nikada izgubiti iz vida.

Ta se otrovna krv nije zaustavila samo u Adamu i Evi, nego se tako otrovana prenosi na po-

tomstvo - to je taj "iskonski grijeh". I odmah se primijetila i na njihovim sinovima i kćerima, osobito na prvorodenom Kainu, koji je pokazao škrrost prema Bogu dajući za zahvalnu žrtvu sve sami otpad od svojih plodova. A Abel je pokazao plemenitost dajući prvine i pretiline od svoje stoke. Kain je pokazao tešku zavist zbog bratova uspjeha, pa je pozvao brata u polje i ubio ga: tako se prelazi iz unutarnjega grijeha zavisti u vanjski grijeh ubojstva. Bog i Kaina zove na odgovornost. A on mu drsko odgovara da nije čuvar brata svoga, a laže, jest: mama mu je rekla da čuva mlađega brata Abela. Kain je htio ubiti sliku Božju u Abełu. Vrhunac ljudske zloće i bedastoće.

Bog je dao **Mojsiju** na Sinaju Deset svojih zapovijedi, među kojima i Petu: Ne ubij. Tko ubije bližnjega, ubija Božju sliku u njemu.

Gospodin je **Isus** ponovio ne samo "Ne ubij", nego i dodao: "Svaki koji se srdi na brata svoga bit će podvrgnut sudu" (Mt 5,21). Najgore ubojstvo koje se dogodilo u povijesti jest bogoubojstvo nad osobom Isusa Krista. Ljudi su i žene iz svega grla vikali u Jeruzalemu onoga Velikoga petka: "Krv njegova na nas i na djecu našu!" (Mt 27,25). I došao je 70. godine rimski car Tit Vespazijan i srušio Hram i Jeruzalem, i 100 tisuća ljudi raz-

peo, s jedne i druge strane križeva, a milijun ljudi odveo u ropstvo. Kada se podje krivim putom, samo se može u jamu upasti.

Prije tri godine drežnički župnik don Ivan Zovko obratio se dr. Ivi Josipoviću, predsjedniku Republike Hrvatske, ovdje u Grabovici, 29. kolovoza 2014., i izgovorio ove riječi: "Tijekom ljeta ubili su jednoga čovjeka na Čopima, susjednom selu niz Neretvu, a onda 9. rujna 1993. ubili su 27 pretežito starijih osoba i djevojčicu od 4 godine. Nakon dva dana pogubili su još dvije osobe na Čopima i nešto poslije jednoga starca i staricu u naselju Kremenac. Ukupno 33 Hrvata civila. Neke su žrtve malo zatrpani u blizini njihovih domova, a većinu su najvjerojatnije bacili u Neretvu. Spašena je samo jedna dvočlana obitelj s desne strane Neretve, te 7 osoba s lijeve strane. Ovaj užasni pokolj preživjela su dva dječaka, Goran i Zoran Zadro, koji su se sakrili u žbunje i gledali kako im ubijaju djeda i baku, oca i majku, te malu sestru.

U to se vrijeme nisu u blizini [Grabovice] vodile никакve borbe i nitko od Hrvata katolika ovdje nije bio naoružan. Naprotiv, rado su primali vojниke i davali im ono što su imali. Zlikovci su preostale katolike u susjednim naseljima niz Neretvu zlostavljeni, tukli i konačno ih odveli u logor muzej u Jablanicu, gdje su u teškim uvjetima proveli više mjeseci. Potom su sve kuće opljačkali i većinu zapalili.

Novo je zlodjelo u tome - nastavlja župnik - što su sve ovo htjeli prikriti pa nisu dopuštali ni rodbini ni bilo kojoj međunarodnoj organizaciji pristup u ovo mjesto. Možemo slobodno reći da je ovdje počinjen genocid nad jednim dijelom naroda, samo se o tome u državnim i lokalnim medijima vrlo rijetko i vrlo kratko izvještava. Za ovo zlodjelo osuđeno je 5 osoba, i to samo za poljubni obitelji [Ivana] Zadre i Pere Marića [trojica su osuđena po 13 godina pravomoćno 2008., jedan na 9, i jedan na 10 godina].

Do sada su pronađeni posmrtni ostaci, i to uglavnom djelomično, samo od 16 osoba, a za ostalih 17 ništa se ne zna. Potomci nedužno pobijenih žele znati istinu o tome tko je pobio njihove najdraže, po čijoj naredbi i gdje se kriju njihove kosti.

Nadamo se da će se ovim Vašim posjetom istina o Grabovici više proširiti, da će sudovi i savjesti bolje proraditi i da ćemo preostale posmrtnе ostatke pronaći i dostojno ih pokopati..." Tako tadašnji župnik tadašnjemu predsjedniku države Hrvatske.

Ništa se od tada nije ni doznalo, ni pronašlo, ni promijenilo, ni dogodilo. Samo je grabovičko selo ostalo pusto i prazno.

Budući da se sa suđenja vratio, oslobođen, glavni zapovjednik, Međunarodni je sud "dokazao" da nije uopće postojala "Neretva '93.", niti je postojala "zapovjedna odgovornost". Čudno kako se Armija BiH nije pobunila što joj taj vrhovni svjetski sud niječe i unutarnje ustrojstvo zapovjedništva i slavu jednoga od vojnih planova! Ili time sud sugerira: Mani se Istine! Okani se Pravde! Šuti, ne sudi! Trpi, ne otpravljaj!

Ali Bog se brine za svoju djecu. Kada prebrojiš djecu preostalu nakon pokolja njihovih očeva i majki, kako je objavljeno u knjizi "Grabovica - u spomen vjernim čuvarima ognjišta (1993.-2013.)", Mostar, 2013., str. 33-62, onda proizlazi njihovih živih potomaka - sinova, kćeriju, unučadi i praunučadi - 159. Vidiš li kako je

život jači od smrti, i to stotinu puta jači.

Milosrđe je moćnije od suda.

Vjera je krepkija od nevjere.

Nada je postojanja od beznađa.

Ljubav je učinkovitija od mržnje.

Istina je uvjerljivija od laži.

Pravda je snažnija od nepravde.

Razum je silniji od bezumlja.

Pred Bogom je uspješnija obična krunica negoli najmoćnija strojnica.

A Bog je neizmjerno svemoćniji od svakoga đavla i sotone.

Zato je pouzdanje naše usmjereno k Bogu koji izravnava sve ljudske račune, koji opršta svima koji se kaju, koji od nas traži da oprštamo drugima kako bi se i Bog smilovao nama,

i koji nagrađuje i kažnjava svakoga prema dješima njegovim.

Mi se vjernički uzdamo u snagu Kristova Križa i u pomoć ove molitve Križnoga puta.

ZLATNI JUBILEJ SESTARA MILOSRDNICA U STOCU

KRISTOVI SMO - ILI ŽIVI ILI MRTVI

Stolac, 17. rujna 2017. - U nedjelju, 17. rujna 2017., sv. Misom zahvalnicom u 11.00 sati Stolac je obilježio Zlatni jubilej, 50-tu obljetnicu djelovanja časnih sestara Milosrdnica sv. Vinka Paulskoga u župi. Sestre Milosrdnice došle su u Stolac, 2. travnja 1967., iz Splitske provincije u novu kuću koju je blagoslovio biskup Petar Čule.

Za ovu jubilarnu prigodu župnik don Rajko Marković, u dogovoru sa sestrama, pozvao je biskupa Ratka Perića, koji je predvodio koncelebrirano Misno slavlje sa sedam svećenika. Nakon sv. Mise priključili su se jubileju i drugi misnici koji zbog nedjeljnih obveza u svojim župama nisu mogli prije stići. Pod sv. Misom pjevale su časne sestre i Župni zbor "Mladi".

Nakon završna blagoslova održana je u crkvi akademija, u riječi i pjesmi, koju su priredile sestre i stolački pjevački zborovi. Potom pučko slavlje pred crkvom.

Biskup je izgovorio homiliju na temu nedjeljnoga čitanja Rim 14,7-9.

Časne sestre milosrdnice, bogoljubni narode!

Danas smo u drugom misnom čitanju čuli ozbiljno upozorenje apostola Pavla Rimljanima i svima nama; zapravo 4 rečenice - 4 poruke, primjerene i ovomu Zahvalničkom jubileju za djelatnu nazočnost u Stocu sestara milosrdnica, i pokojnih i živih. Dok smo bili mali, nerijetko smo čuli upite starijih: Čiji si ti, mali? ili mala? Odgovarali smo: Božji. Pavao apostol još konkretnije: Mi smo Kristovi!

Nitko od nas sebi ne živi, nitko sebi ne umire; ako živimo, Gospodinu živimo, i ako umiremo Gospodinu umiremo.

Živimo li, dakle, ili umiremo - Gospodinovi smo.

Ta Krist zato umrije i oživje da Gospodar bude i mrtvima i živima (Rim 14,7-9).

A sve rečeno u četiri riječi: Bez Krista - nema ništa!

Sveti je Pavao ovim tvrdnjama iznio bitnu činjenicu i sveobuhvatnu životnu istinu. Nitko od nas, po svojoj naravi, ne može živjeti neovisno o ostalim ljudima i stvarima: štoviše živ čovjek ovisi o mnogima i o mnogo čemu. Od dolaska na ovaj svijet do odlaska u bolji život, on je u zajednici s drugima i u vjeri s Bogom. To je tako u obitelji, u redovničkoj zajednici, u cijelome društvu. Tako je s obzirom na prošlo, sadašnje i buduće stanje.

1. *Nemoguće se odvojiti od svoje prošlosti.* Ni jedno stvorenje nije samo od sebe nastalo, nego je stvoreno ili rođeno. Čovjek je složena čestica u nizu onih koji ga u život dozivaju, u obitelji na noge uspravljaju i s kojima druguje na zemlji. On je Božjom voljom i mudrošću naravni zbroj čudesnih svojstava ili gena svojih predaka, sastavljen u neponovljivu i nerazrješivu pojavu, samo Bogu

znanu. Da zahvalno spomenem samo svojih 5 prethodnih naraštaja od 225 godina - koliko ima u meni naravnih osobina pra-šukundjeda Joze i pra-šukunbabе Rose iz Trijebnja koji se spominju 1792. godine? Ili njihova sina Stjepana i druge mu supruge Zovkuše iz mostarske Jasenice? Zatim od sina im Nikole i žene mu Zorice Matićuše iz Bjeljevića? Pa od njihova sina Jozе i njegove Mare Previške iz rotimskoga Dretelja? Ili od Grge i njegove Anice Ragužuše, mojih roditelja ispod Kotašnice? To se može doznati samo u nebu od Boga, milosrdnoga spasitelja. Bez obzira na slavnu ili sramotnu povijest svojih predaka, čovjek se ne može otkinuti od svoje prošlosti koja ga čudno prožima, uz osobni dar duše od Boga svakomu ljudskom stvoru. Ne samo da su nas nevidljivi, daleki i nepoznati pra-pradjevoi i pra-prabake sve do roditelja prijenosno i unakrižno ubličili, nego ti prethodnici i prethodnice u nama na neki način, barem djelomično, žive i djeluju i danas. I u to se nitko od nas ništa ne pita, na to ništa ne utječe, niti može svoje pretke proglašiti zaslužnima ili krivima.

Na sličan način mogli bismo još manje pratiti duhovni slijed: tko ti je podijelio sv. krst, sv. krizmu, a tko tvomu krstitelju ili krizmatelju, sve u nedogled do 1. stoljeća? Tko ti je navijestio Kristovo Evangelje, a tko tvojoj vjeroučiteljici, i tako unatrag do apostolskih vremena? Koga si susrela na putu života kada si se opredijelila za duhovno zvanje? A tko je tvomu prethodniku ili prethodnici otkrio kršćanski ili redovnički život? Kakvi su tek tu duhovno-predajni zapletaji u ljudskoj duši, i u životnom razvoju ili zastoju! Isti sv. Pavao kaže da je on pozvan od materina krila, a sam

ga je Isus pred Damaskom javno pozvao s njegova bespuća na pravi put. Tako je i svakoga od nas pozvanih Bog osobno, zajedno s darom života, obdario i klicom duhovnoga zvanja, koje tijekom vremena zrije ili gnije i koje mi dobrovoljno prihvaćamo ili zvoljno odbijamo, ali svaki put na svoju odgovornost.

M u sebi imamo iskre svojih predaka, a kudikamo više nosimo sliku i vatru Kristovu!

2. Nemoguće se odvojiti od svoje sadašnjosti. Živimo, mičemo se i jesmo u takvoj sredini i kulturi gdje ljudske veze postaju sve bliže i sve brže. Sjeti se samo interneta, e-maila, tv-slike, tzv. prijelomnih vijesti! U čovjeku postoji neka sposobnost da svojim djelovanjem i poučavanjem druge čini sretnima ili nesretnima; odnosno neka moći da ih čini zlobnima ili dobrima. Iz svakoga od nas izlazi neko zračenje koje druge okreće na sigurnu ili na sklisku stazu. Vidiš li ti te odgovornosti zbog uzorna držanja ili sablažnjiva primjera danas?!

Kada si se javila župniku, možda te pitao kao djevojčicu: Hoćeš li, mala, u dominikanke ili u franjevke; u karmeličanke, klanjateljice ili milosrdnice, u služavke, službenice, služiteljice ili Kćeri Božje ljubavi? Možda si mu samo iskolačenih očiju odgovorila: "Velečasni, što je vama? Ne razumijem što pitate. Ja želim u časne sestre!"

Radi čega si se ti, sestro, opredijelila za redovnički život? Da uđeš u povijest poput Rebeke, Rahele, Tamare, Judite, Estere, Debore? Da budeš Terezija Mala? Terezija Velika? Majka Terezija? Terezija Benedikta mučenica?

Ako ne znaš, sveti je Pavao odgovorio i za tebe: "Ako živimo, Gospodinu živimo; ako umiremo, Gospodinu umiremo". A živimo od dana do dana, od posla do posla, u čemu si već zadužena: za spremanje u dvorištu, za kuhanje u dvoru, za katehiziranje u dvorani; za čišćenje u kući, za pjevanje i sviranje u crkvi; za molitvu, razmatranje, klanjanje pred oltarom; za obilaženje bolesnika, za posjećivanje osamljenih, za pomaganje nemoćnih. Kolik ti je opseg kretanja? Sv. Leopold Bogdan Mandić - koji će se danas zaustaviti i u Neumu! - živio je u isповjedaonici metar sa metar. I u toj kući spašavao je za vječnost i sebe i mnoge duše u 52 godine svoga svećeničkog is-povijedanja (1890.-1942.). Bog ga je proslavio ne samo na nebu nego i pred ljudima na zemlji, u Crkvi svojoj. Vidiš li da je istinita: "Ta Krist zato umrije i oživje da Gospodar bude i mrtvima i živima!" To znači da na ovome svijetu ne možemo živjeti a da ne živimo pod utjecajem Krista Gospodina. Njegov je život, u smrti i uskrsnuću,

obilježio svačiji ljudski život, ne samo primjerom progona i križa, nego i milošću spasenja. Možeš ti reći: ali ja ne doživljavam Krista ni njegovu vlast ni vlasništvo. A ja tebi kažem da je to toliko sigurno da je Isusova nazočnost među ljudima takva, koliko god bila nevidljiva, kao što je nazočan zrak koji ne vidimo, a udišemo; od njega živimo, a nismo ga ni svjesni. Zamisli kako je u mračnoj i zagušljivoj prostoriji, e to je ovaj propadljivi i grješni svijet. A sjeti se kako ti je u prozračenoj, svjetloj i ugodnoj sobi; pa i kažemo li: ko u raju!

3. Nemoguće se odvojiti od svoje budućnosti. Kao što nas drugi obdaruju životom, tako i mi taj dar izručujemo drugima. Roditelji svojoj djeci prenose i fizički dah i Božji duh u njima, svjesni u vjeri da Bog u trenutku začetka izravno stvara ljudsku dušu. Čovjek nije za sebe otok, nego je protok života za druge, kolutić u lancu postojanja. Grijeh bi bio puno bezbolnija pojava kada bi se ticao samo jednoga čovjeka. Ali strahota je grijeha upravo u tome što on pogađa sve čovječanstvo koje putuje vlakom od prvoga do posljednjega Adama. I čovjek se ne može iskopčati iz toga povijesnoga i budućega životnoga zahuktala vlaka, koji je pokrenut na početku stvaranja i zaustaviti će se kada nastane novo nebo i nova zemlja.

Ali isto tako - i Bogu hvala da je tako! - čovjek se još manje može odvojiti od Isusa Krista. U ovom je životu uskrsli Gospodin zauvijek živa djelatna Božanska osoba. Sav se život odvija pred očima Njegovim. Kao što čovjeka prati vlastita sjena, tako ga prati i Kristova svjetlost. U sadašnjem luku živimo u nevidljivoj nazočnosti Krista Isusa, Presvete Euharistije, a u budućem ćemo ga stanju gledati licem u lice. Smrt nije raspuklina duše od tijela, koja završava u ljudskom zaboravu, nego je prolaz kroz svećana vrata koja vode Kristu, koji će uskrisiti i ova naša smrtna tijela. Sv. Pavao doista nije za sebe ni živio ni za sebe umro, nego i jedno i drugo za Crkvu i za Gospodina, koji će i nas pozvati na sud da primimo što smo zaslужili kroz ovo tijelo. Da barem dođemo raskajani, skrušeni i ponizni!

Mi sa svim priznanjem i poštovanjem ovom sv. Misom zahvalnicom preporučujemo Ocu nebeskomu sve preminule sestre sv. Vinka koje su djelovale za svoga mandata u ovih 50 ljeta u Stocu, kao i one žive koje djeluju ovdje i na raznim mjestima svojih provincija. Množile se u svojim duhovnim kćerima i u Stocu i u cijeloj Hercegovini! Bila vam čestita ova zlatna obljetnica! "Živimo li, dakle, ili umiremo - Gospodinovi smo" (Rim 14,8).

DUHOVNOST

MISA ZAHVALNICA MOSTARSKIH MATURANATA

Mostar, 10. svibnja 2017. - Na poziv povjerenika za mlade, don Mladena Šutala, župnika župe Sv. Ivana, apostola i evanđelista, u Mostaru je u srijedu, 10. svibnja 2017. slavljenica sv. Misa u katedrali u 12.00 sati. Već više godina uvedena je praksa Mise zahvalnice mostarskih maturanata. Tako je slavlje sv. Mise, pod vodstvom biskupa Ratka Perića, priređeno svaki put u svibnju godine 2014., 2015., prošle 2016. godine. Ovoga su svibnja bili nazočni maturanti katolici iz svih gradskih srednjih škola, a među njima bilo je i njihovih profesora, pedagoga, roditelja. Na kraju sv. Mise otpjevan je i himan Tebe Boga hvalimo.

Biskupova propovijed:

Poštovani i dragi maturanti!

Dva su razdoblja u vašem ljudskom životu: pred-matursko i poslije-matursko. Razdjelnici zovemo maturu ili ispitom zrelosti. Po tom ispitu čak cijelo godište nosi ime: *maturantes*, tj. oni koji dozrijevaju, dospijevaju, postaju zreli. Ima još jedan izraz, rabi se u Njemačkoj, a i on je latinskoga podrijetla: *abeo, abire, abiturus*, abituerint, "onaj koji će otići" iz srednje škole na fakultet ili drugdje. Zrelost, ispit zrelosti, odlazak: pojmovi tako bogati i kršćanskim sadržajem i porukom. Ovo je prigoda da se izrazi iskrena zahvalnost Bogu na njegovu daru, roditeljima na njihovu trudu i nastavnicima i pedagozima na njihovu radu.

Obilježja do-maturskoga doba bila bi ova:

1. - **Četiri biljke:** Svi smo vas promatrali - tj. vaši roditelji, nastavnici, vjeroučitelji - kako se razvijate tjelesno i osjećajno, moralno i intelektualno. Ali te se ljestvice tih četiriju pojava i strana u vama, vjerojatno, nisu uvijek razvijale ravnomjerno tako da bi vam stvarnoj dobi odgovarala prava emocija, intelektu adekvatan afekt a afektu i intelektu primjerjen moral. Nije vam bilo jasno

zašto će čudoređe kada postoji nadošli fizički nagon. I nikako ne ide u glavu da nagon ide pod zakon! Događa se i ovakav primjer: otac zasadio četiri voćke u obiteljskom vrtu. Rezultati: jabuka se osušila, kruška se ucrvala, smokva još nije rodila, grozdovi nabujali. Tako se u obitelji Mara osušila, Mira pretvorila u divljaku, Marko nije došao na rod, a Mirko razvijen i plodan. 1 : 3. Govorimo o moralno-vjerskom smislu, prema Isusovoj prisopodobi o sijaču i sjemenu.

2. - **Istina i sebedarje.** Nakon prve sv. Pricesti pokušavali ste malo nadvladavati vlastitu dječju maštovitost, malo bolje razlikovati istinu od laži, pristojnost od bezobrazluka, fantaziju od realnosti, običan kruh od Euharistije. A nakon sv. krizme malo se više odričete svoga pubertetskog sebeljublja, koje inače može biti i pojedinačno i obiteljsko i nacionalno. Čovjek može biti i kolektivno sebičan, da zanemaruje i prezire druge obitelji i druge narode. A može se jednakauzimatiti za sve u razredu, u gradu, u društvu.

3. - **Vrste karaktera.** Svi vas smatramo da ste od svoje trinaeste godine - thir/teen - pravi teenagersi, teensko doba: mijenja vam se ukus, donekle i izgled, a sve više očitujuće urođene karaktere: jedni su više zabavni i zanosni a nedosljedni sangvinici; drugi su poticajni i produktivni a svojeglavi kolerici; treći su obzirni i odani a depresivni melankolici; četvrti su smirenji i strpljivi a nehajni flegmatici. Ništa nije u čistu biološkom stanju, nego izmiješano, čak puno toga nasljedno: od prababe malo naivnosti, od djeda malo netolerantnosti, od majke četvrtinu nesigurnosti i od oca četvrtinu sumnjičavosti. Ima nešto postotka i tvoje izvorne tvrdoglavosti. Tvoj je dakle karakter - izražen kraćenicom DNK - smjesa urođenih i nasljednih osobina, pomalo i društvenog utjecaja i rezultat tvoga ne/nastojanja.

4. - Neodgovornost. Tako vas nismo smatrali ni da ste sposobni formirati vlastitu obitelj, ženidbom ili udajom, ili vam je za to trebala specijalna dozvola i od Crkve i od države. Jednostavno niste zreli i odgovorni za tako uzvišene životne zadaće.

5. - Zakon punoljetnosti. Svi smo smatrali, zakonski, da niste sposobni izaći na izbore da birate zastupnike u općini, u županiji, u parlamentu i u predsjedništvu one koje vi želite. Jednostavno niste dorasli. Uoči 18. rođendana nesposobni, a sutradan po 18. rođendanu sposobni - tako smo se dogovorili i ozakonili, iz generacije u generaciju.

A ovo bi trebala biti obilježja poslije maturske razdjelnice:

Zrelost. Sveti je Pavao napisao kršćanima u Korintu: "Kad bijah nejače, govorah kao nejače, mišljah kao nejače, rasuđivah kao nejače. A kad postadoh zreo čovjek, odbacih ono nejačko" (1 Kor 13,11). Ako ti je Bog dao tjelesne sposobnosti, emocije, osjećaje, razum, onda ti je ugradio i pravila po kojima ćeš misliti, rasuđivati, osjećati i govoriti. Nigdje se ne može to protumačiti kao u ovih nekoliko točaka:

1. - Tko je ili što je za tebe Bog? Prvi odgovor, onaj zreli: Bog je za mene ono za što sam spremam dati svoje srce i svoje tijelo, snagu i vrijeme, svoju razumnu volju. To je zreo kršćanski mladić. Drugi odgovor: Bog je za mene moj vlastiti "ja", zemaljsko bogatstvo i svaka vrsta užitka bez zadatka. Ovo je nezreo i neodgovaran odgovor, bez obzira na godine.

2. - Ako je Bog za tebe sve i sve, možeš li se služiti njegovim imenom u krive svrhe, u psovku? Onaj tko psuje, taj čini ludost nad ludostima. Psovka je poput lažne stomarke. Umjesto da je društvo povuče iz opticaja, ona se prenosi od usta do usta. Njome se mnogi služe, iako apsolutno ništa ne vrijedi, nego samo strahovito u-vrijedi. Takve uvrjeditelje nazivamo falsifikatorima i lažovima. Misliš li da ti je Bog dao jezik da ga njime vrijedaš? Vidiš li ti te neodgovornosti u postmaturno doba!

3. - Mi s prvih biblijskih stranica imamo zakon da se jedan dan u tjednu posveti Bogu u molitvi, u tjelesnom i duševnom odmoru, tj. neobavljanju težih fizičkih poslova. Nije nedjelja samo da se ne-djelja, ne-djeluje, nego da se Boga časti. Tko Boga ne poštuje, nego psuje, taj je neodgovoran i neozbiljan, bez obzira na svoju dob.

4. - Sinovi i kćeri svoje će roditelje slušati u onome što je za njihove dobro, vremenito i vječno. A roditelji će svoje sinove i kćeri odgajati tako

da će davati mogućnost da stanu na vlastite noge, da budu samostalni, budući добри roditelji.

5. - Protiv Pete Božje zapovijedi "Ne ubij" ne grijesi samo onaj koji udara na sebe ili na drugoga nožem i pištoljem, nego i onaj koji ruši svoje tijelo i zdravlje drogom, alkoholom, pušenjem. Taj je i neodgojen i neodgovoran.

6. - Bludno grijesi onaj koji se upušta u predbračne odnose tražeći životne povlastice bez životnih dužnosti i bez ikakvih odgovornosti. A neodgovornost je najveći grijeh, tj. kada misliš da možeš nekažnjeno kršiti Božji zakon, da ne ćeš nikomu odgovarati.

Ako si zrela osoba, nemoj da ti drugi govore kako trebaš iskušati spolne moći, nego se zrelo i uzdržljivo pripremi biti razborita supruga i dobra majka i čestit otac jednoga dana.

Ako si zrela osoba, ne daj se nikada nagovoriti ni poželjeti ni pristati pobaciti dijete pod svojim srcem. Samo nezreli i neodgovorni uništavaju svoj plod, gaze svoju ljubav.

7. - Što je naravnije čovjekovoj borbi za svoje mjesto pod suncem, nego da ističe svoja prava? Ne dužnosti, nego svoja ljudska prava i građanske slobode. Dva su primjera u tvome životu gdje smatraš da možeš ukrasti, zakonito i dopušteno, a niti je zakonito niti dopušteno: prvo, u školskom švercu, i, drugo, u športu. Ako ti na nešto nemaš prava, na tudi znoj, a toga se domogneš, prepisivanjem maturalne zadaće, varanjem ili na drugi način, onda je to prvoklasna krađa, nepoštenje, nezakonito prisvojenje. Ni o čemu kao mlada osoba toliko ne trubiš kao o svojim pravima, ali samo kada su tvoja prava ugrožena i oštećena. Kada te profesor uhvati u švercu i izbací s mature, misliš li da su ti prava povrijeđena, da se ne trebaš kajati, ni nadoknađivati. Jednako vrijedi i s obzirom na čin krađe i na želju za krađom.

8. - Ne svjedoči lažno. Laž znači govoriti protiv pameti, reći nešto protiv zdrava razuma. Laž je svjesno izvrtanje istine da se drugomu naškodi. I uči drugoga Božjemu zakonu. Zahvalan si onima koji su izgradili autocestu od Bijače do Zagreba, da ne lomiš noge po brdimu i gudurama, a nisi zahvalan Bogu koji je postavio zakon ponašanja da sigurno i potpuno prispiješ u vječni život.

Da kratko školski ponovimo:

Nema boga do Boga. On ne kleći ni pred kim. Mi svi klečimo pred njim. Budi mu zahvalan!

Ne izgovaraj ime Boga bez razloga!

Nedjeljom ne radi i ne kradi zarađujući, da ti ne bude sve što je oteto ujedno i prokletlo!

Roditeljima najviše duguješ iza Boga. Zato ih poštuj, a ne preziri. I budi im zahvalan!

Bližnjega svoga ne ubijaj ni jezikom ni mačem!

Ne nazivaj ljubavlju najobičniju bludoriju, pogotovo ne nazivaj ljubavlju nevjerni i osudljivi preljub!

Ne kradi, nego svojim marom radi i zaradi i za sebe i za druge.

Istinu zbori i tvori, istina će ti pomoći ako budesh na njezinoj strani!

Hajdemo još kraće: prema sebi imaj samopostovanje, prema drugomu dužno postovanje, prema Bogu strahopostovanje. To je sav i savršen, zreo, ozbiljan, odgojen i odgovoran čovjek! Tko ne bi želio biti takav čovjek?!

O ČETRDESETOJ OBLJETNICI SVEĆENIČKOGA REĐENJA

Mostar, 19. lipnja 2017. - Generacija mladomisnika iz 1977. godine sastala se u Mostaru u katedralnoj kripti sv. Josipa da zahvali Bogu na daru svećeništa i svećeničkoga služena kroz četiri desetljeća. Dvanaestorica od njih devetnaestorice. Među njima su i trojica Hercegovaca: don Ante Komadina, don Niko Luburić i don Stjepan Ravlić. Predvođeni vrhbosanskim pomoćnim biskupom msgr. Perom Sudarom. Zamolili biskupa Ratka, svoga nekadašnjega profesora na teologiji u Sarajevu, da progovori koju riječ na jubilarnoj Misi. Biskup je koncipirao homiliju na temelju 17. poglavila Ivana Evangelijskog. Evo toga koncepta na temelju kojega je biskup govorio slobodnim riječima:

Isusova velikosvećenička molba (Iv 17,1-26)

Ovo je peto poglavje i vrhunac Isusova susreta s apostolima na Posljednjoj večeri (Iv 13-17). Što im je imao reći i poručiti, tu im je rekao i oporučno ostavio.

Iv 17,1-8: Isus najprije moli za sebe: "A sada Ti, Oče, proslavi mene kod sebe onom slavom koju imadoh kod tebe prije nego li je svijeta bilo" (r. 5). Smrt je ogledalo kako je čovjek živio: govorio i djelovao. Ovaj bijaše Pravednik, Sin Božji, čuo se satnikov glas na Golgoti. Isus govorio o svome jedinstvu s Ocem i o svemu što je čuo od Oca a sada priopćava učenicima, da upoznaju...

I povjerovaše da si me Ti poslao: r. 8.

Bog Otac za Isusa na Križu kaže: Evo što ljudi misle o mome Sinu! **Razapeli Ga!**

Bog Otac za Isusa u Uskrsnuću kaže: Evo što ja mislim o svome Sinu. **Proslavio Ga!**

Mi smo kršćani uzeli, i to s pravom, upravo tu sliku, kip, simbol iz najsramotnijega Isusova trenutka na ovome svijetu: raspeće na križu, i stavili ga na svoje zidove, kuće, škole, crkve, raskrižja, brda... prsa. Ta je njegova sramota postala naša slava, naše otkupljenje i spasenje.

Iv 17,9-19: Ja zatim molim za vas, učenike, apostole, ne molim za svijet. Ne uzmi ih sa svijeta, nego ih očuvaj od Zloga, neka pobijede svijet. Oni nisu od svijeta. **Sve moje tvoje je i sve tvoje**

moje je. Ovaj drugi dio rečenice samo Isus može izgovoriti. Isus moli za učenike:

da imaju puninu Učiteljeve radosti u sebi: r. 13.

I jasno ih upozorava: I svijet ih zamrzi: r. 14.

da ih Otac posveti u istini: r. 17.

Sve je utemeljeno na Istini, da budu posvećeni u istini; ako nije istina, onda je laž.

Relativizam je da se sve može graditi i na laži! Nema slike između Krista i Belijala.

Iv 17,20-26: Ne molim samo za ove, nego i za one koji će na njihovu riječ vjerovati u mene: da svi budu jedno.

Koji će na njihovu riječ vjerovati u mene: r. 20.

da svijet **uzvjeruje da si me Ti poslao:** r. 21.

To je uzorak i primjer svake naše molitve Bogu: dužan sam moliti se za sebe da me Bog spasi i da Boga proslavim;

moliti se za bližnje, ukućane, suradnike;

moliti se za sve da postignu spasenje.

Ključne riječi - imenice: Ime, slava, proslava, poslanje, jedinstvo, zajedništvo, učenici, križ-smrt, svijet-mržnja, radost-opomena, istina, vjera, ljubav.

Ključne riječi - glagoli: dati-primiti, poslati-proslaviti, posvetiti, povjerovati-upoznati, čuvati, mrziti, ljubiti.

NEKA SE NE STIDE PRED SVIJETOM ISPOVIJEDATI KRISTA RASPETOGA

Sarajevo, 21. lipnja 2017. - U organizaciji Nacionalnoga katehetskoga ureda Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, u Sarajevu je, 21. lipnja 2017., svečano obilježena 25. obljetnica ponovna uvođenja vjeronauka u škole. Svečanu sv. Misu u crkvi Kraljice svete krunice na Banjskom Brijegu predvodio je msgr. Đuro Hranić, đakovačko-osječki nadbiskup i predsjednik Vijeća za katehizaciju i novu evangelizaciju HBK-a. Koncelebrirali su kardinal Vinko Puljić, vrhbosanski nadbiskup i predsjednik BK BiH, msgr. Ratko Perić, mostarsko-duvanjski biskup i apostolski upravitelj Trebinjsko-mrkanske biskupije i predsjednik Vijeća za katehezu i novu evangelizaciju BK BiH te msgr. Marko Semren, pomoćni banjolučki biskup i još 16 svećenika među kojima i provincial Franjevačke provincije Bosne Srebrenre fra Jozo Marinčić.

Donosimo u cijelosti propovijed biskupa Ratka:

Na svršetku sv. Mise, u kojoj se dijeli sakrament sv. krizme, biskup s mitrom na glavi, raširenih ruku nad krizmanicima izgovara ovaj molitveni zaziv: "Utvrди, Bože, ovo što si izveo u nama, i očuvaj darove Duha Svetoga u srcima svojih vjernika, neka se ne stide pred svijetom isповijedati Krista raspetoga - ponovit ču: neka se ne stide pred svijetom isповijedati Krista raspetoga - da odanom ljubavlju vrše njegove zapovijedi..." I onda, sa štapom u lijevoj ruci, desnicom ih blagoslivlje i otpušta u miru. Zašto je Majka Crkva izabrala ovu blagoslovnu formulu da se krizmanici "ne stide pred svijetom isповijedati Krista raspetoga", i to u svečanu trenutku kada su razdragani pomazanici primili sedmoliki pečat Duhovih davora kao što su: strah Božji, jakost, savjet, razbor, koji su dani upravo protiv takva stida? Očito Crkva ima praktičnih i opravdanih razloga da uzme upravo taj obrazac: Neka se ne stide pred svijetom isповijedati Krista raspetoga.

Što je to stid? To zna i najprimitivnija osoba. I najkulturnija osoba. Zna to i malo dijete. I ono se zbuni kada ga uhvatiš u laži ili da nešto drugo nevaljalo čini. Stid se javlja kada nismo autentični i identični, kada neistinu govorimo, kada smo falsifikati, farizeji, licemjeri; kada smo bezočnici; kada nas netko uhvati u grijehu. Stid je ugrađen u ljudsku narav. Treba ga samo malo odvojiti, odgojiti; *educere, educare*. Čovjek se stidi ne samo pred svijetom nego se stidi pred samim sobom, pred

svojom savješću, pred unutarnjim Glasom koji nije njegov - a ako je ičiji, njegov je! - jer u njemu živi, miče se i jest. Stid je dakle obrana čestitosti i časti.

Neka se ne stide pred svijetom isповijedati Krista raspetoga...

Jože. Onaj se Jože u Cankarovoj autobiografskoj pripovijetki "Grijeh" zastidio svoje majke koja je prevalila četiri sata pješke da pohodi sina u školi u Ljubljani: loše odjevena, uprskane suknje, s muškim čizmama do koljena, s velikim kišobranom, ali koja je došla noseći u jednoj ruci košulju a u drugoj deseticu forinte svomu sinu školarcu. A on, taj Jože, bestidnik, izlazeći iz škole, kada je ugleda onaku, sakri se za druge i prohuja pokraj nje ko puščano zrno. Čak ga školski drug upita: "Je li ono twoja majka?" a on s nokta zanijeka: "Nije!"

Pa ako se krizmanik Jože zastidio svoje rođene majke, kako se ne će zastidjeti Boga Oca na dalekim nebesima, Isusa Krista uskrsloga prije dvije tisuće godina, Duha Svetoga nevidljivoga? On se zastidio uprskane haljine svoje majke, a bio je ponosan na majku koja je svu noć probdjela da mu sašije košulju. On se zastidio čizama svoje majke, a bio je ponosan na majku koja nije htjela razbijati desetice da je sinu dadne cijelu, a ona će ostati gladna. Jože ovaj svoj grijeh nije nikada mogao dovoljno oplakati. Uvijek mu je ostao u svijesti. Čitava se života stidio što se zastidio svoje majke na izlazu iz škole. On, izgubljeni sin! Sramio se svega vijeka svoga što se u trenutku pred svojim vršnjacima, koji su slična obraza kao i on sam, zasramio svoje plemenite majke. Pisac je ispravno stavio naslov svomu doživljaju: "Grijeh". On je i na svoj grob, umjesto *In memoriam*, mogao staviti: Ovdje leži Jože sa svojim Grijehom!

Petar. Ne znam zašto idemo u Ljubljani potkraj 19. stoljeća, zar nije dosta poviriti tu, u susjedstvo, u Kajfino dvorište, pa vidjeti Petra, prvaka apostolskoga, kako se pred sluškinjama uprljanih haljina i čizama stidi Isusa Krista koji je tu, u Kajfinoj sudnici, samo što nije izišao. Petra, ključara Crkve i namjesnika Isusova na zemlji, koji se nije zastidio jednom, nego tri puta. Petre, poznal li ti ovoga Čovjeka? - Ne poznam. Je li to tvoj Učitelj? - Nisam ja njegov učenik. Je li ovo Mesija? - Ja ne poznam nikakva Mesije. A što si ono govorio u Cezareji Filipovoj: Ti si Krist - Po-

mazanik - Mesija, Sin Boga živoga? - Nisam ja to nikada govorio. I da su se pojavile još trideset i tri te i takve sluškinje s čizmama do koljena, uprskanih haljinu Petar bi se pred svim tim noćnim protuhama zastidio svoga Učitelja, svoga Mesije, Sina Čovječjega, Sina Božjega, Svjetla od Svetlja i pravoga Boga od pravoga Boga. Kako to?

Stidi se vjeroučenik. Koliko maturanata uzima, gdje je moguće, izbornu maturalnu radnju iz vjeronauka? Ili vjeronauk kao jedan od četiri maturalna predmeta? Možda bi on i uzeo takvu radnju, ali se možda stidi religiozne teme, stidi se osobe Isusa Krista, koji je za njega, za mene i za tebe izšao na drvo križa da rekne dotad nečuvene riječi: "Oče, oprosti im jer ne znaju što čine!" Taj će se vrli katolik zastidjeti vjerske teme jer će mu se možda u razredu osmijehnuti najteži psovač koji izbacuje nepodnošljive bogopsovke. On se stidi vjeronauka, jer će ga možda sažalno pogledati najbesramnija maturantica pa tko će ostati pred tim pogledom i osmijehom bezočnice. Radije uzeti bilo koju temu: fizičku, fiziološku, fiskulturnu, samo ne vjeronaučnu.

Stidi se vjeroučitelj. Da ti slučajno kao profesor ili profesorica konfesionalnog vjeronauka ne predaješ tako da se mnogi u razredu stide uzeti tvoj inače izborni predmet za izbornu radnju na maturi? Još si čak i razrednik ili razrednica? I tako im na svršetku razreda daješ odličan, a ne zaslužuju ni dobar...

Crkva je uzela Krista raspetoga u njegovoj najtragičnijoj sceni i najsramotnijoj poziciji ovoga svijeta - na križu, raspeta između neba i zemlje, među dvojicom razbojnika, gol i bos, crv a ne čovjek, i stavila ga na sve crkve i crkvene zidove;

vjernici toga Krista raspetoga stavili na raskrižja i brda da se pred njim klanjam i križni put obavljamo; a ti takvu svoju sliku ne bi nikada poslao ni u kakve novine uza svoj intervju da se objavi. A, eto, mi toga Krista raspetoga uzeli da se njime dičimo, a ne stidimo!

Jesi li svjestan, vjeroučitelju, da se zastidiš Isusa Krista:

- kada ne ćeš da pozdraviš svoje učenike Hvaljen Isus, a mogao bi, nego uvijek: Dobar dan;

- kada se ne želiš pomoliti u razredu prije nastave, a mogao bi, da ti Bog prosvijetli pamet, i tebi i tvojim učenicima, nego odmah na novo gradivo;

- kada u zbornici sudjeluješ u raspravi s profesorima o nekom moralnom problemu koji inače pred učenicima drukčije rješavaš negoli s kolegama;

- kada se u svojoj obitelji ne moliš Bogu ni ujutro ni uvečer, a predaješ o molitvi, o Božjoj pomoći;

- kada prolaziš pokraj crkve, i možeš se svratiti i pozdraviti Krista raspetoga na oltaru i živoga u Tabernakulu, koji je protagonist tvoga predmeta u školi, a ti se sakriješ i pobegneš ko Jože;

- kada se možeš isповjediti, a ne ćeš jer te gledaju neki tvoji učenici pa će zaključiti da si i ti grješan;

- kada se predstavljaš da si profesor gimnazije, i ljudi zbilja misle da si netko, a kad tamo - predaje vjeronauk...

Ubrajaš li se i ti među one koji bi željeli izbaciti konfesionalni vjeronauk iz škole, da se u školi predaje neka bezlična smjesa, hibridan sinkretizam, da se ne zna što je što i tko je tko?

Vjeroučitelju! Vjeroučiteljice! Ako želiš Božji blagoslov, ne stidi se pred svjetom Krista raspetoga nego odanom ljubavlju vrši njegove zapovijedi! Sretno ti bilo! Crkva te treba i moli za tebe!

DANI MOLITVE I SABRANOSTI

Emaus, 25.-28. lipnja 2017. Biskupski ordinariat u Mostaru organizira dvoje duhovne vježbe kroz godinu u Duhovnom centru Emaus u Bijelom Polju. A svaki je svećenik slobodan poći u duhovne vježbe kako želi, samo neka doneše potvrdu da je obavio takve vježbe. Prvi turnus duhovnih vježbi održao je biskup Ratko dijecezanskim svećenicima u Emausu, od nedjelje navečer do srijede do podne u posljednjem tjednu mjeseca lipnja ove godine. Dnevno su bila tri razmatranja. Prije svakoga razmatranja izmoljen je jedan dio časoslova. U početku večernje Mise molila se Večernja i održala

homilija. Tema duhovnih vježbi bila je Tobitova knjiga Staroga Zavjeta. Knjiga se zove po Tobitovu sinu Tobiji, iako je u knjizi puno više prostora posvećeno ocu Tobitu i njegovim životnim iskustvima i savjetima. Sva se radnja događa u izgnanstvu. I upravo to sveti pisac želi poručiti preko ove židovske obitelji, koja se našla u poganskoj Ninivi, kako treba biti Bogu vjeran i u domovini i u tudištu. Sva je zemlja Božje vlasništvo. Jer tko dobro čini: dobro će mu biti i dugo će na zemlji živjeti, poruka je ne samo Četvrte Božje zapovijedi nego i cijele Tobitove knjige.

Bijelo Polje, 20.-23. kolovoza 2017. - Drugi ovogodišnji turnus duhovnih vježbi svećenicima hercegovačkih biskupija od 20. do 23. kolovoza 2017. održao je msgr. Jure Bogdan, vojni ordinarij u Republici Hrvatskoj, u kući susreta - "Emaus", u Bijelom Polju. Sudjelovala su 23 svećenika.

Nakon *Zaziva Duha Svetoga* u uvodnom razmatranju biskup je Bogdan istaknuo kako su duhovne vježbe Božji dar svećenicima, kako bi u osami i zajedništvu Duha Svetoga mogli posvetiti više vremena Bogu i spoznati sebe samih, svoga osobnog poziva koji se mogao roditi i iz gledanja pozitivna primjera svetih ljudi i svećenika - susretnika. Naš je sugovornik na duhovnim vježbama sam Isus Krist koji nas je pozvao u svećeničku službu i na čijem svećeništvu participiramo. Stoga je voditelj najavio da ćemo, promatrajući određene likove iz Biblije, odnosno njihov odgovor na Božji poziv, razmišljati o svećeništvu. Naveden je i primjer Nikodema koji je došao noću, pomalo skriveće i "pod maskom" da ga drugi ne vide, razgovarati s Isusom. Sudionik je u duhovnim vježbama pozvan "skinuti masku" i odreći se svega što bi priječilo Duhu Božjemu da djeluje u njemu. Kao što je Isus u razgovoru s Nikodemom rekao da Bog iz svoje ljubavi šalje svoga Sina na svijet, da se po njemu svi spase (usp. Iv 3,16), tako je ista poruka upućena i nama svećenicima na početak duhovnih vježbi da smo svi od Boga prihvaćeni i ljubljeni, onakvi kakvi jesmo, ali se traži naš odgovor - prepustiti se Božjem vodstvu - Bog ima uvijek prvi inicijativu, nama se daruje, ali traži i naš odgovor i suradnju.

Svećenik i molitva. Svećenikova molitva uvijek je milosno vrijeme otvorenosti i raspoloživosti Duhu Božjemu. Iako se neki tuže da ne mogu naći vremena za molitvu, vrijeme provedeno u molitvi velik je dar za molitelja. Isus poziva na molitvu i obraćenje već s prvim činom svoga javnog djelovanja: "Približilo se Kraljevstvo Božje - Obratite se i vjerujte Evandželu!" Ispunivši vrijeme, čovjek traži snagu i smisao u molitvi, njegova duhovna narav teži za besmrtnošću. Dati sebe po molitvi potpuno Bogu, znači ostvariti iskren susret sa svojim Stvoriteljem. Dolaskom Isusa Krista, koji je Alfa i Omega, Gospodar vremena, ponuđeno je čovjeku spasenje, novo stvaranje. Duhovne su vježbe vrijeme susreta s Bogom Spasiteljem. Trebamo uvijek prodrmati svoje savjesti onim Isu-

sovim upitom: "Kada Sin Čovječji ponovo dođe, hoće li naći vjere na zemlji?" S problemom i revolucijom globalizacije modernih vremena nastao je i problem malovjernosti. S gubitkom molitve, pogona za vjeru, slabi i gubi se vjera. Lude su djevice dopustile da im nestane "pogona", ulja u svjetiljkama, pa su se svjetiljke ugasile. Slično je i s osobnom vjerom koja nestaje kada se ugasi žar molitve. Malovjernost je bila i mana u životu apostola: ne mogu činiti čuda, Petar propada u vodu nakon nekoliko koraka, nevjera na dan Isusova uskrsnuća. Voditelj je duhovježbi podsjetio na upute i savjete duhovnih pisaca današnjice o potrebi vraćanja na molitvu, s akcije na kontemplaciju. Vjernik bez molitve ne može doći do Boga - "Bez mene ne možete učiniti ništa". Poziv na molitvu istodobno je zov na osobnu svetost i savršenstvo. Molitva je uvjet spasonosna poslanja Crkve i pokretač, kvasac njezina misijskog djelovanja - "Idite po svem svijetu i učinite mojim učenicima sve narode..." Molitva otvara put plodonosnu vršenju dviju zapovijedi ljubavi - prema Bogu i bližnjemu. Živimo u vremenu kada se ponekad pastoralno djelovanje prenaglašava, te je, na žalost, besplodno jer se ne krije molitvom. Sveta Majka Terezija za sebe je znala reći da je siromašna žena koja moli. Kada joj je bilo ponuđeno da otvari svoju kuću u Kini, odustala je jer kineske vlasti nisu pustile svećenika koji bi sestrara slavio Euharistiju - "Bez Euharistije ne možemo". Svaki aktivizam i djelovanje bez duha molitve vodi nezdravu apostolatu. Sve se urušava i nestaje. Bez Euharistije za Majku Tereziju nema istinskoga svjedočenja života i djelovanja. Svaki je vjernik pozvan na svetost u vremenu u kojem živi. Pastoralni hod svećenika, osnažen molitvom, treba voditi k osobnom savršenstvu i svetosti. Razmišljajući o Isusovim prijekorima iz *Otkrivenja upućenim Crkvama u Maloj Aziji*, možemo se upitati ima li nas igdje u njihovim porocima. Pozvani smo svi oslobođiti se "Nikodemova sindroma" da je u starosti svaka novost nemoguća. Opasnost je postati "star u srcu".

Svećenikov identitet.¹ Identitet je odgovor na pitanje: "Tko sam ja?" Svećenik mora dati odgovor na pitanje "Tko sam ja kao svećenik?" Oblikovanje svećeničkog identiteta dijeli se na tri razdoblja:

1. postavljanje osobnog identiteta - Zašto želim i zašto hoću postati svećenik?

¹ M. SZENTMARTONY, "Putovi i stranputice izgradnje svećeničkog identiteta", *Bogoslovska smotra*, 3/2010., str. 909-926.

2. pastoralni identitet - svećeništvo kao služenje - postavlja se pitanje: "Zašto sam svećenik?";

3. učvršćivanje identiteta - shvaćanje svećeničkog života kao izvor nade za druge - "Zašto sam postao svećenik?" Temelji svećeničkog identiteta postavljaju se za vrijeme formacije: boravak u sjemeništu, bogoslovski studij, konačna odluka, prva pastoralna služba. Važna je motivacija - Pristajem na svećeništvo kao Božji poziv (zvanje), a ne kao profesiju (zanat). Da bi putovi i sredstva za izgradnju svećeničkog identiteta bili uspješni, trebaju se poštovati odgojna načela: pretpostavka konačne odluke. Želim u konačnici svega života biti svećenik, a ne svećenik na probu; disciplina života - svećenički život se ne može improvizirati, vrline života u svećeništvu moraju se uvježbati, naučiti i krjeposti svjesno proživljavati i vršiti. Ovdje su važne životne navike (redovitost u lijevanju i ustajanju, redovitost u jelu i piću, radna disciplina). Treće načelo uključuje svećenički mentalitet - trajan stav spoznaja, uvjerenja i navika. Za oblikovanje mentaliteta važno je poznavanje vjere - poznavanje vjerskih istina, razvijen crkveni mentalitet - crkvenost, ljubav prema Crkvi, poznavanje teologije svećeništva. Pozitivan ishod oblikovanja svećeničkog identiteta uključuje spremnost na preuzimanje bilo koje povjerenje svećeničke službe bez iznimke i pridržaja. Kao svjetli primjeri izgrađena svećeničkog identiteta navedeni su primjeri i uzori: blaženi mučenik don Miroslav Bulešić, misionar o. Ante Gabrić i don Grgo Bučić, duhovnik u splitskoj bogosloviji. Navedeni su i primjeri nezrele izgradnje identiteta kod mladih ljudi a onda i nestabilni temelji koji vode k osobinama nezrela svećeničkog identiteta.

Pastoralni identitet svećenika, po kojem njegovo svećeništvo poprima osoban stil pojedinca, obuhvaća nekoliko odrednica:

- svećenik čuvar tradicija - doživotno se odlučio slijediti Isusa Krista i u njemu nalazi smisao svoga života - nosi svećeničku odor;

- svećenik osjetljiv na izazove suvremena svijeta - sebe smatra graditeljem mostova između Evanđelja i kulture, Crkve i društva, tradicije i suvremenosti - rijetko nosi svećeničku nošnju u javnosti;

- svećenik blizak ljudima - vjeruje u svoje svećeništvo, ali sebe doživljava kao obična čovjeka i jednoga od vjernika, surađuje s laicima ali drži da ima pravo i na privatani život kada se može opustiti;

- svećenik moderni vođa povjerene mu zajednice - ima osjećaj odgovornosti za Crkvu, želi biti blizak ljudima, posjećuje svoje vjernike, ima

uvjerenje da ga ljudi kao takva trebaju. Kočnice u oblikovanju pastoralnog identiteta odnose se na spregu i međuodnos između teologije svećeništva i teologije laikata.

Nedovršeni oblici pastoralna identiteta jesu:

- ambiciozan svećenik - voli vlastiti auktoritet s prestižom, nije spreman na suradnju s drugim svećenicima i laicima;

- svećenik gentleman - voli ugodan život, posjećuje kulturna događanja, ugodan je u društvu drugih ljudi;

- svećenik romantik - osjeća nostalгију za prošlošću i prošlim vremenima - prije je bolje bilo, pobožan je, ali se slabo zanima za sadašnju situaciju Crkve i svijeta;

- svećenik bez inicijative - poslušan je prema auktoritetima, čovjek molitve, ali ne preuzima nove pastoralne inicijative, zadovoljan je s postojećim stanjem;

- nametljiv svećenik - zabrinut za društveno stanje, pravila i propise, misli da on jedini može riješiti probleme;

- ogorčen svećenik - doživio je ranu tijekom svećeničke službe i to ga koči i tereti u napredovanju i rastu u služenju.

Mistični identitet podudara se sa starijim godinama života u svećeništvu. Svećenik gleda unatrag na svoj život i dolazi do spoznaje da nije on bio taj koji je učinio velike stvari, nego je Bog učinio velike stvari po njemu. Izričaji mističnog identiteta jesu:

svećenik nositelj nade i svećenik čovjek mnogostrukih odnosa. Svećenik u ovoj fazi dolazi do pozitivna gledanja na svijet, Crkvu i vlastito zvanje - Isplatilo se biti svećenik. Kočnice na putu prema mističnu identitetu jesu: stres - iscrpljenost, gubitak radosti, entuzijazma i unutarnjeg mira, izgorjelost - kada se posveti previše vremena za druge, izgubi se vrijeme za sebe sama, posljedice su kroničan umor i razdražljivost; kriza srednje dobi - iskustvo vlastite smrtnosti, žaljenje i kajanje zbog propusta u životu, umanjeno povjerenje i sumnja u sebe samoga, sumnja u vlastiti poziv i zvanje, napuštanje svećeništva; profesionalna deformacija - sebičan svećenik koji misli da se svi moraju brinuti o njemu (da se sve oko njega vrti).

Zrelost svakoga svećeničkog identiteta mjeri se poslušnošću Božjem poslanju.

Svećenikova poniznost. Samo ponizni ljudi sposobni su otvoriti se Bogu i njegovu vodstvu. Isus Krist tijekom cijelog svog života i javnoga djelovanja bio je uzor poniznosti. Svaki ponizan

čovjek poštuje i njeguje istinu i uvažava stvarnost, ne stavlja sebe u prvi plan. Bez poniznosti nije moguć ispravan i siguran hod prema svetosti i savršenstvu. Poniznost je vjerna saveznica u rastu i jačanju u ostalim krjepostima, ona guši svaku oholost pojedinca i pomaže u duhovnom rastu. Biblijski uzori poniznosti jesu:

- Abraham: pobjeđuje oholost i uznositost. Prepušta se Božjemu vodstvu. Dopušta da ga Bog vodi u sigurnost nepoznatog;

- Jakov: kao bjegunac od brata u poniznosti vidi ljestve i vrata raja. Susreće Boga. Uzda se u Boga uzdanjem silnim da će mu pomoći u njegovoj nevolji i dovesti ga natrag kući. Njemu se utječe prije susreta s bratom Ezavom. Srce mu se raduje zbog Božje blizine. Ne uznosi se jer zna da Božje vodstvo i blizinu nije zasluzio svojim snagama nego zahvaljujući Božjoj blizini i ljubavi. Bog ga blagoslivlje zbog krjeposti poniznosti - mijenja mu ime u Izrael. Jakov vrši volju Božju, a ne svoju.

- Mojsije je zbumen i u strahu za svoju budućnost kada nakon ubojstva bježi iz Egipta. Nije spremjan odgovoriti odmah na Božji poziv da bude izbavitelj naroda iz ropstva. Bog ga izabire zbog poniznosti da bude vođa njegova naroda jer se Mojsije u predanju prepušta volji Božjoj. Predati se Božjoj volji a ne svojoj, znači puninu poniznosti.

- Gideona Bog pomaže i krije i vodi ga u borbi protiv neprijatelja u trenutku kada mu sve nade tonu. Bog se brine za ponizne i malene, za sve koji sebe ne stavljuju u prvi plan, koji svoje uspjehe i borbe ne pripisuju samima sebi. Tako je bilo i sa svim izabranicima Božjim. Kada bi se uzoholili, Bog ih napušta. Tako je i sa svećenicom.

Svećenikov molitveni život po vjeri. Sv. Pavao govori o vjeri kao o blagu koje nosimo i čuvamo u glinenim posudama. Vjera uvijek daje smisao našemu svećeničkom zvanju. Naša je vjera djelotvorna svaki put po djelima ljubavi koja činimo. Vjera je mrtva i nedjelotvorna bez aktivne molitve - gubi se duhovna jakost. Po vjeri i molitvi svaki svećenik djelotvorno obavlja svoju službu kao poziv i zvanje, a ne kao profesiju i zanat. U svijetu u kojem živimo sve je prisutnija ateizacija Zapada, raskršćanje Zapada, u kojem se nije ču vjerski korijeni kulture i civilizacije. Svaki svećenik stupa pred Boga i predaje mu svega sebe, svoj poziv i život upravo po vjeri osnaženoj molitvom. Gdje molitva obiluje, tu i vjera istodobno jača i raste. Vječno i stalno pitanje vjernika jest:

Kako na ispravan način moliti? Svaka ispravna molitva treba biti zanos srca i pogled usmjeren prema Bogu, izraz zahvale za primljena dobročinstva a netraženje da se ispune vlastiti zahtjevi. Isus je stalno molio i povlačio se u osamu molitve u najvažnijim trenutcima svoga života. Isus često potiče apostole na molitvu i predanje volji Nebeskoga Oca. S druge strane, ustrajnim moliteljima Isus obećaje uslišanje. Bog brani i uslišava iskrene molitelje: udovicu, cariniku u hramu. Isus poziva i na molitvu za rast Kraljevstva Božjega. Napominje da Bog nije naš dužnik, koji će nas poštovati morati uslišiti. Molitva nikada ne smije biti sredstvo osobne promocije - da nas drugi vide. Isus upozorava da Bog vidi i uslišava u skrovitošti vjerne i ponizne molitelje. Po molitvi apostoli nakon uzašašća čine čudesa: Petar, Ivan, Pavao - svjesni su Isusova poziva - "Bez mene ne možete učiniti ništa". Svi kršćanski velikani, uzori i svetci, bili su ljudi molitve. Crpili su snagu za svoj apostolat, rast u vjeri i svetosti. Koncilski dokumenti potiču sve članove općega i ministerijalog svećeništva na praksi redovite molitve kao uvjet za vjeru i rast u svetosti.

Grijenje - oproštenje. U svakom ispitu svjesti trebamo se vratiti samima sebi, svojim pogreškama, porocima i propustima, a ne samo razmišljati o zlu i njegovim posljedicama u društvu. Važno je uvijek moliti za milost da spoznamo korijen svojih grijeha. Grijeh nije i ne smije biti središte kršćanske poruke, nego Božja ljubav i njegovo neizmerno milosrđe prema svim ljudima, pa i onim odbačenima, prezrenima i "osuđenim" grješnicima. Stoga isповjedaonica nije neko tmurno mjesto, nego radosno mjesto susreta s Bogom ljubavi. Po snazi oprosta i susreta sa svakim grješnikom Isusa vraća mir i daje novi život. On ne želi da svijet propadne nego da se svatko spasi i živi novim životom. S druge strane, unatoč navještaju Boga ljubavi i milosrđa ne smijemo zapostaviti ni stvarnost zla i grijeha u svijetu i u sebi samima. Iako je današnji svijet očaran senzacijom zla i lošega, iako to stavlja u prvi plan u novinskim izvješćima, zlo nema posljednju riječ. Od svojih suvremenika Isus je nerijetko bio proglašivan javnim grješnikom i zbog toga osuđivan. Isus ističe da svaki grijeh i svako zlo svoj korijen ima u ljudskom srcu, koje se svjesno odvaja od Boga izvora života i svetosti. Najveća je opasnost kada se grješnici opravdavaju za svoje grješne postupke i kada grješna opcija postaje svakodnevica. Grijeh se ne tiče samo nas samih nego se

njegov utjecaj širi i raste te se prenosi i na druge, na društvo, svaki put kada čovjek nije spreman na zaokret. Truje se zdrava atmosfera oko nas, osobni pad postaje i pad društva. Kao podloga za ispit savjesti može pomoći i evanđeoski događaj kod Cezareje Filipove, kada Petar najprije priznaje Isusovo mesijanstvo, a onda Isusa, nakon nekoliko trenutaka, odvraća od muke i smrti na križu. Toliko smo puta i mi svjesni svojih grijeha, znamo što je grijeh, ali poput Petra imamo svoj "ali", tražimo izgovore i opravdanja za takvo stanje, slijedimo ljudsku logiku a ne volju Božju. Kako je naša molitva? Osobna? Časoslovna? Kako slavimo sveta Misna otajstva? Sv. Ivan Pavao II. u jednom pismu potiče svećenike da svaku sv. Misu slave s jednakim žarom i pobožnošću kao da je Mlada Misa. U hvalospjevu ljubavi Pavao navodi 15 glagola i karakteristika istinske i prave ljubavi. Za ispit savjesti mogu pomoći ove karakteristike da otkrijemo sami sebe, odnosno ono što uistinu jesmo ili nismo. Petar je spoznao svoju grješnost i na Tiberijadskom moru isповjedio svoju ljubav prema Isusu - Gospodine, ti znaš da te volim. Isus i od nas traži predanje, poniženje i priznanje da ga volimo svim srcem i dušom. To postižemo priznanjem grješnosti, kajanjem i obećanjem novoga života u Božjoj ljubavi. Isus je uvijek s nama, opršta nam grijeha za koje se kajemo, ali od nas traži suradnju u rastu Kraljevstva Božjega u svijetu u kojem živimo, odnosno da spremno i hrabro od-

govorimo na pitanja: Što sam učinio i što radim za Krista? Što trebam od sada učiniti za Krista?

Svaki dan duhovnih vježbi bio je bogat molitveno-duhovnim programom. Dan bi započinjao u kapelici zajedničkom molitvom Službe čitanja i Jutarnje iz Časoslova. Msgr. Bogdan održao je svakoga dana po dva razmatranja: jutarnje i podnevno. Prije objeda predvodio je Misno slavlje sa svećenicima sudionicima i izrekao prigodnu homiliju: prvoga i trećega dana govorio je o Euharistiji, a drugoga dana o poslušnosti Blažene Djevice Marije i njezinu predanju Božjoj volji. Sudionici su u kapelici zajednički molili Večernju. Dan bi zaključili molitvenim činom u kapelici.

- Ponedjeljak - zajednička marijanska pobožnost, molitva radosnih otajstava krunice, pjevanje Gospinih pjesama iz hrvatske marijanske baštine, litanije.

- Utorak - Euharistijsko klanjanje i pjevanje euharistijskih pjesama.

Uz obvezne točke koje su bile predviđene dnevnim redom i rasporedom duhovnih vježbi bilo je dovoljno vremena i za osobnu molitvu, šetnju i povlačenje u samoču i meditaciju. Duhovne su vježbe završile himnom *Tebe Boga hvalimo*.

Don Željko je Majić, generalni vikar, u ime svih sudionika zahvalio voditelju duhovnih vježbi.

Pribilježio: don Davor Berezovski

PREDSTAVLJANJE KNJIGA

Monografija o župi Nevesinje

Katolička Crkva u Nevesinju i Gornjoj Hercegovini od pokušaja osnutka samostalne župe do 2000. godine - govore nam dokumenti. Priredili Anton Šarac i don Ante Luburić, Nevesinje, 2017. 673 stranice.

Župa se prostire na 4000 km² a pripadaju joj ova 33 mjesta koja se u knjizi izričito spominju i u kojima je bilo katolika: Baketa, Bišina, Bojišta, Boljuni, Brod na Drini, Busovača, Cerova, Crvajn, Čajniče, Čelebići, Dramišovo, Foča, Kruševljani, Lakat, Luka, Luke, Miljeno, Miljevina, Morine, Nevesinje, Obadi, Obalj, Orlovac, Pridvorci, Seljani, Somine, Sopilja, Tomišlja, Trnovača, Ulog, Ustikolina, Vranješina i područje Gacka.

Prije tri godine izišla je monografija o jednom dijelu nevesinjske župe pod naslovom: *Katolička Crkva u fočanskom i čajničkom kraju* koju je saставio Anton Šarac.

U *Predgovoru* don Ante župnik kaže da prigodom preuzimanja župe 1999. godine od arhivske građe nije primio ništa! "Marljivošću Antona-Tonija Šarca, proučavatelja i zaljubljenika, posebno povijesti Crkve na području Gornje (sjeveroistočne) Hercegovine, povjesna je građa o župi Nevesinju prikupljana, prepisivana i u konačnici uobličena u knjiško izdanje" (str. 14).

U svojoj *Recenziji* knjige (str. 19-34), nakon što je sažeo pet poglavlja: 1. *Pastoralna briga za katoličku u Gornjoj Hercegovini s nastojanjem oko osnutka župe do imenovanja prvoga redovitog župnika* (str. 65-148); 2. *Kanonsko utemeljenje Župe Nevesinje i imenovanje prvoga redovitog župnika* (str. 149-389); 3. *Administratura Čajniče - Foča* (str. 391-487); 4. *Filijale u Planini* (str. 489-547); *Gacko, filijala Župe Trebinje* (str. 549-575), msgr. dr. Stjepan Kožul zaključuje: "Dokumenti nam bez sumnje govore o događajima, životu i problemima onoga vremena, o siromaštvu, načinu života i žilavoj

borbi za golim opstankom. Mijenjale su se države i državna uređenja, kao i odnosi prema vjeri i Crkvi, posebice prema katolicima koji su bili veoma ranjivi kao manjina na ovim prostorima. Naziru se mnogi problemi i poteškoće, posebice u radu u školama i udaljenim podružnicama, što je i dio manjka ispravnog poimanja da smo toliko jaki gdje smo većina, koliko se brinemo i koliko smo odista snažni tamo gdje smo manjina!" (str. 33). U konačnu oblikovanju knjige auktori su pod šesto poglavљje stavili *Biskupe u Hercegovini i župnike u Nevesinju* (str. 578-614) i četiri Priloga i Studije: *Toma Budislavić*, i *Mučeništvo Marka Milanovića* od R. Perića, *Leopold Judev*, travnički sjemeništarac, od T. Markovića i *Katoličko zvono sa sahat kule u Foči u sjeveroistočnoj Hercegovini* od A. Škegre (str. 616-651).

U *Uvodu* (37-63) A. Šarac daje povijesni pregled i sažetak vjerničkoga života, grobalja, izgradnje crkvenih objekata, katoličkih prezimena u župi, i to u matici Nevesinju i u filijalama gdje je toga bilo: Bišina, Sopilja, Morine, Ulog, Seljani, Kruševljani, Vranješina, Dramišovo, Foča, Čajniče, Gacko, zatim djelovanje časnih sestara (1924.-1949.), duhovna zvanja iz župe, a vrijedno je zabilježiti iz podnaslova Statistika: "Najveći je broj vjernika ova župa imala pred Drugi svjetski rat - nešto više od dvije tisuće, i to 1647 u zapadnom dijelu župe, potom 300 vjernika na području administrature Foča-Čajniče te na području Gacka 94 katolika. Međutim, ratovi su ostavili traga i na brojnom stanju župljana. Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2013., na području župe stalno živi oko 150 katolika, raspoređenih od Nevesinja do Čajniča, premda je znatan broj i onih koji danas žive u drugim obližnjim krajevima, ali redovito borave na svojim imanjima i u svojim kućama na području ove župe (str. 62).

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

U posljednja tri rata prošloga stoljeća poginulo je ili nestalo:

U Prvom svjetskom ratu: nema podataka.

U Drugom svjetskom ratu: u Foči je ubijeno 16 katolika, a za Nevesinje i Kalinovik (kao zapadni dio župe) poimenično je navedeno 207 osoba u Humskom zborniku V. - *Stradanje Hrvata tijekom Drugog svjetskog rata i porača u istočnoj Hercegovini*, Zagreb, 2001., str. 645-676. I 24 osobe na području Gornje Hercegovine iz drugih krajeva.

U Domovinskom je ratu, na području općina Nevesinje i Kalinovik, ubijeno 11 Hrvata katolika, dvoje je preminulo od posljedica teškoga ranjavanja, dok je na području općine Foča ubijeno četvero Hrvata katolika. Svega 17.

U monografiji o nevesinjskoj župi objavljen 371 dokument od 1868. do 1999. godine.

U *Kazalu* je navedeno oko 310 imena (str. 668-672), koja se lako mogu naći na raznim stranicama.

Stariji ljudi, koji će uglavnom i čitati ovu knjigu, bit će zahvalni i zadovoljni veličinom slova. A i stariji i mlađi rado će se zaustaviti gledajući oko 190 slike, crteža, fotografija osoba, stećaka,

grobala, šišanja ovaca, skeniranih dokumenata iz raznih razdoblja.

Monografija potiče na razmišljanje o životu koji je bujao u Planini. Izaziva na razgovor o nekadašnjim vremenima. Budi nostalgiju za blagdanima i svetkovinama koje su se nekada slavile u pojedinim mjestima. I ujedno nam poručuje kako je prolazan ovozemni tijek života. Ostadoše cijela imanja, nestadoše cijela stada. A ljudi, koji ostadoše živi i zdravi, podlože u potražnju za boljim uvjetima života...

Čije je Nevesinje? - Ni pravoslavno, ni katočko, ni muslimansko, nego Božje! Bog upravlja i nepreglednim kontinentima, a ne samo ovim i onim gradićem i cijelom Hercegovinom. Moglo se čuti za vrijeme blagoslova crkve na Veliku Gospu da su "Božji blagoslovi" neuništivi, nezastarivi, nepotrošivi, neiskorjenjivi - povrativi! Katoličke crkve nije bilo stoljećima, pa je bilo od 1903. do 1943., kada je oštećena i pretvorena u skladište, obnovljena 1973., srušena 1992., opet se ukazala 2017. I još sjajnija, i još starija, i još novija, i opet blagoslovljena stoji kao grad na gori! U Božje ruke, Božji puče!

ZAVRŠILI STUDIJE

MAGISTRIRAO DON PERO MILIČEVIĆ

Rim, 23. lipnja 2017. - Don Pero Miličević, svećenik Mostarsko-duvanjske biskupije, nakon trogodišnjega studija na Pravnom fakultetu Papinskoga gregorijanskog sveučilišta u Rimu položio je posljednji ispit, 23. lipnja 2017. Završni se ispit sastojao od pisana i usmena dijela. Najprije je 19. lipnja rađen pisani ispit iz tri različite matrice, a 23. lipnja na usmenom ispitu trojica su profesora, isusovaca, ocjenjivala kandidate: Ulrich Rhode, Damian Astigueta i José Luis Sánchez-Girón Renedo.

Magistarska radnja, izrađena pod vodstvom isusovca prof. Gianfranca Ghirlande, predana je 27. veljače 2017. Tema: "Služba i primat vlasti Rimskoga prvosvećenika od I. Vatikanskoga koncila do danas. Teološko-pravni kriteriji." (*Il munus e la potestà primaziale del Romano Pontefice dal Concilio Vaticano I fino ad oggi. Criteri teologico-giuridici*). Radnja je s uvodom (str. 3-4) izrađena u tri dijela:

Prvo poglavlje (str. 5-22) obrađuje definiciju dogme o Papinu primatu vlasti, koja je dogmatizirana još na Firentinskom koncilu (1439.) bulom *Laetentur coeli*, a svečano potvrđena na I. vatikanskom koncilu (1870.) dogmatskom konstitucijom *Pastor aeternus*. A taj je dogmatski nauk kanonistički pretočen u pravne norme u *Zakoniku kanonskoga prava* iz 1917. godine.

Druge poglavje (str. 23-50) obrađuje temu subjekta vlasti i službu Rimskoga biskupa i Biskupskega kolegija, koja je obrađivana na Drugom vatikanskom koncilu (1962.-1965.), osobito u dogmatskoj konstituciji o Crkvi - Svjetlo naroda / *Lumen gentium*. Uz Papin primat Koncil je istaknuo i kolegijalnu suodgovornost cjelokupna Episkopata u vodstvu Crkve ili Biskupski kolegij, koji djeluje uvek s Papom i podređen Papi (*cum Pontifice et sub Pontifice*).

U trećem poglavlju (str. 51-79) protumačeni su kanoni 331-334 *Zakonika kanonskoga prava* iz 1983. godine, tj. pravne norme o službi - *munus*, i vlasti - *potestas* Rimskoga prvosvećenika. Opći zaključak (str. 80-84).

Radnja obuhvaća oko 90 stranica uključujući i bibliografiju (str. 85-91). Kandidat se poslužio u radnji s više od 280 znanstvenih bilježaka. Hrvatskom bi čitatelju bilo drago vidjeti malo i literature na hrvatskom jeziku, osim jednoga članka Franićeva. Pogotovo u vezi s naukom i stajalištem đakovačkoga biskupa J. J. Strossmayera u odnosu na Papin primat (Oberški, Suljak, Čečatka...).

Don Pero Miličević rođen je 18. lipnja 1986. u Mostaru u obitelji od devetero djece (svi živi). Otac Andrija ubijen je u ratu, 28. srpnja 1993., u Stuparima, župa Doljani, općina Jablanica. Nakon osmogodišnje škole pohađao je Srednju ekonomsku u Mostaru (2002.-2006.). Završivši maturu javio se u bogosloviju. Biskup ga je Perić poslao na isusovački Filozofsko-teološki kolegij u Zagreb. Poslije filozofije i jedne godine teologije (2006.-2009.) poslan je u Rim na sveučilište Gregorijanu s boravkom u Papinskom zavodu Germanicum-Hungaricum. Završio je predviđen studij s diplomom (2009.-2011.), zaređen je za svećenika 2012., služio kao kapelan u Sv. Mateja u Mostaru (2012.-2014.). Nastavio je trogodišnji postdiplomski studij crkvenoga prava na Pravnom fakultetu Sveučilišta Gregorijane s magisterijem ili licencijatom ove godine. Biskup ga je imenovao osobnim tajnikom u Mostaru.

DIPLOMIRAO BOGOSLOV JOSIP RADOŠ

Zagreb, 7. srpnja 2017. - Dana 7. srpnja 2017. bogoslov Mostarsko-duvanjske biskupije Josip Radoš diplomirao je s katehetskom temom "Odgojna zadaća i ostvarenje kateheze pravopričesnika" na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu. Josip je prošle 2016. godine završio s diplomom petogodišnji Teološko-katehetski institut u Mostaru, kojemu je 22. veljače ove godine i Kongregacija za katolički odgoj Svetе Stolice u Rimu odobrila Statute kao pridruženoj ustanovi Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Sarajevu. Osjetivši u sebi želju za svećeništвом, Josip se javio biskupu Ratku Periću koji ga je primio u bogosloviju i poslao u Zagreb na Jordancvac. Institut u Zagrebu priznao mu je predmete, ocjene i samu diplomu u Mostaru, odredivši mu da posluša i polaže nekoliko predmeta radi upotpunjjenja studija. Tako je prof. dr. Beata Prkačin, uršulinka, prihvatala Josipov diplomski rad koji je on bio izradio pod vodstvom dr. Ante Pavlovića, predstojnika mostarskoga Instituta. Zagrebački isusovački Institut afiliran je Papinskomu sveučilištu Gregorijani.

U Radoševoj diplomskoj radnji, nakon uvoda (str. 1-2), slijede četiri dijela teme razrađene na više od 50 stranica s oko 65 bilježaka znanstvenoga aparata.

1. - U prvom poglavlju pod naslovom "**Crkvena zajednica, odgoj u vjeri i kateheza pravopričesnika**" (str. 3-19) govor je o važnosti župne kateheze u pripremi za sakramente pomirenja i Prve svete Pričesti. Zatim o odgojnim naglasima i zadaći kateheze pravopričesnika, o mjestu, odgovornosti i zadaći obitelji i župne zajednice u njezinu konkretnu provođenju, o odnosu i poveznici župne kateheze i školskoga vjerouauka u ostvarenju vjerskih odgojno-obrazovnih ciljeva kateheze pravopričesnika te, konačno, o uključenosti provoditelja kateheze na razini škole i župe. Sve u svjetlu službenih planova i programa župne kateheze i školskoga vjerouauka u Bosni i Hercegovini te uputa i smjernica mjesne Crkve.

2. - U drugom poglavlju naslovljenom "**Razvojna obilježja i duhovno-moralno dozrijevanje djece pravopričesničke dobi**" (str. 20-30), riječ je o razvojnim obilježjima pravopričesničke dobi. Naglasak se stavlja na razvojne vidove, obilježja i sposobnosti djeće dobi u psihofizičkom, moralnom i duhovno-religioznom pogledu. Duševne

sposobnosti djece povezuju se s temeljnim ciljevima, zadaćama i sadržajima kateheze pravopričesnika. Tako se mogu odrediti vjerski odgojni dosezi i postignuća koja su karakteristična za tu dob, i pobliže promotriti je li i koliko kateheza pravopričesnika, u konkretnoj pravopričesničkoj skupini, odgovorila na neke postavljene ciljeve i zadaće.

3. - U trećem poglavlju "**Istraživanje odgojnih postignuća pravopričesnika**" (str. 31-33) izdvojene su i naznačene, u obliku pretpostavke, neke osnovne odgojne zadaće i vjerski odgojni ciljevi kateheze pravopričesnika u svjetlu predstavljenih ciljeva i sadržaja vjerskoga odgoja pravopričesnika u postojećim planovima i programima župne kateheze i školskoga vjerouauka. Definiran je središnji cilj istraživanja, odnosno koliko različiti faktori (obitelj, vršnjaci, vjerski odgojni rad) utječu na shvaćanje same potrebe primanja i slavljenja sakramenata Prve pričesti. Isto tako kako djeca doživljavaju katehetsku pripremu i usvajaju neke osnovne sadržaje sakramenata pomirenja i Euharistije koji se ostvaruju u župnoj katehezi pravopričesnika. Izdvojena su i neka temeljna očekivanja, povezana s deset anketnih pitanja, o pohađanju i motivaciji djece u pristupanju sakramentu Prve pričesti, o usvojenim sadržajima i stajalištima povezanima s konkretnim životom i vjerskom praksom djece te dobi. Kao sudionici ovoga istraživanja ispitano je 100 pravopričesnika (50 pravopričesnica i 50 pravopričesnika) u školskoj i vjerouaučnoj 2015./2016. godini s područja grada Mostara (pravopričesnici četiriju mostarskih škola koji dolaze iz pet mostarskih župa).

4. U četvrtom poglavlju "**Rezultati i analiza odgojnih postignuća**" (str. 34-43) predstavljene su i naznačene vjersko-odgojne pretpostavke s obzirom na pripremu i primanje sakramenata sv. ispovijedi i Euharistije te donesena neka pitanja, rezultati istraživanja, njihova kratka analiza i naglasci postignuti u provedenu istraživanju među pravopričesnicima. I sve je skupljeno u **Opći zaključak** (str. 44). **Literatura** obuhvaća pet stranica (45-49).

Josip je rođen u Tomislavgradu, 27. veljače 1992. u obitelji od petero djece. Otac mu je Ivan, sada već pokojni, i majka Iva r. Milić. Završivši osmogodišnju školu te četverogodišnju Srednju

strukovnu - obrtničku školu, 2010. godine, 2011. upisao se na Teološko-katehetski institut u Mostaru, gdje je u redovitu petogodišnjem studiju odslušao i položio sve ispite, postigavši diplomu iz kateheze. Biskup ga je Ratko u listopadu prošle godine poslao u Zagreb na Filozofsko-teološki institut s boravkom u isusovačkom Kolegiju na Jordanovcu, gdje studira nekoliko hercegovačkih bogoslova. Jedan kandidat koji se ovako javi u svećeničko zvanje, ionako je kanonski dužan provesti posljednju godinu u bogosloviji. Na svo-

je pisane molbe biskupu Josip je primljen među kandidate za đakonat i prezbiterat Mostarsko-duvanjske biskupije, 29. prosinca prošle godine; podijeljena mu je liturgijska služba lektorata, 18. travnja 2017. i liturgijska služba akolitata, 22. lipnja ove godine, sve u Mostaru. Josip, nakon mostarske i zagrebačke diplome, koju mu potvrđuje i Gregorijana, očekuje raspored za praktičnu "pastoralnu godinu" na župi, gdje će se, bude li volja Božja, moći pripremati za primanje sakramenta reda đakonata. Bilo s Božjim blagoslovom!

OSVRTI NA KLEVETE PROTIV MOSTARSKIH BISKUPA

"SURADNICI" UDBE I KGB-A

Jedan portal u RH, 16. svibnja 2017., objavio je članak naslovjen: *Filmska senzacija oko Međugorja; (Video) Filma 'Od Fatime do Međugorja': Jesu li mostarski biskupi Žanić i Perić surađivali s KGB-om [Komitetom državne sigurnosti SSSR-a] i Udbom [Uredom državne bezbednosti SFRJ]? Ovaj Ordinarijat već iz najavnih priloga drži da je sve, što je na ovu temu moguće u filmu rečeno o suradnji naših pastira Pavla i Ratka s tajnim protubožnjim i protucrkvenim sigurnosnim službama, bogumrska kleveta i nema nikakva temelja ni doticaja s oklevetanim osobama; nego da služi blaćenju ne samo osoba, nego i Crkve.*

Kada je posrijedi "suradnja" biskupa Ratka Perića, koadjutora (1992.-1993.) i ordinarija (od 1993.), onda samo jedan podatak koji pokazuje svu zlobu i, zašto ne reći, patološki *odium* na Biskupa i Crkvu. Naime, u sva četiri propagandna video-priloga objavljena na portalu pojavljuju se dva dokumenta na ruskoj cirilici koji bi trebali potvrditi postavljenu tezu, odnosno svima onima, koje žele pridobiti za kupnju filma i zaradu od 4,99 USD, sugerirati Biskupovu "suradnju" i njegove "konspirativne sastanke" s ruskim obavještajcima. Jedan je datiran 5. srpnja (јула) 1981., a drugi 3. rujna (сентябрь) 1981. U ovom drugom, čitljivo je i mjesto: *гостиница Колумбус*, restoran "Columbus" u rimskoj ulici *Via Conciliazione* na broju 33. Uvidom u Biskupovu Knjigu misnih intencija - *Liber intentionum* vidljivo je da je biskup Ratko, od 30. lipnja do 21. srpnja

1981., bio u njemačkom gradu Gautingu, gdje je svaki dan slavio sv. Misu. A od 18. kolovoza 1981. do 12. rujna iste godine u Domovini. Na taj - po autorima filma "inkriminirajući dan" - uz "večeru u restoranu Kolumbus", Biskup je već od 28. kolovoza na Otoku Gospe od Milosti u Boki Kotorskoj, gdje je 4. rujna započeo duhovne vježbe časnim sestrama a na kojima su sudjelovale 23 Franjevke, 2 Služavke Maloga Isusa i 1 Milosrdnica. Na Otoku je ostao do 12. rujna. Već 13. rujna 1981. slavi sv. Misu u Rimu (isto). Ako budemo smatrali potrebnim, ne ćemo se sustezati zatražiti i pravnosudsku zaštitu, a nikako ne ćemo ulaziti u medijsku prijepisku.

Svojedobno je režiser filma "Gospa", u kojem je oklevetao biskupa Pavla Žanića, nakon Izjave ovoga Ordinarijata, zaprijetio tužbom. Drugom smo ga Izjavom ohrabrili: *Očekujemo poziv na sud ne samo zato da se režiseru i sudski pred svijetom dokaže da je "njegova" "Gospa" obična fikcija, izmišljotina, odnosno uvreda pravoj Gospiji koju štuje kršćanski svijet, nego i da se zatraži odgovarajuća odšteta za uvrede nanesene biskupu Žaniću! Ovim zaključujemo bilo kakav daljnji razgovor o temi preko novina - do eventualnog suda.*

Do danas ništa. Evo obnovljene prigode našega objavljivanja da prijetnju ispunji i na суду do kaže istinitost navoda u svome filmskom uratku.

Mostar, 18. svibnja 2017.

Don Željko Majić, generalni vikar

FILMSKE KLEVETE

Uvod. Sredinom svibnja 2017. pojavio se filmski kolaž "Od Fatime do Međugorja" u proizvodnji *Nazareth production*, koji redateljski, po scenariju izvjesnoga Sloma Bezaela, potpisuje Ami Drozd. Već po promidžbenoj najavi, kojoj je prostor ustupio portal *Dnevno.hr*, na osnovi četiri *trailera*, Biskupski je ordinarijat u Mostaru izdao priopćenje¹ u kojem je odbacio sve klevete na mostarske crkvene pastire, biskupe Pavla Žanića (+2000.) i Ratka Perića: "Sve što je u filmu rečeno o «suradnji» naših pastira Pavla i Ratka s tajnim protubožjim i protucrkvenim sigurnosnim službama, bogumrska je kleveta i nema nikakva temelja ni doticaja s oklevetanim osobama; nego služi blaćenju ne samo osoba, nego i Crkve!"

Ovih smo dana imali prigodu pogledati cijeli film. Osjećamo potrebu da još jednom interveniramo, ne da bismo polemizirali s auktorima - kojom to istinom pobiti zlonamjernu i ciljanu klevetu?! - nego radi istine i vjerničke duše koja, dok gleda ovaj difamatorski filmski uradak, može ostati potresena i tjeskobna, što je, očito, i bila nakana priređivača i izdavača.

Dakle, filmski difamatorski uradak smatramo odvratnom, Bogu mrskom klevetom; a ono što je Bogu mrsko, to otac laži čini. Stoga i kvalifikaciju filma pojmom kleveta smatramo najblažim oblikom. Matrica, po kojoj je ovaj film napravljen, nije velika novost, posebno kada se radi o "suradnji" biskupa Žanića. Naime, "suradnja" biskupa Žanića s Udbom već je u jednom filmskom uratku ispisana. A i pojedini kadrovi u ovom najnovijem - npr. slike s posvećenja biskupa Perića u Neumu 1992. godine - potječu od istog auktora.

1. Film. Prepričati cijeli film, čini se beskorisnim. Ograničavamo se na ono što se odnosi na biskupe Žanića i Perića. Stoga se i zadržavamo na poruci kojom se *explicite* mostarske biskupe proglašava "suradnicima" jugo-udbe [Ureda državne bezbednosti] i sovjetskoga KGB-a [Komiteta državne sigurnosti].

1.1. "Suradnja" biskupa Žanića s Udbom

Ne samo da je "međugorski fenomen" zabrinuo jugoslavensku Udbu, nego i sovjetski KGB,

koji je "od početka prisutan u Međugorju". Kako to što razara komunistički sustav i Jugoslaviju učinkovito suzbiti? Važno je stajalište mjesnoga biskupa. Agent Udbe Lasić u posjedu je inkriminirajućega dokumenta o biskupu Žaniću. "Radilo se o intimnom odnosu s jednim kolegom kada je bio vrlo mlađ i o još nekim detaljima koji nikako nisu u skladu s onim što je on trebao predstavljati." Taj "dokument" agent KGB-a, general poručnik Maksimov, 4. listopada 1981., predaje Državnom tajniku Svete Stolice, kard. Agostinu Casaroliiju, koji je vrlo iznenađen, kao i vatikanски diplomat Pietro Sambi, pa i sam Maksimov. Sveta Stolica traži načina da biskupa smijeni. "U vrijeme suđenja ocu Jozu Zovku [1981.] Crkva je biskupu Žaniću počela tražiti nasljednika. Rektor Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima, Ratko Perić, pozvan je na razgovor. Dok je agent Udbe Lasić pokušavao ucijeniti biskupa Žanića u Mostaru, Ratko Perić je izjavljivao u Rimu da će prihvati svaku dužnost koju mu Crkva povjeri".

Pod "ucjenom" grijeha - "kada je bio vrlo mlađ" - biskup Žanić mijenja svoj pozitivni stav o Međugorju i pristaje na suradnju s Udbom te biskupskim auktoritetom osporava "ukazanja": "Među ostalim, a na zadovoljstvo tajne službe, odaslao je pisma brojnim biskupima tražeći od njih da zaustave dotok hodočasnika u Međugorje. Jugoslavenska tajna služba bila je sretna jer je biskup provodio u djelu sve što su tražili." Dakle, da ne bude okrivljen, biskup Žanić surađuje, a za uzvrat Udba ga ne će osramotiti. Istodobno ne želi odstupiti sa službe u Mostaru. "Mišljenja je da s time ne treba žuriti, jer su ga uvjerili da je uništen inkriminirajući dokument protiv njega".

1.2. "Suradnja" rektora Perića s KGB-om

Već se u prosincu 1982. godine rektor Perić upoznaje s agentom KGB-a, generalom Aleksandrom Maksimovim, koji je glavni i jedini filmski tužitelj mostarskih biskupa: "Od tada do 1989. našli smo se 7 puta", veli Maksimov. Iako je u početku bio i sklon povjerovati u istinitost događanja u Međugorju, rektor Sv. Jeronima obećava sovjetskom agentu KGB-a: "ako i ima nešto istine u tim 'ukazanjima' da će on i taj mali dio

¹ <http://www.md-tm.ba/clanci/mostar-suradnici-udbe-i-kgb>

uništiti i da zna kako, [ali] samo da oni [KGB] djeluju preko jugoslavenske Udbe" da "maksimalno onemoguće franjevce u njihovom djelovanju u Hercegovini", ističući da "s franjevcima treba i brutalno i lukavo, na sve načine"! Jedino se brine da o njegovoj suradnji ništa ne dozna jugoslavenska Udba i hercegovački franjevci: "Rekao je da nama vjeruje, da zna koliko smo uspješna služba, da mu je to rekao i talijanski kolega koji nas je spojio, i da mi sve dogovaramo oko koordinacije s jugoslavenskim kolegama, ali da se nikada ne smije vidjeti da on s progonima franjevaca ima veze. [...]. Naglašavao je kako treba biti vrlo oštar s njima, da drugačije neće ići [...]. Agenti KGB-a iz svih dijelova svijeta izvješćivali su ga o Međugorju! Davali su mu informacije o tome što franjevci rade i planiraju te što biskupi diljem svijeta govore o toj temi. Tražio je od njih da utječu na te biskupe kako bi se izjašnjavali protiv međugorskog fenomena i odvraćali vjernike od odlaska u Međugorje"! "Perić je nastavio njegovati te kontakte i održavati sastanke čak i nakon raspada Sovjetskog Saveza"!?

1.3. Filmski dokazi: dokumenti, slike, video prilozi

U filmu se pojavljuju 7 puta faksimili dokumenata na ruskoj cirilici koji bi trebali potkrijepiti agentov govor, biti "neoborivi dokazi". Ali ti faksimili prolaze takvom brzinom da gledatelj ne može doznati ni datum izdavanja ni protokolarni broj, kamo li pročitati imena sudionika sastanaka a još manje nešto od sadržaja. Ako se svrati pozornost na potpis na dokumentima, onda je to, isključivo i jedino, potpis generala Maksimova.

Slike i video prilozi iz redovitih su crkvenih i liturgijskih nastupa biskupa Žanića i rektora, potom, biskupa Perića. Jasno da su kadrovi uzeti bez dopuštenja vlasnika, što je, usput rečeno, i kažnjiwo djelo. Ali ni na jednom kadru nema dokaza susreta, razgovora i potpisa oklevetanih biskupa. Samo je jedna montirana slika biskupa Žanića i agenta Udbe Lasića: biskup Žanić u svomu uredu, a Lasić negdje na cesti u vozilu.

1.4. Svjedok

Glavni i jedini svjedok ove neviđene klevete na mostarske biskupe jest agent KGB-a, general

poručnik A. Maksimov. Sa sunčanim naočalama, pogleda usmjerena u jednu točku, riječ mu teče. Ne gleda u kameru. Dojam je da čita napisani tekst. Prema vlastitu iskazu, za Međugorje je čuo odmah početkom srpnja 1981. godine kada, po nalogu šefova, žurno putuje u Beograd. Ima "izvrsne" kontakte s Vatikanom. Susreće se s Državnim tajnikom i drugim službenicima u samom Vatikanu i u rimskim restoranima - restoran Columbus. Jednom prigodom, "u znak dobre volje" ostavio je za Papu "osobni dar": popis svećenika koji su surađivali s tajnom službom u Poljskoj, Čehoslovačkoj, Mađarskoj, Jugoslaviji i Ukrajini!

Je li general Maksimov stvarna osoba, pokušali smo doznati preko suvremenih internetskih pretraživača. No, nismo imali odgovora. Poznato nam je da tajne službe skrivaju identitet svojih agenata. No, ovako visoko pozicionirana dužnosnika - "zamjenik KGB-a" - teško da se može sakriti. Uostalom, ako je stvarna osoba, nije problem upriličiti javno sučeljavanje s biskupom Perićem.

2. Naš odgovor

2.1. "Suradništvo" biskupa Žanića

Teza, bolje rečeno kleveta, da je biskup Pavao Žanić bio "suradnik" Udbe, kako već rekosmo u uvodnu dijelu, nije novost u medijskoj sferi. Nakon što je tu klevetu u filmu "Gospa" iznio zagrebački redatelj Jakov Sedlar, Biskupski je ordinarijat u Mostaru odgovorio Izjavom, 17. lipnja 1995.² Na njegovu prijetnju tužbom, u jednom novinskom intervjuu, Ordinarijat se ponovo oglasio Izjavom, 1. prosinca iste godine³, oharabivši ga u njegovoj namjeri. Ponovo se na istu temu Ordinarijat javio, 21. prosinca 2011.⁴ nakon što je u izdanju zagrebačkoga *Večernjeg lista* objavljena knjiga: "Misterij Međugorja. 30 godina fenomena", koju potpisuju novinari: Ž. Ivković, R. Bubalo, Z. Despot i S. Hančić. Dvadesetak dana poslije, na obljetnicu smrti biskupa Žanića, 11. siječnja 2012. biskup je Ratko održao u katedrali propovijed⁵ u kojoj je pobio ove klevete. I polemika je prestala.

Naime, u studenom 2011. godine, biskup je uputio pisano zamolbu gospodinu Almiru Džuvi, direktoru Obavještajno sigurnosne agencije BiH u Sarajevu, da mu omogući uvid u javnosti otvo-

² <http://www.md-tm.ba/clanci/filmske-neistine>

³ <http://www.md-tm.ba/clanci/fikcija>

⁴ <http://www.md-tm.ba/clanci/biskup-žanić-u-'misteriju-međugorja>

⁵ <http://www.md-tm.ba/clanci/mostar-12-obljetnica-smrti-biskupa-pavla-zani...>

rena bivša Udbina izvješća u vezi s biskupom Pavlom Žanićem i Međugorjem. Direktor je uljedno izišao u susret i stavio na raspolaganje, u presliku, više od 30 dokumenata od 1981. do 1988. godine. Ni u jednom dokumentu nema nigdje nikakva spomena ni o kakvoj komunističkoj ucjeni ili prijetnji, kamo li o "suradnji". Štoviše, u nekoliko izvješća, koja su tih godina poslana iz Službe sigurnosti iz Mostara na višu adresu u Sarajevo, biskup Žanić ne želi susret s predsjednikom Komisije za vjerska pitanja, 14. srpnja 1981. A kao ustrajan protivnik komunističkoga sustava, spominje se izričito kao "nosilac neprijateljske djelatnosti", i to pod brojem 1 u dokumentima s nadnevcima: 31. siječnja 1983.; 7. studenoga 1983.; 8. prosinca 1983.; 4. siječnja 1984.; 7. ožujka 1984.; 24. travnja 1986. Takav je ideološki načelni protivnik komunizma bio cijelo vrijeme u Mostaru, od 1971. do 1993. godine.

Međutim, u ovom najnovijem filmskom uratku, barem koliko je nama poznato, po prvi se put donosi "grijeh" biskupa Žanića iz "rane mladosti". Scenarist, režiser i "svjedok" ne tumače što bi to za njih značilo "vrlo mlad". Poznato je da ni znanost pod pojmom "vrlo mlad" - adolescent - ne smatra ni 20-godišnjaka. Biskup Žanić, rođen je 20. svibnja 1918. I, gle, čuda: Pola stoljeća poslije, agent Udbe Lasić u posjedu je "inkriminirajućega dokumenta", pred kojim se biskup Žanić "slama" i "pristaje" na neupitnu suradnju, a Sveta mu Stolica odmah traži nasljednika: "U vrijeme suđenja ocu Jozi Zovku Crkva je biskupu Žaniću počela tražiti nasljednika!" Dakle, 1981. godine. To Udba zna!

A istina je da ga je Sveta Stolica, unatoč "neoborivu" dokazu "neprikladnosti" za apostolsku službu, ostavila na čelu Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanske biskupije još punih 12 godina, do 24. srpnja 1993. godine, kada je već na vršio 75 godina, što je kanonska dob za odlazak u mirovinu. Štoviše, jedno mu vrije me - od 3. studenoga 1988. do 14. siječnja 1990. - povjerava upravu i trećom, Dubrovačkom, biskupijom. Smjenjuje li Sveta Stolica na ovaj način biskupe kojih život, pa i u "ranoj mladosti", nije u "skladu s onim što bi trebali predstavljati" i govori li Sveti Otac onako uzvišenim riječima o svećeničkoj i biskupskoj službi, kao što je to rekao sv. Ivan Pavao II., u prigodi pedesete obljetnice svećeništva i dvadesete obljetnice episkopata biskupa Žanića,

1991. godine, iako je prema auktorima filma biskup Žanić bio smetnja samomu Papi u njegovu nastojanju da razori komunizam, u čemu mu je Međugorje bilo od značajne pomoći: "Znamo doista s kolikom si pomnjom i poletom obavljao svetu službu na dugo stazi svoga života, najprije kao župnik, zatim kao biskupski delegat za redovnice i konačno kao rektor maloga sjemeništa. Upućen u izvrsnu teološku nauku, veoma odan Apostolskoj Stolici, marno si nastojao posvuda širiti osobito pobožnost prema Euharistiji, čijim se štovanjem - to si držao svom dušom svojom - čuva jedinstvo srdaca i umova. Postavši biskupom koadjutorom godine 1970., deset si godina ulagao svoje ile na duhovno dobro Kristovih vjernika u Biskupiji mostarsko-duvanjskoj, koje si pratio neumornom ljubavlju i hrabrom revnoscu. A kada je Tvojoj brižljivoj upravi povjerena biskupija, već su Te vjernici one pastve poznavali kao svoga oca i učitelja božanskih istina.

Kao što Nam je poznato, nevolje i poteškoće Tvoje pastirske službe učinile su teret još gorčim, ali nikada Ti nije uzmanjkalno neustrašive vjere; dapače, sasvim su porasle Tvoja ljubav prema svima, izvrsna pobožnost i Tvoja marljivost u izboru i odgoju mladića pozvanih u službu Gospodnju. Stoga, časni brate, samo hrabro naprijed!"⁶

Ne govori li ovo da auktori filma blate i samu Crkvu ako Sveta Stolica ovakvim postupkom - umjesto "zaslužene kazne" - daje biskupu Žaniću pohvalu? Stoga, pozivamo auktore filma, da svoju tvrdnju dokažu, dokumentima pokažu! S više faksimila "najnovijih dokumenata" koje "brzinom svjetlosti" u filmu smjenjuju, nikoga razumna ne uvjeravaju. Ako to ne učine, sami će se priznati klevetnicima.

2.2. "Suradništvo" rektora i biskupa Ratka Perića

Da se ne radi o bogumrskoj kleveti s ciljem klevetanja ne samo osobe nego i Crkve, tvrdnja da je rektor Sv. Jeronima i mostarski biskup Perić bio suradnik KGB-a bila bi prava šala. Ako tomu dodamo i "motivaciju": "On je rekao da će surađivati, ali je to uvjetovao našim angažmanom kod jugoslavenskih tajnih službi da maksimalno onemoguće franjevce u njihovom djelovanju u Hercegovini", onda nemamo riječi kojima bismo opisali ovu klevetničku konstrukciju. Bez slike, dokumenta, biskupova potpisa, datuma i mjesta

⁶ Istina oslobođa, Mostar, 1992. str. 37-38

susreta, osim agentove tvrdnje: "Da, ja sam se odmah u prosincu 1982. godine upoznao s Ratkom Perićem. Od tada do 1989. našli smo se 7 puta", čovjeka proglašiti suradnikom najzloglasnije obavještajne službe od nastanka komunizma, može samo netko tko je zadojen mržnjom prema osobi, crkvenoj službi i Instituciji u kojoj je rektor i biskup Perić odgovorno djelovao. Ako tomu dodamo i izjavu da je i nakon raspada SSSR-a, a to znači i komunističkoga KGB-a, dok hercegovačke biskupije razara ratno zlo - a nastanku kojega veliku su ulogu imale upravo te ozloglašene službe - i dalje s njima održavao kontakte, onda je to izvan svake ljudske pametи. Da jedan katalički svećenik, kojemu "svjedok" priznaje izrazitu inteligenciju, ostane valjda jedini svećenik Katoličke Crkve koji je nastavio surađivati s KGB-om i nakon što se Berlinski zid sorio i SSSR raspao i KGB rasformirao i da rektora Sv. Jeronima "agenti KGB-a" iz svih dijelova svijeta izvješćuju o događajima u Međugorju, izvan je uma! Vjerujemo da je i onima koji biskupa Ratka percipiraju kao osobu "nesklonu" međugorskem fenomenu ovo, ako ne odvratno, svakako nevjerojatno. Na žalost, ne samo da papir sve trpi, nego se i na film, kada se spoji pomračenje uma i zloba srca, može svašta utisnuti.

Jedini faksimil u filmu gdje se pojavljuje biskupovo ime, ako je i autentičan, apsolutno ništa ne govori. Naime, u 31. minuti filma pojavljuje se faksimil dokumenta, koji je, prema našem čitanju: *Prijevod protokola primljena iz Vatikana 26. siječnja 1984., Apostolska palača* (Апостольский дворец) *Vatikan, Sveta Stolica*. Prva dva retka narančasto markirana "otkrivaju" sudionike sastanka: Alberto Tricarico, biskup Pavao Žanić i Ratko Perić. U sljedeća četiri vidljiva retka može se pročitati da je tema sastanka bio "hercegovački slučaj" i Međugorje. I ništa više. Velimo ništa ne govori, jer opće je poznato, a to smo više puta i objavili, da je biskup Žanić kroz 23 godine biskupske službe, s nadom da će Sveta Stolica, konično i pravedno, riješiti "hercegovački slučaj" i "međugorski fenomen", više od 80 puta otišao u Rim i da se 14 puta susreo s Papom. Da ga je nekada u tim pohodima pratio i njegov svećenik na službi u Rimu, što bi tu moglo biti strano ili "inkriminirajuće"?

Uostalom, biskup se Žanić susretao, svaki put kada bi dolazio u Rim, s msgr. Pierluigijem Ce-

latom, koji je do 1979. bio referent za događaje u tadašnjoj Jugoslaviji, a od tada do 1988. tu je službu obavljao msgr. Faustino Sainz Munoz. Nije bilo nikakva razloga da biskup razgovara s msgr. Albertom Tricaricom, koji je od 1982. do 1985. bio savjetnik u Apostolskoj nuncijaturi Danske, Finske, Islanda i Švedske!

3. "Suradnja" i stanje na terenu

Kada bi u ovoj besramnoj konstrukciji bilo i malo istine, kako se ne zapitati: Koji su učinci Pe-rićeve, a i Žanićeve, "suradnje" i Udbina i KGB-ova pritiska na hercegovačke franjevce? Što se u to vrijeme događa s franjevcima i Međugorjem?

Svi se slažu da je znak za početak progona hercegovačkih franjevaca, fra Jozu Zovku, fra Ferdu Vlašiću i fra Jozu Križiću, dao ondašnji ideolog komunističke partije, Branko Mikulić, svojim govorom na "Dan borca", 4. srpnja 1981. na Tjeništu. Nakon medijske priprave, o Velikoj Gospi, slijedilo je uhićenje, istražni zatvor u Mostaru, sramotna presuda i robija u Foči. Kakav je stav u to vrijeme imao mostarski biskup, može se vidjeti i u samom filmu koji prenosi Biskupovu propovijed za vrijeme sv. krizme, 25. srpnja 1981. A na općinskoj je partijskoj konferenciji u Čitluku, u kolovozu 1981., "energično osuđeno ponašanje dijela svećenika", a imenom su i prozvani: "biskup Žanić, fra Jozo Zovko te fra Ferdo Vlašić". Da se biskup Žanić ne da impresionirati prozivkama, više je nego vidljivo iz prosvjedna pisma tadašnjemu predsjedniku državnoga predsjedništva, Sergeju Kreigheru, 1. rujna 1981., gdje s indignacijom odbija besmislene klevetničke napade na neke franjevce, konkretno i na fra Jozu Zovku, kao i na svoju osobu. On piše: "Kao katolički biskup i odgovorni Ordinarij Mostarske biskupije odbijam od sebe i spomenutih mojih svećenika ove neodgovorne klevete i napadaje, čija neukusnost nikako ne doprinosi trijeznom gledanju na događaje u župi Međugorje. Ovakovim se uvredljivim postupcima vrijeđaju osnovna građanska i ljudska prava. Molim, da ovaj moj prosvjed primite do znanja i kao najodgovornija osoba u SFRJ poduzmete najenergičnije korake protiv ovakovih neodgovornih ispada".⁷ Već smo u dijelu o "suradništvu" biskupa Žanića rekli kakvim ga je percipirala Udba kroz sve vrijeme do njezina sloma.

⁷ Crkva na kamenu, 9-10/1981., str. 1.

A rektor Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu, svećenik don Ratko Perić? Prema "svjedoku", njihovo upoznavanje i prvi susret dogodio se u prosincu 1982. godine i trajali su do 1989. Dakle, ni u filmskoj konstrukciji, u priču o progonu franjevaca iz 1981. godine ne ulazi rektor Perić. Naime, fra Jozo Zovko, uhićen, optužen, osuđen i u zatvor u Foču deportiran, već u veljači 1983. godine izlazi iz zatvora, dolazi u Hercegovinu i preuzima župu Bukovicu. Usporedo sa suđenjem fra Jozu Zovki, u studenom 1981., sudio se, u odvojenu montiranu postupku, fra Ferdi Vlašiću i fra Jozu Križiću. Fra Ferdo je osuđen na 8 godina tammice, a fra Jozo na 5,5 godina sa zabranom javnoga nastupanja u tisku u svojstvu pisca i urednika u razdoblju na 3 godine nakon izdržane kazne. Nakon višekratnih utoka, fra Ferdi je postupno kazna smanjivana: 12. ožujka 1982. s 8 na 5,5 godina; 15. studenoga 1983. s 5,5 na 5 godina i, konačno, početkom siječnja 1986. s 5 na 4,5 godine,⁸ koje je, na žalost, morao odležati, što je svakako imalo teške posljedice, upravo kao i prethodni dugogodišnji zatvor i progoni, te je umro u 75. godini života, 15. listopada 1995. Fra Jozu Križiću kazna je s 5,5 godina smanjena na 2,5.⁹ Umro je u 42. godini života, 9. siječnja 1993. godine. Obojici vječni mir u Bogu!

A Međugorje? U vrijeme inkriminirajuće "suradnje" tada svećenika Ratka Perića sa sovjetskom obavještajnom službom, pritisak u Međugorju polako popušta. Umjesto zabrana i straža, "milicija" po malo regulira promet. Stoga se i postavlja logično pitanje: Kako to da KGB ne ispunjava jedini zahtjev rektora Perića i ne utječe na udbaške kolege u Jugoslaviji da se progon franjevaca pojača i Međugorje uništi?! Jesu li to plodovi "konspirativna pakta" da se s "franjevcima brutalno i lukavo, na sve načine", pa i "batinom" postupi i da se "ako i ima nešto istine u tim 'ukazanjima' i taj mali dio uništi"?! A msgr. Perić nastavlja suradnju i kada se raspao SSSR i KGB?! *Sapienti sat!*

4. Film, "suradnja" i Međugorje

Film, naslovljen "Od Fatime do Međugorja", u prvih desetak minuta bavi se početcima ukazanja u Lurd i Fatimi; progonu vidjelaca, jednako od predstavnika službene Crkve i civilne vlasti. No, jer u tim progonima glavnu riječ nije imala "politika", progoni su prestali, stvar se razvijala i došlo

je do crkvenoga priznanja. Međutim u Međugorju glavnu riječ ima "politika", i to u svom najgorem obliku. Kontraobaveštajnim metodama ucjenjuje biskupa i njegova svećenika na službi u Rimu, "mogućega" i budućega nasljednika. Obojica pritisnuta ucjenama, od onih koji su i "dozvoljavali mogućnost ukazanja", promeću se u velike osporavatelje te svojim crkvenim auktoritetima na sve moguće načine, ne birajući sredstva, djeluju na uništenju "Međugorja". Je li tomu tako?

Biskup Žanić svoje početno stajalište o Međugorju radikalno je promijenio nakon spoznaja u razgovoru s akterima međugorskih događanja i zaključaka Komisije, prvtne i proširene, koje je sam osnovao, a nikako pod besmislenim pritiskom i izmišljenim ucjenama tajnih službi. Naime, kao marijinski biskup, vjerovao je u mogućnost ukazanja Blažene Djevice Marije. Više je puta osobno vodio hodočašća u marijinska svetišta, posebno u Lurd. A kada je u svojoj katoličkoj savjeti i biskupskoj odgovornosti došao do zaključka da se u Međugorju ne radi o nadnaravnim objavama, Biskup je javno, a ne tajno i konspirativno, jednako u Mostaru, u Međugorju, u Zagrebu i Rimu iznosio svoje argumentirano gledište. Barem je to poznato! S ovakvim stajalištem - jer nije katolička dogma - svatko se može složiti ili ne složiti. Ali nitko nema pravo klevetati!

Biskupovo stajalište potvrdili su i hrvatski nad/biskupi na svom redovitom zasjedanju u Zadru, 10. travnja 1991. godine, nakon što su primili Izvješće Komisije koju su sami ustanovili. U Izjavi se izričito kaže: "Na temelju dosadašnjeg istraživanja ne može se ustvrditi da se radi o nadnaravnim ukazanjima i objavama". Istina, nad/biskupi su rekli da treba pomno pratiti događanja i biti na raspolaganje vjernicima koji se u Međugorju okupljaju, a ne smije ih se službeno - crkveno u Međugorje dovoditi.

Msgr. Perić, u vrijeme kojim se film bavi, na odgovornoj je crkvenoj službi rektora Zavoda sv. Jeronima u Rimu. Znači, prostorno, a u ono vrijeme i zbog vrlo ograničenih komunikacijskih sredstava, daleko je od svega što se u Međugorju događa. Iako je - priznaje mu filmski "svjedok" i sposobnost i obrazovanost - već tada u Crkvi u Hrvata bio poznat kao teološki pisac, nikada nije sudjelovao u radu niti jedne komisije, jednako na biskupijskoj razini kao i one na razini ondašnje

⁸ <http://www.pobijeni.info/userfiles/fra-ferdo-vlasic.pdf>

⁹ Isto.

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

BKJ. Ali da je osobno pratio događanja u Međugorju i teološki im pristupao, moglo se očekivati. I to mu nitko razuman ne bi smio zamjeriti. To što su njegovi zaključci bili identični zaključcima komisija, biskupa Žanića kao i svih nad/biskupa Crkve u Hrvata, nikako mu se ne može prigovarati, kamo li ga zbog toga klevetati. Biskupskim posvećenjem, postavši najprije koadjutorom biskupu Žaniću (1992.-1993.), a nakon toga i ordinarijem, samom službom i crkvenom - biskupskom odgovornošću pozvan je da bdije nad istinom i promiče istinu. U tom smislu u ovih 25 godina biskupskoga služenja Crkvi u Hercegovini gledamo, slušamo i čitamo njegovo pisanje i djelovanje. Stoga i retoričko pitanje: Može li "ucijenjena" osoba bez straha od prokazivanja - a Biskupu se nikako ne može pripisati strah - kroza sve ove godine odgovorno i javno govoriti ono što u svojoj katoličkoj savjeti i biskupskoj odgovornosti smatra istinom, unatoč tolikim osporavateljima uz rizik možebitna "prokazivanja"?

Sveta Stolica, koja je od početka, pomno, pratila sva događanja oko Međugorja, tek je po odredbi pape Benedikta XVI. potpisom pročelnika Kongregacije za nauk vjere osnovala 2010. godine međunarodnu Komisiju. Nakon završetka rada te Komisije, sama je Kongregacija studiozno, pod teološkim i moralnim vidom, pristupila fenomenu. Čekamo definitivan sud Crkve. Svatko tko je od Istine, dopustit će Crkvi da to u miru učini, jer je ona jedina pozvana da izrekne ne osobno mišljenje i polovičnu istinu, nego službeno stajalište.

Stoga smo uvjereni da film šteti i samomu Međugorju. Jer kako prihvatići da Bog "blagoslivlje" nečiju klevetu i zlobu da bi pokazao Istинu i obranio čast Blažene Djevice Marije?!

Zaključak. Već smo u prvom priopćenju rekli da se, budemo li smatrali potrebnim, ne ćemo

ustezati zatražiti i sudsku zaštitu. Istina, biskupi, koji su Isusovi apostoli, prvi su pozvani da na sebe preuzmu, poput Učitelja, prijezir svijeta: "Ako vas svijet mrzi, znajte da je mene mrzio prije nego vas. Kad biste bili od svijeta, svijet bi svoje ljubio: no budući da niste od svijeta, nego sam vas ja izabrao iz svijeta, zbog toga vas svijet mrzi" (Iv 15,18-21). Nakon udaraca u Pilatovu dvoru Isus je rekao: "Ako sam krivo rekao, dokaži da je krivo! Ako li pravo, zašto me udaraš?" (Iv 18,23). Stoga bismo i mi mogli reći: Ako su mostarski biskupi, Pavao Žanić i Ratko Perić, suradnici Udbe i KGB-a, dokažite da su suradnici! Ako li ne, zašto ih ovako klevetnički udarate!? Stoga još jednom pozivamo auktore filmske klevetničke priče, a i sve koji imaju dokaze o suradnji pastira Crkve u Hercegovini sa zloglasnim službama komunističkoga režima: Iznesite pred oči javnosti sve inkriminirajuće dokumente i sadržaje! Dokažite njihovu autentičnost i onda neka svatko, pa i biskup, moralno i pravno, odgovara zbog svojih djela i preuzme moralnu i pravnu odgovornost! Tko, dakle, posjeduje dokumente s biskupovim spisom, potpisom, slikom, susretom, magnetofonskom vrpcem, video snimkom, s bilo kojom tajnom obavještajnom službom ovoga svijeta - neka to iznese na svjetlo dana!

Svatko tko je, *sine ira et studio*, pogledao ovaj filmski uradak - dok oni koji su ga proizveli istinitost ne dokažu za objektivne je gledatelje klevetnički pamflet! - zasigurno će uvidjeti svu prazninu kojom obiluje. U kršćanskom duhu rečeno: Ne dao Bog da im se dogodi: Kako siju, tako će i požeti! Mi molimo da svi dođemo do spoznaja Istine i po Istini živimo i ravnamo se. A jao onomu tko i jednom bogumrskom riječju ili djelom sablazni jednoga od malenih!

Mostar, 26. svibnja 2017.

don Željko Majić, generalni vikar

SEDLAROVE KLEVETE

Zagrebački tjednik *7Dnevno*, u broju od 2. lipnja 2017., ustupio je 28. i 29. stranicu redatelju Jakovu Sedlaru da se osvrne na našu reakciju *Filmske klevete*, od 26. svibnja ove godine. Sedlarova je izjava, auktorski ili urednički svejedno, naslovljena: *Što je Međugorje biskupu Periću: Biskupi - KGB, Udba i pastirska Izjava*. Isto je, dan poslije, učinio i portal *Dnevno.hr*.

Redatelj kao da se želi čitateljima ispričati što se tjedan dana čekalo na njegov odgovor: "Zadnjih nekoliko dana proveo sam izvan Hrvatske ...". Čini se da bi mu bilo mudrije da je uzeo još koji dan ili tjedan pa se malo više pribrao, pamćenje osvježio, vlastitu arhivu pregledao i reakciju pro- učio pa onda sjeo i ono što smatra potrebnim argumentirano napisao. Ovako nam je uvelike posao olakšao. Istini za volju, bilo je očekivati da se nakon našega odgovora javi ruski general Maksimov i pozove na javno sučeljavanje. Ali, eto, javio se Jakov Sedlar koji biskupa Perića upućuje na sučeljavanje s "djelatnikom jugoslavenske tajne službe Lasićem"?! Stoga, učinilo nam se korisnim da Sedlaru javimo da smo pročitali njegovu Izjavu i da nam s njom nije zatvorio usta ni računalo. Nemamo nikakve potrebe svoju prošlu reakciju nadopunjavati ili korigirati. Zato u ovoj reakciji samo odgovori, i komentari na neke Sedlarove izjave i tvrdnje.

1. Pitanje tužbe

Redatelj: "Moram priznati da sam ostao šokiran. I bezočnom laži koja se odnosi na moju 'namjeru' da 1995. godine tužim mostarski Ordinarijat [...]. Što je pisalo u nizu novinskih osvrta i intervjuata tih mjeseci nakon izlaska 'Gospe', ne znam, nisam to pratio, niti jedan intervju nikada nisam autorizirao, ali znam da nikada nisam ni pomislio tužiti bilo koga, pa ni mostarski Biskupski ordinarijat. A nije da nije bilo razloga za tužbu prema mišljenju nekih odvjetnika, čija mišljenja ipak nisam prihvatio" (*7Dnevno*).

Odgovor: Riječ je o intervjuu koji je J. Sedlar dao *Panorami*, političko-informativnom tjedniku, i novinaru Marku Markoviću, 29. studenoga 1995., str. 16-17, pod naslovom: *Mostarski biskup Perić besramno laže i monstruozno optužuje moju "Gospu"*. Kako smo već pisali u dvije posljednje reakcije ovoga Ordinarijata, odmah 1. prosinca 1995., shvativši ozbiljno prijetnju, u odgovoru naslovljenu "Filmske fikcije", Ordinarijat je pozvao da se prijetnja ostvari.

Istine radi, valja reći da redatelj o tužbi ne govori u prvom licu jednine, nego u ime "distributera". No, kako u dijelu intervjuata posvećenom filmu "Gospa" prevladava prvo lice množine - a samim time što smo samo od njega čuli da se razmišlja o tužbi i u naslovu intervjuata jasno se kaže: biskup Perić "monstruozno optužuje **moju** 'Gospu'" - naš poziv i ohrabrenje da se izade na sud išao je na njegovu adresu. Jesmo li u pravu, neka Redatelj provjeri kod svoga producenta Igora Prizmića, ili pročita njegovu Izjavu u *Nacionalu*, od 9. kolovoza 1996., str. 3-4., iz koje je razvidno da su u to vrijeme - zbog pogolemih financijskih gubitaka - najspominjaniji bili prizivi i pozivi na sud.

2. Pisac teksta o kojem se govori u filmu - scenarist

Redatelj, kako u *Panorami* 1995. tako u *7Dnevno* 2017. u priču o nastanku filma "Gospa", kao auktora teksta - scenarista navodi akademika Ivana Aralicu. U *7Dnevno*: "Ponajprije, poštovani pišće Izjave, scenarist (pisac teksta koji se govori u filmu) nisam bio ja, nego najveći hrvatski pisac Ivan Aralica. Dakle, filmsku scenu susreta biskupa [Žanića] i visokog djelatnika jugoslavenske tajne službe nisam ja napisao, ja sam to prenio u sliku. To biste, kada već hoćete biti filmski analitičar i kritičar, morali znati. A Ivan Aralica nije bilo tko i nije slučajno napisao tu scenu. Napisao ju je zato, jer je biskup Žanić uistinu imao niz sličnih susreta, svidalo se to vama ili ne."

Odgovor: U intervjuu koji je biskupijskom časopisu *Crkve na kamenu*, 5/2002., str. 12-15, akademik Aralica dao uredniku don Boži Goluzi na pitanje: "Ako se ne varam, vi ste napisali scenarij za film 'Gospa' [...]", Scenarist odgovara: "Ja nisam jedini scenarist filma. Nakon mene bilo je i drugih koji su napravili konačnu verziju. Osim toga, čak da sam scenarije radio u zadnjoj verziji, između scenarija i realizacije stoji mogućnost preinaka. No, sve to, i prepravci moga scenarija i filmska realizacija, ne lišava me autorstva scenarija u njegovu najvećem dijelu. Jedna od bolnih stvari u mom životu jest taj prigovor da sam biskupa Žanića prikazao kao suradnika komunista. Moji protivnici među filmskim kritičarima, znaju da me to boli, na tomu su inzistirali koliko su više mogli." Pa evo inzistira i Redatelj 2017.

Završavajući odgovor, akademik je Aralica više nego jasan: "Da sam znao da to neću moći

izbjеći, ili scenarij ne bih radio ili bih prije scena-rija napisao knjigu koja taj privid ne bi dopustila. Ja bih u knjizi znao obraniti rezervirani stav epi-skopata prema ukazanju. Moj grijeh, moj preveliki grijeh zašto sam se u to miješao!"

3. Milicija koja je pomalo regulirala promet

Redatelj se u više navrata, 4 puta, iščudava i pita kako se u našoj reakciji moglo reći da je "milicija po malo regulirala promet". No, prava je insinuacija da smo rekli kako je "milicija po malo regulirala promet" u "vrijeme kada su sudski gonjeni i osuđeni fra Jozo Zovko, fra Ferdo Vlašić i fra Jozo Križić"!

Odgovor: Uvjereni smo da nitko dobromjeran u našoj rečenici nije mogao pročitati da je "milicija pomalo regulirala promet" u vrijeme kada su progonjeni hercegovački franjevci. I ne samo oni. Bilo je i drugih svećenika i vjernika laika - posebno mladih. Ali kako smo mi za Sedlara "besramni lačci", svjedočanstvo prepustamo tadašnjem međugorskom kapelanu fra Tomislavu Vlašiću, s kojim je "tih godina nerijetko u društvu bio" i sam Redatelj. Valjda će njemu vjerovati. Naime, u publikaciji *A Medjugorje la Madonna è viva. Colloqui con padre Tomislav Vlašić*, Mestre, 2008., str. 41., Vlašić izrijekom kaže: "Nakon, otprilike, prve obljetnice [tj. 1982. - dakle, pola godine ranije nego što je prema filmskoj klevetničkoj konstrukciji započela "suradnja" rektora Perića i zloglasnog KGB-a], njihov stav [tj. komunistâ] počeo se mijenjati jer su shvatili da okupljanje ljudi u Međugorju nema političkih konotacija. Nešto kasnije, točnije u zimu 1983. 'za-počinje' jedna nova politička aktivnost ondašnjih vlasti koja je nastojala promicati i uvoditi 'vjerski turizam' i brzu izgradnju kuća koje bi poslužile u tu svrhu. Nakon toga, režim u potpunosti mijenja taktiku: počinje iskorištavati međugorska ukazanja i okupljanje naroda za vlastite interese i materijalno bogaćenje."

4. Biskup Žanić mijenja stajalište

Redatelj: "Recimo, kako objasniti činjenicu (o njoj u vašoj Izjavi nema govora) da biskup Žanić u svojoj propovijedi u Međugorju od 25. srpnja 1981., javno pred masom vjernika kaže: 'Djeca ne lažu, sve je istina! To sam po prvi put čuo o ovome u filmu, ne znam odakle su autori to nabavili, a čini se da se zaista radi o autentičnom glasu biskupa Žanića ili se varam?!"

Odgovor: Redatelj se ne vara. Nego opet krivo tvrdi. Naime, u našoj reakciji jasno se kaže: "Kakav

je stav u to vrijeme imao mostarski biskup, može se vidjeti i u samom filmu koji prenosi Biskupovu propovijed za vrijeme sv. krizme od 25. srpnja 1981."

Zašto ovo Sedlar nije uočio, to samo on zna. Je li odgovor u našem tumačenju, a što nikako ne ide u prilog Redateljevu navođenju da je to posljedica "suradništva"?

5. Dva biskupa ni u kojem slučaju nije kompletna Crkva

Redatelj o filmu "*Od Fatime do Međugorja*". "Autori filma ne znam, ne znam njihove ciljeve (osim što, pretpostavljam, žele, kao i svi autori, da film vidi što veći broj ljudi), ali nisam dobio dojam da ovim filmom oni žele blatiti 'ne samo osobe, nego i Crkvu'. 'Dva biskupa ni u kom slučaju nije kompletna Crkva'."

Odgovor: Iako nam nije bila namjera radi klevete bačene na dvojicu biskupa ustvrditi da je samim time oblaćena i cijela Crkva, ipak ćemo usput reći. Već je sv. Ignacije Antiohijski (mučen početkom 2. stoljeća) u Poslanici Smirnjanim re-kao: *Ubi episcopus, ibi Ecclesia* - Gdje je biskup, on-dje je i Crkva. Dakle, bez biskupa nema poimanja konkretne Crkve. No, mi ni u kojem slučaju nismo imali namjeru dogmu o Papinskoj nezabludivosti protegnuti na mjesne biskupe. A što smo onda u tumačenju "suradništva" biskupa rekli: "Ne govorili ovo da auktori filma blate i samu Crkvu ako Sveti Stolica ovakvim postupkom - umjesto 'zaslužene kazne' - daje biskupu Žaniću pohvalu?"

6. Sedlar i mostarski biskupi

Zašto redatelj Sedlar - koji "je živio, odgajao se, družio, druži se i družit će se s nizom veličanstvenih hrvatskih svećenika (i franjevaca i petrovaca) koji su mu u mnogočemu bili i ostali nedostajan uzor" - već više od dvadeset godina svoj lük napinje i otrovne strjelice upućuje na mostarske biskupe, zaista nije nam jasno. Da mu mostarski biskupi nisu uzor, na to, svakako, ima svako pravo. No, klevetati, ni po Božjem ni po ljudskom zakonu, nitko, pa ni Sedlar, nema pravo! Govorimo li sad mi istinu, ili Jakova Sedlara klevećemo, neka za sada prosude čitatelji.

Kleveta prva. "Ono što me zaprepastilo je da su biskup Perić i njegov ured u Mostaru napisali pismo protiv filma i poslali ga na 1200 adresu u SAD. U glavnom u biskupske urede i katoličke Crkve po Americi. [...]. U Americi žive 54 milijuna katolika. Mi smo, na jedan užasan način oštećeni" (*Panorama*, 29. studenoga 1995.).

Istina. Biskupski ordinarijat iznio je svoje mišljenje o filmu isključivo s crkveno-religioznoga stajališta. To je učinio, 17. lipnja 1995., tj. dva mjeseca nakon što se film počeo prikazivati po hrvatskim i inim kinodvoranama. Nije poslano "1200 pisama" na razne adrese, kako nas okrivljuje režiser. Kancelar je u ime Biskupskog ordinarijata sredstvima javnog priopćavanja poslao tekst, a objavili su ga listovi *Slobodna Dalmacija*, 19. VI.; *IKA*, 21. VI.; *Glas Koncila*, 26. VI.; *Crkva na Kamenu*, br. 7/1995., a posredno i djelomično i *Obzor*, 26. VI. 1995.

Da se biblijski izrazimo: Ako Sedlar pronađe i stotinu puta manje, dakle, 12 adresa, u Americi na koje je Ordinarijat u Mostaru izravno uputio pismo, neka nas ne štedi!

Kleveta druga. "Ima indicija da su neke kazete upravo iz Mostara puštene u opticaj dok film igra u kinima što je kriminalni akt za koji postoji kazna od 7 do 15 godina zatvora" (*Panorama*).

Istina. Igor Prizmić, producent filma "Gospa", u *Nacionalu*, 9. kolovoza 1996., str. 3-4. (dakle 14 mjeseci nakon reakcije Ordinarijata na film "Gospa"), ni jednom riječu o "1200 pisama" niti o mogućnosti da je "netko iz Mostara pustio u opticaj kazete", nego: "U filmu 'Gospa' ukupno je uloženo 4.700.000 USD, od toga 1.700.000 USD uložili smo Ivan Perković i ja. U ovom trenutku nalazimo se u izuzetno nepovoljnoj situaciji jer nitko od investitora, među kojima je i određeni broj mojih prijatelja i dugogodišnjih poslovnih partnera iz Amerike i Kanade, nije vratio ni centa.

Obmanula nas je američka tvrtka 'Penland' na koju smo, na inzistiranje Jakova Sedlara, prenijeli sva prava. Umjesto najavljenih i obećanih 400 kopija, pojavilo se samo 30 kopija filma."

Nije valjda - pitamo Sedlara - da je ostalih 370 kopija nezakonito pribavio biskup Perić - "ili neko iz njegova ureda u Mostaru" - te tih 370 kopija, dok se u kinima prikazivalo 30 kopija, "svojim kanalima" odaslao u razna američka i svjetska kina i na taj način uvelike oštetio režisera, distributera, auktora i producenta?!

Kleveta treća. "Kad je film 'Gospa' u pitanju, biskup Perić je prije godinu i pol u svome pismu Vatikanu besramno lagao tvrdeći da smo franjevcima i ja tim filmom zaradili 5.400.000 USD!"

Istina. Biskup Perić nikada nije uputio "pismo Vatikanu" u kojem je ovo izjavio! Neka Sedlar po kaže to pismo!

Kleveta četvrta. "S obzirom na ono što znam, čini mi se da je dio iz filma, sasvim vjerodostojan"

Istina. Živo nas zanima koji je to dio "sasvim vjerodostojan". Vjerujemo da to zanima i sve čitatelje ovih optužaba i odgovora. Nemamo ništa protiv da se Redatelju na raspolažanje stave svi arhivi koji čuvaju spise Udbe i dadnu mu sve dokumente, a koje Biskupu na uljudnu molbu nisu dali. I neka na sudu dokaže vjerodostojnost "Crnice" koja ima preko "1000 stranica" i svih drugih spisa i dokumenata i "suradništvo" biskupa Žanića! Neka pozove, kada već zna gdje stanuje, i "djelatnika jugoslavenske tajne službe Lasića". Nema nikakve potrebe za sučeljavanjem s biskupom Perićem, jer se on ni u filmskoj konstrukciji ne dovodi u vezu s jugoslavenskom Udbom pa ni s Lasićem. Ne čini li se Redatelju da je ovo i za njegovu vjerodostojnost *conditio sine qua non?*

Kleveta peta. "Nisam jedini koji će za biskupa Ratka Perića reći da od svoga dolaska na čelo Mostarsko-duvanjske biskupije nije u nju donio mir. Na žalost, on je donio nemir, sukobe, podijelio je hrvatski narod ..."

Istina. Kako govorи i za koji se Mir zauzima biskup Ratko Perić, od biskupske posvećenja do danas, dobro je poznato hrvatskom narodu i katoličkom vjerniku. Do danas - i za Redatelja "vrhunskoga dokumentarnoga filma" - nije se čulo da je itko objektivan i nepristran od Hrvata i katolika rekao da je biskup Perić svojim djelovanjem "donio nemir, sukobe i podijelio hrvatski narod" i bio "suradnik" najozloglašenije tajne službe 20. stoljeća, čak i kada se SSSR i KGB raspadao! Biskupova jasnoća i hrabro zauzimanje za prava hrvatskoga naroda svima su dobro poznata. Ako J. Sedlaru Biskupov nacionalni identitet nije jasan, neka izvoli i pita sve od običnih bogobojaznih ljudi do visoke politike i diplomacije, jednako domaće kao i međunarodne.

Kleveta šesta. "... na sve načine pokušavao je i pokušava govoriti sve najgore o Međugorju. [...] Ono što je trajno je njegova, rekao bih, konzistentna mržnja čak i prema razmišljanju da se Gospa ukazala u Međugorju. [...]. Ponižavana i kažnjavana bila je (i jest) masa hodočasnika koja se nije mogla načuditi negativnoj strasti kojom su oba biskupa govorila o Međugorju."

Istina. Ono što je trajno, i kod biskupa Pavla i kod biskupa Ratka, jest traženje istine o Međugorju: obrana Božje istine, Gospina dostojanstva i obraza Crkve.

Isus je jednom rekao, za naše ljudsko poimanje vrlo neobične, možemo reći i teške, riječi: "Ne mislite da sam došao mir donijeti na zemlju. Ne,

nisam došao donijeti mir, nego mač" (Mt 10,34). Hoćemo li nakon ovih evanđeoskih riječi Isusa proglašiti čovjekom nemira i pomutnje, razdora i sukoba, čak i među ukućanima? Jasno, Isus donosi mir. On je Mir naš. Darovatelj mira, ali ne mira koji svijet daje. Kristov Mir sazdan je na Istini i Pravdi. Do takva mira dolazi se, kako biskup Perić prepisa od sv. Pavla u svoje biskupske geslo, "kroz mnoge nevolje". On taj put nije izabrao, nego je na taj put pozvan, za taj put izabran. Tim mu se *krstom krstiti*, ako biskup - apostol Kristov želi biti.

Kleveta sedma. "On je svoj stav izrekao prije bilo koje komisije".

Istina. Izjave biskupa Perića o Međugorju počinju nakon njegova ređenja u Neumu, 14. rujna 1992. Neka Sedlar dokaže i objavi i jednu njegovu javnu izjavu prije zaključaka biskupijskih komisija i Komisije ondašnje Biskupske konferencije i Izjave same BK iz 1991.?

Ponovimo i ovdje: Uvjereni smo da film - a ovakvom "obranom" čak i sam Sedlar - šteti i samomu Međugorju. Jer kako prihvati da Bog "blagoslivlje" nečiju klevetu da bi pokazao Istinu i obranio čast Blažene Djevice Marije?!

Kleveta osma. "Tih godina nerijetko sam bio u društvu fra Tomislava Vlašića, fra Slavka Barbarića, fra Leonarda Oreča i još nekih franjevaca. Od strane biskupa Žanića, a kasnije Perića, bili su ponizavani i kažnjavani. Bili su vrlo tužni, bili su nesretni da u miru nisu mogli raditi svoje poslanje."

Istina. Ne smatrajući Sedlara odvjetnikom, kako pojedinaca tako i cijele franjevačke zajednice u Hercegovini, mislili smo ovu njegovu izjavu i ne komentirati.

Crkveni zakon jasno je propisao prava i dužnosti. Ako je komu koje pravo nepravedno uskraćeno, ne treba pred Biskupom drhtati i "ukočena lica" hodati, nego neka se obrati višemu auktoritetu. Odluke mjerodavnih u Crkvi obvezuju jednako i biskupe i svećenike, redovnike i redovnice kao i sve vjernike. Mi smo Katolička Crkva, a ne "kršćani na drugi način".

Kleveta deveta. "Meni osobno, ovaj film nije donio ništa novoga osim podataka da je kontaktirao visokoga djelatnika KGB-a Maximova i obratno. [...]. Uistinu mi je svejedno da li je bi-

skup Perić s Maximovom stvarno ispijao čaj ili votku u rimskom hotelu Columbus."

Istina. Uvjereni smo da Sedlar, kao čovjek "filmskoga zanata", dobro zna koji su se sve "alati" koristili da bi se ovaj klevetnički uradak "Od Fatime do Međugorja" napravio. Ono što bi kod obična gledatelja moglo ostaviti dojam istinitosti, način na koji se to postiže, njemu je vrlo znan. Tako je sigurno primijetio da je faksimil koji govori o susretu u restoranu Columbus u Rimu datiran 3. rujna 1981. i da "agent" "čaj i votku u Columbusu" nije ispijao s rektorem Perićem nego, po njegovim "tvrdnjama", s izvjesnim Pietrom Sambijem. Od istoga "agenta" **mogao je** čuti (28. minuta filma) da se prvi put s Perićem navodno "susreo" u prosincu 1982. Dakle, oko 15 mjeseci nakon Sedlarova "čaja ili votke". Ako ovo nije primijetio, kako je onda mogao film ocijeniti kao "vrhunski"?!

Zašto mu je sve ovo trebalo?

Završavamo, ne samo ovaj osrvt na Sedlarovu izjavu, nego i uopće bilo kakvu javnu - medijsku prijepisku na ovu temu. Jasno, ne iz razloga što nam je ponestalo argumenata. No, smatramo da nema nikakva smisla čitatelje više mučiti. Biskupski ordinariat u Mostaru, nakon svega - filmskih i Sedlarovih kleveta - imao bi moralnu obvezu te ljudsko i civilno pravo da zbog svih ovih kleveta, dovede klevetnike i pred ovozemaljski sud te i na taj način zaštiti osobnu čast i biskupsko dostoјanstvo dvojice predvodnika ove mjesne Crkve. Naime, ljudski i crkveno teško je gledati i dopuštati da svatko, kada mu god padne na pamet, nera-zumno kleveće pastire ove mjesne Crkve i unosi nemir u srca vjernika.

Psalmist, svjestan vremena u kojemu živi, uskliknuo je: "A, sad čemu da se nadam, Gospode? Sva je moja nada u Tebi" (Ps 39,8). Stoga i mi, svjesni da je jedini Pravedni i Istiniti sud onaj Gospodinov, pred kojega ćemo svi doći, i brže nego mislimo, Njemu povjeravamo život i djelo naših pastira. A čitateljima poručujemo: Istina uvijek ugleda svjetlo dana u kakvu god mraku ili grobu bila!

Mostar, 7. lipnja 2017.

Don Željko Majić, generalni vikar

GENERALOVE TVRDOKORNE KLEVETE

Istinski nam je žao što još jednom u naslov pisanja moramo staviti riječ kleveta pa se stoga i poštovanim čitateljima ispričavamo. A kako drugačije okarakterizirati ovaj ponovni bezočni napad na mostarske biskupe, pokojnoga Pavla Žanića i aktualnoga Ratka Perića? Ali, i nakon našega - ne samo po nama nego i po mnogima koji su čitali naše odgovore - argumentirana odbacivanja svih laži - kleveta, akteri i njihovi nalogodavci ne sustaju. Naime ovih dana, bez famoznih 4,99 USD, posredstvom društvenih mreža i nekih lokalnih i "nacionalnih" portala javnosti je ponuđen još jedan filmski difamatorski podmetak koji kleveće mostarske crkvene pastire. Za razliku od prvoga "filma" koji su auktorski potpisali izvjesni Drozd i Bezael, a iza svega "stala" produkcijska kuća *Nazareth production*, u ovom najnovijem nastupa samo glavni lik iz filma "Od Fatime do Međugorja" general Maksimov i bezimena "novinarka". Bez i jednoga dokaza - dokumenta, u polsatnu razgovoru ponavlja se sav onaj kukolj koji je u prethodnu "filmu" posijan. I bez potpisa, kako auktora tako i naručitelja, jasno je odakle vjetar puše i koji mu je cilj: U nedostatku argumenata da se ospori duh kojim se vode mostarski duhovni pastiri u obrani Božje istine, Gospina dostojanstva i obraza Crkve, pribjegava se zlobnu udarcu *ad hominem* koji nema nikakva doticaja s istinom i ljudskim poštenjem.

Jer najnovije filmsko obraćanje generala Maksimova ne donosi ništa nova, osim da se s biskupom Perićem u Rimu susreo šest puta: 2000., 2001., 2002., 2004., 2006. i 2008. godine - o čemu ćemo koju riječ poslije - čitatelja, radi boljega razumijevanja, upućujemo na naše prethodne osvrte: "Suradnici" Udbe i KGB-a, filmske klevete i Sedlarove klevete.

General Maksimov

Svakomu tko je, pa i površno, pratio ovaj međijski linč na mostarske biskupe i naše odgovore jasno je da je ova najnovija "filmska" zadača odgovor na naše osvrte. No, u nedostatku argumenata da se pobije Istina, ponavlja se laž. Valjda po onoj Goebbelsovom: "100 puta ponovljena laž postaje istina". Međutim svaka laž na laži ostaje, a istina će uvijek isplivati na vidjelo: "što ju već sakrivaš, / odkud ne mniš, otud kaže se većma dvaš", kako to svojevremeno reče Marin Držić.

General Maksimov želi se pokazati čovjekom istine, savjesnim izvršiteljem zadanih dužnosti, bez ikakva interesa osim interesa zaštite poretku: *"Naše službe nisu "zloglasne", mi se nismo bavili "lažima", mi smo bili vrlo temeljiti u svim našim obradama pojedinaca ili grupa. Naravno da smo znali biti i neugodni, ali sve je to bilo u interesu obrane komunizma.* U službu obrane komunizma - KGB, prema vlastitim riječima, ušao je 1966. godine na preporuku svoga oca koji je također "cijeli svoj radni vijek proveo na različitim pozicijama u KGB-u". Samo tri godine poslije, 1969., a nakon što je u "Čehoslovačkoj proveo godinu dana" zavrijedio je čin pukovnika. Svima nam je poznato što je u to vrijeme Čehoslovačka proživjela i pretrpjela. Je li neumjesno pitanje koliko se i kako se "neugodno" postupalo, ne samo prema pojedincima i manjim skupinama, nego i prema cijelom narodu, i češkom i slovačkom, da bi se jedan tridesetogodišnjak, nakon samo 3 godine službe, domogao čina pukovnika? Ono što nas vezano i uz temu - ne malo zabrinjava: Kako to da "svjedočanstvo" i "istina" onih koji su na milijune ljudi poslali u smrt postane toliko neupitnom da se njome - tim neoborivim dokazom - napadne one koji su cijeli život posvetili Istini i zbog raznih udbaških i kagebe-ovskih "istina" ne malo u životu pretrpjeli? Ovo pitanje traži ozbiljnu psihološku studiju. Nama nije potrebna nikakva studija da dokažemo istinu o mostarskim biskupima, Pavlu i Ratku. Isto tako, kako smo i u prethodnim obraćanjima rekli, ni ovaj osrvrt ne pišemo u nadi da ćemo argumentima pobiti klevetničke nalogodavce i lažne svjedoke, nego iz razloga da ohrabrimo u istini i dobru sve one kojima ovakvi filmski otrovi mogu unijeti nemir u srce.

Biskup Žanić

O biskupu Žaniću general opet istim klevetičkim tvrdnjama a da ni u drugom medijskom obraćanju javnosti pokaže i jedno slovo toga "inkriminirajućega dokumenta" kojim je natjeran da odbije "dar neba" - pojavak Blažene Gospe u vlastitoj biskupiji! Ne misli, valjda, da je dovoljna njegova isprazna riječ i da će objektivan i razuman gledatelj i čitatelj pomisliti da tako ustrojene tajne službe imaju samo jednu kopiju "dokumenta" koju su eto, u punoj vjeri, predale Vatikanu i ostale bez materijalnoga dokaza svojih tvrdnjih?

Čitajući dostupne dokumente iz arhiva vidljivo je da je svaki dokument rađen u više primjeraka i dostavljan višim instancijama na raznim adresama, čuvan u arhivu službe, koja je operativnu zadaću provodila, i u samom fasciklu obrađivane osobe. U takvim dokumentima, barem onima koji su nama na molbu iz Sarajeva uljudno ustupljeni, uvijek kod imena biskupa Žanića u zagradi stoji - nikada "s" suradnik, nego isključivo "oo"- "operativno obrađivan" s naznakom u završetku dokumenta da je "nositelj neprijateljske djelatnosti", i to nerijetko pod rednim brojem 1. Imati pred sobom ovakvu dokumentaciju i tvrditi da je blagopokojni biskup Žanić bio suradnikom Udbe sve vrijeme od 1981. godine, nije ništa drugo nego dijabolična kleveta, plod onih koji su svoj um i srce, ime i službu, ustupili oču laži. U ovoj "Godini biskupa Žanića", koju smo započeli 19. svibnja prošloga u njegovu rođnom mjestu - Kaštel Novom i koju ćemo, Božjom voljom, završiti o Stotoj godišnjici njegova rođenja, 20. svibnja 2018. godine u Mostaru, opširno ćemo pisati i o njegovu odnosu prema državnoj vlasti i ponašanju kako za vrijeme komunizma tako i u demokratskim promjenama Devedesetih godina prošloga stoljeća.

Biskup Perić

General Maksimov ponovo kao Maksim po diviziji: "Da, ja sam se odmah u prosincu 1982. godine upoznao s Ratkom Perićem. Na sastanak s njim doveo me drug Kuznjecov. Od tada do 1989., našli smo se 7 puta." A na pitanje "novinarke": Koliko često ste kontaktirali Ratka Perića nakon 1989.?, Maksimov odgovara: "Ja sam ga osobno video po jedan put 2000., 2001., 2002., 2004., 2006. i 2008. godine." O navodnim susretima od 1982. do 1989. pisali smo u osvrtima "Suradnici" Udbe i KGB-a" i "Filmske klevete", ali i u "Sedlarovim klevetama". Stoga i ne smatramo potrebnim na tomu se više zadržavati. No, kako je general proširio vrijeme i udvostručio broj susreta, valja nam se kratko osvrnuti i na ove nove generalove besramne klevete.

Iako će sam Maksimov novinarki izjaviti da je prije snimanja intervjuja osvježio memoriju: "Prije nego sam došao na ovo snimanje, pogledao sam svoj osobni dnevnik u koji sam uvijek sve zapisivao, kako bih mogao napraviti što vjerniji izvještaj svojoj službi", on ne smatra korisnim da svoju tvrdnju, ako već ne dokumentima kojih uz

svu medijsku najavu kada se radi o mostarskim biskupima, očito, nema, potvrdi barem zabilješkama iz vlastita dnevnika u koji je "uvijek sve zapisivao". No, očito je "čovjek od zanata" koji zna da bi se konkretni datumi, vrijeme i mjesto susreta, kada su izmišljeni - a u ovom slučaju jesu - vrlo lako mogu opovrgnuti. Jer i sam zna da "vrlo inteligentan i vrlo obrazovan čovjek", kako biskupa Ratka opisuje Maksimov, vodi vlastiti dnevnik ali i institucija u kojoj služi. Polazeći od pretpostavke da katolički biskup često putuje u Rim - konkretno u Vatikan, a pogotovo mostarski biskup, on napamet nabrala godine susreta u Rimu od 2000. do 2008. godine. Za ovaj put recimo samo ovo: Od nabrojenih godina, biskup Ratko, u dvije godine nije uopće išao u Rim! Pa i zato što je "hercegovački slučaj" bio načelno riješen već 2000. godine! A u kojim to godinama msgr. Perić nije bio u Rimu, ostavit ćemo za sebe sve do trenutka kada Maksimov smogne generalske hrabrosti, kao što ima difamatorske smionosti, te umjesto pred kamere bez dokumenata, stane pred biskupa s dokumentima, a na što ga je biskup javno pozvao u osvrtu "Filmske klevete".

General se, osvježene memorije, u najnovijem filmskom poslu vrlo dobro sjeća imena, datuma, mjesta i tema susreta s predstavnicima Vatikana, ali i "drugovima" iz jugoslavenske službe. No identitet "zajedničkoga prijatelja" koji je kroz cijelo vrijeme bio kontakt osoba - posrednik i ugovaratelj susreta s rektorem i biskupom Ratkom, ne otkriva. Vjerujemo da nikomu tko u ovom svemu želi doći do istine nije jasno zašto general skrije datume, dokumente i identitet ključne osobe. Svojom riječju posijao je nemalo zlo. Od čovjeka koji za svoju službu, a onda dakako i za sebe, tvrdi da nije "zloglasna" i da "nikada ne laže", nakon naše kvalifikacije da je sav njegov govor Bogu mrska kleveta, najmanje što bi se očekivalo jest to da na svjetlo dana iznese dokumentaciju na osnovi koje govoriti i da pozove svjedoke.

Na pitanje novinarke: Jeste li ga možda nečim ucijenili ili prisilili da s Vama surađuje?, General odgovara: "Mi ga nismo ničim ucijenili, on je s nama ušao u 'posao' koji mu nitko drugi ne bi mogao obaviti. U to ga je uvjerio svećenik iz Rima koji nas je s njim spojio. Nikakva ucjena, samo čisti posao."

A taj "čisti posao", kako smo već ranije pisali, prema generalovim tvrdnjama, sastojao se u tomu: Vi uništite fratre u Hercegovini, a ja ću Međugorje. Kako se "posao" obavljao do 1989. već

smo odgovorili u prethodnom osvrtu. No, ono što upada u oči, jest činjenica da od posljednje "susreta" 1989. do 2000. godine nema nikakva kontakta. A svakom, pa i površnom, poznavatelju prilika u Hercegovini znano je da se upravo u tom vremenu puno toga događalo i što bi se, ako je bilo "suradnje", još više intenzivirala. Nakon demokratskih promjena, na ovim je prostorima započeo rat koji u najgorem obliku nije mimošao ni Hercegovinu, a kojemu su svakako kumovale tajne službe, pa i ona u kojoj je visoku dužnost obnašao general Maksimov. Kako to da se moćni general nije zauzeo, ako već nije od rata zaštitio cijelu Hercegovinu, barem spasio biskupski dvor i katedralu, u koju se dugo iščekivani "poslovni partner" trebao useliti, zarediti i osnažen biskupskim redom "dogovoreno" provoditi. Kako ga nije "zaštitio" od nasilna odvođenja iz vlastita stana i sramotna višesatna zadržavanja u svojevršnu zatočeništvu u mostarskom Cimu 1995. godine?! To bi trebala biti argumentacija za zdravu glavu. Ali se Maksimov ovakvim svojim klevetanjem pozdravio sa zdravom glavom!

Stvarnost je naime sasvim drukčija. I prije nego što je posvećen za biskupa (1992.), msgr. Perić, kao i svi drugi, mogao je pročitati "Zadarsku izjavu" iz travnja 1991. kojom je odbačena nadnaravnost međugorskih događanja. Spomenimo još jednom: Nema ni jednoga dokumenta niti javnoga istupa rektora Perića u kojem bi se moglo razabrati njegovo stajalište o međugorskom fenomenu. A kada se radi o hercegovačkom slučaju, onda se stvar razvijala ovako. Nedugo nakon preuzimanja uprave hercegovačkih biskupija (1993.) biskup je Perić počeo isključivo na crkvenom planu, sukladno Zakoniku i odredbama Svetе Stolice, razgovore o provedbi dekreta *Romanis Pontificibus* iz 1975. I ništa više ni manje od onoga što je Dekretom odlučeno. Razgovori su vođeni bez posredovanja bilo koga izvana; samo osobe i institucije u Crkvi koje su za taj predmet zadužene. I razgovori su se odvijali u Hercegovini i u Vatikanu sve do 2000. godine. Dakle, sve u vremenu kada nema nikakva kontakta između biskupa i generala. Stoga se opravdano pitamo: Ne želi li ovim general Maksimov sugerirati da je izvršio utjecaj na druge strane u crkvenom razgovoru od provincijalne Uprave u Hercegovini preko generalne u Rimu pa sve do Kongregacija Svetе Stolice ili, pak, na članove Kapitula Franjevačkoga reda održana 1997. u Asizu gdje je odlučeno da se dekret *Romanis Pontificibus* mora provesti

odmah i u cijelosti, nakon čega se, uz posredovanje generalne Uprave i Kongregacije za evangelizaciju naroda pristupilo konkretnoj provedbi Dekreta, zaključaka i odluka Generalne uprave i Svetе Stolice? Kada bismo i na trenutak prihvatali vjerodostojnost Maksimovih tvrdnji, kako onda ne postaviti i pitanje: Ako već biskup Ratko nije ničim ucijenjen nego se radilo samo o "poslu" na principu "ti meni-ja tebi", što bi to moglo navesti sve druge zainteresirane da pod pritiskom KGB-a i Udbe popuste pred "nerazumnoj mržnjom biskupa Ratka prema franjevcima"? Opasna i otrovnna teza koja se i kroz film i intervju provlači, a za koju smatramo da ni sami naručitelji difamatorskoga filmskoga uratka "Od Fatime do Međugorja" nisu računali. Stoga i smatramo da ovaj napad na mostarske biskupe nije samo napad na njih osobno nego i na Crkvu, ne samo u Hercegovini nego i Opću pa koliko god netko uporno govorio da "dvojica biskupa nisu cijela Crkva".

Zaključak

Gospodina su Isusa farizeji dijabolično klevali da s pomoću sotonske Beelzebulove moći izgoni đavle iz ljudi (Mt 12,25-29). Isus je doista vrlo jednostavno - ali božanskom snagom - izgonio đavle iz ljudi koje bi susretao ili mu ih drugi donosili ili dovodili. Samo nije mogao istjerati đavle iz farizeja koji su sotonskim klevetama bili namjerno opsjednuti grijeseći protiv Duha Svetoga. Nije uopće jasno zašto se general Maksimov upustio u akciju nudeći svoju "pomoć" u rušenju Provincije od dvjestotinjak hercegovačkih fratara umjesto da ljubomorno čuva svoj sovjetski imperialistički sustav. A on mu se 1989./1990. srušio kao kula od karata! I to možda ponajviše zaslugom pape svetoga Ivana Pavla II. i njegove Svetе Stolice, s čijim je službenicima Maksimov - kako se tašto hvali - podržavao veze, eto, dok mu se svemoćni SSSR nije bespomoćno i nepovrativo raspao!

U pozdravnom govoru na početku 70. toga redovitoga zasjedanja Biskupske konferencije BiH, u Banjoj Luci, 13. srpnja ove godine, predsjednik Konferencije, kardinal Puljić, među ostalima je rekao: "Dobro je poznat stari udbaški stil da se unese međusobna podjela i nepovjerenje. Da bi se u tome uspjelo, onda optuže pojedinog biskupa kao suradnika Udbe kao što su to filmom zlobno uradili s pokojnim biskupom mons. Pavlom Žanićem i sadašnjim biskupom u Mostaru mons. Ratkom Perićem. Takoder pojedini moćnici že-

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

'ušutkati' i biskupa Franju da ne ukazuje na nepravde pa je u takvom slučaju najlakše optužiti ga. Taktika je starih ubaša prema onoj narodnoj: napad je najbolja obrana."

No najbolja je obrana istina koju mostarski biskupi uvijek propovijedaju, za nju se bore i za nju su spremni podnijeti i veću žrtvu od zlobnih napada auktora difamatorskih filmskih scenarija, njihovih nalogodavaca i samih aktera. I ovim osvrtom nastojali smo istinom pobiti laži.

Ponavljamo još jednom: Nismo toliko naivni da vjerujemo kako ćemo ovakvim pisanjem privesti k Istini beskrupulozne lašce. Želja nam je bila i ostala da poštovane čitatelje, kojih je svijest ova-kvom besramnom klevetom uznemirena, vjer-nički ohrabrimo i pozovemo da uvijek budu uz Istinu koja će nas sve oslobođiti.

Mostar, 16. srpnja 2017.

Don Željko Majić, generalni vikar

USNUŠE U NADI USKRSNUĆA

FRA VINKO DRAGIĆEVIĆ

U nedjelju, 11. lipnja 2017., u franjevačkome samostanu na Humcu preminuo je otac fra Vinko Dragičević u 100. godini života, 83. godini redovništva i 77. godini svećeništva, opremljen sv. sakramentima i ispraćen u vječnost molitvom svoje subraće. Fra Vinko je rođen 1917. u Miletini. Po-hađao je pučku školu od 1924. do 1928. u Međugorju. Gimnaziju od 1929. do 1938. na Širokome Brijegu i studij filozofije i teologije od 1938. do 1943. u Mostaru.

Obukao je franjevački habit 1935. na Humcu pred fra Matom Čuturićem, provincijalom. Vječni su mu zavjeti bili 1939. u Mostaru. Zaređen je za svećenika 29. lipnja 1941. u Mostaru po rukopoloženju biskupa fra Alojzija Mišića. Svećeničku je službu započeo 1943. u Tomislavgradu. Nakon toga djelovao je u Rasnu, Kočerinu, Mostaru, Humcu, Glavatićevu, Blagaju, Klobuku do povratka na Humac 1974.

U vremenu nakon rata proživio je križ logora i prognanstva. Od veljače do kolovoza 1945. (Široki Brijeg, Mostar, Sarajevo, Okučani, Nova Gradiška, Stara Gradiška, Zagreb, Maribor; uhićen u Rači pred Mariborom; bio u Mariboru u logoru od 7. svibnja do svršetka lipnja 1945., slijedi logor u Zagrebu od dvadesetak dana; od Zagreba preko Slavonskoga Broda u logor u Bosanski Brod, pa u središnji zatvor u Sarajevu do 16. kolovoza; taj

dan prebačen je u Ćelovinu u Mostar do 31. kolovoza 1945.)

U zatvoru u Ljubuškom, Mostaru, Zenici, Sarajevu, u rudnicima Bukićevo, Kreki, Lipnici, pa natrag u Zenicu od 5. studenoga 1949. do 5. studenoga 1952.

Od 1974. nalazio se u samostanu na Humcu u službi propovjednika i ispovjednika što je s velikim marom i odgovornošću vršio sve do posljednjih godina. Čitavo vrijeme svoga svećeničkoga i pastoralnoga djelovanja bio je vrlo poznat kao kateheta među djecom i mladima. Upravo zato su ga komunisti osudili i zatvorili jer, kako oni kažu, odvodi im mlađe. To je istina. On je i dječu i mlađež i sve životne uzraste vjernika svojim životom, vrlo bliskim propovijedima i katehezama vodio Bogu. Neka mu Bog sve njegovo vjerno služenje nagradi životom vječnim.

Sv. Misu zadušnica u samostanskoj crkvi na Humcu u ponедjeljak, 12. lipnja 2017. u 15.00 sati, predvodio je zadarski nadbiskup msgr. Želimir Puljić, a propovijedao provincijal fra Miljenko Šteko. U ime biskupa Ratka i Crkve u Hercegovini od pokojnika se oprostio i izraze kršćanske sućuti provincijalu i redovničkoj zajednici prenio don Željko Majić, generalni vikar. Nakon sv. Mise tijelo Pokojnika položeno je u franjevačku grobnicu u Novom groblju na Humcu.

DON ALEKSANDAR BORAS

U subotu, 16. rujna 2017. oko 11.00 sati, preminuo je u Rehabilitacijskom centru Biskupijskoga caritasa u Mostaru u 96. godini života i 69. godini svećeništva don Aleksandar Boras, popularno zvani don Aco, prezbiter Mostarsko-duvanjske biskupije.

BIOGRAFSKI PODATCI

Aleksandar je rođen u Vitini 1. kolovoza 1922. od oca Mije i majke Kate rođ. Zovak, kao šesto od devetero djece. Dva očeva brata bila su svećenici franjevci Hercegovačke kustodije odnosno provincije: fra Jerko (1878.-1946.) i fra Joakim (1883.-1910.).

U vitinskoj župnoj crkvi primio je sakramente krštenja, prve sv. ispovijedi, sv. Pricašti i sv. krizme.

Osnovnu je školu pohađao u Vitini: 1930.-1934.

Srednju školu u Prizrenu: 1934.-1940. i u Sarajevu s ispitom zrelosti: 1940.-1942.

Vojnu je obvezu služio u Demir Kapiji - Kavadarima u Makedoniji i u Nišu u Srbiji: 1949.-1950.

Filozofsko teološki studij u Sarajevu: 1942.-44. i u Zagrebu: 1945.-1949.

Red đakonata podijelio mu je zagrebački pomoćni biskup Josip Lah, 2. travnja 1949., a prezbiterat zagrebački pomoćni biskup Franjo Salis-Seewis, 29. lipnja 1949. zajedno s njime bila su i druga dvojica Hercegovaca, don Ivan Kordić (+2001.) i don Mate Šimović (+2003.).

Mladu je Misu don Aleksandar slavio u Vitini, 17. srpnja 1949. Propovijedao je fra Sebastijan Lesko.

Mladomisničko geslo: STAT CRUX DUM VOLVITUR ORBIS [Križ stoji dok se svijet vrti]. Gospodine! Daj da mi bude moguće po milosti, što mi se čini nemoguće po naravi (*Naslijeduj Krista*, III., 19, 19).

Završivši teološki studij, obavljao je ove svećeničke župničke službe:

Gabela: 1950.-1962. i Klepcí: 1950.-1953. U Gabeli je župna crkva sv. Stjepana spaljena u ratu, don Aleksandar ju je obnovio 1956.

Rašeljke: 1962.-1967., gdje je 1964. započeo a 1965. dovršio pregradnju župnoga stana.

Šipovača-Vojnići: 1967.-1971., gdje je 1968. započeo a 1970. dovršio gradnju župe crkve Pre-svetoga Srca Isusova.

Toronto, duhovni pomoćnik: 1971.-1976.

Ledinac, župnik: 1976.-1978.

Neum: 1978.-1994., gdje je župnu kuću dovršio i u nju uselio, 1979.-1981. te gradio župnu crkvu.

Hutovo: 1994.-1998.

Umirovljenje: 1998. Don Aco je najprije jedno vrijeme živio u rodnoj kući u Vitini, sa slobodnim pristupom u dodijeljenu mu sobu u Svećeničkom domu, kojom se češće koristio iz zdravstvenih razloga, a konačno je u nju preselio 2010. godine.

U ponedjeljak, 18. rujna 2017. s početkom u 16.00 sati, slavljenja je koncelebrirana sv. Misa koju je u kapelici na groblju u Vitini, Ljubuški dekanat, predvodio mostarsko-duvanjski biskup Ratko Perić, a sudjelovao je oko 60 svećenika. Prije početka okupljenu narodu pročitao je kratak životopis don Ante Luburić, ravnatelj Svećeničkoga doma u Mostaru. Nakon završnoga blagoslova župnik je fra Željko vodio sprovodne obrede.

Potom je biskup Ratko pozdravio župnika fra Željka Grubišića, generalnoga vikara don Željka Majića, nazočne svećenike, rodbinu pokojnoga don Aleksandra i sve misare. Svećenici su pjevali ne-promjenljive pjevne misne dijelove.

Biskup je izgovorio homiliju koju ovdje prenosimo:

VJERA KOJA SPAŠAVA

U dnevnom Evandelju (Lk 7,1-10) pročitali smo molbu rimskoga stotnika, upućenu preko židovskih poglavara Isusu iz Nazareta da ozdravi stotnikova slugu. Nepoznata su nam imena glavnih sudionika ovoga čudesnog događaja, osim imena Gospodina našega Isusa Krista. Ali nije nam nepoznata stotnikova duhovna kvaliteta - istina koju je evanđelist istaknuo jasno i glasno, i koja je Gospodina uvelike obradovala, a to je časnika vjera u Isusovu osobu i pomoć, koju je on očekivao i molio za svoga bolesna slugu. I izmolio.

Satnik rimske satnije, neznana imena i podrijetla, boravio je u Kafarnaumu, glavnom gradu Galileje, iz sigurnosnih motiva, u "mirovnoj misiji" po mandatu vrhovne rimske vlasti, u vrijeme Isusova javnog djelovanja. Iako židovska pokrajina Galileja, inače sklona političkim pobunama, nije potpadala pod izravnu rimsku vlast, nego samo Judeja i Samarija, ipak su Rimljani, za svaki slučaj, postavili svoju satniju i u vreli Kafarnaum - zlu ne trebalo! Čim je satnik stigao u novu službu, nastojao se iskreno sprijateljiti sa Židovima kao pravi i istiniti mirotvorac.

Pitao ih je što bi oni željeli da im on učini kao dokaz svoje miroljubivosti.

Oni se jednodušno dogovore i odgovore mu: Podigni nam sinagogu! Tu će se najbolje vidjeti, voliš li ti ono što je nama ionako najdraže!

Kaže on njima: Sutra zatemeljajte sinagogu! I bi tako.

Zavoljeli ga Židovi, a i on jednako njih. Najjači im je dokaz bila gradnja te sinagoge u Kafarnaumu, uvjerivši ih da im dobro želi i čini, samo da u zemlji vlada skladan mir i potreban red za koji je on odgovoran pred Rimom.

Usputno govoreći, Kafarnaum se naziva i Isusovim odnosno "njegovim gradom", kako kaže sv. Matej (9,1). Zašto ga tako zove? Vjerojatno je Isus, nakon što je napustio nazaretski dom, u Kafarnaumu imao nešto malo svoje kućice, krovare ili pločare, kamo se mogao svratiti za svoj osobni i privatni odmor. Ionako je grad bio siguran, pa Isusa ne će nitko likvidirati prije nego dođe njegov čas!

Kada se u satnika razbolio običan sluga - a čini se da ovaj nije bio običan, nego upravo tako neobičan da se sam satnik za nj svojski zauzeo - najprije je preko židovskih poglavara, on pozvao Isusa da mu izliječi bolesna slugu. I Isus se odazvao. I pošao prema satnikovoj vojarni.

A onda se satnik u međuvremenu, kada je čuo za Isusov polazak, predomislio i preko svojih osobnih "prijatelja" poručio da se ne muči i ne dolazi jer on nije dostojan primiti ga u svoju pogansku kuću, kamo Gospodin, kao Židov, ne bi smio ni prekoračiti praga. Dosta je samo jedna Isusova riječ, onako iz daljine, i sluga će stotnikov odmah ozdraviti. Jer i on kao revan časnik zna što znači u vojsci posluh i disciplina, naređenje - izvršenje!

Isus se nemalo začudio toj poruci, zaustavio se na putu i pred svima okolostajećima pohvalio satnika i kao vjernika i kao vojnika.

Kao vjernika riječima: "Kažem vam, ni u Izraelu ne nađoh tolike vjere" (Lk 7,9).

A kao vojnika jer je video kakvu je disciplinu satnik svojom miroljubivom diplomacijom i zdravom suradnjom sa židovskim poglavarima uveo tako da vlada savršen red u tome gradu. Upravo se tako slično i sve bolesti pokoravaju Isusu, Gospodaru života i smrti!

Razumije se da je zbog svega toga, a osobito zbog satnikove osobne vjere u Isusovu osobu, Gospodin izlijeo i njegova slуга! Bila je to Isusova nagrada rimskomu satniku, vidljiva svemu Kafarnaumu.

Crkva satnikove riječi izgovara u najsvetijem trenutku sv. Mise, pred samu sv. Pričest: Gospodine, nisam dostojan...

Satnik je jedan od svjetlijih likova u Evanđelju. A po izrazima vjere u Isusa Krista nije mu bilo ravna ni u svemu Izraelu. Možda još samo ona bezimena Sirofeničanka, a, eto, ni ona nije bila Židovka.

* * * * *

Možda bi i don Aco želio da mu se ovaj odломak sv. Luke čita na sprovodnoj Misi.

Voljeli bismo istaknuti da je u velečasnom don Aleksandru Borasu čitava života bila tvrda vjera, poput one satnikove, u Isusa Krista, što je on osobito dokazao svojim dugogodišnjim služenjem Katoličkoj Crkvi i Kristu Gospodinu, koliko možemo pratiti u crkvenim ustanovama. Najprije za vrijeme studija kao bogoslov od 1942. godine nadalje, zatim u služenju kao đakon i svećenik od 1949. godine sve do smrti: punih 75 godina! Ustrajan u vjeri unatoč tolikim nevoljama. I u ratu i nakon rata. I u bogosloviji i u vojski. I po župama po Hercegovini i među hrvatskim iseljenicima u Kanadi.

Mostarsko-duvanjska i Trebinjsko-mrkanska biskupija

Svoju je hrabrost i mudrost napose pokazao prigodom organiziranja sv. krizme koju je podijelio biskupov delegat msgr. Andrija Majić u neumskom Gradcu 23. kolovoza 1953. Don Andrija je, nakon Velike Gospe kada je u Čapljinu bio zasut rajčicama i jajima, iz Mostara preko Stoca, Huttova i Žabe, uglavnom pješke, dospio u Gradac zavaravši neprijatelje Crkve. A gabeoski je župnik don Aco zavodio Udbu u Gabeli istrčavajući pred svaki vlak koji je dolazio. To je Šjor prikazao u pjesmi "Selo Gradac u pleću te nema!":

I dok Udba vrši 'oštru smotru'
Dum Aco im udario kontru:
Svaki vlak u Gabeli što stane
Odmah Aco odnekle pripane
I u svaki vagon poviruje

Ko da 'nekog važnog' iščekuje
S tim potako sumnju drugovima
Odmah stižu kola za kolima
Alčak Aco na stanici stoji
i 'zamišljen' vlak za vlakom broji
Kad je zadnji protutnjio 'čiro'
Tobože se vele 'uznerviro'
'Opljunuo', pa krenuo kući
osta za njim banda lumpujući:
... Dolje Rim - i Vatikan i papa
Dolje Majić - i ustaška klapa!"¹

Želimo i molimo Gospodina da don Aco na sudu Božjemu čuje Isusove pohvalne riječi zbog čvrste vjere koju je kao bogoslov i svećenik njegoval i drugima propovijedao!

---

¹Ž. MAJIĆ (priredio), *Sluga dobri i vjerni. Život i djelo mons. Andrije Majića*, Mostar, 1998., str. 386.

BISKUPOVA KRATKA KRONIKA

SVIBANJ 2017.

1. svibnja, sv. Josip Radnik, patron župe Izbično. Na poziv župnika fra Roberta Kiša pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme učenicama osmoga razreda osnovne i prvoga srednje škole. I prvopričesnicima presvetu Euharistiju. Obilježena Stota obljetnica osnutka župe.

- Ovlastio don Željka Majića, generalnoga vikara, da podijeli sv. krizmu u Grljevićima.

2. svibnja na spomen biskupskoga ređenja don Pavla Žanića slavio sv. Misu za pokojnoga biskupa u kapelici Duha Svetoga na Ordinarijatu.

4. svibnja prije podne primio don Marina Krešića, đakona, na ispitni razgovor iz ekleziologije u okviru Pastoralne godine.

5. svibnja podijelio sakrament sv. potvrde kandidatima iz raznih župa u katedralnoj kripti sv. Josipa. Bilo ih šestero.

6. svibnja, subota, na poziv župnika fra Mire Šege, pod sv. Misom podijelio sakrament sv. potvrde učenicima prvoga razreda srednjih škola u Čitluku.

- Zamolio generalnoga vikara don Željka da podijeli sv. krizmu najprije u Viru zatim popodne u Bijelom Polju.

7. svibnja, nedjelja, na poziv župnika don Ivana Perića, u crkvi Dobroga Pastira pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme kandidatima iz župa sv. Marka i sv. Luke.

- Poslao don Željka Majića, generalnoga vikara, da podijeli sakrament sv. potvrde u župi Domanići.

10. svibnja, na poziv don Mladena Šutala, povjerenika za mlade, u mostarskoj katedrali slavio Misu zahvalnicu za sve katolike Maturante mostarskih srednjih škola.

11. svibnja ispitao, napismeno, don Marina Krešića, đakona, iz ekleziološke materije.

13. svibnja, subota, u dogovoru sa župnikom fra Mladenom Vukšićem, za vrijeme sv. Mise podijelio sakrament sv. potvrde polaznicima prvoga razreda srednjih škola u Posušju.

- **Poslije podne**, na poziv župnika fra Nikole Rosančića podijelio sakrament sv. krizme učenicima osmoga razreda i prvoga srednje škole u Gradnićima.

- Ovlastio don Željka Majića, generalnoga vikara, da podijeli sakrament sv. krizme u župi Čeljevo.

14. svibnja, nedjelja, u dogovoru sa župnikom i rektorm svetišta Kraljice mira u Hrasnu predvodio Misno slavlje u povodu 40. obljetnice osnutka istoga svetišta.

17. svibnja zamolio msgr. Tomu Vukšića, vojnoga ordinarija u BiH, da podijelio sv. krizmu u župi Vitini.

19. svibnja, petak, u župnoj crkvi u Kaštel Novom, u dogovoru sa župnikom don Darijom Čorićem, u koncelebraciji sa splitsko-makarskim nadbiskupom msgr. Marinom Barišićem, predvoditeljem Misnoga slavlja, propovijedao i inaugurirao "Godinu biskupa Pavla Žanića" u povodu njegove stote obljetnice rođenja (2017.-2018.).

20. svibnja, subota, na poziv župnika don Ivice Borsa za vrijeme sv. Mise podijelio sakrament sv. krizme polaznicima prvoga razreda srednjih škola u župi Sv. Mateja, apostola i evanđelista, na Rudniku u Mostaru.

- Ovlastio don Željka Majića, generalnoga vikara, da podijeli sv. krizmu u župi Dračevo. A poslije podne da podijeli sv. krizmu polaznicima prvoga razreda mostarskih srednjih škola u Pastoralnom centru sv. Ivana apostola.

21. svibnja, nedjelja, na poziv župnika fra Bože Milića, pod sv. Misom podijelio sakrament sv. potvrde u župnoj crkvi sv. Petra i Pavla u Mostaru polaznicima prvoga razreda srednjih škola.

- Ovlastio don Željka Majića, generalnoga vikara, da podijeli sv. krizmu u župi sv. Tome apostola na Bijelom Brijegu.

23. svibnja, na propovijedaju u Zagreb, svratio se u Zadar pozdraviti nadbiskupa Želimira Puljića.

- **Uvečer** pohodio hercegovačke bogoslove na Jordanovcu. Prenoćio u Nadbiskupskom dvoru.

24. svibnja sudjelovao na sastanku peteročlane komisije o nadbiskupu Stepincu.

27. svibnja, subota, na poziv župnika fra Stipe Markovića za vrijeme sv. Mise u župnoj crkvi podijelio sv. krizmu polaznicima osmoga razreda i prvoga razreda srednjih škola u Gorici Sovićima.

28. svibnja, nedjelja, na poziv aladinskoga župnika don Marka Šutala i prenskoga župnika don Andjelka Planinića, za vrijeme sv. Mise u aladinskoj župnoj crkvi Svih Svetih podijelio sakrament sv. krizme kandidatima iz Aladinića i Prenja.

30. svibnja u mostarskoj katedrali slavio sv. Misu za sve pokojne sestre koje sudjelovale na području hercegovačkih biskupija.

- **Primio** na Ordinarijatu gospodu Tetianu iz Odjeljenja Pomoći Crkvama Srednje i Istočne Europe, izaslanicu Biskupske konferencije Sjedinjenih Američkih Država, koja je bila u posjetu Crkvi u BiH.

LIPANJ 2017.

3. lipnja, uočnica svetkovine Duha Svetoga, na poziv župnika fra Slavena Brekala, za vrijeme sv. Mise podijelio sakrament sv. potvrde u župnoj crkvi u Duvnu polaznicima prvoga razreda srednjih škola.

4. lipnja, svetkovina silaska Duha Svetoga, Peđesetnica, u dogovoru sa župnikom don Lukom Pavlovićem, pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme polaznicima prvoga razreda srednjih škola u mostarskoj katedrali.

7. i 8. lipnja sudjelovao u Podgorici na radnim sjednicama Mješovite hrvatsko-srpske odnosno katoličko-pravoslavne Komisije o životu i ulozi blaženoga mučenika Alojzija Stepinca.

10. lipnja, na poziv župnika don Rajka Markovića, pod sv. Misom u župnoj crkvi podijelio sakrament sv. krizme polaznicima osmoga razreda osnovne škole u Stocu.

11. lipnja, na poziv župnika don Marka Kutleše, pod sv. Misom podijelio kandidatima sakrament sv. potvrde u župnoj crkvi u Gabelu Polju i čestitao župniku i župljanima svetkovinu Presvetoga Trojstva kojemu je posvećena i crkva i župa. Župi je ravnih četrdeset godina, osnovana 1977.

- Zamolio generalnoga vikara don Željka da podijeli sv. krizmu u župi Sutini, Posuški dekanat.

13. lipnja susreo se na Ordinarijatu s apostolskim nuncijem nadbiskupom Luigijem Pezzutom.

15. lipnja, Tijelovo, u dogovoru sa župnikom fra Marinkom Šakotom u župnoj crkvi za vrijeme sv. Mise podijelio sakrament sv. krizme polaznicima osmoga razreda osnove škole u Medugorju.

17. lipnja, na poziv fra Tihomira Bazine podijelio kandidatima za vrijeme sv. Mise sv. krizmu pred župnom crkvom sv. Stjepana na Čerinu.

- **Poslije podne**, u dogovoru sa župnikom fra Ivanom Landekom, starijim, pod sv. Misom podijelio sv. krizmu u Posuškom Gradcu.

18. lipnja, na poziv župnika fra Mladena Rozića u župnoj crkvi za vrijeme sv. Mise podijelio kandidatima sv. krizmu u Bukovici.

- Ovlastio generalnoga vikara don Željka Majića da podijeli sv. krizmu u župi Prisoje kandidatima iz svih četiriju župa oko Buškoga jezera: Rašeljaka, Grabovice, Prisoja i Vinice.

19. lipnja predvodio sv. Misu u koncelebraciji s dvanaest svećenika iz generacije 1977. godine, koji su slavili 40. obljetnicu misništva u katedralnoj kripti sv. Josipa u Mostaru i propovijedao na temu Isusove molitve iz 15. poglavlja Ivana Evandželja.

20. lipnja, kao moderator Teološko-katehetskog instituta sudjelovao na konstituirajućoj sjednici istoga Instituta kojemu je Sveta Stolica u veljači ove godine potvrdila statute i program.

21. lipnja sudjelovao u koncelebriranoj Misi koju je u sestarskoj crkvi Kraljice svete Krunice predvodio đakovačko-osječki nadbiskup msgr. Đuro Hranić u vrijeme održavanja Katehetskoga dana. Održao prigodnu propovijed.

- Ovlastio generalnoga vikara don Željka da podijeli sakrament sv. krizme u župi Roško Polje.

22. lipnja, četvrtak, primio crkvenu prisegu đakona don Marina Krešića uoči njegova ređenja za prezbitera. Za vrijeme sv. Mise u kapelici Duha Svetoga na Ordinarijatu podijelio liturgijsku službu akolitata lektoru Josipu Radošu, bogoslovu Mostarsko-duvanjske biskupije. Asistirao don Marin, đakon.

23. lipnja, petak, na poziv don Jozu Čirku za vrijeme sv. Mise podijelio sakrament sv. potvrde polaznicima osmoga osnovne i prvoga razreda srednje škole u Šipovači-Vojnićima i ujedno čestitao župniku i župljanima svetkovinu Presvetoga Srca Isusova, kojemu je posvećena i župna crkva i cijela župa.

- **Uvečer** u dogovoru sa župnikom i ravnateljem biskupijskoga svetišta, don Ivanom Štironjom, predvodio koncelebraciju pred župnom crkvom u Studencima i čestitao župniku, župljanima i svim hodočasnicima svetkovinu Srca Isusova.

24. lipnja, na poziv fra Tomislava Jelića za vrijeme koncelebrirane sv. Mise podijelio sakrament sv. potvrde učenicima osmoga osnovne i prvoga srednje škole u Ružićima i ujedno čestitao župni-

ku i župljanima svetkovinu nebeskoga zaštitnika sv. Ivana Krstitelja.

25. lipnja, nedjelja, u 10.00 sati u mostarskoj katedrali za vrijeme koncelebrirane sv. Mise podijelio sakrament sv. Reda prezbiterata trojici đakona Hercegovačke franjevačke provincije: fra Augustinu Čordašu, fra Alenu Pajiću i fra Zvonimiru Pavičiću i dijecezanskomu đakonu don Marinu Krešiću.

25. lipnja, uvečer počeo u duhovnom centru u Emausu u Bijelom Polju održao uvodno razmatranje u trodnevne duhovne vježbe.

26-28. lipnja vodio duhovne vježbe dijecezan- skim svećenicima u Emausu na temu Tobitove vjernosti Bogu.

26. lipnja uvečer, poslije večere, s ostalim eg- zercitantima u Rotimliji sudjelovao u predstavlja- nju posebna izdanja BIOSA u povodu stoljetnice rotimske župe.

29. lipnja, sv. Petar i Pavao, u dogovoru sa župnikom don Damjanom Ragužom za vrijeme koncelebrirane sv. Mise podijelio sakrament sv. krizme polaznicima osmoga osnovne i prvoga ra- zreda srednje škole u župi Rotimliji, koja je ujedno toga dana slavila stoljetnicu svoga osnutka i dje- lovanja. Čestitao župi nebeske patronе.

SRPANJ 2017.

1. srpnja, na poziv župnika fra Stjepana Martinovića pod sv. Misom podijelio sakrament sv. potvrde učenicima osmoga osnove i prvoga ra- zreda srednje škole u Kongori.

- **Poslije podne**, u dogovoru sa s. Emilom Barbarić, provincijalkom sestara Kćeri milosrđa, blagoslovio temelje kapelice u čast blažene Marije Od Isukrsta Petković u Studenoj, župa Seonica.

2. srpnja, nedjelja, u sarajevskoj katedrali s ostalim biskupima koncelebrirao u sv. Misi koju je u povodu Papindana predvodio apostolski nuncij nadbiskup Luigi Pezzuto, a propovijedao biskup Tomo Vukšić, vojni ordinarij u BiH. Nuncij je pozvao sve biskupe na ručak u nuncijaturu.

Poslije podne otišao na Otok Gospe od milosti u Boki Kotorskoj gdje se istoga dana okupila sku- pina sjemeništaraca na odmor i biblijski seminar.

3.-8. srpnja, u dogovoru s p. Josipom Opatom, isusovcem i župnikom, zajedno sa sjemeni- štarcima svakoga dana molio jutarnju i večernju molitvu, predslavio sv. Misu s kratkom propovi- jedi, vodio biblijski sat u vrtu samostana, poslije večere molio krunicu i slušao jednoga ili dvojicu gimnazijalaca kako prepričavaju pojedina preda-

vanja iz knjige *Kristove poruke Sedmerim Crkva- ma*, Mostar, 2016. Javio se i pozdravio domaćega biskupa msgr. Iliju Janjića.

9. srpnja, nedjelja, vratio se u Mostar i slavio sv. Misu u kapelici Ordinarijata.

10. srpnja zajedno s tajnikom don Perom Mi- ličevićem odvezao se u Podgoricu odakle je zra- koplovom otišao u Rim i odsjeo u Hrvatskom za- vodu sv. Jeronima

11. srpnja uvečer stigao u vatikansku *Domus Sanctae Marthae*, s ostalim članovima Mješovite katoličko-pravoslavne komisije.

12-13. srpnja u Svetoj Marti održano šesto i posljednje zasjedanje spomenute Komisije o ži- votu i ulozi nadbiskupa Stepinca, pod predsjedanjem o. Bernarda Ardure, predsjednika Papin- skoga odbora za povjesne znanosti.

Od 13. do 15. održano zasjedanje Biskupske konferencije BiH u Banjoj Luci, na koje je delegiraо generalnoga vikara don Željka Majića.

14. srpnja susreo se s don Ivanom Kovačem, svećenikom Mostarsko-duvanjske biskupije, službenikom u Kongregaciji za biskupe.

15.-21. srpnja proveo sa skupinom bogoslova Otoku Gospe od milosti.

22. srpnja vratio se u Mostar.

23. srpnja prije podne za vrijeme Zlatne Mise don Stanka Lasića, svećenika Dubrovačke bisku- pije, u župnoj crkvi u Jarama izgovorio prigodnu propovijed.

- **Uvečer** slavio sv. Misu u katedrali i propovi- jedao.

26. srpnja na poziv nevesinjskoga župnika don Ante Luburića predvodio koncelebriranu sv. Misa u Ulogu, nevesinjskoj filijali, gdje se već 80 godina u kapelici slave Gospini roditelji, sv. Ana i sv. Joakim.

28. srpnja, na poziv fra Ivana Pervana, župni- ka, i u dogovoru s vrhbosanskim nadbiskupom kard. Vinkom Puljićem, na Stipića livadi u župi Doljani, Prozorski dekanat, slavio sv. Misu za sve pobijene spomenutoga dana 1993. godine (pro- povijed na prethodnim stranicama).

29. srpnja ujutro slavio sv. Misu u crkvi Mo- starskoga provincialata sestara franjevaka pri- godom odlaska s. Adrijane Galić u misije u Demokratsku Republiku Kongo i podjeljivanje misijskoga križa.

Uvečer slavio komemorativnu sv. Misu za nadbiskupa Petra Čulu u mostarskoj katedrali. Nadbiskup je preminuo 29. srpnja 1985. i pokopan u katedrali koju je on dao sagraditi.

30. srpnja, nedjelja, vratio se na Otok u Boku.

31. srpnja u samostanskoj crkvi Gospe od milosti slavio sv. Misu u čast sv. Ignacija i održao propovijed.

KOLOVOZ 2017.

Od 1. do 5. kolovoza boravio na Otoku Gospe od milosti.

6. kolovoza, Preobraženje, na Zlatnoj Misi don Frane Markića, svećenika Dubrovačke biskupije, rodom iz Biograca, i održao propovijed u Ljutom Docu.

13. kolovoza, nedjelja, na poziv župnika fra Stjepana Martinovića, predvodio koncelebriranu sv. Misu pred crkvom u Kongori u povodu Stoljetnice osnutka župe.

15. kolovoza, Velika Gospa, na poziv nevesinskoga župnika don Ante Luburića slavio sv. Misu u obnovljenoj župnoj crkvi Uznesenja Bl. Dj. Marije, blagoslovio crkvu, posvetio oltar, čestitao župniku i suradnicima na monografiji o nevesinskoj župi.

20. kolovoza, nedjelja, u mostarskoj katedrali slavio večernju sv. Misu i propovijedao.

21. kolovoza pozdravio biskupa Juru Bogданa, vojnoga ordinarija u Hrvatskoj, koji je držao duhovne vježbe svećenicima u Bijelom Polju.

22.-25. kolovoza, u dogovoru sa zadarskim nadbiskupom msgr. Želimirom Puljićem, vodio duhovne vježbe svećenicima u prostorijama sjemeništa Zmajević, na temu svetosti blaženoga Alojzija Stepinca.

26. kolovoza, na poziv s. Zdenke Kozine, provincijalke sestara franjevaka iz Mostara, slavio sv. Misu i blagoslovio novopodignutu redovničku kuću s "Domom Božjega milosrđa" u župi Bukovici, Duvanjski dekanat.

27. kolovoza, nedjelja, u dogovoru sa župnikom don Ivicom Puljićem, u župnoj crkvi u

Neumu pod sv. Misom podijelio sakrament sv. krizme učenicima koji su završili osmi razred osnovne škole.

Od 29. kolovoza do 2. rujna održao petodnevne duhovne vježbe bogoslovu Josipu Radošu iz Kongore, kandidatu za đakonat. Tema: Pavlovi savjeti, poticaji, opomene mladom Timoteju. Sustrelo se s mjesnim biskupom msgr. Ilijom Janjićem.

RUJAN 2017.

3. rujna, nedjelja, zajedno s don Antonom Luburić i bogoslovom radišom sudjelovao u slavlju posvete novoizgrađene katedrale u Baru.

8. rujna, u dogovoru sa župnikom don Milom Vidićem kod crkve u Jablanici predvodio Misno koncelebrirano slavlje u povodu Stoljetnice osnutka i djelovanja župe.

9. rujna, na poziv župnoga upravitelja Drežnice blagoslovio Križni put i slavio komemorativnu Misu za pobjjene 1993. u drežničkoj filijali Grabovici.

13. i 14. rujna, zahvalnim govorom i pozdravom na večernjoj akademiji i sv. Misom zahvalnicom na Križevo obilježio Srebrni jubilej biskupske službe.

17. rujna u dogovoru sa župnikom don Rajkom Markovićem predvodio sv. Misu u župnoj crkvi u povodu Zlatnoga jubileja dolaska i djelovanja sestara milosrdnica u Stocu

- **Poslije podne** sa župnikom don Ivicom Puljićem i drugim svećenicima i vjernicima dočekao na magistralnoj cesti u Neumu sarkofag s neraspadnutim tijelom sv. Leopolda Bogdana Mandića. Preporučio sv. Leopoldu potrebe obiju biskupija.

21. rujna delegirao generalnoga vikara don Željka da sudjeluje u slavlju posvete sjemenišne crkve u Travniku, koju je obavio nadbiskup kardinal Vinko Puljić.

